

سۆرى ندر وایتی

بیری ناسیونالیزم

له ته راز ووی یس لاما

عبدالباپير

چاپی چواره م
پالفته کراوه و لئی زیاد کراوه

سۆرى نەثر ۋايتى
بىرى ناسىۋەتلىزىم
لەتە رازوى ئىسلامدا

سۆزى نه تهوايه تىي و بير ناسيونايزم له تهرارزوى ئىسلامدا

نووسىنى: عهلى باپير

مافى له چاپدانه وهى پاريزراوه بو نوسينگه ي تهفسير

چاپى چوارهم ۱۴۳۹ز - ۲۰۱۸ك

نوسينگه ي تهفسير

بو بلاوكردنه وه

هه وليړ - شه قامى 30 مه ترى ته نيشته مناره ي چۆلى

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

f t g+ y i /TafseerOffice

ئاماده كردنى پيپرست - نوسينگه ي تهفسير

سۆزى نه تهوايه تىي و بير ناسيونايزم له تهرارزوى ئىسلامدا،

عهلى باپير (نووسهر)،

۳۴۵ لاپه ره ،

۱۷* ۲۴ سم ،

بابهت ، ئاييىنى

تيراژ ، ۱۵۰۰ دانه

له بهريوه بهرايه تى گشتى كتيپخانه گشتيه كان - ههريىمى كوردستان

ژماره سپاردنى (۱۱۱) ي سالى ۲۰۰۵ پي دراوه.

ISBN: 978-9933-593-28-2

"بيروبوچونى ئەم كتيپه، مه رج نيه هه مان بيرو بوچونى نوسينگه ي تهفسير بئ"

خه تى بهرگ : نه وزاد كو يى

ديزايىنى ناوه وه و بهرگ : زهردهشت كاوانى

سۆنرى نىتە ۋايتى
ۋ
بىرى ناسىۋىنالىزىم
لەتە رازوۋى ئىسلامدا

- چاپى چۈرەم -
پالڧتە كراۋە ۋ لىيى زىياد كراۋە

نووسىنى
عەلى باپىر

له ئۆره كۆمهتلايه نه به چان نه كهملانين
 Stay in touch on social media
 ندىن ههكم عيز موانع الواصل الاجتماعي

علي بابير AliBapir

علي بابير AliBapir

www.alibapir.net
 English - عربي - گۆردی

AliBapir

Google Play App Store

کەتانی
 رێکەپاڤێندی ههکهتبهی مامۆستا عهلی بابیر

AliBapir

رێکەپاڤێندی ههکهتبهی مامۆستا عهلی بابیر

پەيغەمبەر

ئەم كىتەپ - سۆزى نەتەوايەتتى و بىرى ناسىئوناليزم لە تەرازووى ئىسلامدا - جگە لە بەشى چواردەمى، بىست و يەك سال لەمەوبەر لە ھەلومەرجىكى تايىبەتيدا مامۇستا ەلى باپىر نووسىويەتتى، كە لەلايەكەو، پۇرئىمى بەعسى رۇوخا، بەئاشكرا و بەبەرچاوى ھەموو دىئاو، كوردستانى داگىر و خاپوور كوردبو، مىللەتتى كوردى بە ھەموو شىۋەيەك دەچەوساندى.

لەلايەكى دىكەشەو، چەند حەزىكى كوردىي بە بىرۇچوونى پۇرئەلەتتەو، كە ئەوكت بازارى گەرم بو، لەپەنەى شۇرەشكردن لە دۇرى ئەو پۇرئەم، دۇرئەتتى ئىسلاميان بە ئەركىكى خۇيان دەزانى.

نوسەر لەم كىتەپەيدا، وپراى دەرەستى بىرۇ ھەلۇستى دۇر بە ئىسلاميانەى بەعس و، كارى دۇرندەى دەرەق بە گەلى كورد و گەلانى دىكەى عىراق و، پۇرئەست بوونى بەرەنگار بوونەو و ھەلۇدان بۇ ئازادىي گەل و نىشتەمان، ئەوئەشى پۇرئەدۇتەو، كە دىنى خوا، كالاىەكە بە بالاي ئىنسان و، چارەسەرى ھەموو كىشەكان و دەرمانى ھەموو دەرەكان و، ھەتووانى ھەموو بىرەكانە و، پۇرگارەرى چەوساوان و بەرنامەى سەرتاسەرى ژيانە.

ھەروا پۇرئەى كۇدۇتەو، كە گەلى كورد و باقى گەلانى دىكە، چەندە لە ئىسلام نەزىك بن و پابەند بن پۇرئەو، ئەوئەندە لە لۇوتكەى ئاواتە بەرز و شەرىعەىكانيان نەزىك دەبەو و بەمراد دەگەن و، بەختەوئەرى دىئا و قىامەتەيان مەسۇگەر دەكەن.

ئەم كىتەپ، كە ماىەى بەرچاۋرۈۋىنى ئىسلامىيەكان و عەلمانىيەكانىشە و، سەبارەت بە مەسەلە جۇراۋجۇرەكانى پەيۋەندەدار بە گەل و نىشتان و زمان و كەلەپۈۋر و، بەرگىرى لە خاك و مىللەت، ھەلۈيىستى ئىسلام دەخاتە ۋو.

ئەو كەسانەش دەمكوت دەكات، كە تۈنچ و پىلار لە ئىسلام دەگىر و، دەيانەۋى لە مەيدانى ژيان و سىياسەت، دايىبىر و دوۋرى بىخەنەۋە! كە بەنەزانى، يان بەزۇرزانى و لە پشت پەردەى رەشەۋە، سەيرى ئىسلام دەكەن و تەفەنگ بەتارىكىيەۋە دەنن و توتى ئاسا، شوين قسەى ناحەزان دەكەن و دەيلىنەۋە و، بەختەۋەرى گەلانىان لەژىر سايەى ئىسلام و، بەرھەمى تالى عەلمانىيەتيان لەبىر چۆتەۋە و نايىبن!

نوۋسەر لەم كىتەپەيدا، زۇر گىرگىۋەردى كىرۈنەۋە و، ئەو مەسەلەنى جىي مەشت و مېر و گومانى خەلگىكن، لەبەر تىشكى ھەلۈيىستى ئىسلام و واقع و ھەقىقەتى مېژۇدا ۋوۋنكردنەۋە، ۋەك: مافى تاك و كۆمەل و نەتەۋەكان لە ئىسلامدا و، بەرگىرى كىرەن لە مافە خوارسكەكان و، ۋەۋاندنەۋەى تۆمەتى كەمتەرخەمى سەركردەى كوردى مەسۇلمان، (سەلاھەددىن)ى ئەيىۋىيى بۇ گەلەكەى و، دەرختىنى بەسەرھاتى مەلەى خەتى و سەرھەلەنى بىرى نەتەۋايەتىي - ناسىئوناللىزم - و، جىۋاۋزىي نىۋان نەتەۋەپەرستىي و سۆزى نەتەۋايەتىي و پىناسەى ھزىي بەعس و چۆنىەتى دابەشكردنى كودستان و دوۋرىي ئىسلامىيەكان لە كارى ناردەۋا و تۆقاندن و... ھتە.

بەئومىدى ئەۋەى، چاپكردنەۋەى ئەم كىتەپ، ماىەى بەرچاۋرۈۋى زىاتى خويئەر بەگشتى و، بەخەبەرھىنانى ئەو كەسانە يىت، كە لە گىژاۋى يىئاگايىدا دەسۋېرپىنەۋە و، لە ھەلۈيىستى ئىسلام لەۋ بارەۋە يىئاگان بەتايىبەتى!

ھەسەن بابەكر

ھەۋلىر

۲۰۰۵/۶/۱

پېشكەش بەت

۱- بەگيانى بېدارى سەلاھەددىنى ئەيىبىي، كەھىندە سەركردەيەكى مەسۇلمانى دادگەر و بەجەرگ و بەخشندە و پەشت بەرز بوو، تەنەت دوژمنانىشى دانىان بە گەورەيىدا ھېناوہ و پېيان ھەلاگوتوہ.

۲- بەگيانى بېگەردى مامۇستا سەئىدى نورسىي، ئەو زانا خواناس و تېكۆشەر و نەبەزەي، كە بەتەنى بەرەنگارى رېژىمى رەگەزپەرست و ەلمانىي توركيا بوو، زۆربەي تەمەنى خۆي بە دوورخاوەيى و گىراويى و دەست بەسەريى، بەرپى کرد، لەپېناوى خودا.

۳- بەو مەسۇلمانانەي، كە بېجگە لەخوا، بەھېچ پەرستراو و، بېجگە لە پېغەمبەرى خوا (مەھمەد صلى الله عليه وسلم) بەھېچ رابەر و، بېجگە لە ئىسلام، بەھېچ بەرنامەي دىكەي رازى نېن.

۴- بەو ئىسلامىيە پەسەن و تېگەشتوانەي، كە ھەست و نەستى نەتەوايەتېي و نېشتەمان پەرورەيى، بە بەشېك لە مەسۇلمانەتېيەكەيان دەزانن و، رەزگارکردنى گەلى چەوساوە و ئازادکردنى خاكى زەوتكراويان، بە ئەركى سەرشانىان دادەنېن.

پېشەكەن چاپە يەكەم

سوپاس بۇ ئەو خوا كارىبەجىيەى، كە باب و دايكى مرۇققەكانى لەخاك و
ئاۋى سەر زەۋى خولقاندوون و، دوايى بە مەبەستى بەرەو پېش چوونى ئىنسان و
بەپېزبوونى ژيانى، بۇ چەند تىرە و گەلېك دابەشى كردوون .

سلاو و رېز و ئاشتى خوا، بەسەر گيانى بىخەشى ئەو پېشەوا بەرپەزەماندا
بەرپىزى، كە لە ژيانىدا، عارەب و عەجەم و رەش و سېى و دەۋلەمەند و نەدارى
وەكو يەك سەير كردوون.

خوينەرى بەرپىز!

لە راستىدا، سەرەتاي پەيدا بوونى خۇشويستنى گەل و نىشتمان، لە ژيانى
ئىنساندا، برىتيە لە سەرەتاي نىشتەجىبوونى ئىنسان لەسەر زەۋى، چونكە
ھەبوونى سۆز لە دل و دەروونى مرۇققا، سەبارەت بە نەتەۋە و ھۆز و خاك و
ئاۋەكەى، يەكېكە لە غەرىزە بنەرەتتىى و رەسەنەكانى سروشتىى .

بەللى، لەۋەتى مرۇقق لەسەر زەۋى دەژى، خاك و ئاو و نىشتمانىك، كە تىيدا
پېگەيوە و، تىرە و گەلېك، كە خوۋى پېۋە گرتوون و ژيانى لە گەل بەسەر بردوون و
تەمەنى لە گەل بەرپىز كردوون، جىي سۆز و خۇشەويستىى و رېزى بوون.

بەلام ئەو ھەست و سۆزە سادە و سروشتىيە، وەك ھەموو غەرىزەكانى
دىكەى سروشتى مرۇقق، لەكاتىكدا زىادەرپۇيى تىدا دەكرى و لە چۆنىەتى و
چەندىيەتتەكەى زىاد دەكرى، شىۋەى سادە و سروشتىيەكەى خۇى بەردەدا و،

رەنگ ۋە دىمەنكى دىكەي ئاقۇلا ۋە نەگونجاۋ بەخۇۋە دەگرى ۋ، لە گىرئەنە دەچى ۋ لەبەر چاۋان بەد دەبى.

جا بۆيە بە درىژايى مېژوو لە ئاقار ئەو غەرىزە سادە ۋ سىروشتىيەدا، كە دەتوانىن پىيى بلىين: (سۆزى نەتەرلىتىش ۋ نىشتىمان پەرۋەرىي). شىكى دىكەش ھەبۋە، كە ھەرچەندە لە بنەرەت ۋ سىروشتا سەرچاۋەيەكيان ھەيە، بەلام لە شىۋاز ۋ چەندىيەتتى ۋ چۆنىيەتتىدا ھىندەي زەۋى ۋ ئاسمان لىك دوورن، ئەۋىش برىتتە لە: (نەتەرلىتىش ۋ نىشتىمان پەرۋەرىي)، يان (ناسىۋى ئالغۇز)، بەلام بىرى ناسىۋى ئالغۇز - ھەرچەندە بەشىۋەيەكى سادە لەمىژە ھەيە - زۆر نىيە ۋەك فەلسەفە ۋ بىرۋاۋەرىك سەرى ھەلداۋە، بەلكو لەراستىدا، كاتى لەدايك بوۋنى دەگرەپتەۋە بۇ دۋاي شۆرشى فەرەنسا (۱۷۸۹ز).^(۱)

چۈنكە لەو كاتدا ۋلاتانى رۇژئاۋا، لە گەرەمەي تىن ۋ تاۋى بەرەۋپىش چۈۋن بەرەۋ پەي بردنى زىاتەر بە نەتەرلىتىش كانى سىروشت ۋ، دىتەۋەي ياساكانى بوۋن.

ھەلبەتە لە ئەنجامى ئەۋەش دا، پىشەسازىي ۋ بازىرگىيى ۋ كشت ۋ كال ۋ دىيارەدەكانى دىكەي ژيانى ماددىي، بەرەۋ پىشەۋە دەچۈن، ھەتا ۋاي لىھات ۋلاتانى رۇژئاۋا، لە ئەنجامى پىشېرىكى (مسابىقە)يان دا بۇ داھىيانى زىاتەر ۋ، بەرەم ھىنانى زىاتەر، چاۋيان برىيە ۋلاتانى دراۋسىيان، تاكو ھەم كەرەسەي خاۋ بۇ كارگە ۋ ئامىرەكانىيان داينىن بىكەن، ھەم بازىرلىك پەيدا بىكەن، كە بەرەم ۋ كەل ۋ پەلەكانىيانى تىدا بفرۆشن ۋ ساغ بىكەنەۋە!

ئەمە لەلەيەكەۋە، لەلەيەكى دىكەشەۋە، لە ئەنجامى بەرەۋپىش چۈۋنى زانىيارى ۋ زەين رۈۋن بوۋنەۋەۋە، ۋردە ۋردە خەلك دەستىكرد بە پەي بردن ۋ ھەست كردن بە ئەفسانەيى ۋ، پىر ھەلە ۋ پەلەيى زۆربەي زۆرى بىنچىنە ۋ دەستۈرەكانى ئايىنى گۆرۋاۋى مەسىھىيى،^(۲) ئىنجا لە سۆنگەي ئەۋەۋە، كە

(۱) تاريخ الشعوب الإسلامية، بروكلمان، ۶۰۲، ۋ (إسلام ومليگرايى)، ل ۱۲.

(۲) يىنگومان لىردا مەبەست لەۋ ئايىنە راست ۋ درۋستە خاۋىيىيە نىيە، كە بۇ (عيسا) عليه السلام، نىردرا، بەلكو مەبەست لەۋ بىرۋاۋەچۈن ۋ خەيالاتانەيە كە زادەي بىر ۋ ھۆشى نەخۋشى رابەر ۋ

لە مېژبوو خەللىكى ئەورووپا، لە ژېر سەنگ و تىنى نىرى زۆردارى دارودەستەى
كلىسا دا دىنالاڭد، چەند كەسىكى داخ لە دل، ئەو ھەل و مەرج و بارودۇخەيان
بە دەرفەت زانى و، لە پېچى چەند بىردۆزىيەكى بەناو زانىارىيانەو، دەستيان كىرد
بە پشائەو، نەك ھەر بەرانبەر بە كلىسا و دارودەستەكى، بەلكو بەرانبەر بە ئايىن و
بىنچىنە و بىنەرەتى ئايىنىش.

بەو جۆرە (داروين) بەناوى زانىارى گىيانەو ەرزانىيەو، مەرۇقى بە مەيمون زادە
لەقەلەم داو، (فرۆيد) بەناوى دەروونزانىيەو، مەرۇقى سەرتاپا لە جلىتاوى جىنس
ھەللىشا و، رايگەياند، كە تەننەت ئايىن و خواپەرستىي و رەوشت و خووش، ھەر
لە كانىاوى جىنس ھەلقولون! ئىنجا ماركسى (بەرەچەلەك جوولەكە) ش ھىندەى
دى قورەكەى خەستەر كىرد و بەناوى ئابوورى زانىيەو، گوتى: (ئابوورى، تاقە
ھاندەر و پالئەرى مەرۇقە - بەتاك و كۆمەل - لە ھەموو بواردەكانى ژيانى دا)،
واتە: ئابوورى سەرچاوەى پەيدا بوونى ھەموو دياردە ماددىي و مەعنەوىيەكانى
ژيانى ئىنسانە، لە ئايىن و رەوشت و فەلسەفە و زانىارىيە... ھتە.

وەك دەبىنىن، ھەركام لە: (داروين و فرۆيد و ماركس)، بەلام ھەريەكە
بەشىواى خۆى، دەيەوى بۆ خەللىكى دەرخت، كە مەرۇق بەس برىتيە لەو
جەستە روالەتى و بەرھەستە و ھىچى دى! ئايىن و ئەو بناغەيەى، كە لە
سەرىشى وەستاو، ئەفسانەيە و دژى واقع و زانىارىيە^(۱)!

يىگومان لە ئاكامى ئەو ەشدا، رىژ و حورمەتى ئايىنى مەسىحى و، دام و
دەزگاي كلىسا، تا ئەندازەيەكى زۆر لە دل و مىشكى خەللكەدا كەم بۆو،
بىرپرەواى ئايىنىيان لە دلدا كىزو، بەلام چونكە ولاتانى ئەورووپا لەو دەمىدا
سەرگەرمى جەنگ و ھەرا و سنوور شكاندن و يەكتر گەوزاندن بوون، ھەستيان
كىرد، كە دواى كىزوونى بىرپرەواى ئايىنى، لە دل و دەروونى گەل دا، پىويستە

پىشەوايانى كلىسا بوون.

(۱) لە ئالەكانى: يەكەم و دووم و سىيەمى زىجىرى (دەبەرك پاجوونى ئىسلام و پىچكان) دا،
كەم تا كورتىك بەرپرەجى ئەو بىردۆزانە دراوئەو.

ئەو دۆلەت ۋە دەۋر ئىچىدە بۆلۈنۈش، بە شىتېكى دىكە پىر بىر ئىنەۋە، نەۋەك خەلەكە سارد بىتەۋە، لە پىشېرىكى تەكنۇلۇجىيىدا، ۋەپاش بىكەۋن ۋە بەجى بىمىن.

جا لە كاتىددا، كە ۋالاتنى ئەۋروپا لەۋپەرى چالاكىيدا بوون، لە بواری بەرەۋپىش بىردىنى ۋالات، بەرەم ھىنان ۋە داھىنان ۋە گەپان ۋە سوۋپان ۋە لىكۆلىنەۋەدا، جىھانى ئىسلامى - كە ئەركى خەلىفەيەتى، بەدەست توركە عوسمانىيە كەنەۋە بو - لەۋپەرى پەرتەۋازىيى ۋە بىسەرەۋ بەرىيى ۋە نەزانىيى ۋە جىماۋىيدا دەپان گوزەراندا، لە سۆنگەي لادان ۋە دوۋرەكەۋتەۋەيەنەۋە، لە قورپان ۋە سوۋنەت ۋە راستەشە قامى پىغەمبەر ۋە ھاۋەلە بەرپىزەكانى.

ھەلبەتە لە ئاۋا ھالىددا، دىرندەيەكى جىھان خۆرى بىتايىن ۋە بىۋىژدانى مېشك بە بىرو فەلسەفەي (ناسىۋنالىزم) ئاۋدراۋى، ۋەك ئەۋروپا، مەھالە بەسەر نىچىرىكى ۋە توۋك نەرمى سادە ۋە ئاساندا باز بدات!! بۆيە ئەۋروپا كەۋتە قم خۆشكردن ۋە ددان سوين، لەۋ نىچىرى ۋە سەربەخىر ۋە ۋا ئاسان ۋە دەستەمۇ.

بەلام لەبەر ئەۋەدى ئەۋروپا لە جەنگى چەكدارانەدا، زۆرى لە دەستى مەسۇلماننى پىشۋو چىرتىبو، چ لە سەردەمى (سەلاھەددىن) ئەيىۋى ۋە چ لە سەردەمى زىپىنى توركە عوسمانىيە كاندا^(۱)، بۆيە نەيۋىرا لە مەيدانى جەنگى چەكدارانەدا بەرەنگارى مەسۇلمانان بىتەۋە، جا لە سۆنگەي ئەۋەۋە، ئىمپىريالىزمى جىھان خۆر، ۋىستى پىشەكى جەنگى بىروپروا ۋە دەۋرونى (الحرب النفسىة) لە گەل مەسۇلماناندا بەكار بىنى، بۆ ئەۋەدى بىتە رىخۆشكەر ۋە ئامادە كىردىك بۆ جەنگى داھاتو.

ئىجا كاتىك كەۋتە سەر نەخشە كىشان ۋە پىلان دانان، بۆ دەست پىكردى ئەۋ جەنگە فېكرىي ۋە دەۋرونىيە، زانىان، كە سەركەۋتوتىرەن ھۆ بۆ بەرپىۋەردىنى پىلانى (پەرتكە ۋە زالبە) (فرق تسد)، لە نىشتىمانى ئىسلام دا بىرىتە لە: بىرى نەۋەپەرىستىيى (ناسىۋنالىزم). چۈنكە ئۆمەتتى ئىسلامىي، بەھۋى بىروپروا

(۱) بۆ ئەۋەدى مەردايەتتى ۋە زەبىر ۋەشىنىي مەسۇلمانان ئەۋ سەردەمانەدا بۆ دەرىكەۋى ۋە، بزانى چ كارتىكى بە ئەۋروپا جىھان خۆرى ئىستا كىردە، سەرنجى كىتپى (الفتوحات الإسلامية)، ب، ۱، ۲-۱۱، نوۋسراۋى أحمد زىنىي دھلان.

ئىسلامىيەتتە بولۇپ، كەلەپ رۇزھەللاتتە بۇ رۇزئاۋا، لەزىز ئالاي يەك دەۋلەتتە كۆيۈنەتتە، جا ئەگەر ھاتتۇر نەتەۋەپەرستىيى و نىشتىمان پەرستىيى، جىيى خواپەرستىيى گرتەتتە، ئەۋە غارەب بە غارەبايەتتە دەنازى و، كورد بە كوردايەتتە و، فارس و تورك و ھىندىي و... ھتتىش بە ھەمان شىۋە.

ئەۋ كاتتىش پارچە پارچە دەبن و ھىز و پىزى جارانيان نامىتى، ھەر بۆيەش خۋاي زانا و مېھربان پىيى فەرموون: ﴿وَلَا تَنْزَعُوا أَنْفُسَكُمْ أَتَذَرَبَ رِيحَكُمْ﴾ الانفال: ۴۶. واتە: (لە نىۋوخۇتاند، ناكۆك مەبن، ئەگەرنا) دەۋرپىن و ھىز و پىزتان نامىتى).

جا لەبەر ئەۋەي لەۋ سەردەمىدا، دوو شوپىن لە نىشتىمانى ئىسلامىيەتتە لە ھەموۋى گرنگىر بون، چونكە يەكەمىيان، جىگاي خىلافەتتى ئىسلامىيەتتە بولۇپ، كە توركىيەتتە و، دوۋەمىشيان، ۋەك مىشك ۋابو سەبارەت بە جىھانى ئىسلامىيەتتە، كە مىسەر، لەبەر ئەۋە ئىمپىريالىزمى جىھانخۇرى رۇزئاۋا، لە سەردەتتە لەۋ دوو ۋالاتتە دەستى پىكرد، ئەۋەش بەھۋى بە كىرگىرتتى دەستەيەك لە چىلكاۋخۇر و كاسەلىسانى خۇي.

بەۋ جۇرە لە مىسەر و توركىيادا، دەست كرا بە لىدراى دەھۋلى غارەبايەتتى و توركىيەتتى و، دواتر ئەۋە مىكروپە پىسەي (ناسىۋناليزم)، ھەموۋ جىھانى ئىسلامىيەتتە تەنپىيەتتە و، لە ئاكامدا نەتەۋەپەرستەكانى توركىيە، لەزىز چاۋدىرى سەھىۋىزىم و ئىمپىريالىزمى جىھانىدا، بە رابەرەيەتتى (كەمال ئەتاتورك)، خىلافەتتى عوسمانىيان كۇتايى پىھىئا و، رۇيىمكى نەتەۋەپەرستانەيان دامەزراند، لەسەر بىنچىنەيەكى بىدىنى (غەلمانىي) و، نىشتىمانى ئىسلامىيەتتە پارچە پارچە كرا.

ئەمە كورتەيەك بولۇپ، دەربارەي مىژۋو و چۆنىەتتى سەرھەللىنى بىرى نەتەۋەپەرستىيى لە جىھاندا بە گشتى و، لە نىۋو ماسۇلماناندا بە تايىبەتتى.^(۱)

(۱) لە بەشى دوۋەمى ئەم كىتەپتە، لە چەند كورتە باسكىدا، بەدەرتىزى باسى چۆنىەتتى سەرھەللىان و گەشەكردنى بىرى رەگەزپەرستىيى و نەتەۋەپەرستىيى دەكەين، لە جىھاندا بە گشتى و لە نىۋو ئۆمەتتى ئىسلامىيەتتە بە تايىبەتتى.

تېپىنى: بۇ ھالىيۋون لە چۆنىەتتى كۇتايى پىھان و رۇۋخىترانى دەۋلەتتى عوسمانىيەتتە، سەرنجى (كىف ھەمت الخلفە) بىد، نووسراۋى عبدالقەدىم زلوم.

خويئەرى بەرپىز!

ئەم وتو وپۇزەي بەردەستت، توپۇزىنەۋىيەكە، كە ھىلە سەرەككىيەكانى لە پرووداۋىكى
واقىيەتى ۋەرگىراون، ھىوادارم توانىبىم ھەلۋىستى بەرنامەي خوا، سەبارەت بە ھەركام
لە (نەتەۋايەتتى) - كە برىتتە لە: سۆزىكى نەتەۋەيى و غەرىزەككى سىروشتى و،
- نەتەۋەپەرستىي - كە برىتتە لە: ۋازھىنان لە خواپەرستىي و داتاشىنى بت و
سەنەمىكى گونجاۋ لە گەل پۇژگارد، بەناۋى نەتەۋە، يان نىشتەمان - بىخەمە پروو.

ھەلبەتتە، بۇيەش شانم بەبەر نووسىنى ئەم باسەدا كرد، چونكە زۆر چاك
تاگادارم، كە نىۋ سەدە زىاترە، مەسەلەي نەتەۋايەتتى و نەتەۋەپەرستىي لەنىۋ
گەلى كوردماندا - گەلى كورد بە ھەموو بەشەكانىيەۋە - كراۋتە كراسى عوسمان و،
ھەردەمە يەكك بە دەستىيەۋە دەگرى و، بەراست، يان بەدرۇ و فروفيل، گەلى
كوردى پى دەۋروۋۇتتى و، دۋاى ئارەق و خورنىكى زۆر، دەستى پى لە بنى ھەمبانە
دەردىنى و، كۆشكى بەرزى خەون و خەيالانى لى دەرمىنى!

جا بۇ نەۋەي گەلى كوردى مەسۇلمان، چىدى بەدۋاى كلاۋى خوار نەكەۋى و،
چىدى دەست بە ھەمبانەي بەتالدا نەكات و، ئارەق و خوتنى خۇي لەپىرى خوار و
بىيەرھەمدا بەفېرۇ نەدات و! زۆر باش بزانى، كە بەس لە بەرنامەي خوادا شىفا و
دەرمانى دەرد و نەخۇشسىيەكانى خۇي چىنگ دەكەۋى، لە ئىسلامىش بەۋلاۋە، ھىچ
شىتىكى دىكەي دەفريا نايەت، ۋەك دەفرياي نەھاتەۋە، ھەستام بە نووسىنى ئەم وتوۋپۇزە.

تاقە سەرچاۋەي باسەكەشم، قورئانى بەرپىز و سوننەتى پىغەمبەر (صلى اللہ
عليه وسلم) و مېژۋى ئىسلام بوۋە.

جا لە خواش دەخوام، ئەم نووسىنەم مايەي رەزامەندى ۋى و زىاتر لە
ئىسلام ۋەنزىك خستنى گەلەكەم بىت.

﴿ وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴾ الحج: ۴۰ .

عەلى باپىر

دېي سەرسىيان/ ناحىيەي بىنگرد/ قەزاي دوۋكان

۱۴۰۴ك - ۱۹۸۴ز

پېشەكە چاپە چوارەم

الْحَمْدُ لِلّٰهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَغِيثُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللّٰهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ (۱۰۲) ﴿آل عمران

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَنَحْوٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ (۱) ﴿النساء

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ (۷۰) ﴿يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ (۷۱) ﴿الأحزاب

أَمَّا بَعْدُ: فَإِنْ أَصْدَقَ الْحَدِيثَ كَلَامُ اللَّهِ وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بَدْعَةٌ، وَكُلُّ بَدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

خوتنەرى بەرپرۆو خۆشەويست!

ئەم كىتەبە، ئەسلى كەي وتووڭزىڭكە لە سالى (۱۹۸۱) دا بوو ، دواتر لەسالى (۱۹۸۴) دا نووسراو "واتە: سى و چوار (۳۴) سال لەمە و بەر"، پاشان لەكاتى چاپكردنىدا، بۇ جارى يەكەم "لەسالى (۱۹۹۰) دا" ھەندىك باس و بابەتى لى

زىادكراون و، بۆچاپى دووهمىش، "لەسالى (۱۹۹۸)دا" دىسان ھەندىك بابەتى لى زىادكراون.

شايانى باسېشە لەم كىتېبەدا بەرپوون و راشكاۋىي ئەو راستىيە راگەيەنراۋە، كە نەتەۋەى كوردىش ۋەك سەرجم نەتەۋەكانى دنيا، مافى شەرىعى و رەۋاى خۆيەتى: خاۋەنى ئىرادە و ئىدارەى خۆى بى و، چارەنۋوسى خۆى لەدەست خۆى دابى و، بەۋىستى ئازادانەى خۆى، شىۋەى قەۋارەى سىياسىي خۆى دىيارى بىكات: ئوتۇنۋمىي، فېدېرالىي، كۆنقىدرالىي، دەۋلەتى سەربەخۆ، ئىنجا كە ھەتا ئىستا نەتەۋەى كورد بەۋمافەى خۆى نەگەيشتە، ئەۋە ستەمىكى لەمىژىنەى مىژۋىيە لىيكرادە، كە لەلايەن زلەيزانى كۆن و تازەۋە و، پىۋىستە ھەرچى زووترە، ئەۋە ستەمە بىرەزاىە لەسەر ئەۋە نەتەۋە ستەمدىدە ھەلبىگىرى و كۆتايى پى بىتەرى و، نەتەۋەى كوردىش لەسەر نەخشەى سىياسىي جىھان، بوۋىكى دان پىداھىنراۋى نىۋەۋلەتى ھەبى.

ئىستاش ماۋەى دوازە (۱۲) سال زىاتر بەسەر چاپى سىيەمى ئەم كىتېبەدا تىپەر دەبى، كە ئەۋكاتە بەندە لە زىندانى ئەمىركايەكاندا بووم و، براى دىلۆزم مامۇستا ھەسەن بابەكر لەژىر ناۋونىشانى: (پەيىكى)دا پىشەكى چاپى سىيەمى نوۋسىبوو.

ھەلبەتە لەۋ ماۋەيەدا رۋوداۋى زۆرو گۆرانكارىي جۆراۋجۆر لەمەيدانى خەباتى رزگارخۋازىي نەتەۋەى كورددا، رۋويان داۋە، دەرھاۋىشتەى زۆرو زەۋەندى ئەرىنىي و نەرىنىيان لى كەۋتۋونەۋە، كە ئىمە لەم پىشەكىيەدا دەرەفەتى ئامازە پىكردىشىانمان نى، چ جاي رۋونكرەنەۋە و تاۋو توى كرىيان.

بەلام ئەۋەى، كە لىرەدا بەپىۋىستى دەزانم ئامازەى پى بىكەم، ئەۋەيە: دەرس و پەندىكى گەۋرە وگىرنگ، كە دەبى لەكۆى ئەۋ رۋوداۋ و گۆرانكارىيانەى ۋەربىگرىن، ئەۋەيە، كە پىۋىستە گەلى كورد، ھەر لەقىادەى سىياسىي و بىرپار بەدەستىيەۋە بىگرە، ھەتا سەرجم خەلك و جەماۋەر و تاك تاكى كۆمەلگا" ئەگەر

بىيەۋى بەئامانجى كۆتايى خەباتى رزگارىخوۋازىي خۆى بگات، كە برىتىيە لە: مافى چارەنۋوسى خۆ بەدەست بوون" دەيى چاۋىكى جىددىي رەخنگرانە بەخۇيدا بگىرپتەۋە و، گۆرانيكى ريشەيى بەسەرخۇيدا يىنى، ۋەك خۋاى كارزان فەرمۈيەتى:

﴿..إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ..﴾ الرعد: ۱۱.

ۋاتە: خوا ھال و ۋاقىيى ھىچ كۆمەللىك ناگۆرپ، تاكو ئەۋان ئەۋەدى لە دەروۋنيان دايە، نەيگۆرپ..

ئىنجا ئەۋەدى دەروۋن و جەۋھەرى مەۋقەكانىش پىك دىنى، سى پىكھىنەرى بىنەپەتەين:

۱- بىر ۋېۋچۈنەكانى نىۋھۆش.

۲- ھەست و نەستەكانى نىۋ دى.

۳- ئاكار و رەفتارەكان.

بەلگەش بۇ ئىسپاتى ئەۋە، كە بەيى ئەنجامدانى پىرۋسەي پاكسازىي و چاكسازىي و راستكردنەۋە، نەتەۋەدى كورد بەئامانج ناگات، ئەۋەيە، كە لەماۋەدى سالانى راپردوۋدا، ھەل و دەرفەتى زۆر لە ھەركام لە چۋار بەشەكەي كوردستاندا: باكور، باشور، پۆژ ھەلات، پۆژ ئاۋا، رەخساۋن، بەلام بەداخەۋە لەبەر بىى توانايى و ناشايستەيى كۆمەلگاي كورستان بەگشتىي و، ھوكمپان و بىرپار بەدەستان بەتايىبەتى، ئەۋھەل و دەرفەتەنەقۇزراۋنەۋە و لەدەست دراۋن.

دىارە ھەزىشم دەكرد چەند شتىك لەم چاپەي چۋارەمدا، لەم كىتەبە زىادبەكم، بەلام لەسۇنگەي ئەۋەۋە كە لەكتىيى: (پروانىنىكى ئىسلامىيەنە بۇ ۋاقىيى ئىستامان: گرفت و چارەسەر)دا، بەدرىزىي لەبارەي ئەۋ بابەتەۋە دواۋم و، نوختەم خستۋتە سەرپىت، ھەروەھا لەكتىيى: (قورپان و پاكسازىي و چاكسازىي لەھەرىمدا)داشدا، ديسان لەۋبارەۋە دواۋم و لەۋ دوو كىتەبەدا ھەرچى بەپىۋىستەم

زانىۋە لەبارەى چارەسەرى كېشەكانى نەتەۋەى كوردەۋە بەگشتى و، ھەريىمى
كوردستانەۋە بەتايىبەت، خستومەتە ۋو، بۆيە خوینەرى بەرپىز ھەۋالەى ئەو
دوو كىتپە دەكەم.

ئەۋەى لەم چاپى چوارەمەدا كوردوۋمە:

۱- بەۋوردى و وشە بە وشە بە كۆى كىتپەكەدا چومەۋەۋو، ھەرچى كەم و
كوپى و ھەلەى چاپى ھەبوۋە، راستم كىرەتەۋە.

۲- دەستكارى كۆمەللىك بىرگە تەعبىرم كوردە و گۆرانم بەسەردا ھىناون و،
چەند شتىكىشم لى زیاد كوردە.

۳- ژمارەيەك پەراۋىزم لى زیاد كوردون.

۴- بەشىكى سەربەخۆى گىرنگم لى زیاد كوردە، كە بەشى پىنجەمە بەناۋونىشانى
{كۆمەللىك وتارو نووسىن، لەبارەى بابەتى نەتەۋايەتتى و، چۆنىەتى چارەسەر كوردنى
كىشەى كوردەۋە}، بىرىتە لە ژمارەيەك وتار و نووسىن، كە لە كۆنگرە و كۆر
و كۆبونەۋە بۆنەى جۆراۋجۇردا، لە بارەى بابەتى نەتەۋايەتتى و، چۆنىەتى
چارەسەرى كىشەى كوردەۋە، پىشكەشم كوردون.

۵- فەرمايشتە كانمان وردتر (تخريج) كوردون.

سبحانك اللهم وبحمدك، أشهد أن لا إله إلا أنت،

أستغفرك وأتوب إليك

عەلى باپىر

ك ۱۴۳۹/۶/۲۲

ز ۲۰۱۸/۳/۱۰

ھەۋلېر

پېخۇش كىردن

خوئىنەرى سەنگىن و شىرىن!

ئەم كىتپە، باس و بابەتەكانى ئاوا رىز كراون:

بەشى يەكەم: كە (دەقى وتو وئزەكە) يە و بناغە و بنەرەتى ئەم كىتپەشە، زۆر
لە مەسەلە گىرگى و ھەستىارەكانى نەتەوايەتپى، لە پروانگەى ئىسلامەو، تىدا
خراونە پروو.

بەشى دووھەم: (بېرى ناسىۋىتىزىم و نەتەوئەپەرسىتى) لە چەند خالىكدا، برىتىيە
لە: ھەوت كورته باس، دەربارەى پىناسە و پروونكرەنەوئەى ماھىيەت و مېژوو و
پەرىژى بېرى نەتەوئەپەرسىتى.

بۇ ئەوئەى ھېچ كەس لە پەناى (سۆزى نەتەوايەتپى) دا، كە وەك لە بەشى
يەكەمدا پروونمان كرەتەوئە، شتىكى خوارپسك و شەرعىي و پەوايە و، لە پەناى
(مافى نەتەوايەتپى) دا - كە خواى دادگەر بە ھەموو گەل و مىللەتەنى
بەخشىو - كەلگەلەى نەتەوئەپەرسىتى و نىشتان پەرسىتى، نەچىتە كەللەوئە و
پىشى واپى، ئىسلام پىگەى داو.

وەك بەداخەوئە، گەلىك عارەبى رەگەزپەرسەت بەناھەق، بەناوى ئىسلامەوئە
بانگەشەى بۇ دەكەن! بەلى، ئامانجى بەشى دووھەم ئەوئە، كە (رەوا) و
(نارەوا) و (پاك) و (پىس) لە مەسەلەى نەتەوايەتپىدا، ئىك جىابكەينەوئە و
لىمان تىكەل نەبن.

بەشى سېيەم: (ئىسلام و كورد و پروونكردنهۋەى چەند راستىيەك)، ئەمىش برىتتە لە: ھەوت كورته باس، كە ھەموويان لە سوورگەى پەيۋەندىي نىۋان ئىسلام و كورددا دەخولئەۋە و، تەم و مژى چەند بۆچوونىكى ھەلە، دەربارى ئىسلام و ھەلۋىستى، لەمەر كىشەى كورد رەۋىئراۋەتەۋە، بەراشكاۋىي، ھەلۋىستى ئىجابىيانەى ئىسلام و پشتگىرى تەۋاۋى لەكىشەى رەۋاى كورد، كە ستەمدىدەى و ماف زەۋتكران و بىئاۋونىشان كرانه، خراۋەتە پروو.

بەشى چۈارەم: (مسلۇمانەتتەى و كوردائەتتەى لەروانگەى ئىسلام و عەلمانىيەكانەۋە)، ئەمىش، كە بەشى كۆتايىيە، يازدە (۱۱) كورتهباسى گرنگى گرتوونە خۆى و زىاتر پەيۋەندىيان بە واقىيى ئىستامانەۋە ھەيە و (ھەنوۋكەيى)ن و، دوايىن ھەلۋىست و بۆچوونى بەندەش، لەمەر ئەو مەسەلە و بابەتانەى، كە توپىئراۋەتەۋە، ھىۋادارم ھەموو لايەك - بەتايىيەتى برادەرانى لائىك - بەبى ھەلچوون و گرژبوون و، بەسنگى فراۋانەۋە سەرنجى ئەو باسانە و باسەكانى دىكەش بەدەن و، ھەر تىبىنىي و رەخنەيەكىشيان ھەبوو، بەشىۋازىكى بابەتتەيانە بىخەينە پروو.

بەشى پىنچەم: ژمارەيەك ھەلۋىستى فىكرىي و سىياسىي لەبارەى گەلى كورد و كىشە رەۋايەكەيەۋە، لە كات و شوپن و بۆنەى جۆراۋجۆردا.

لېرەۋەش رايدەگەيەنم: كە ھەر شتىكم لەم كىتەبە - و ھەر بەرھەمىكى دىكەم - دا گوتە، ئەگەر راست و دروست بوو، ئەۋە لەخواۋەيە و ئازايەتتەى ئىسلامە، ئەگەر ھەلە و ناتەۋاۋىش بوو، ئەۋە من بە ھەلەدا چووم و ئىسلام لىي بەرييە و، خواش پشتىۋان بى، ھەركات ھەستى پىبكەم و بۆم دەربكەۋى دەستبەجى دەستبەردارى دەبم و، زۆریش مەمنوونى ھەركەسىك دەبم، كە ھەلە و ناتەۋاۋىيەكانى خۆم بخاتە بەرچاۋ و، ۋەك ديارىي (ھەديە) تەماشاي دەكەم، چونكە دلئام ھەموو ئىنسانەكان جگە لە پىغەمبەرانى خوا (عليهم الصلاة والسلام)، كە لەبەر متمانە پىكرانى تەۋاۋ بۆ راگەياندنى پەيام و بەرنامەى خۋاى كاربەجى، لە ھەلە و تاۋان پاراستوونى و، ئەگەر شتىكىشيان لەۋ بارەۋە بەھۋى نەپىكانى ئىجتەھادەكانىيانەۋە لى پشكووتىتەۋە، خۋاى مېھرەبان يەكسەر

ئاڭگادارى كىرەۋىنەۋە ۋە بۆي راست كىرەۋىنەۋە، بەۋ جۆرە لە ئاكامدا پارىزراۋ (مەۋسۇم) لە ھەلە ۋە كەم ۋە كۆپىيى لە ھەمۇر پىۋىكەۋە، بەللى لەۋ زاتە بەرز ۋە ناۋازانە بەۋلاۋە، كە بەسەرۋەر ۋە گەۋرەيان مۇھەممەد (صلى الله عليه وسلم) كۆتايى يان پىھاتەۋە، ھىچ كەس نىيە، كە كەم ۋە زۆر، تۈۋشى ھەلە ۋە كەم ۋە كۆپىيى نەبۇيى ۋە نەيەت، مەگەر كەلەپىۋى ۋەك: غۇمەرى كۆپىيى خەتتاب - كە پىغەمبەر لە چەندەن فەرمۇدەيى (صحيح) دا مەدھى زۆرى كىرەۋە - نەيەرمۇدە: ((رحم الله امرأاً أهّدى إلى عبّوي... رەھمەتى خوا لەۋ كەسە يىت كە ناتەۋاۋىيەكانى خۇم بە دىيارىي بۆ دەنيرى))؟!

ئىنجا لە سۆنگەي تەۋدەۋە، كە پىغەمبەرى خوا فەرمۇيەتى: ((بَلِّغُوا عَنِّي وَلَوْ آيَةً)) رواه البخاري، سەرنجى خۇشمان دەدەين: دەيىن، كە - الحمد لله - لە چاۋ خەللىكى زۆر، كە لە گىزى نەزانىي ۋە يىئاڭايدا دەخولنەۋە، سەردەرىك لە ئىسلام دەكەين ۋە شىكى لى دەزانين، ئا تەۋەش پالمان پىۋە دەن، كە يىدەنگ نەيىن ۋە لەسەر ئىسلام ۋ، بۆ خستەنەروۋى پىۋى گەش ۋە جوانى ئىسلام، ۋە دەنگ يىين ۋ، بەپىي تۈانا ۋە بىرستمان، خزمەتلىك بە گەلى مەسۇلمانمان بەكەين ۋ، شۆينەۋارى باش لە پاش خۇمان بەجىي بەيلىن ۋە بۆ رۆژلىك، كە يىجگە لە ئىمان ۋە كىرەۋەي چاك، ھىچ شىكى دادى ئىنسان نادات، پاشەكەۋتلىك بەكەين.

(ربنا تقبل منا إنك أنت السميع العليم، وتب علينا إنك أنت التواب الرحيم).

دوۋ ئاگادارپە گىرگ

يەكەم:

لەھەر جىيەك وشەي (كوردايەتتى)، يان (نەتەۋايەتتى)، يان (نىشتىمان پەرۋەرئىتتى) مان بەكارھىنابى، مەبەستىمان (سۆزى نەتەۋايەتتى)، يان (مافى نەتەۋايەتتى) يە، نەك ناسىۋى ئاليزم (نەتەۋە و نىشتىمان پەرستىيى)، مەگەر چۆن، دەنا لە حالەتتى زەم و بەنارۋا لەقەلەم دانىشدا، ھەر وشەي ناسىۋى ئاليزم (نەتەۋە و نىشتىمان پەرستىيى)، يان (بىرى نەتەۋايەتتى) بەكار دىنن، چونكە ھەست و سۆزى گەل و نىشتىمان دۆستىيى، كە شتىكى خوارسك و (فطرى) يەو، مافى نەتەۋايەتتى (بە ئازادىي و ئىرادەي خۆ لە خاك و ئاۋى خۇدا ژيان) كە شتىكى رەۋا و شەرىيە، ھەركاتىك كرانە ئىدۇلۇژىي و رېياز، ئەۋە لە حالەتتى شەرىيى و ئاسايى خۇيان دەرچوون و، جىنگايان بە خواپەرستىيى لە دلى خاۋەنەكەياندا لەق كىردە و، دوۋچارى جۇرىك لە بت پەرستىيان كىردە!

دوۋەم:

شتىكى ئاشكرايە، كە مەسۇلمانان بە ھەموو گەل و ھۆز و خاك و ۋلات و رەنگ و زمانە زۆر و جۇراۋجۇرەكانىيەنەۋە، يەك كۆمەل (أمة واحدة) و، لەسەرىشيان فەرزە كە ھەموويان لەژىر يەك بەيداخ و لەئىۋ يەك قەۋارەدا و، مەل كەچى فەرمانى يەك فەرمانرەۋا بن، لەگەل رېزگرتن لە پىكەيىنەر و تايەتمەندىيەكانى ھەر گەل و نەتەۋەيەك و پاراستىنىشيان، ديارە لەو حالەتەشدا، سەرجمە مەسۇلمانان، بەيى ھىچ جۇرە جىاۋازىيەك لە ئىۋانىيەدا، بەھۋى رەنگ و

زمان و پەگەز و نىشتىمان... ھتەد. يانەو، ۋەك يەك بەشدارن لە بەرپۆھەردن و مشوور لىخواردنى ئەو دەۋلەت و قەۋارەيەيان و، ھەركەس بەگۈيرەي خەسلەت و مەرجە بە پىۋىست گىراۋە شەرەيىيەكان و، بە ئەندازەي لىھاتوويى و شايستەيى خۆي، ئەرك و كار بە ئەستۈۋە دەگرى و، لەشۋىنى خۆي دادەنرى.

ئىنجا ئاشكرا و پروونە، كە لە كۆمەلگايەكى ئاۋا و لەژىر سايەي ھوكمىكى وادا، پاساۋ (مېرراي) عارەبايەتتى و توركايەتتى و فارسايەتتى و كوردايەتتى... ھتەد. نىيە، چونكە كەس بە تەنيا ھوكمران نىيە، تاكو ئەۋانى دىكە، كە ژىردەستەن، بۆ ئىسپاتى بوونى خۆيان ۋەك نەتەۋەيەك، ئالاي نەتەۋايەتتى بەرز بىكەنەۋە و داۋاي مافى رەۋاي خۆيان بىكەن!

كەۋاتە: ئىمە بۆيە لەم بارودۇخەماندا، بەخۇمان رەۋا دەبىنن، كە رېك و راست باسى كوردايەتتى و مافى نەتەۋايەتتى كورد بىكەن، چونكە تىكرى ئۆمەتتى ئىسلام، بە تايىبەت برا مەسۇلمانە عارەب و تورك و فارسە دراۋىيكانمان، لە ھالەتتىكى ناسەرەيى و ئاسايىدا دەبىنن، ئىنجا ئەگەر ئىسلام بۆ ھالەتتى ئاسايى، ھوكم و بىرپارى ئاسايى داناون، ديارە بۆ ھالەتتى ئاسايى و رېزىرە - شاذ - ىش، ھوكم و بىرپارى ئاسايى ديارىي كىردوون، ۋەك خۋاي كاربەجى فەرموۋىەتتى:

﴿فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾ البقرة: ۱۷۳.

بەلى. بىگومان ئەۋەي كە لە ھالەتتى ناچارىي و تىگىران و لىقەۋماندا، بۆ ئىنسان ھەللا و موباح دەبىت، لە ھالەتتى ئاسايىدا ئەۋ ھەقەي پىندارى، چونكە خۋىشى پىۋىستىي پىي نىيە و پەكى لەسەرى نەكەۋتە.

به‌شی به‌که‌م

ده‌قی وتووێژه‌که

کاتی روودانی ئەم وتووێژه:
کۆتایی پایزی ساڵی ١٩٨١ی زایینی

شوێنی وتووێژه‌که:
شارۆچکەی (ره‌به‌ت)ی سه‌ر به‌ شاری
سه‌رده‌شتی کوردستانی ئێران

سەرەتا و دەست پىكردنە

ئەم وتووڭزە

لە سالى (۱۹۸۱)ى زايىنى، لەبەر ئەۋەدى ۋاى نەبووم بېمە بەعسى و بەرگى سوپاى بەناو گەلىي (الجيش الشعبي) دەبەر بىكەم و، گەردن بۆ فەرمانى ۋرژىمى بەعسى عەفلەقىي كەچ بىكەم، قاچاغ بووم و دواى دەرچوونى فەرمانى گرتن (أمر قبض)م لەلايەن ۋرژىمەۋە، ناچار بووم سەرى خۆم ھەلبىگرم و، ۋلات و نىشتىمانم بەجى بەيلىم.

يىگومان ئەۋەتەنیا منىش نەبووم، كە دەبوو بەھۆى لەگەل ۋرژىم نەحاوانەۋەيەۋە، بە ناچارى سەرى خۆى ھەلبىگرى و نىشتىمانى بەجى بەيلى، بەلكو سەدان كەسى دىكەش، دووچارى ئەۋ دەر بەدەرىي و ئاۋارەيىيە دەبوون.

ئىنجا سەبارەت بە من و كەسانىكى ۋەك من، كە بابايەكى ئىسلامىي بووين و، بىروامان بە ۋرچىكە و بىردۆزە مەۋف كەردە لەملاۋ ئەۋلاۋا ھىنراۋەكان نەبوو و، ئامادەش نەبووين، تاقە ھەنگاۋىكىش لەگەل ئەۋ ۋرچى و تاقمانەدا ۋرچىن، كە لەسەر بىنچىنەى ۋرچىكە و بىردۆزەكان بىيات نراون، بەلى، بۆ كەسانىكى ۋەك ئىمە، مەسەلەى دەر بەدەرىي و ئاۋارەيى، يەكجار سەخت و دژوار و ۋرچىش و ژان بوو!

چونكە بەداخەۋە، مەسۇلمانانى ۋرچىش ئىمە، (ئىسلامى)يانىكى كەمتەرخەم و نەجوۋلاۋ و بى مشوور بوون، خەمىكى ئەۋتۋيان لە ئىسلام و گەلەكەيان نەخواردبوو، كە ئەۋانىش ۋەك ۋرچى و تاقمە عەلمانىيەكان، جى ۋرچىيەك بۆ خۆيان پەيدا بىكەن و، ۋەزىيەك بسازىنن، كە چوار مەسۇلمانى ئاۋارە و بىپەنا، بتوانن سەريان ۋرچى بەيىنن و بىيان ھەۋىننەۋە!!

جا من نامەۋى لىڭدەدا، داستان و سەرگوزشتەى يەكەمىن كۆچكردن و ئاۋارەبوونم لە بەشە كوردستانى عىراقەۋە بۆ بەشە كوردستانى ئىران و، پاشان بۆ تاران ... ەتد. بگىر مەۋە، چونكە گىراندەۋى ئەۋ داستانە پىر كەند و لەند و تالىي و سوڭرىي و پەند و عىبەردەتە، ەۋجىي شوڭىيىكى تەرخان و سەربەخۋىيە، بەلام من مەبەستم لەم قسانە ئەۋە بو، كە خويئەرى بەرپىر ئاشنا بكم بەۋ بارودۇخە نەفسىي و سياسىيەى، كە وتووڭرەكەى تىدا پروداۋە، چونكە ئاشنا بوونى مروف، بە بارودۇخ و كات و شوڭىي پرودانى ەەر مەسەلە و پروداۋىك، يارىدەيەكى چاكى دەدات، بۆ چاكتر ەالى بوونى لەۋ مەسەلە و پروداۋە و، زياتر پەى بردنى بەۋ قسە و باسانەى، كە لە لابه لاي ئەۋ بابەتەدا دەخريئە پروو...

ئىستانش، كە ەتا راددەيەك بارودۇخ و كات و شوڭىي گشتى دروست بوونى ئەم وتووڭرەت زانى، با يەكسەر بچىنە سەر ئەسلى مەبەست.

...پايىزى سالى (۱۹۸۱)ى زايىنى ەاتبۇ برانى، ئىۋارەيەك، رىم كەۋتە شارۋچكەى (رەبەت)ى و، شەۋى لە مالىك مىۋان بووم، مالى ەخانەخوييەكەم بىجگە لە من و خاۋەن مال، سى كەسى دىكەشى لى بوون، ەرسىكىشيان شوڭىكەۋتوۋى يەكىك لەۋ كوڭرەرى و رىچكانە بوون، كە لە تەرازوۋى رىبازى پەروەردگاردا، ەندەى پوۋشكەيەك سەنگ و كىشيان نىيە و، بىجگە لە سەرگەردانىي و خاكەسارىي و مالىۋرانيي، ەيچى دىكەيان لە ەگبەدا نىە و، ەەر گەل و كۆمەلىك برۋايان پى بىنى و شوڭىيان بكەۋى، پارچەپارچە دەبى و دەبنە سەد و يەك پىر و تاقم و، لەبەر دوژمنايەتتىي نىۋخۇ، ئاگايان لە دوژمن نامىنى و، بەر دەبنە گىيانى يەكدى و، دوژمن بەخۋيان خۇش دەكەن.

دۋاى نان خواردن، قسە و باس ەاتنە گۆرى و، كۆرەكەمان گەرم بو، سەرتان نەيەشىنم، قسان درىژەيان كىشا و لكىيان لى بوۋنەۋە، زۆرى نەبرد، لكىكيان ەاتە سەر مەسەلەى كورد، پرسىيارم لىكردن: بۆچى لەم قۇناغە مىروۋىيىيەدا پشتتان

لە ئىسلام كىردە، ۋ، كەم ۋ زۆر، نايەننە نىۋ حىسابان ۋ پەناتان بىردۆتە بەر كۆپرە
رېيەكى دژ بە ژىرىيى ۋ زانىارىيى ۋ نە گونجاۋ لە گەل سىروشتى ئىنسان دا؟!!!

يە كىكيان - كە ۋادىار بوو دەمراست ۋ گەورەيان بوو - ئاۋا ۋەلامى دايەۋە:

ئىمە لە ئەنجامى لىكۆلىنەۋە ۋ تويژىنەۋەى دوورودىژدا بوۋمان دەركەوت،
كە ماركسىزىم، باشتىن دەرمىنى دەردى گەلى كوردە ۋ مەلھەمىكى زۆر
كارىگەرە، بۆ چاكبۈنەۋەى بىرىنى سەدان سالى ۋ سارپىژ كىردى، بۆيە ۋەك
بەرنامە ۋ پەپرەۋىك پەنامان بۆى بىردە.

گوتىم: بەلام ۋەلامت نەدامەۋە، لەسۈنگەى چى يەۋە پىشتان لە ئىسلامەتىي
كرد؟!!!

گوتى: نەخىر، ۋەلامى ئەۋ پىسارىم نەدايەۋە ۋ ناشمەۋى ۋەلامى بىدەمەۋە!
گوتىم: بۆچى؟!!

گوتى: پىاۋ ھەقى بلى، چونكە لە بابەت ئىسلامەۋە، زۆرم لە دلىدايە ۋ،
گەلەكەشمان ئىستا ماۋىيەتى بىگاتە ئەۋ ئاستەى، كە بىپەردە ھەموۋ راستىيانى
بۆ بخەيە ۋوۋ، بۆى لە بنى كۈلەكە بىدەى!

گوتىم: ۋەللاھى، دەنا بەدل ھەز دەكەم بزانم، سەبارەت بە ئىسلام، چىت لە
دلى خۆتدا ھەشارداۋە ۋ، ناتەۋى كەس پىي بزانى، غوزرەكەشت زۆر بەجى
نىيە، چونكە ئىستا كەسى ۋاى لى نىيە شىاۋى ئەۋەبى، ئەم جۆرە مەسەلانەى
لى پەنادرىن ۋ ھەشاردىن.^(۱)

(۱) خۋاى بالادەست سەبارەت بەر جۆرە كەسانەى كە ناۋىرن بىرى پوچ ۋ داخى دلىان لەنىۋ
مىسولماناندا بخەنە ۋوۋ، فەرمۈيەتى: ﴿قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ﴾
آل عمران: ۱۱۸

ۋاتە: ۋق ۋ قىن ۋ دۆرمنايەتىي لە زار ۋ زمانىانەۋە ناشكرا بوۋە، بەلام ئەۋەى، كە دەروون ۋ
سىنەيان شاردۋىيەتەۋە، گەۋرەترە.

گوتى: كاكە بەراستى، ئىسلام زۆر شووم و بىخىر بووہ بۆ گەلى كورد و، گەلىك نەگبەتتى بەسەر ھىنان و، زۆر زىانى پىگەياندوہ، لەبەر ئەوہ من لە دەرفەتتىكى ئاوا سەرپىيدا، توانام نىہ ھەمووان بخەمە ڤوو، بەلام پىشىنان گوتوويانہ: (لوپچىك نمونەى تەغارىكە)، منىش بۆ نمونە، بىرپىكىانت دەخەمە بەرچاو.

گوتم: فەرموو!

گوتى: يەكەمىن: پىلاقە، كە لە سايەى ئىسلاموہ بە گەلى كورد كەوتوہ، داگىركانى خاك و ئاويان بوو، بە دەستى ھىندىك عارپى پىخواس و كەس نەناس، كە ھاتن گەلى سادە و نەفامى كوردىان فرىو دا و، مولك و مالىان داگىركردن و، بەناوى ئايىنەوہ، خويان لىكردنە ڤابەر و پىشەوا و بەربوونە چەوساندنەويان.

دووہم: كە ھەر ئەنجامى پىلاقەى يەكەمە، ئەو عارپانەى، كە بەناوى ئايىن ڤاگەياندەوہ ھاتبوون، پاش ئەوہى پى خويان جىگىر كرد، دەستيان كرد بە پەرەپىدانى ڤى و ڤەسم و عادەت و نەرىتى خويان و، سەپاندن و ڤەواج پىدانى ئەدەب و زمان و كەلەپوورى نەتەوايەتتى خويان و، لە سەرىكى دىكەشەوہ كەوتنە ھىرش بردنە سەر ھەر شتىك، كە پەيوەندى بە كورد و كوردايەتتەوہ ھەيە، لە: (نەرىت و عادات و ئەدەب و زمان و...)، ھەوليان دا ھەموو شتىكى خۆمالىي لە بەرچاوى كوردان دزىو بكەن و بىزىنن، بۆ ئەوہى كيان و كەسايەتتىمان لەدەست بچى، ئەو كاتىش چەوساندەوہ و ڤامكردنمان ئاسانتر دەيت.

سىيەم: ئىسلام دواى ئەوہى لە خاكى ئىمەدا چەقەرەى دا و ڤەگى داكوتان، بوو بە ماك و سەرچاوەى گەلىك دەرد و نەخوشىي كۆمەلايەتتى وەك: سۆفىگەرى و دەرويشىي و شىخايەتتى، كە وەك گياكەلە وابوون بۆ لەنۆبردنى گەل و دواخستنى بەھوى واز پىلەدنیا ھىنانى و گەردن پىكەچكردنى بۆ ستەمكار و داگىركەران.

چوارەم: زۆرجاران مەلا و پىشەوا ئايىنىيەكان، زيانيان لە شۆرشى نەتەوايەتتى و ڤزگارىخوазى گەلى كورد داوہ، بەسەرھاتى ڤووخانى فەرمانڤەوايەتتى مىر موخەممەدى ڤەواندزىش، كە بە (پاشاكۆرە) ناسراوہ بەفتواى (مەلاى خەتى)، چاكتىن بەلگەى راستىي ئەم قسەيەمانە.

(كابر ا دوای ئەوێ لە قسەكانى بۆو، هەناسەىەكى قوولێ هەلکێشا و، پىشتى وەدیواری دا و، دەستى کرد بە قوم لێدانى جگەرەكەى، هەستم پیکرد، کە هەرۆك چۆن کەسیك کۆلێكى قورسى بەکۆلێیەوێو دايدەنى، چەندە هەست بەئاسوودەى دەکات، ئەویش بە هەمان شیو!

ئەجا کاتیک ئەو کړکاتى لە خۆى برى، دانىشتوان تیکرا بیدەنگ بوون و، لیکدا لیکدا کەوتنە سەرنجدانى من و، بە دەردى کورد دەلێ: (چاویان لێ کردمە درێشە)، منیش بێئەوێو شیوێ دانىشتنەکەم تیک بەدەم، بە شینەى گۆتم:

پیم خۆشە هەر بەوێندە واز نەیهنى، هەرچى لەنیو دلتدا پەزمەندە بوو، هەلێ رپێزى، چونکە دەبینم لەمێژە ئەو کۆلە گرانەت هەلگرتو و، زۆر دەروونی ئازاردای و چاک دلی پرکردووی.

گۆتى: بەراستى وەك لە سەرەتادا گۆتم، زۆرم لەدلتا کۆبۆتەو و ئەوانەى گۆتمن هەندیکیان، بەلام بەهەر حال ئەوێندە بەسە، چونکە ئەو خالانەى خستمنە روو، شتە سەرەکییەکانیان.

گۆتم: کەواتە، ئەگەر توانیم ئیقناعت بکەم بەوێ، کە هیچ کام لەو دەعوایانە لەجی خۆیاندا نین، یان لایەنى کەم بەرگیکى خەيالێ ناقولایان دەبەر کراوە و، ئىسلام نەك هەر زیانى بۆ گەلێ کورد و، هیچ گەلێكى دیکەش نەبوو، بەلکو گەورەترین و بەپیت و پێترى نىعمەت بوو و، نەك هەر ماکی دەرد و نەخۆشییەکانى نیه، بەلکو شىفا و دەرمانى سارپێکردنى دەردەکانیەتى، تۆزیک فینکایەتیی بەدلتا دى و، دیوێزمەى گومان و بېبروایت، برێك لەسەر شانان لادەچى؟!

گۆتى: بەلێ.

وھلامى رەخنى يەكەم:

گوتم: جارى سەبارەت بەۋەيان، كە جەنابت بە يەكەمىن پىلاقەى دەزانى، كە گوايە: لە سايەى ئىسلامەۋە بە كوردان كەوتە، شتىكى زۆر پىچەۋانە و بەراۋەژوۋىيە لە گەل واقىعى مېژودا.

گوتمى: چۆن؟!

گوتم: چونكە ئەو مەسۇلمانانەى، كە ھاتنە كوردستان و خەستىانە ژىر رىكىفى دەۋلەتى ئىسلامىي و، گەلى كوردستانىيان مەسۇلمان كەرد و، بە ھەپەرسىتىيان تاشنا كەرد، نە بە نىيازى داگىر كەردن و تالان و ھەپەرسىتىيان، نە بە تومىدى خەلەك تە ھەردان و مېشەك بەنج كەردنەۋە، چونكە:

۱- ھەك مېژو ھەۋالى پىداۋىن و، دۆست و دۆرتمىش دانىيان پىداھىناۋە، كە سوپا و لەشكرى ئىسلامىي ئەو دەمى - كە زۆرەيان برادەرانى پىغەمبەر بوون - لە گەل ئەۋەشدا كە ئەو ھەموو دارايى و غەنىمەتەيان لە ئەنجامى جەنگدا چەنگ كەوت، ھەر بە دىنيا بەكەمگرتن و ژيانىكى سادە ژيان و، بە خەم جەل و بەرگ و خواردن و خۇراكەۋە نەبوو و، تاقە ھىۋا و ئاۋاتيان، رازىكەردنى خوا و شۆيەكەۋەتنى پىغەمبەر و، رەگەياندى بەرنامەى ئىسلام بوۋە.

ئىنجا ئەگەر راستە ئەۋان بە تومىدى تالان و ھەلەك روتاندەۋە و، خەك و ئاۋ داگىر كەردن و چەۋساندەۋە ھەپەرسىتىيان، بۆچى ئەو شتەى بۆيان ھەۋل دەدا و خۆيان كەردبوۋە قوربانىي و، مال و مەندال و نىشتەمانىيان بۆ بەجى ھىشتەبوو، دواى ۋەدەست ھىنانى، نەكەۋتوۋنە سوۋد لىۋەرگرتن و پىۋە رەۋاردنى؟!

ئايا ئەو كەسەى لە پىناۋى ئامانجىكدا خۆى و دايەك و بابى و مال و مەندال و نىشتەمانى بەخت دەكات، دواى ئەۋەى ئەو ئامانجەى دەستگىر دەبى، بە پەرۋشەۋە ئامىزى بۆ ناگىرەتەۋە و لەباۋەشى ناگىرەت؟!

۲- ھەر كەسىڭ بىر ئىسلامىي مۇتەئەللىم مىڭ يىللىق ئىسلامىي كىتابى، ۋە ئەلەم ۋە تەۋھىد ئۆزىڭ شەرھىلىگەن، دەۋىي كە مەسئۇلىيەتلىك ھېچ جۈرە بەرگەندىكى ماددىي ۋە دىنىي پائالىيەت نەۋەن، كە جەڭگە ئەگەش كورد ۋە گەلانى دىكەشدا بىكەن، بەلكى تاقە شىتەك، كە بۆتە ھاندەر ۋە پائەلەن، راگەلەندى ئايىنى خا ۋە رەزگار كەلە گەلە ژۇرەستە ۋە چەسەۋەكەن بوۋە، ئەزىز نىر ۋە رەڭگى تەۋھىد ۋە زۆرەداران.

ئىستاش فەرمۇن، با سەرنەجەكى مىڭ يىللىق بىدەن، تا بىزەن ئەلەم بارەۋە چۆنەن ھەۋالە يەتەتە.

مىڭ يىللىق مەزەن (بىن كەلە) ئە كەتەن (البەدەۋە ۋە النەھەۋە) دا، سەبەرەت بە چۆنەنەن ۋە رەۋەۋە بوۋەن سەپەلە ئىسلام ئەگەش سەپەلە فارەدا، ئەم بە سەھەرەتەمان بۇ دەگەنەنە.

((... كەتەن سەپەلە ئىسلام بە سەرنەجەكى: (سەۋەلە كەلە ئەلە ۋە قەۋە) ۋە، سەپەلە فارەس بە سەرنەجەكى: (رەۋەستە)، پەكەۋە رەۋەۋە بوۋەن، (رەۋەستە) نەدەلەلە سەۋەلە، كە پەلەۋەلە ژۇرە ۋە دانەلە بىرەتە، تاكو پەسەلەلە لە بىكەت، ئەۋەش (مەۋەپەلە كەلە شەۋەلە) نەدەلە، جا كەتەن چەۋەلە، رەۋەستە پەلە گەتە: ئەۋەلە رەۋەستەمان بوۋەن، ئەمە چەكەمان ئەگەش كەدەۋە ۋە نەمان ھەتەۋە تەۋەش تەۋە ۋە زەلە بىن، ئەستاش بىگەنەنە ۋەلەتە خەتەن، ئەمەش رەلە بازەرگەنەتەن ناگەنەن، كە بىنە ئەۋەلەتەمانەۋە.

مەۋەپەلە گەتە: ئەمە بەدەۋەلە دىنە ئەكەۋەتەن، ئەمانە ۋە مەبەستەمان دەرۋەزە "رەزىكەنە خا ۋە شەدەۋەن بە بەھەشتە بەرەن"، خەۋە بەرە، پەۋەبەرەلە بۇ نەدەۋەن پەلە فەرمۇۋە: مەن ئەمە كەۋەلە مەسئۇلىيەتلىك زەلە دەكەم، بەسەر ھەر كەسەكە كە شەۋەن ئەيىنەكەم نەكەۋە ۋە، مەن بەمە كەۋەلە مەسئۇلىيەتلىك ئەلەلەنەنە، ھەمەشە ئەمە كەۋەلە زەلە دەكەم، ھەتە رەۋەلەن بەم ئەيىنە ھەبەن، ئەۋە ئەيىنەش رەستە ۋە دەرەستە، ھەرچە ئەلەلەلەلە، كەنەفە ۋە ژۇرە دەستە دەلە ۋە، ھەرچە دەستە ئەۋە بىگەنە، سەبەرە ۋە بەھەز دەلە.

رەۋەستە پەلە گەتە: ئەۋە ئەيىنە چەلە؟!

گوتى: جارى بېرىشى، كە بەيى ۋى، ھېچ شىتېك ناگونىچى بىرىتتە لە: شايەتتى دان و دان ھىنان بەۋەدا، كە يىجگە لە خوا، كەس شايانى پەرستىرەن و گەردن بۇ كەچ كرەن نىيە و، موخەممەدىش يىغەمبەرى خوايە، ۋە دان ھىنان و پىرواھىنان بە ھەر شىتېك كە لەلايەن خواۋە ھاتوۋە.

رۆستەم گوتى: چ ھەيە لەمە چاكتر! ئىنجا چى دىكەش؟!

گوتى: رزگار كىردى بەندەكان لە كۆيلايەتتى بۇ بەندەكان، بۇ بەندايەتتى كىردن بۇ خوا.

رۆستەم گوتى: ئەمەش دىسان چاكە، بەلام چى دىكەش؟!

گوتى: خەلكى ۋەچەى ئادەم و ھەۋوان، كەۋاتە: بران و لە يەك دايك و بابىن. رۆستەم گوتى: ئەمەش دىسان چاكە.

ئىنجا رۆستەم گوتى: باشە دەلىلى چى، ئەگەر بىيىنە نىۋ ئايىنەكە تانەۋە، ۋاز لە ۋلاتى ئىمە دىنن؟!

گوتى: بەلى، لە ۋلاتتان نىزىك نايىنەۋە، مەگەر بۇ بازىرگانىيەك، يان پىۋىستىيەك.

گوتى: ئەمەش باشە.

ئىنجا كاتىك موغەيپە چوۋە دەرى، رۆستەم لە گەل دەمراست و ردىن سپيانى گەلەكەيدا، سەبارەت بە ئىسلام وتوۋىڭى كىرد، بەلام ئەۋان پىشتىگىرى ئەۋەيان نەكرد و رازىي نەبوۋن بىچنە نىۋى (۱۰). (۱۱)

ئىنجا برادران! ئەمە يەككە لەۋ بەسەرھاتانەى، كە چۆنىەتتى رۆۋبەروۋبوۋنى مەسۇلمانەكانمان بۇ دەردەخەن لە گەل ئەۋ گەلانەدا، كە ويستوۋيانە ئايىنى خويان پى رابگەيەنن، ۋەك دەيىنن: دادگەرىي و بەزىي و ئاشتىخۋازىي و سىنە فراۋانىي و

(۱) دەقى ئەم بەسەرھاتەم لە كىتپى (البدایة والنہایة) وەرگرت، چاپى يەكەم، ب، ۷، ۴۳ل.

دىيانەۋىستىيى لىۋ مەسۇلمانە بەرپىزانەدا، كە دەرچوۋى قوتابخانەى پىغەمبەرى ئىسلام بوون، ۋەك مانگى چوارە دەدرەۋشەۋە!

ئىستاش بۇ چاكتىر پوون كىرەنەۋەى مەبەست، با ۋىنەيەكى دىكە بىننەۋە:

دىسان (ابن كئىر) لە كىتەبى ناۋبراۋدا، ئەم بەسەرھاتەشمان بۇ دەگىرپەۋە:

((.ئىنجا سەعد (خالىي رازى بى)، لەسەر داۋاى رۇستەم، نۆينەرىكى دىكەى ناردە لا، ئەۋىش (رېبىيى كورى عامىر) بو، كە رېبىيى چوۋە لاي، تەماشاي كىرە نشىنگە (مەجلىس) رۇستەمىيان بە چەند سەرىنكى زىر كەت كراۋ و چەند بەرە و فەرشىكى لە ئاورىشەم دروست كراۋ، رازاندۇتەۋە، گەۋەھەر و مروارى بەنرخ خرابوونە بەرچاۋ، لەگەل جوانىي و ئارايشتىكى زۇردا، تاجەكەى لەسەر نابوۋ و گەلەك كەل و پەلى گرانباى دىكەش رانويىرناۋون، رۇستەم لەسەر تەختىكى زىرپەن دانىشتىبو، ئىنجا (رېبىيى) بە جل و بەرگىكى تەنكەلە و، بە شمشىر و قەلغان و ئەسپىكى كورتەلەۋە ھات، دانەبەزى، ھەتا گەيشتە سەر قەراغى فەرشەكە، داۋاى داۋەزى و ئەسپەكەى بە ھەندىك لە كورسى و تەختەكانەۋە بەستەۋە، داۋاى ھاتە پىشەۋە، چەك و زىيەكەى ھەر پىۋەبو، كالاۋە ئاسنىنەكەى ھەر لەسەر بو.

پىيان گوت: چەكەكەت دانى.

گوتى: مەن بۇيە نەھاتووم بە فەرمانى ئىۋە چەك دانىم، بەلكو بۇيە ھاتووم، ئىۋە بانگىتان كىرەۋوم، ئىنجا ئەگەر لىم دەگەرپەن، ئاۋا بىم چاكە، ئەگەرنا دەگەرپەۋە.

رۇستەم گوتى: لىي گەرپەن بابى، ئىنجا ھاتە پىشەۋە و لەسەر سەرىنەكان، خۇى خستە سەر رەمبەكەى و دراندىي! ئىنجا پىيان گوت: چ شىك ئىۋەى ھىناۋەتە ئىرە؟!

گوتى: خوا ناردوۋىنى، بۇ ئەۋەى ھەركەسىك بىەۋى، رەزگارى بىكەن لە كۆيلايەتىي بەندەكان بۇ بەندايەتىي بۇ خوا، ھەروەھا لە تەسكى دىنا بۇ فراۋانىي دىنا و دۋارپۇژ، لە ستەم و بىدادىي رىچكان، بۇ دادگەرىي ئىسلام،

خو ئىمەى رەوانە كىردە بە ئايىنە كەيەو، بۇ ئەوئى خەلك بۇ لای بانگ بىكەين، جا ھەركەسىك گۆيمان لى بگرى، ئەو بەشە، ھەركەسىكىش ھەقمان لى وەرنە گرى، لە گەلى دەجەنگىن، ھەتا دەگەينە بەلین و موژدەى خوا.

گوتيان: بەلین و موژدەى خوا چى يە؟!

گوتى: بەھەشتە بۇ كەسىك، كە لەكاتى جەنگ كىردن لەگەل ئەوانەدا دەمرى، كە بە بەرنامەى خوا رازىى نىن و، سەركەوتنە بۇ ئەوانەى دەمىنەو.

رۆستەم گوتى: ئەو قسەى ئىووم بىست، بەلام ئايا دەگونجى ئەم كارەتان دواىخەن، ھەتا ورد دەبىنەو و راپوژى تىدا دەكەين؟!

گوتى: بەلى، پىتان خۆشە چەند بى؟ رۆژىك، يان دوو رۆژ؟!

گوتى: نا، بەلكو ھەتا نامە دەئىرىن بۇ قسەزان و رەدىن سىبى و سەركەدەكانمان.

گوتى: پىغەمبەرى خوا فەرمانى پىكردووين، كە لەكاتى جەنگدا، لەسى رۆژان زياتر، لەسەر دوژمنمان رانەوەستىن، ئنجا چاك لە ئىشى خۆت و گەلەكەت و رەبەو و، دواى سى رۆژان، يەكەك لە سى شتان ھەلبرىرە.^(۱)

(۱) ئەو سى شتانە ھىندە زانراو بوون، پىويست نەبوو بەگوتىرىن، كە ئەمانەن:

يەكەم: وەرگرتنى ئىسلام و مەسولمان بوون.

دووھەم: ئەگەر مەسولمان نەبن، سەرانە (جزية) بەدن.

سىيەم: ئەگەر سەرانەش نەدەن نامادەى جەنگ بن.

لەم فەرمودەيش دا، كە (مەسەلم) گىراوئەتەو ئەو سى شتانە - كە مەسولمان بوون، يان مەكەچ كىردن بۇ حەكمى ئىسلامىي و ئىبلانى دىزايەتەى نەكردنى، كە لە (سەرانە)داندا خۆى دەنوئى، يان بە ناچارى نامادە بوون بۇ جەنگ - زۆر جوان دىارى كراون: (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا أَمَرَ أَمِيرًا عَلَى جَيْشٍ أَوْ سَرِيَّةٍ أَوْصَاهُ فِي خَاصَّتِهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ، ثُمَّ قَالَ اعْزُوا بِاسْمِ اللَّهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَاتِلُوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ، اعْزُوا وَلَا تَغْلُوا وَلَا تَغْدِرُوا وَلَا تَمْتَلُوا وَلَا تَقْتُلُوا وَلِيدًا، وَإِذَا لَقِيتَ عَدُوَّكَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ فَأَدْعُهُمْ إِلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ - أَوْ خِلَالٍ - فَأَبْتَهُمْ مَا أَجَابُوكَ فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، ادْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ فَإِنْ أَجَابُوكَ فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ... فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْلُكْهُمْ الْجَزْيَةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابُوكَ فَأَقْبَلْ مِنْهُمْ وَكُفَّ عَنْهُمْ، فَإِنْ هُمْ أَبَوْا فَاسْتَعِزْ بِاللَّهِ وَقَاتِلْهُمْ) رواه مسلم: ۴۴۹۷. واتە: پىغەمبەرى خوا كاتىك فەرماندەيەكى بۇ سوپايەك، يان بۇ كۆمەلىك دىارى دەكرد، دىارى شەخسى خۆى نامۆزگارىي دەكرد بە پارىز لە خوا كىردن و، سەبارەت بەو مەسولمانانەش، كە لەگەلیدان، بە چاكەكردن، پاشان دەيفەرموو: بەناوى خوا و لەرپى خوادا غەزا

رۆستەم گوتى: تۆى گەۋرەدى مەسۇلمانان؟

گوتى: نا، بەلام مەسۇلمانان ۋەك يەك جەستە وان، ئەگەر گەچكەترينيان يەكەك پەنا بدات، بەرترينيان لە قەسەى دەرناچى و قەسەى ناشكىنى، (هەلبەتە بە مەرجىك دەرچوونى لە فەرمانى خوا و پىغەمبەر) تىدا نەبى.

دوايى رۆستەم لە گەل قەسە بەدەست و پىاوماقوولانى گەلەكەى كۆبۆۋە و، گوتى: ئايا ھەرگىز لە قەسەى ئەم پىاۋە بەرتر و تەۋاترتان دىۋە؟

گوتيان: پەنا بەخوا، كە بەلەى ھىچ كام لە قەسەكانىدا بچى و، ئايىنەكەى خۆت ۋاز لى يىنى بۆ ئەم سەگە، ئەۋە سەرنجى جل و بەرگەكەيت نەداۋە؟!

رۆستەم گوتى: تەماشاي جل و بەرگ مەكەن، بەلكو سەيرى بىرورا و وتوۋىژ و رەۋىشت و خوۋ بىكەن، چونكە مەسۇلمان گىرنگى بە بەرگ و كالا و خواردن نادەن و، بايەخ بە رېژ و حورمەت و سەربەرزى و مەردايەتتى دەدەن و، رەۋىشت و خوۋيان دەپارېژن...^(۱)

لەم بەسەرھاتەشدا دەيىنرى، كە مەسۇلمانەكان بە ئاشكرا بە گەلانى دىنيان راگەياندە، كە بە مەبەستى راۋو رەۋىت و خەلك تازاردان و ۋلات داگىر كىردن نەھاتوون، بەلكو بە مەبەستى راگەياندى بەرنامەى خوا و، رەۋىخاندنى كۆشكى تاغۋوت و سەمكاران و، رەزگار كىردنى چەۋساۋە و سەمەدەدە و ھەزاران ھاتوون.

بىكەن، لە گەل ھەركەسىدا بىجەنگن، كە بىراۋى بەخوا نى، غەزا بىكەن، بەلام دىنى لە غەنىمەت مەكەن و(لە گەل دۆزىنىكى پەيمان لە گەل بەستراۋا) پەيمان مەشكىن و، جەستەى كۆزۋاۋانى دۆزىن ناشىرىن مەكەن، مىندالان مەكۆژن، ھەركات بەرەنگارى دۆزىنەكەت بوى لە ھاۋىش بەرستەكان، بانگيان بىكە بۆ سى شتان، ئىنجا ھەر كامىكىيانان (لەو سى شتە كە سەرىشكىان دەكەى بۆ ھەلبىزارەن) لى ۋەرگىتى، لىيان قىۋول بىكە و ۋازيان لى يىنە.. بانگيان بىكە بۆ ۋەرگىتنى ئىسلام، ئىنجا ئەگەر ۋەلاميان دايەۋە، لىيان قىۋول بىكە و ۋازيان لى يىنە.. بەلام ئەگەر رازى نەبوون، ئەۋە داۋاي سەرئەيان لى بىكە، ئىنجا ئەگەر ئەۋان رازى بوون و ۋەلاميان دايەۋە، لىيان ۋەرگىرە و لىيان گەپ، بەلام ئەگەر بەۋەش رازى نەبوون، ئەۋە داۋاي يارمەتتى لە خوا بىكە و لە گەلەيان بىجەنگە.

(۱) بىروانە البدایة والنهاية، بەرگى چوارەم، بەشى ۷، ۴۴، چاپى يەكەم ھىروھا (الفتوحات الإسلامية) أحمد بن زيني دحلان، ۱؛ ھىروھا (تارىخ الامم الإسلامية) شىخ محمد خضرى بك، ۱، ۲۰۷-۲۰۹.

بەللى! دەريان بىريوۋە كە بۆيە ھاتوون: بەرنامە و پەيرەۋىيى خوا لەسەر زەۋى
 بچەسپىنن و، ئەو ئايىن و پىچكە و بىرانى، كە چىنايەتتى و گەۋرە و بچوۋكىي و،
 قىرپى و پىرپى و، رەۋىشت نىمىي لەنىۋ خەللىدا دىننە دى و، ئىنسانەكان دەكەنە
 كۆيلە و ژىردەستە و چەۋساۋە، نەمىنن و فرى بدىرنە زىلدانى مىژۋوۋەۋە، دەريان
 بىريوۋە، كە بۆ ئەۋە ھاتوون: مەۋقايەتتى لەۋ جۆرە بىرۋوچوون و كۆپرە پىيانە
 رىزگار بكن، كە بەھۋى تىروانىنى ھەلەۋ ناتەۋاۋىيانەۋە، ژيانى دىنا لە مەۋف
 تەنگ دەكەنەۋە و، لەنىۋ چوارچىۋەكى تەسكى ماددەپەرستىي و بىرۋاىي،
 يان نەتەۋەپەرستىي و بىخۋايدا، تەنگ بە مەۋف ھەلدەچنن و، بەرەۋ كەندەلەن
 و ھەلدىرى رەۋىشت نىمى و، ئاژەل سەفەتتى و دىرندايەتتى، دەيەن.

ئىنجا بىرادەران!

ئەمەيە ۋاقىيى مىژۋوۋى ئىسلامىي و، سەبارەت بە ھاتنى ئىسلام بۆ نىۋ
 گەلانى دىنا، ئاۋا ھەۋالمان پىدەدات.

ئىستاش بە پىۋىستىي دەزانم، قسەيەكى ناھەزانى ئىسلام ۋەدروۋ بىخەينەۋە،
 كە ھەندىك مەۋلىمانى سادە و ھالى نەۋوش، پىنى فرىودراون و لە خىشتە براون،
 كە گۋايە: ئىسلام بە شىر و تىر بلاۋبۆتەۋە، مەۋلىمانەكان، كە ھاتوون، توۋشى
 ھەركەسىك بوۋىن، پىيان گۋتە: مەۋلىمان بە! ئەگەر مەۋلىمان بوۋىي، ئەۋە
 زۆر چاكە! خۇ ئەگەر مەۋلىمان نەۋوش، يەكسەر سەريان پەراندەۋە و مىيان
 ھەلپىرپوۋ!!

بەلام لە راستىيدا ئەم قسەيە، دەۋايەكى بىشايەدە و زۆر دوۋرە لە راستىي،
 چونكە يەككە لە بەلگەنەۋىستەكانى ئىسلام ئەۋەيە، كە عەقىدە و بىرۋايەك
 لەسەر بىچىنەي قەناعتى ئىنسان و، بە ۋىست و ئىرادەي خۇي نەيىت،
 ۋەرنەگىرى و بايەخىي نىيە، ۋەك خۋاي قسە لەجى فەرمۋىيەتى:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ﴾ البقرة: ۲۵۶.

واتە: لە ۋەرگرتن و شوپىنكەوتنى ئايىندا، زۆرەملى و تۆبىزىيى كردن نىه،
پىي راسى و پىي چەۋت، لىك جوى بوونەتەۋە.^(۱)

ئەۋە لەلایەكەۋە، لەلایەكى دىكەۋە، ۋەك مېژوو ھەۋالى پىداۋىن، تەنھا كاتىك
مىسولمانان پەنایان بردۆتە بەر چەك، كە ئەو گەلەى لەگەلى ۋوبەپروو بوونەتەۋە،
نە مىسولمان بوۋىن و، نە پىگەيان دابى بۆ راگەياندرانى ئىسلام - كە لە نەدانى
سەراندەدا خۆى دەنۆنى - ئەو كاتەش مىسولمانان ناچار بوون دەست بەدەنە چەك،
بەلام نەك بۆ بەزۆر مىسولمان كردنى خەلكى - چونكە تۆبىزىيى كردن لە ۋەرگرتنى
ئايىندا نىه - بەلكو بە مەبەستى لا بردنى ئەو زۆردار و خاۋەن بەرژەۋەندىيانەى،
كە لەپىي ئىسلامدا بوونەتە پەرچ و تانە و، ۋەك ئەو گاشە بەردىيان لىھاتەۋە،
كە دەكەۋىتە نىۋو كانىاۋىكەۋە، نە بۆ خۆى دەخواتەۋە، نە پىي بە خەلكىش دەدات
بخۆنەۋە، ھەلبەتە لا بردن و فرىدانى ئەو گاشەبەردەش پىۋىستە.

بەلى، ئىسلام ھىزى خستە كار، بۆ ئەۋەى بە دىيادا بلاۋ بىتەۋە و بچىتە
بەرچاۋ و دلى خەلكى، جا ئەۋكات كى بە ۋىست و خواستى خۆى ھەلىبىژارد
زۆر چاكە، كىش پىي رازى نەبوو، كەس بۆى نىه، بىكوژى، يان تۆبىزىيى لى
بكات!!

رەنگە يەكىنك پىرسىت: جا خۆ برالە، ئەو گەلانەى مىسولمانەكان لەگەلىان
بەشەر دەھاتن، ھەر ئەۋانە بوون، كە ئايىنى ئىسلاميان نەدەۋىست، شەر لەگەل
كردنەكەشيان چاكترىن بەلگەى پىقايىل نەبوون و نەۋىستەكەيان بوو، مادام ۋابى
چۆن دەلىي: مىسولمانەكان بە نىيازى خەلك مىسولمان كردنەۋە، نەجەنگىون!!

(۱) لىزەدا جىي سەرنج ئەۋبە، كە دۋابەدۋاى (لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ) گوتراۋە: (قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ
الْغَىِّ). لەمەۋە دەفامىرتەۋە، كە پاش راگەياندىنى ئايىن، تۆبىزىيى كردن نىه، چەمكى پىچەۋانەى
(مفهوم المخالفة) نەم ئايەتە ئەۋە دەگەيەن، كە بەر لە راگەياندىنى ئايىن تۆبىزىيى كردن ھەبى،
ئاشكراشە، كە بەكارھىنانى ھىز و تۆبىزىيى كردن ئەو كاتەدا ۋەابە، بەلام نەك بۆ باۋەر پىيەن،
بەلكو بۆ لا بردنى ئەو تاغۋوت و زالمانى، كە بوونەتە تانە و چەپەر و لەمبەر لە پىي بلاۋبوونەۋە و
راگەياندىنى ئىسلامدا، واتە: ھىز بۆ ۋاۋەستان لە بەرانبەر ھىز و دەستەلاتى كوفر و شىركدا، كە
پىي بىرکردنەۋى ئازاد و برۋاھىنان بەخا و، بەرنامەكەى لەخەلكى دەگرى.

لە ۋەللامدا دەلىين: ئەم رەخەيە، كاتىك جىي خۇي دەگىت، كە ئەو كەسانەي
لە گەل سوپاي ئىسلامدا جەنگيون:

يەكەم: ھەركامىيان بى زۆرەملى و چاو زەق كىردن و ھەرەشە و گورەشە،
ھاتىيە كۆرى جەنگەۋە، ديارە ئەۋەش وانەبۈۋە و ھوكمىران و مىرى ھەر
ناۋچەيەك، نوينەرى ھەموو خەلەكەكە بۈۋە و، ھىچ كەس لە ئاستىدا خاۋەنى
ويست و قسەي خۇي نەبۈۋە و، كورد گوتەنى: كەس زاتى نەكردۈە بلى: لەل!

يىگومان شىكى روونىشە، كە باباي سەرۆك و مىر، بەس لە گۆشەنىگاي
تەسكى بەرژەۋەندىي خۇيەۋە دەرۋانىتە شتان، ھەمو كاتىكىش بەرژەۋەندىي
مىرىكى خۇسەپىن و بەزەب و زۆر لەۋەدايە، كە بارودۇخ ھەرۋەك خۇي بىمىنەۋە و
دوور بن لەو ئىسلامە، كە لە بەنزىن بەكارترە بۇ ھەلايسانى ئاگرى شۇرش
دژى بارودۇخى ئالەبار و لابرەنى رژىمى پىر ستەم و چەۋساندەۋە و، خراپە و
ئاشوۋىي دوور لە خوا.^(۱)

(۱) بەراستى ھەرچارىك بەسەرھاتى يەكەك لەو جەنگانەم دىتە بەرچاو، كە لەنۆان ھىزى ئىسلام
و دانىشتۋانى ئەو ۋلاتانەدا پرويداۋە، كە ويستۋىانە روۋناكى ئىسلامى بگەينەنە نىو، خامەي
زەين و بىرم، تابلۇيەكى بەم شىۋىە لە سەر روۋپەرى خەيالىم دتەخشىنى:

ۋا دىتە بەرچاۋان، كە كۆمەلە پزىشكىكى زۆر دلسۇز، بەكۆلىك دەرمان و پىداۋىستىيەكانى
پزىشكىيەۋە دەيانەۋى بچنە نىو شارىكەۋە، كە دانىشتۋانى، دووچارى چەندەن دەرد و نەخۇشىي
كوشندە ھاتوون، بەلام دز و جەردە و پىگر لەسەر دەروازى ئەو شارە دانىشتوون و، گەلىك لە نەخۇش
و دەردەدارەكانىشان بە يىگار ھىناۋە، بە بيانۋى ئەۋى گوايە: بەرگرى لە بەرژەۋەندىيەكانى خۇيان
دەكەن، چونكە دەزان بە ھاتنى ئەو پزىشك و ھەكىمانە، چارەسەرى دەرد و نەخۇشىي خەلەكەكە
دەكرى، بەۋەش دەرفەتى چەۋساندەۋە خەلەكەكەيان لەقىس دەچى، بەلگەي راست و دروستى ئەم
ۋىچۈاندەشم ئەۋىيە، كە بە دىرژايى مىژۋىي ئايىن، خەلەكى لە ئاقار ئايىندا، دوو بەرمەيان پىك ھىناۋە:
يەكەم: بەرى رەش و پرووت و چەۋسىنراۋەكان، كە بوون بە ھەلگىرى ئالا و مەشخەلى ئايىن و پىشت و
پەناي.

دوۋم: بەردى زۆردار و چەۋسىنەرەن، كەبوۋنە چەپەر و كۆسپ و بەرىنگىيان بە ئايىن و شۆنكەۋوتۋانى
گرتۈد، لە قورناتى بەرپزىشدا، زۆرجاران ۋشەي (المستضعف)، واتە: چەۋسىنراۋە، (المستكبر)،
ۋاتە: چەۋسىنەر و خۇبەزل زان و (المترف)، ۋاتە: خۇشگوزەران، بەكارھىنراۋن.

دوۋەم: كە ھەركامىكىيان لە كاكىل و نىۋەپۇكى ئىسلام تىگەشتىن و، بزانن چى يە و چۆنە، ديارە ئەمەش نەھاتۆتە دى، كەواتە: ئەو گەلە چەوساۋە، بۆيە لە گەل سۇپاى ئىسلام دا نەجەنگىۋە، كە پىشگىرى لە بىلاۋبۈنەۋە و پەرەسەندى بەرنامەى خوا بىكات، چونكە ۋەك گوتمان: ئەو، بەرنامەى ناۋبراۋى نەناسىۋە، بەلكو بۆيە شەرى كەردە، تاكو پىشگىرى لە ئىسلامە دىۋ و ناۋۋالاىە بىكات، كە دامودەزگاي پروپاگەندەى ئاغا و مىر و زۆردار و تاغوتە خاۋەن بەرژدەندىيەكان، لە تابلۋى نالەباردا رايان دەنۋاند و لەبەر چاۋانيان دەبىزانند،

بەللى، ئەو گەلە، كە لە گەل لەشكر و سۇپاى ئىسلامدا بەشەر ھاتۋە، لەبەر ئەۋە نەبۈۋە، كە لىيى ھالى بوۋە، بۆيە دەستەۋ يەخەى بوۋە، بەلكو بە پىچەۋانەۋە، ئەو گەلە لە راستىدا، لە گەل تارمايىيە كدا جەنگىۋە، كە دامودەزگاي زۆردارەكان رايان نۋاندە، بە واتايەكى دىكە، بۆيە لە گەل سۇپاى ئىسلامدا جەنگىۋە، چونكە لە نىيازى پاك و مەسۇلمانانەيان نەگەيۋە و، ستەمكار و خاۋەن بەرژدەندىيە و ئەشراۋە نەشەرىفەكان، پروپاگەندىيان بۇ كەردە و بە سەھۋىيان بىردە. ^(۱)

...مەسەلەى فرىۋدانى كوردانىش، لەلايەن مەسۇلمانانى ھەۋەلەۋە، كاتىك ۋەراست دەگەرە، كە ئىسلام بىرۋاۋەپىكى بى خىر و خراپ بى، بەلام كەسىك خەللى بانگ بىكات بۇ بىرۋاۋەپىكى راست و دروست و، ژيانىكى پىر خىر و بەرەكەت، لەژىر سايەى ئىسلامدا، پىنى ناگوتى: خەللى فرىۋدەر و ھەلخەلەتتەر، بەلكو پىنى دەگوتى: پىشەۋا و رى نىشانەدرى دىسۆز.

ھەلەتە زاراۋەى (المستضعف)، دروشم و عىۋانى بەردى ھەلگىرى نايىنە و، زاراۋەى (المستكبر) و (المترف)ىش، دروشمى بەردى كوفىر و دۆرماننى نايىنە، خۋاى دادگەر لەۋ بارۋە فەرۋەيەتى: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ﴾ (السبا: ۳۴).

(۱) پىۋىستە بگوتى، كە ئەو كاتەش كوردەستان، بەشىكى لەژىر رىكىتى ساسانىيەكان و بەشەكەى دىكەشى لەژىر رىكىتى بىزەنتىيەكان بوۋە و گەلى كورد لەژىر دەستى رۇم و فارس دابۋە و بەفەت و، فەرمانى ئەۋ دەۋلەتە زلھىز و چەۋىنەرە، شەرىان لە گەل سۇپاى ئىسلامدا كەردە، ئەك بە ۋىستى نازادى خۋيان، بەرگىشىيان لە بەرژدەندىيەكانى ئەۋان و كىيانى ئەۋان كەردە، ئەك ھى خۋيان.

وھلامى رەخنى دۈۋەم :

سەبارەت بەۋەى دۈۋەمىشيان دەلىتىن:

۱- مەسۇلمانەكانى پېشوو - كە زۆربەيان ھاۋەلانى پېغەمبەر بوون - ئەو داب و دەستور و عادات و نەرىتەنەى، كە بەنىۋ ئەو گەلەندە بىلاۋيان دەكردنەۋە، كە ئايىنى ئىسلاميان قېۋول دەكرد، نەبەمىرات لە باپىرانەۋە بۇيان مابوونەۋە، نە لەگىرفانى خۇشيان دەريان ھىتابوون، بەلكو ئەوان دواى ئەۋەى ئىسلاميان ۋەرگرت، ئىسلامىك، كە سەرلەبەرى ژيانىانى گۆرى و، لە جلىتاۋ و زەلكاۋى نەفامىى دەرىھىنان، رى و شوین و خو و خدە و نەرىتەكانى خۇشيان فرېدا و ۋاز لېھىنا.

بەلى، عارەبە مەسۇلمانەكان، ياسا و دەستور و رەۋىش و خوى ئىسلاميان رادەگەياند، نەك داب و دەستورى نەتەۋايەتىى عارەبان، لەمەۋە دەگەينە ئەم ئەنجامە، كە ۋەرگرتنى داب و دەستور و رەۋىش و خوى ئىسلامەتىى، دىاردەيەكى تاپۇكراۋ نىە لەسەر گەلى كورد، تاكو بەكىشان و پىۋانەيەكى رەگەزپەرستانە لىك بدرىتەۋە، بەلكو دىاردەيەكە، ھەموو گەلە مەسۇلمانەكان تىيدا بەشدارن.

۲- سەبارەت بە بىلاۋبوونەۋە و پەرەستانەنى ئەدەب و زمان و كەلەپوورى عارەبىش، لەنىۋ كورد و گەلانى دىكەشدا دەلىتىن:

أ- شتىكى بەلگەنەۋىستە، كە لە جىھاندا، ھىچ زامانىك نىە توانىيەتى سەر و سىماۋ بىچمى نەتەۋايەتىى خوى بپارىزى و، ھىچ جۆرە وشە و زاراۋەيەكى بىيانىى تىكەل نەبوۋىى، ئەو تىرەۋ ھۆزانە نالىم، كە لە ژيار (حضارة)ى مرقۇايەتىى خۇيان دۈۋرەپەرىز گرتۋە و كەنارگىر بوون و، لە قاۋغ و قەپىلكى خۇياندا خۇيان رىك ھىناۋە.

The central banner features a portrait of a man in a turban and uniform. Above the portrait, there is text in Urdu. Below the portrait, there are social media icons for Facebook and YouTube, a QR code, and app store links for Google Play and the App Store.

وھلامى رەخنى سىيەم :

لەبابەت خالى سىيەمىشەۋە، خستە پرووى چەند راستىيەك پىۋىستە:

۱- لار ئى بوون و ھەتلە بوون (انحراف) لە بىروباۋەردا، دياردەيەكى تەرخانكراۋ نىيە لەسەر ئايىنى ئىسلام و، كالايەك نىيە بەس بە بالاي ۋى برايت، بەلكو خۋاي مىھربان لەۋەتى دىيائى دانائە و ئادەمى لەسەر رۇناۋە، پەيتا پەيتا بەرنامە و پەپرەۋى ژيانى، بە پىغەمبەراندا (عليهم السلام) بۇ مرقۇيايەتتى رەۋانە كىردوون و رىنمۋونى كىردوون، بەلام شەيتان و تاغۋەتەكان، چاۋيان بەرىنايى نەداۋە، مرقۇقەكان ۋا بە بەختىيارىي و ئاسودەيى بىگۈزەرىنن و، لە ژىر سىبەرى درەختى سەر بەخىر و پىر پىت و پىزى بەرنامەى خۋادا، ژيانىكى ئىنسانانە بەرنە سەر.

بۇيە بە ھەموو شىۋەيەك لىيان خەفتاۋن و، كۆپرە رپى سەرلىشىۋىنن و رپچكەى دەستكردىان بۇ رانۋاندوون و، سىلەلە و پىللەى سەرنج راكىشيان پىخستوون و، ناۋى زل زل و دروشمى قەبە قەبەيان بۇ دانان، تاكو سەرنجام ژمارەيەكيان لى لەخستەبردوون و، توۋشى دەردەسەرىيان كىردوون.

۲- ھەرچەندە سۇفيايەتتى (التصوف)^(۱) لە بنەرەت دا ريشە و بنەمايەكى ئىسلامىي ھەيە و، كەس ناتۋاننى بلى: ئىسلام لىي بەرىيە، بەلام وپراى ئەمەش پىۋىستە چەند شتىك بزانرىن:

أ- سۇفيايەتتى، ئەگەر بەۋ چاۋە سەير بىكرىت، كە بەرنامەيەكى سەربەخۋى سەرلەبەرى ژيانە و، ۋەك رپچكەيەك لە راست ئىسلامدا خۋى دەنۋىنى، ئەۋە

(۱) لە ھەر كام لە كىتپى (مىسۋلمانى كامىل) بەشى يەكەم و، كىتپى (رېنگاى صالح بوون)دا، مەسەلەى تەرىقەت و تەسەۋۋۇف توپۇزراۋەتەۋە و، لىرە چاكتر و فراۋانتر ھەلسەنگىنراۋە، سەرنجيان بدە.

ئەم جۆرە سۆفيايەتتە، كەم و زۆر، پەيۋەندىيى بە ئىسلامەۋە نىيە، چۈنكە خۋاى بىھاۋتا، بەس يەك جۆرە ئىسلامى ناردۋە، ئەك زىاترا!

ب- بەلام ئەگەر سۆفيايەتتە ۋا سەير بىرى، كە بىرىتتە ئە: پەروەردە كەردن ۋ پاككەردنەۋە دىل ۋ دەروون ۋ، مەشت ۋ مال كەردنى گىيان ۋ، دوورخستەۋە ئىنسان لە خەسلەتە نالەبارە شەيتانىيەكان، ۋەك: (ئەزانىي، دىل رەقىي، خۆ بە زل گىرى، درۋزنىي، دەغەلىي، رىبابازىي، بىپەيمانىي، رۇدى، تورپەي، رىق ۋ قىن، ئىرەي، خۆدەرخستەن، تەنبەلىي، دىنيا دۋستىي، تەماعكارىي، ترسنىۋىي،...) ۋ رازاندەۋە بە خەسلەتە جوان ۋ پەسندەكانى ۋەك: (زانايى، دىل ئارامىي، خۆ بەكەمگەرتن، دىلپاكىي، بەرچاۋ فراۋانىي، مەندىي، دىنيا نەۋىستىي، راست گۆيى، دىلسۆزىي، ئازايى، بەخشندىي،...).

بە كورتىي: ئەگەر ۋا سەيرى سۆفيايەتتە بىرى، كە بىرىتتە ئە: لايەنى خۆ سافكەردنەۋە ۋ ئاكار پەسەندىي، ئەۋە شىتەكى رەسەنە ۋ زۆر پەسەندە ۋ چاكە.

چۈنكە ھەروەك چۆن زانىيارى شەرىع (علم الفقه)، لە ئەنجامى وردبۈنەۋە ۋ لىكۆلىنەۋە زانىيانى ئىسلام، لە بابەت ئەۋ دەقەنەۋە پەيدا بوۋە، كە پەيۋەندىيان بە ھەلس ۋ كەۋتە رۋالەتتەكانى مەۋقەۋە ھەيە، جا چ لەبۋارى تاكىداۋ، چ لە بۋارى كۆمەلدا.

زانىيارى سۆفيايەتتە (علم التصوف) ۋىش، بە ھەمان پىۋدان: لە ئەنجامى تۈيۋىنەۋە ۋ قوۋل بۈۋنەۋە زانىيانەۋە، لە بابەت ئەۋ ئايەت ۋ فەرمايشتانەۋە، كە پەيۋەندىيان بە لايەنى مەعنەۋىي ۋ ئەخلاىي ۋ، خەسلەتە شىرراۋە ۋ دەروۋنىيەكانى مەۋقەۋە ھەيە، سەرى ھەلداۋە.

چ- ئەۋ جۆرە سۆفيايەتتە ئە سەردەمى ئىمەدا ھەيە، دوۋرىي لە سۆفيايەتتە راستەقىنە، ۋەك دوۋرىي مەسۇلمانەتتە ئىمەيە، لە مەسۇلمانەتتە رەسەن ۋ راستەقىنە.

بەلى، سۆفيايەتتە ۋەك زۆرىي لايەنەكانى دىكەي ئىسلام، شاخ ۋ بالى زىاد ۋ شتى ئەفسانەي زىادەي بىر ۋ زەينى ئىنسانى تەكەل بۈۋە ۋ، ئەۋ جوانىي ۋ رەۋنەق ۋ

كارىگەرىيە پېشۋى نەماۋە، لەنىۋ چۈرچۈپتەكى تەسكى لە كەشكۆل ۋە دەف ۋە تەپل ۋە شال ۋە تەسبېخ ۋە زەرگ ۋە شىر ۋە نرگەنك ۋە شىراندن ۋە ھەلپەرىن ۋە سەما.. دروست كراۋدا، كورت ھەلاتو ۋە تەنگى پى ھەلچنراۋە، كە جاران مایەى ھاتنەخوارەۋى بەزەبى ۋە پىت ۋە پىزى خوا، ۋە خاۋىنكرندەۋى دەروون ۋە زىندوكرندەۋى دلان، ۋە ھۇشياركرندەۋى بىر ۋە ھۇش ۋە شىرىن كىردنى ئىسلامەتتى بۈۋ لە لای خەللى، ئىستا مەگەر چۆن، ئەگەرنا بە پىچەوانەۋە، مایەى دابارىنى توۋرەبى خوا، ۋە مراندن ۋە ھەلگىراندەۋى دلان ۋە بەنج كىردن، ۋە كۆركرندەۋى بىر ۋە ھۇش، ۋە تال كىردنى ئىسلامەتتى، ۋە بۆتە چاكتىرىن ھۇ ۋە ئامپازى خۇ پىژياندىن ۋە خەلك فرىۋدان، سەربارەى ھەموو شتانىش، ناھەز ۋە دوژمنانى ئىسلام، لە جەنگەلى ئەو سۇفيايەتتى پى سەردەۋەرەدا، بىيانوۋى پلار ۋە توانجى چاكيان دەست دەكەۋى، كە بە ناھەق بىگىرنە ئىسلامى تىر ۋە تەۋاۋ ۋە بىللەكە.

۳- سۇفيايەتتى، ۋەك ھەر لايەننىكى دىكەى ئىسلام، ئەگەر بەرپك ۋە پىكى بېرپەۋە بىرى، ۋەك لايەننىك لە ئىسلام دابىرى، كە لايەنى تەزكىە ۋە ئەخلاقە، ۋە شتى بى پى ۋە جى ۋە سەير ۋە سەمەردە رەگەل نەخرى، ۋە بەرپچكە ۋە شىۋازىكى سەربەخۇ ۋە تايىبەتتى دانەنرى، زۆر كارىگەر ۋە سوۋدبەخش دەبى ۋە لەدلى ھەموو مەسۇلماننىكى تىگەشتوۋشدا جى خۇى دەگرى، ۋە ئەك ھەر نايىتە گىاكەلە، ۋە چەكى دەستى زۆرداران ۋە گەلى پى فرىۋ نادىرى، بەلكو دەيتتە ھۇى چەسپاندنى خۇشەۋىستى خوا ۋە پىغەمبەر، ۋە بلاوكرندەۋى تەبايى ۋە براپەتتى ۋە رەۋش بەرزى، ۋە ھەلئاردنى دۈرۈژ بەسەر دىيادا، ۋە رازى نەبوون بەرژىردەستەبى ۋە مل نەدان بۇ كۆيلەبى ۋە زەبوونى..

ئىنجا ھىچ كەشش نكوۋلى لەۋە نىيە، كە زۆرجاران كەسانىكى دىن فرۇش، لە بەرگى شىخايەتتى ۋە مەلايەتتىدا بوۋنەتە چەكى دەستى زۆردار ۋە ملھوپان، بەھۇى چاۋبەست كىردنى خەللى ۋە بە سەھوۋ بىردىنەۋە!

بەلى برادەران! ئىمەش زۆرچاك دەزانىن، مېۋوش بەخەتى درشت نوۋسىۋىەتى، كە چەندان جار شىخ ۋە مەلاى بەناۋ پىشەۋاى ئايىنى ئەو تۇ ھەبوون، كە

لەپىناۋى پاروۋى چەور و، جىڭاي خۆش و گەرم و نەرم و، بەرژوۋەندىي شەخسىي و بىنەمالەيى خۇياندا، فتاۋى ھەلە و ناتەواۋيان بۇ دەسەلاتدارە زۆردارەكان داۋە و، قسە و ھەلۋىست و، رەفتارە ناشەرەيىيەكانيان بە ھۆى تەحرىف و تەئويل و تەئويلكارىي و، قىلە شەرەيىي سەير و سەمەرە، بۇ خستوۋنەتە قاللى شەرەوۋە!

بەناۋى ئايىنەۋە، گەللىك قسە و پەندى خراپيان لەگوئى خەللى چكاندەۋە، بۇ زەبوۋنى قبوۋلكردىنى خەللىك و، بلاۋبوۋنەۋەى گىيانى ترسنوكىي و مراندنى دەمارى مەردايەتتىي و عىززەتتەيان، بۇ وئىنە:

۱- (سەرۆك و پادشاى ولات، ھەرچەندە زۆردارىش بى، فەرمانبەرى ھەر فەرزە)!

۲- (نانى كىت خوارد، سەلەۋاتى لە دىدارى لى بدە)!

۳- (دەستەلاتدار، خۋاى سەر عەرزىيە)!

خەللى عەوامىش، كە ئەم جۆرە ھەلۋىستانەيان لەو جۆرە بەناۋ رابەر و پىشەۋايانە دىۋن و، ئەم جۆرە قسە و پەندانەيان لى بىستوۋن، ئەۋانىش چەند قسە و پەندىكى ھەلەى دىكەيان لەو بارەۋە دارشتۋە و، قورەكە خەستەر بوۋە، بۇ وئىنە:

۱- (ئەۋ دەستەى نەتۋانم بىپرەم، ماچى دەكەم).

۲- (ئاگرە سوۋرە لەخۇم دوۋرە).

۳- (ھەرکەسە دەست بە كلاۋى خۇى بگرىت با نەببات).

بەللى برادەران!

ئەم جۆرە قسەۋ ھەلۋىستە نائىسلامىيە بەزىۋانە، لەكەسانىكى بەروالەت زانا و بەناۋ پىشەۋاى ئايىندا بىستراۋن و بىنراۋن، ئىستاش دەبىستىرەن و دەبىنرەن، بەلام:

يەك: ئايا ئىسلام بەۋ جۆرە ھەلۋىست و رەفتارانە رازىيە؟!

ئايا كاكلى ئىسلام، برىتى نىبە لە خوا بەيە كگرتن (التوحيد)، جگە لە خوا
هېچ كەسى دىكە بەپەرستراو دانەنان (لا اله الا الله)؟!

ئايا پىغەمبەرى پىشەوا نەيفەرموۋە: ((أفضل الجهاد كلمة عدل عند سلطان
جائر)) رواه النسائي: ٤٣٤٤ وابن ماجه: ٤٠١١، واتە: چاكتىن جوړى جيهاد
گوتنى قسەيەكى ھەقە لەلای دەستەلاتدارى زۆردار؟!

ئايا نەيفەرموۋە: ((سيكون أمرا و فسقة جورة، فمن صدقهم بكذبهم، وأعانهم على
ظلمهم، فليس مني ولست منه، ولا يرد على الحوض)). رواه النسائي والترمذي وأحمد.
واتە: لە داھاتوودا چەند كاربەدەستىكى تاوانبار و ستەمكار دىنە سەركار، جا ھەر
كەسك شايەتتى بۆ درۆيەكانيان بدا و، ئۆباليان بۆ بكيشى و، لەسەر ستەم و
زۆريان يارىدەيان بدات، نە لە منە و نە لەویم و، نە دەچىتە سەر گۆلاو - ى
كەوسەر - یش!

دوو: ئايا ئىسلام، بىجگە لەو جوړە بەناو پىشەوا و دىنادۆست و ھەلپەرست و
ترسۆكانە، كەسى دىكە شك نابات؟!!

ئايا مېژوو، ھەروەك چۆن ھەلۆيىستى نامسولمانانە و بەزىوانەى ئەوانەى
تۆمار كردو، ھەلۆيىستى مسولمانانە و مەردانەى زۆر لە پىشەوا و رابەرانى
راستەقىنەى ئىسلاميشى تۆمار نەكردو؟!! كە ئىستا بۆ نمونە برىكيان لى
دەخەينە پروو:

AliBapir

Google Play

App Store

AliBapir

YouTube

AliBapir

هەلۋىستە مەردانە

هەندىك لە زانىيانە رەسەنە ئىسلام

۱- أبو مسلم الخولاني:

جاریکیان لەرۆژی جومعهدا، لەکاتیکدا (معاوية) - که فرمانرەوای دەولەتی ئىسلامی بوو - وتاری دەخویندەو، (ئەبو موسلىم) هەستایەو سەرپى پى گوت: ئەى موعاویە! نە گویت لیدەگرین و نە فرمانبەریت دەکەین.

موعاویە گوتى: بۆچی؟!

گوتى: لەبەرچی مووچە (معاش) لە خەلکی دەگریەو، خۆ نەهێ خۆتە و نەهێ دایک و بابتە؟!!

۲- شیخ عبدالقادر الگيلاني:

رۆژیکى، شیخ عەبدولقادرى گەیلانى (خوا لى خوش بى)، چۆ سەر دوانگە (منبر) و سەرزەنشتى خەلیفەى ئەو سەردەمە (المقتفي بالله) ى کرد، لەسەر ئەو، که (ابن مزاحم) ى زۆردارى کردبوو بە والى و، پى گوت: یەکیکت لەسەر مسوڵمانان کردۆتە گەورە، لەهەموو زۆرداران زۆردارترە، بەیانی وەلامت چی دەبێ لەلای خواى بەرز و بیهاوێ؟!!

دوای ئەوەش خەلیفە، والى ناوبراوى لا برد!

۳- العز بن عبدالسلام:

ئەم زانا لەخواتر سە شوپشگىرە، لە سالى (۶۳۸) ى كۆچىيدا، لەكاتىكدا (ملك اسماعيل) لە (نجم الدين بن ايوب) حاكىمى مىسر ترسا و، لەگەل خاچ پەرستەكان پىك كەوت و كاكە و برالەى كردو، قەلاى (صفد) و دەوروپەرەكەى و قەلاى (الشقيف) و نىوہى (صيدا و طبرية و جيل عامل)ى^(۱) دانى، كە چەند شىئىكى زۆر ستراتىژى بوون، تاكو ئەوانىش لەبرى ئەو، دژى (نجم الدين بن ايوب) كۆمەكىي بكن.

ئەو كاتەدا (العز بن عبدالسلام)، ھەر بەوئەندە وازى نەھىنا، كە دژى ئەو رەفتارە خۇفرۆشانەيەى (ملك اسماعيل) فتوا بدا و بە شىئىكى نائىسلامىيانەى لەقەلەم دا، بەلكو لە وتارى رۆژى جومعەشدا سەرزەنشتى كرد و، مۆرى خيانەت و ناپاكى پىوہنا و دەريخست، كە چەند كارىكى نارەوايە و مەترسىيە ھەيە بۆ سەر ئۆمەتەى ئىسلامىي.

۴- أحمد بن تيمية الحرّاني:^(۲)

كاتىك لە كۆتايى سالى (۶۹۸) ى كۆچىيدا، ھەوالى ھىرشى (غازان) ى تەتەرىي لە ئىرانەو بەرەو (حەلەب) گەيشت و، لە (۲۷ ى ربيع الأول ۶۹۹ك)دا جەنگىكى گەرم لەنيوان سوپاي (غازان) و سوپاي (ناصر)دا - كە والى ديمەشق بو - پرويدا، لە ئاكامدا (ناصر) تىك شكا و بە ديمەشقىشەو نەگىرايەو و، بەدواى ئەويشدا، مىر و كاربەدەستە زلەزلەكانى ناوچەكە، چوون بۆ مىسر، ئەو

(۱) كە چەند ناوچەيەكن لە ولاتى شام.

(۲) جى داخە، كە لەلایەن بەشيك لە مەلا و شىخانى كوردستانەو، بەيى ھۆ و بە ئەزانانە ھىرشى نارەوا دەكرتە سەر (ابن تيمية) و، خەلگىكى زۆر لە بەرھەم و كەلەپوورى رەسەنى ئەو كەلە زانايە بىئەش بوو!!

كاتە ناسك و دژوارەدا، (ابن تىمىيە) لە گەل خەلكە كەدا وەك قەلایە كى پۇلایىن راپوھستا و، لە گەل كۆمەلنىكدا چوون بۆ بىنىنى (غازان) و وتوویژىكى توند و تیژ لەنیوان غازان و (ابن تىمىيە) دا رپوویدا، لەو وتوویژەدا (ابن تىمىيە) بە غازانى گوت:

((پىت وایە مسولمان و قازى و شیخ و بانگ بیژت لە گەل دانه و، كە چى هاتوویە سەرمان، ولاتمان داگیر دەكەى؟! باب و باپیرانت لە گەل ئەوھشدا، كە كافر بوون، دواى پەیمان بەستن، ولاتیان داگیر نەدەكرد، بەلام تۆ پەیمانەت شكاند و، قسەت كرد، كە چى درۆت كرد و نەتبردە سەرى)).

ئىنجا، كە كاتى نان خواردن هات، غازان داواى لىكردن، كە نان بخۆن، ھەموویان خواردیان، جگە لە (ابن تىمىيە)، ئىنجا كاتىك لىیان پرسى: بۆ چى ناخۆى؟!

گوتى: ((چۆن خواردنىك بخۆم، كە ھەمووى مەر و مالانى خەلكى ھەژارە تالان كراوە و، بە ئاگرى دارىك كولاندوویانە، كە بەزۆر لە خەلكیان ستاندوھ!!

غازانىش بۆ ھەموو ئەو قسانە گوێ راکرتبوو و چاوى برىبو (ابن تىمىيە) و رپووى لى وەرەدە گىرا.

ئىنجا غازان پرسى: ئەم زاتە كىيە؟! كەسم ئاوا نەدیوھ ھىندە بە جەرگ و ھىندە قسەكارىگەر لەدلاندا، بۆ ھىچ كەس ھىندە گەردن كەچىم نەواندوھ؟!

كاتىك ھەوالیان پىدا كىيە و چىيە و چۆنە، داوايەكرد، كە بۆى بپارێتەوھ، ئەویش بەم جۆرە دەستىكرد بە پارانەوھ:

خوايە گيان! ئەگەر ئەم بەندىيەت - واتە غازان - بۆيە دەجەنگى، تا بەرنامەى تۆ و ئالای تۆ بەرز بکاتەوھ و، خەلك تەنھا پابەندى ئايىنى تۆ بن، خوايە! سەرى بخەى و بىكەى بە خاوەن دەسلالت، بەلام ئەگەر بۆ خۆدەرخستن و رپاكارىي و دنياپەرسىي و بەرزکردنەوھى ناوى خۆى و ژىر دەستکردنى ئىسلام و شوێنكەوتوانى دەجەنگى، خوايە بىگىرى و تىكى بشكىتى و دواپراوى بكەى!!

غازانىش بۆ دوعايەكان دەيگوت: ئامىن، ھەردوو دەستىشى بەرز كەردبوونەوھ.

ئىنجا كاتىك چوونە دەرى، (قاضي القضاة)، كە ۋاپىدەچى يەكك بووبى
لە مەلا دىن فروشەكانى ئەو سەردەمە، بە (ابن تيمية) گوت: خەرىك بوو
سەرمان بە فەتارەت بەدى! بەخوا ئىمە چىدى ھاۋرىيەتتە ناكەين.

(ابن تيمية) ش گوتى: بەخوا منىش ھەز بە ھاۋرىيەتتە ناكەم.

بەم جۆرە (قاضي القضاة) لە گەل پىرەكەيدا رۆيشتن و، (ابن تيمية) و
پرېك لە برادەرانىشى مانەۋە، دۋايى كە مىر و پياۋە قسەرۋىشتۋەكانى غازان،
ھەۋالى (ابن تيمية) يان بىست، ھاتنە لاي و داۋاي دوعاي خىريان لىكرد و،
(۳۰۰) سۋارىيان لە گەل رەۋانە كرد بۇ دىمەشق، بەلام پىرى (قاضي القضاة)،
كۆمەللىك لە تەتەرەكان رىيان پىگرتن و، رۋوتيان كردن و ھىچيان پى نەھىشتن!!

۵- حُطِيطُ الزَيَات؛

(حُطِيطُ) ىش يەككە لەو گەنجە خواناس و زانا شۆرپىگىرەنەى، كە
بەھەلۋىستى مەردانەيان رۋوى ئىسلامىيان درەۋشاۋەتر كردۋە و، بەردىكى
گەۋرەيان خستۋتە زارى ئەو بەناۋ زانايانەى، كە بە برۋىيانوۋى بىجى
ويستۋويانە و دەيانەۋى: پاكەنەى ھەلۋىستى ترسنۋكانە و نامەردانەيان بكن،
لە ئاقار ھەرەشە و گۈرەشەى زۆردار و ملھوران و لارپىيوان دا.

ئەم زانا خواناسەيان بىرە لاي (حجاج) ى خوين رېژ، كاتىك گەيشتە لاي
لىي پىرسى: تۆى (حُطِيطُ)؟!

گوتى: بەلى.

ئىنجا (حُطِيطُ) پىي گوت: ھەرچى دەتەۋى پىرسە، پەيمانم لە گەل خوادا
لەنزىك (مقام)^(۱) لەسەر سى شتان بەستۋە:

(۱) واتە: (مقام) ى ئىبراھىم (عليه السلام)، كە لە تەنىشت كەعبەى پىرۋزە.

۱- ئەگەر پىرسىياردىن ئىككى بىرگە، راستىيى بىلىم.

۲- ئەگەر سىزى بىرگە ئارام بىگرم.

۳- ئەگەر وازىم ئىككى بىرگە، سوپاسى خۇ بىگەم.

(ھىجىب) پىي گوت: لەبارەي مەنە چى دەلىي؟

گوتى: دەلىي: يەككىكى لە دوژمەننى خۇ لەسەر زەوى، كارى ناپەرە دەكەي و بە ناھەق خۇيىن دەپىرى.

(ھىجىب) گوتى: ئەدى سەبارەت بە (أمير المؤمنين: عبدالمك بن مروان) چى دەلىي؟!

گوتى: دەلىي: ئەو تاوانى زۆر لەتۆ زلتەرە و، تۆ يەككىكى لە تاوانەكانى ئەو.

ئىجا (ھىجىب) فەرمانىدا سىزى بىدەن، پاش ئازار و ئەشكەنجەيەكى زۆر بە قامىشى تىژكرا، ھەموو لەشيان كون كون و بىرىندار كىرد، بەلام گويىيان لە دەنگى ئاخ و ئۆفكىكى نەبوو، ئىجا لە دەمى گىيان دەرجوونىدا، (ھىجىب) گوتى: فرىيى بىدەنە نىو بازار - بۇ چاوترىسىنكىردنى خەللىكى، ۋەك عادەتى ھەمىشەيى زۆردار و فىرەھون سىفەتەكان -.

(جەغفر) كە راوى ئەم بەسەرھاتەيە، دەلىي: كاتى خۇي (حطيط) برادەرم بوو، بۆيە چوومە لاي و پىم گوت: ھىچت ناوى؟!

گوتى: قومە ئاۋىك! ئىجا دواي گەرۋو تەپكىردن، گىيانى پاكى سپارد و لەتەمەنى (۱۸) سالىيدا شەھىد بوو!!^(۱)

(۱) بەلام بەداخەدە كە بەناو زانا و بەرۋالەت پىشەۋاي وا ھەن، كە لە تەمەنى (۸۰) سالىيشدا ناۋىرن چوار قەسەي وا بىكەن، كە يەككىكى ھەر لىشيان تورپە بىت، نەۋەك شەھادەت بىفەرمون، بىتەگا لەۋەي، كە شەھىدىي بەھەموو كەس رەۋا ناپىنرى!

۶- أبو حازم :

(سليمان بن عبدالمك)، كه يەكك بووه له بهناو خەليفەكانى ئىسلام،
رۆيشتە شارى مەدينە و، بەدوای زاناترين كەسى مەدينەى دا نارد، كه (أبو
حازم) بوو، بەلام (أبو حازم) نەچوو و گوتى: من ههچكارم بەو نيه، ئەگەر
ئەویش كارى بەمن هەيه، دەتوانى بێت، ناچار (سليمان) چوو بۆ لای.

سليمان له (أبو حازم) ى پرسى: ئەرى بۆچی هێندە لە مردن بێزارين؟!

گوتى: چونكه خانووى قيامەتتان كاول كردوه و، هى دنياهەتان ئاوەدان
كردۆتەوه، بۆيە پێتان ناخۆشە لە ئاوەدانیهوه بگوازنەوه بۆ وێرانە.

ئەجا پرسى: ئەرى (أبو حازم) چۆن دەچینه خزمەت خوا؟!

گوتى: مەروڤى چاك وەك يەككە، كه لە سەفەرى گەرايیتەوه نێو مال و
خێزانى، هى خراپيش وەك كۆيلەى هەلاتو لە دەست گەورەكەى.

سليمان گريا و گوتى: خۆزگە دەمزانی لەلای خوا چيم بۆ دانراوه!!

گوتى: خۆت لەبەر كتيبی خوا رانويته، كه دەلێت:

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾﴾ الإنفطار: ۱۳-۱۴

واتە: چاکەکاران لە نێو نازو نيعمهت دان و، بەدکارانیش لە دۆزەخیدان.

سليمان گوتى: ئەدى بەزەبى خوا لە کۆيە؟!

(أبو حازم) گوتى: ((قريب من المحسنين)) لە چاکەکارانەوه نێزیکە.

سليمان گوتى: ئەرى کام بەندەى خوا لە هەموان بەرپزترە؟!

گوتى: ئەوانەى پارێزکار و چاکن.

سلىمان گوتى: ئەدى چ كردهويهك چاكتره؟!

گوتى: بەجىھىنانى فەرمانەكانى خوا، لەگەل دوورەپەرئىزى لە شتە قەدەغەكراۋەكان.

سلىمان گوتى: چ قسەيهك چاكتره؟!

گوتى: قسەى راست لەلای يەكك جىي مەترسى، يان جىي ئومىد و تەماع بى.

سلىمان گوتى: چ مسولمانىك زۆرى زيان كرده؟

گوتى: كەسنىك خۆى تووشى تاوان بكات، لەپىناوى بابايەكى زۆرداردا، ئەو كەسە دواپۆژى خۆى بەدنياى خەلكى فرۆشتە.

سلىمان گوتى: سەبارەت بە ئىمە چى دەلىلى؟!

گوتى: وازم لى دىنى نەيلىم؟!

گوتى: نەخىر، ھەردەبى بىللى، ئامۆژگارىيە بۆ من.

(أبو حازم) گوتى: باب و باپىرانت بە شمشىر ملان بە خەلكى كەچ كرد و، ئەو پلەوپايەيان بە كوتەك ستاند، بىئەوہى راوېژ بە مسولمانان بكن و رازى بن، تاكو خەلكىكى زۆريان لىكوشتن، ئىستاش مردوون، بەلام برىا ھەستت كەدبايە بەوہى، كە لەولا پىيان گوتراۋە و گوتوويانە.

يەككەك لە دانىشتووان - كە يەككەك بوو لە بەناو زانا ترسنۆك و بەزىوہكان - گوتى: قسەيهكى خراپت كرد.

(أبو حازم) گوتى: خواى گەورە بەللىن و پەيمانى لە زانايان وەرگرتوہ [لېبىننە للناس ولا يكتمونہ..] ئايىن و بەرنامەى خوا بۆ خەلكى روون بكنەوہ و نەيشارنەوہ.^(۱)

(۱) ئەم شەش بەسەرھاتم وەك چەند نموونەيەك لەكتىبى (الإسلام بين العلماء والحكام) عبدالعزیز بدرى وەرگرتن، كە لەشارى بەغداد، لەشەستەكادا، بەدەستى بەعسىيەكان شەھىد كرا.

۷- (بديع الزمان) سەئىدى نورسى:

سەئىدى نورسى، كە زانايەكى شۆرشگىر و مەسۇلمان بوۋە، خەللى كوردستانى توركىيە، لە جەنگى جىھانى يەكەمدا لە سوپاى دەۋلەتى عوسمانىيدا، ئەفسەر (ضابط) بوو، خۆى و دەستەيەك لە قوتابىيەكانى، دژى پرووسىيى داگىركەر جىهاديان دەكرد، لە گەل ژمارەيەك لە جەنگاۋەرانى سوپاى عوسمانىيدا، بەدىل گىرا. لەكاتىكدا سەئىد لە گەل ھەندىك لە دىلەكان لە گرتووخانەيەك دا دانىشتىبوو، سەركرەدى سوپاى پرووسىيى لىيان چوۋەژوور و، ھەموويان لەبەرى ھەستان و رېژيان لىگرت، جگە لە سەئىد!

سەركرەكە بەو دىمەنە نارازى بوو، بۆيە لە سەئىدى پرسى: بۆچى لەبەرم ھەلئاستى؟

وا ديارە نامناسى؟!

سەئىد گوتى: با، چاكت دەناسم، مەگەر تۆ سەركرەدى سوپاى پرووسىيى؟
گوتى: با، كەواتە بەچاۋى سوك سەيرى دەۋلەتى پرووسىيى دەكەى؟

سەئىد گوتى: مەسەلە ئەۋە نىيە، بەلام من مەسۇلمانم و بۆ غەيرى خوا گەردن كەچ ناكەم!

سەركرەكە تورە بوو و گوتى: سەيىنى پىۋىستە تۆ لەسەدارە بدرى.

بەيانى، كە سەئىد بۆ لەسەدارەدان بانگ كرا، سەركرەكە لىي پرسى: تۆ چى؟!
سەئىد گوتى: من مەسۇلمانم و بىروباۋەرم ئىسلامە.

سەركرەكە، كە سەئىدى ئەۋەندە بە مەردى ھاتە بەرچاۋ، لە بىرپارى لەسەدارەدانى پەشيمان بۆۋە و گوتى: ئايىنىك، كە توانىۋىيەتى ئىنسانى ۋەك تۆ پىيگەيەنى، شايانى رېژگرتنە!!^(۱)

(۱) ئەم بەسەرھاتەى سەئىدى نورسىم، لە كىتەبى (من الفكر والقلب) محمد سەئىد رمضان

بەلى، برادەرىنە! مېژوۋى ئىسلامىي، لەپال ھەلۋىستى دىزىو و ناقۇلاي بەناو زانا و بەروالەت پېشەۋاى بەزىو و ترسنۆك و دىن فروشدا، ھەلۋىستى ئەو كەلە زانا چاۋنەترس و دلېرانەشى تۆمار كىدو، ھىچ كەس بۆى نىيە رەفتارى ترسنۆكانەى ھەندىك بەناو زانا - كە بەھىچ جۆرىك ئىسلام بە رابەر و پېشەۋاىان قىوول ناكات - بىكاتە بەلگەيە كى گشتىي و، ھىچ لە راستىيەكان نەبىنى. (۱)

پوختەى قىسان ئەۋەيە، كە پابەندىبون بە ئىسلامەۋە، ماكى نەخۇشىي و دەردەكانى ئىمە نىيە، بەلكو خراپ ھالى بوون و پابەند نەبوون بە ئىسلامەۋە، بەم دەردەى بردوۋىن و توۋشى ئەم رۆژەى كىدوۋىن!

البوطى، دا خۇندۇتۋە.

(۱) بەلى، بەھىچ جۆرىك ئىسلام كەسانىك بە رابەر و پېشەۋا قىوول ناكات، كە يان لە ترسان، يان لە برسان، ياسا و دەستۈرەكانى خوا و پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) يان دەشېرنەۋە، يان خوارو خېچ دەكەن، چۈنكە مىراتگرى پېغەمبەر، پىۋىستە لەخواترسان و ئازايەتتى و راستىي تېدا بن، ئەك لە خەللك ترسان و ترسنۆكىي و خوارىي، بەلى، ئەۋانەى خۇيان بە قوتابى و مىراتگرى پېغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) دەزانن، پىۋىستە بزانن، كە پېشەۋاىەكەيان خواناسىي و ئازايەتتى و راستىي لەدۋاى خۇي بەمىرات بەجىھىشتۋە، ئەك فىرەۋن پەرسىيى و ترسنۆكىي و بى بارى!!

وھلامى رەخنى چوارەم و مەسەلەى مەلای خەت:

سەبارەت بە خالى چوارەمىش، يان ئىۋە گوتەنى: پىلاقەى چوارەم! دەلىن:

۱- كەس نكوولېى لەۋە نىيە، كە بەناۋى ئايىنەۋە و لە بەرگى رابەر و پىشەۋاى ئايىنىدا، ساختەبى و خىانەت كراۋە و دەكرى، بەلام بەھىچ رەنگىك ناگونجى ئەۋە بىيە ھۆى، قىن ھەلگرتن لە ئىسلامى پاك و بىگەرد، چونكە:

ا- ھەرۋەك زۆرجارى دىكە گوتوۋمانە: ناتەۋاۋىي و ھەلەى شوئىنكەۋتوۋى ھىچ رېيازىك، ناگونجى بىكرىتە بەلگەى ناتەۋاۋىي ئەۋ رېيازە.

ب- ۋەك لە خالى سىيەمدا گوتمان: ھەرۋەك چۆن بەناۋ زاناى ناپاك و دىن فروشمان، ھەبوون و ھەن و دەبن، زانا و پىشەۋاى واشمان ھەبوون و ھەشن، كە جى شاناۋىي، نەك ھەر ئىمە، بەلكو جىھانن، كەۋاتە: ئەگەر تۆ بابايەكى ۋەك مەلای خەت، يان شىخى (.....) بە ۋىنە دىنيەۋە، نابى يىۋىژدانىي وات لى بىكات، سەعەدى نۇرسى و سەلاھەددىنى ئەيىۋىشت لەياد بىچى.

۲- سەبارەت بە ھەلۋىستى (مەلای خەت) ش لە سەردەمى مىر موخەممەد رەۋاندزىيدا، كە زۆر كەس كىردوۋىانە بە بنىشتە خۆشكەى سەر زارىان و، پىيان ۋايە: پتەۋترىن بەلگەى زىانبەخش بوۋى ئىسلامە بۆ گەلى كورد، دەلىن:

بەر لە ھەموو شتىك، با سەرنجى مېروۋ بىدەين! تاكو بزائىن لەۋ بارەۋە، چى دەلى و چۆن چۆنى ئەۋ رەۋادەمان بۆ دەگىرپتەۋە؟

(محمەد آمىن زكى بگ) لە كىتبى (كورد و كوردستان) دا دەلىت:

((ئەم مىرە گەۋرەيە زۆر دىندار بوۋە و، ھىچ ئىشىكى بەبى فتۋاى زانايانى شەرىع نەكردە و، بەپى قورئانى گەۋرە و سونەتى پىغەمبەر (صلى اللہ علیہ وسلم) رەفتارى كىردە، خەلكى لە سەردەمى ویدا لە ھىمىنىدا ژياۋن.

محمد پاشا، داۋاي ئەۋەدى سنوورى حوكمرانىيەتەكەى خۆى فراوان كرد، تا لە پۇژھەلاتەۋە گەيشتە كۆيە و رانىيە و، لە باكورەۋە گەيشتە ئامىدىي و زاخۇ و ھەموو بادىنانى گرتەۋە و، لە پۇژئاۋاۋە، تا دەۋرۋەرى موصل و سنجار چوو.

بەلام دەۋلەتى عوسمانىي چاۋى بەرىنایى نەدا و، (مصطفى رشيد پاشا)ى ناردە سەرى و، والى موصلشى ئاگادارکردن بۇ كۆمەكىي.

لەشكرى (مصطفى رشيد) بە جەزىرە و زاخۇدا، گەيشتە موصل و لەۋيۋە رۋويكرەدە رەۋاندزى و، لەشكرى بەغداشى پىنگەيشت و لە دەشتى حەرير ھەلىاندا.

(محمد پاشا) گەلى عەلى بەگى گرتوو، (مصطفى رشيد پاشا) نامەى بۇ (محمد پاشا) نووسى و بەلىنى پىدا: ئەگەر خۆى تەسلىم بكات لىي دەۋورى و دەنىرئەۋە شويىنى خۆى.

لەسەر ئەۋە (مير محمد) نەيوست خوین لەنىۋاندا پرژى و لەسەر وەعدە و پەيمانى (مصطفى رشيد پاشا) خۆى تەسلىم كرد، ئنجا ئەۋىش ناردىيە ئەستەمبوول و، لەۋى داۋاي لىخۇش بوون و گەرپانەۋەى بۇ كرد، بەلام لەكاتى گەرپانەۋەى (مير محمد)دا، (مصطفى رشيد) مرد و (علي رضا پاشا)، كە دوژمنى (مصطفى رشيد) و (محمد پاشا) بوو، دەستبەجى بۇ ئەستەمبوولى نووسى، كە ئەگەر (محمد پاشا) بگەرپتەۋە بۇ رەۋاندزى، ھەلسورانى كاروبار ۋەزەحمەت دەكەۋى.

لەسەر ئەۋە ئەستەمبوول، يەكسەر تەتەرىكى لەگەل فەرمانى كوشتنى (محمد پاشا)دا نارد و، لە (سيواس) لەلايەن والى سيواسەۋە لەسىدارە درا، ئنجا (محمد پاشا)، بەرەبەرە مولكەكەى كەۋتە دەست تورك و، حوكمرانىيەكەى تىكچوو).

ئنجا (محمد أمين زكي) لە پەرپاۋىزى كىتپى ناۋبرادا نووسىۋىيەتى:

((بەپى رىۋايەتلىكى دىكە، پۇژى جومە دۋاندەر (خطيب)ى رەۋاندزى، باسى بىشەرەى جەنگەكەى كردو و لەشكرەكەى سارد كردۆتەۋە و، محمد پاشاش بە ناچارى تەسلىم بوو، ئەۋ مەلەيەش بە (خطي أفندي) بەناۋبانگە)).^(۱)

(۱) برۋانە: خولاصەى تەرىخى كوردستان، بەرگى چوارەم، بەشى دووم، لاپەرە ۲۸۲ و ۲۸۳، سالى: ۲۰۰۶ز، ئامادەكردنى رەفيق صالح، سلىمانى بنكەى ژين.

ئەمە بە كورتى چۆنىيەتى پۈۋدانى ئەو كارەساتە بوو، كە ھەندىك كەسى
يىئاگا، ئىسلامى پى تەۋانبار دەكەن!

ئىستاش با ئەو كارەساتە ھەلسەنگىنىن و لە مەھەكى ژىرىي و ويژدانى
بدەين، تاكو بزائىن ھىچ شتىك ئەو كارەساتەدا دەيىنرى، كە بگونجى بگىرئە
بەلگەى زىانبەخش بوونى ئىسلام بۆ كورد!!

ئەگەر ئەۋەى (أمين زكي) لە دەقى كىتبەكەيدا نووسىۋىيەتى لەبەرچاۋ
بگىرىن - پىۋىستە ھەر ئەۋىش لەبەرچاۋ بگىرى بە بەلگەى ئەۋەى كە (أمين
زكي بەگ) بۆ خۆشى خستۋىيەتە دەقى كىتبەكەيەۋە و، ۋەك رىۋايەتەكەى
دېكە نەخستۋتە پەراۋىژ - ئەۋە گومانى تىدا نىيە، كە ئەو پۈۋداۋە، ھىچى
تىدا نىيە، ئىسلامى پى تەۋانبار بگىرى.

بەلام ئەگەر ئەو رىۋايەتە ۋەربگىرى، كە (أمين زكي بەگ) لە پەراۋىژدا
نووسىۋىيەتى - يىگومان بۆيەش لە پەراۋىژدا نووسىۋىيەتى، چونكە زۆر جىي
بپروا و متمانەى نەبوۋە - ئەۋە ئىمە لە پروانگەى ئىسلامەۋە، ئەم تىيىنبايە ئەو
بارەۋە دەخەينە رۈۋ.

يەكەم: ئىسلام بە يەك چاۋ سەيرى ھەموو تىرە و گەلەكان دەكات و، ئىمتىياز
بەھىچيان نادات، لەم بارەشەۋە دەقى ئىسلامىي زۆرن، بۆ وئە:

يىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرمۋىيەتى: ((الناس بنو آدم وآدم خلق
من تراب..)) رواه الترمذي وأبو داود ورواه أحمد والبيهقي نحوه. واتە: خەلك ۋەجەى
ئادەمن و، ئادەمىش لە گل دروست كراۋە..

ھەرۋەھا فەرمۋىيەتى: ((...ليس لأحد على أحد فضل إلا بدين أو تقوى أو عمل
صالح..)) رواه أحمد والبيهقي. واتە: ھىچ كەس لە ھىچ كەس چاكتەر نىيە، مەگەر
بە دىندارىيى، يان پارىژكارىيى، يان كەردەۋى چاك.

دىسان (أبوذر الغفاري) (خوا لىي رازى بى)، بۆمان دەگىرئەۋە، كە
يىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) پىي فەرمۋە: ((أنظر! فإنك لست بخير من

أحمر ولا أسود إلا أن تفضلته بتقوى لله)) رواه أحمد. واته: تەماشابكە! تۆنە لە سوور نە لەرەش چاكتىرى، مەگەر بەھۆى پارىز لەخوا كىرەنە چاكتىرى!

مادام وابى، بۇ ھىچ گەل ۋە نەتەۋىيەك نىيە - بە ھەر ناۋىيەكەۋە بى - سىتەم ۋە زۆر لە نەتەۋىيەكە دى بىكات ۋە نىشتىمانى داگىر ۋە مافەكانى زەۋت بىكات، ۋە ھىچ نەتەۋىيەك بۆى نىيە بەبى پەزەمەندىي نەتەۋەكان، پى لە سنوورى نىشتىمانىيان بەرئىتە ئەۋدىۋ، مادام ھەموۋىيان مەسۇلمان، يان مەلەكەچى ھۆكىمى ئىسلامىيى بن.

كەۋاتە: ھەلۋىستى سولتانى عوسمانىي، كە بىرىتى بوۋە لە تەماع تىكرەنى خاك ۋە ناۋى كوردان، ھەلۋىستىكە لە گەل ئىسلامدا ناسازى.

دوۋەم: لە پەۋانگە ئىسلامەۋە كارىيەدەست ۋە دەسەلاتدار تەنھە كاتىك فەرمانبەرى ۋە گۆپراپەلىي بۆكرانى پىۋىست دەپ لەلەين گەلەۋە، كە بەشۋاز ۋە چۆنىيەكە ئىسلامىيانە، ئەۋ پەلەۋپايەيە ۋە رەگرتى - واتە لەسەر بىنچىنە پاپۇز ۋە پىرس كىرەن بە خەلەك.^(۱)

ھەرۋەھا بە گۆپرە شەرىعەت ۋە ياساكانى خوا پەفتار بىكات، چۈنكە: ﴿وَمَنْ لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ﴾ المائدة: ۴۴.

ۋاتە: ھەركەس بەپىي ئەۋ بەرنامە ۋە دەستۋورە پەفتار نەكات، كە خوا ناردۋىيەتى، ئەۋە ئەۋانەن كافران.

ئاشكراشە كە سولتانى عوسمانىي^(۲) - ۋە ئەۋ كەسەش لەسەر پەچە سولتانى عوسمانى دەپۋا - ھىچ كام ئەۋ مەرجانە تىدا نەھاتۋنە دى.

كەۋاتە: لە پەۋانگە ئىسلامەۋە: فەرمانبەرى ۋە گۆپراپەلىي بۇ بابايەكى ۋە نەك ھەر پىۋىست نىيە، بەلەكو دروستىش نىيە ۋە ھەرامىشە، خۋاى زانا دەفەرمۋى:

(۱) نەك ۋەك كارىيەدەست ۋە دەسەلاتدارەكانى ئىستا، كە بە زەبرى ئاسن ۋە قەمچى خۇيان بەسەر گەلدا دەسەپىنن.

(۲) خەلىفە عوسمانىيەكان زۆرىيەن چاك بوۋن ۋە بەتەنگ ئىسلامەۋە بوۋن، لە گەل ھەبۋنى كەم ۋە كۆپى ۋە ناتەۋاۋىشدا، كەۋاتە: لىرەدا مەبەست ھەر ئەۋ سولتەنەيە، كە ئەۋ جۆرە كارانەي كىرەۋن.

﴿ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾ النساء: ٥٩.

ۋاتە: فەرمانبەرلى خۇا بىكەن و، فەرمانبەرلى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) بىكەن و، ئەو كارىبەدەستانەى، كە لە خۇتاتن.

سەيرىكەن! چۆن وشەى (مىنگۇ) ى كىردو بە (قەيدى) (أولي الامر)!!

كەۋاتە: گەۋرە و كارىبەدەستىك فەرمانبەرلى كىردنى پىۋىستە، كە لە مسۇلمانان بىت، ۋاتە مىلكەچى فەرمانى خۇا و پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) بىت.

پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لەو بارەدە فەرموۋىتەى: ((على الامر والمسلم السمع والطاعة فيما أحب وكره، إلا أن يؤمر بمعصية، فإذا أمر بمعصية، فلا سمع ولا طاعة)) متفق عليه عن ابن عمر. ۋاتە: گۆپرايەلىي و فەرمانبەرلى، لەسەر ئىنسانى مسۇلمانە، لە ھەر شىئىك دا پىي خۇش بى و پىي ناخۇش بى، مەگەر فەرمانى پىي بىرى بە كىردنى تاۋانىك، ئەگەر فەرمانى پىكرا بە كىردنى تاۋانىك، نە گۆپىگىرتنى لەسەرەدە نە فەرمانبەرلى.

كەۋاتە: بە گۆپىردى پەيرەۋى ئىسلام، ھەلۋىستى مىر محمد - كە بىرىتە لە راپەرەن بۇ بەرەنگارىيەكىردنى داگىرەران - ھەلۋىستىكى ئىسلامىيانە بوۋە و ھەلۋىدان بوۋە بۇ بەجىھەننى پىۋىستىيەكى ئىسلامى.

سىيەم: يەكەن لە ياسا بەلگەنەۋىستەكانى ئىسلام ئەۋەدە: كە بىجگە لە پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم)، ھىچ كەسىكى دىكە بە پارىزاۋ و لە گوناھ (معصوم) دانائى. ^(١)

كەۋاتە: مەرج نىيە ھەرچى پىي گوترا: زاناي ئايىنى و، ناۋو دروشمى پىشەۋايەتىي ھەلگىرت، لە ھەموو ھەلۋىست و ھەموو كات و شۈننىكدا، ھەر

(١) تيمام ماليك لەو بارەدە گوتۋىتەى: (كل أحد يؤخذ من كلامه ويرد عليه، إلا صاحب هذا القبر (صلى الله عليه وسلم)). بىروانە (كشف الخفا ومزيل الإلباس، عما اشتهر من الأحاديث على ألسنة الناس) ب، ٢، ١٥٥.

لە گەل ئىسلام و لە گەل راستىيدايى، چونكە مەرۇف مەرۇفە و قەت نايىتە
فرىشتە و واى لى نايەت، كە نە گونجى ھەلە و تاوان بكات.

لە لايەكى دىكە شەوہ: لە قورئانى بەرپىز و سونھەتى پىغەمبەردا (صلی
اللہ علیہ وسلم)، لە چەند جىيە كدا ئامازە بو ئەو بەناو زانايانە كراوہ، كە
دنيادۆستىي و مادەپەرستىي لە بەرنامەي خوا، ھەتلە و لارپىيان دەكات.

بو وىنە: خواي بالا دەست سەبارەت بەو جوړە بەناو زانايانەي كە لە پىناوي
رەبواردنى كاتىي دنيادا، چاو لە راستىي دەقووچىنن و، لە راستە شەقامى خوا
لادەدەن، فەرموويەتى:

﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِي ءَاتَيْنَاهُ ءَايَاتِنَا فَٱنفَسَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ
مِنَ ٱلْخٰوِبِ ﴿١٧٥﴾ وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى ٱلْأَرْضِ وَٱتَّبَعَ هَوَاهُ
فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ ٱلْكَلْبِ إِنْ تَحَمَلَ عَلَيْهِ يَلْهَثَ أَوْ تَرَكَهٗ يَلْهَثَ ذَٰلِكَ مَثَلُ
ٱلْقَوْمِ ٱلَّذِينَ كَذَّبُوا بِءَايَاتِنَا فَٱقْصُصِ ٱلْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١٧٦﴾﴾

الاعراف. ۱۷۵-۱۷۶.

لیرەدا دەبینری، كە زانای دنیاپەرست و لارپى بوو، بەراوردی لە گەل سە گدا
پىكراره و، وەك سە گىكى چاوچنوكى ئىسك بە دەمەوہ گر، سەیر كراوہ! چونكە
ھەر وەك چۆن سە گ ھەمىشە تەنگەنە فەسە و زمان دەردىنى، بە ھەمان شىوہش
زانای دنیاپەرستىش، ھەمىشە چاوبرسى و چاوچنوكە و، بە ھىچ شتىك
سىبوورىي نايەت، ھەرچەند زۆرىش خەرىكى ماندووبوون و گەران و سووران
بى بەدواي دنیا و ئارەزووہ كانىدايە.

پىغەمبەرىش (صلی اللہ علیہ وسلم) سەبارە بەو جوړە بەناو زانايانە،
فەرموويەتى: ((يُؤْتَىٰ بِٱلرَّجُلِ يَوْمَ ٱلْقِيَامَةِ فَيُلْقَىٰ فِى ٱلنَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَقْتَابٌ بِطْنِهِ فَيَدُورُ
بِهَا كَمَا يَدُورُ ٱلْحِمَارُ بِٱلرَّحَى، فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ ٱلنَّارِ فَيَقُولُونَ: يَا فُلَانُ، مَا لَكَ؟! أَلَمْ تَكُنْ
تَأْمُرُ بِٱلْمَعْرُوفِ وَتَنْهَىٰ عَنِ ٱلْمُنْكَرِ؟ فَيَقُولُ: بَلَىٰ قَدْ كُنْتُ أَمُرُ بِٱلْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَىٰ

عَنْ الْمُتَكَبِّرِ وَآتِيهِ)) متفق عليه. واتە: لەپەرۆژى دواییدا، پیاوی وا دەهێنرێ فری دەدرێتە نیو ئاگرى دۆزەخ، رىخۆڵەکانى لە ورگى دینە دەری و، وەك كەرىك كە ناعوورێ پێرا دەکیشتن و، بە دەوریدا هەلەدەسوورێ، ئاوا هەلەدەسوورێ، ئیجا خەلکى دۆزەخى لێ کۆدەبنەو و دەلێن: ھۆ فلان كەس! ئەرێ ئەو چیتە؟! ئەدى تۆ فەرمانت بە چاکە نەدەکرد و، بەرھەلستى خراپەت نەدەکرد؟

ئەویش دەلێت: با - بەلام - فەرمانم بە چاکە دەکرد و خۆم نەمەدەکرد، بەرھەلستى خراپەم دەکرد و خۆم دەمکرد!

لەجیبەكى دیکەدا، خاى بەرز و بیھاوتا ھەر سەبارەت بەو جۆرە كەسانە دەفەرموێ:

﴿مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا الثَّورَةَ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِعَايَتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ الجمعة: ٥.

لێرەشدا دەبینین زانای بەدەرەفتار و ئیش نەكەر، بەو كتیب و بەرنامەى خا بۆ ناردو، بە گوێدرێژێك چوینراو، كە بارێك كتیب و نووسراوى لێنراو!

بەلێ، ھەر وەك چۆن كەر، سوودمەند نابێ لەو بارە كتیبەى لەسەر پشتیەتى، بەناو زانای دین فرۆش و دنیاپەرستیش، بە ھەمان شیو، ھەرچەندە بەروالەت ھەلگى زانیارى و بەرنامەى خوا، بەلام لە سۆنگەى ئەو دەو، كە خۆشەویستى ژيانى دنیا و ئارەزوو ماددىيەكان دلیان داپۆشیو، ھیچ لەو زانیارى و شارەزاییە بەھرمەند نابێ، كە ھەلگرتو.

بێگومان وادیارە كاتێك، كە بابای شارەزا و زانا تاوان دەكات و لاری دەبێ، خراپە و زیانیكى زۆر لە تاوان كردن و لەپەرێ لادانەكەى وەدى دێ، بۆیە خاى قسە لەجى و زانا، جارێك بەراوردی دەكات لەگەڵ پىستى گيانداردا، كە سەگە و، جارێك بەراوردی پێدەكا لەگەڵ گياندارێكدە، كە لە ھەموو شتێك بێعەقڵترە، خاى گەورە دەپەوێ پیمان بفرموى: بابای زانا و چاوساغ لە بەرنامەى خوا، ھەركاتێك لايدا، لە پىسەتییدا، دەچیتە ریزی سەگ و لە نەفامى دا، دەچیتە ریزی كەرى!!

ئىنجا ئەگەر يىت ۋ ئەو رېۋايەتە راست يىت، كە (أمين زكي بگ) ئە پەرۋاڭزدا نوۋىسىۋىيەتى - واتە: مەلای خەتتى فتۋاى دابى، كە جەنگىگىردن ئەگەل دەۋلەتتى عوسمانىيىدا يىشەرەيى ۋ تاۋانە - ئەۋە ئەۋ كاتە ئەۋ مەلایە ئە دوو حالان بەدەر نىيە. ۱- يان ئە فتۋايە كەيدا بەھەلەدا چۈۋە ۋ مەبەستى خراپى نەبۈۋە، ئەۋە ئەم حالەتەدا بە بەھەلەدا چۈۋە دادەنرى، بەلام تاۋانبار نىيە، ھەرچەندە ئەم ئەگەرە زۆر دوۋرە، چۈنكە دەللىن: مەلای خەتتى زۆر وريا ۋ دادگەر بۈۋە. ۲- يان خۆى ۋ ئايىنە كەى ۋ نىشتمانە كەى فروشتۈۋە، ۋ خۆى رۈۋ زەرد ۋ شەرمەزارى لای خوا كىردۈۋە، ھەگبەى تاۋان ۋ گوناھى پىر كىردۈۋە.

ئىنجا ئەگەر گىرمان مەلای خەتتى، ھەلە ۋ تاۋانىكى واشى كىردى - كە ۋەك باسما كىر ئىحتىمالىكى لاۋازە - ئەۋە ئەۋپەرى دەگۈترى: يەكىن ئە رابەر ۋ يىشەۋا ۋ زاناكانى ئىسلام، ئەپپى خوا لايدا ۋ ناپاك دەرچۈۋە، بەلام تاۋانى ئىسلام لىردە چىيە؟! (۱)

(۱) ئەگەر بەۋردى ۋ بابەتپانە سەرنجى مېژۋى مىرنشېنى سۆران ۋ ھۆى رۈۋخان ۋ تىكچۈۋى بىمىن، دوو جۈرە ھۆكارى ئىخۋى ۋ دەرەكى دىمىن، كە ھەركامىكىان پۆلى خۆى ھەبۈ لەۋ بارەۋە:

يەكەم: ھۆكارە ئىخۋىيەكان:

۱- ئابەرانبەرى ھۆرى سۆران ۋ ھۆرى پەلاماردەر، چ ئە رۈۋى چۆنايەتتى ۋ، چ ئە رۈۋى چەندايەتپەۋە، چۈنكە سى ھۆرى گەۋرە بەشداريان كىر ئەۋ ھىرش ۋ پەلاماردە، يەكىان بەسەرۋكايەتتى رەشىد پاشا، ئەۋى دىكە بە سەرۋكايەتتى والى موصل ۋ، سىيەمىشيان بە سەرۋكايەتتى عەلى رەزا، والى بەغدا، ۋپراى ئەمەش زىياتر ئە دە ھەزار (۱۰۰۰۰) سەربازى نىزامى ئىرانى بە سەرۋكايەتتى مېر نىزام ۋ پرچەك كىردى ئەلايەن رۈۋسپاۋە، ۋ سەربارى ئەمەش پىشتىۋانى ئىۋدەۋلەتتى، بە تايبەتتى بەرىتانىا، كە مېر محمد ئەۋ كاتە دۆرى سىياسەتپان بۈۋ، يان راستىر بلىين: سىياسەتتى ئەۋان، دۆرى مېر محمد ۋ كىانە سىياسىيەكەى بۈۋ!

۲- لاۋازى گىيانى خۇبەخت كىردن ۋ ئامادىي بۆ بەرگىرى، ئە سۈنگەى:

(أ) رەقىبى ۋ زېرى مېر محمد، ئەگەل خىزم ۋ دۆست ۋ دەرۋىرەكەيدا، كە بەزۆرى بەزەمى كۈتەك ۋ خۈن رىشتن سەرى پىدانەۋاندبۈۋن.

(ب) عەقلىيەتتى خىلەكى ۋ عەشايرى، كە سەرۋك خىل پىتر ئە خەمى خىل ۋ عەشىرەتەكەى دايە، ھەتا شتى دىكە.

۳- نەۋۋى بېرۋادەر ۋ ستراتىژىكى رۈۋن ۋ دامەزراۋ، ئەلای سەركىدەكانى مىرنشېنى سۆران، ھەتا خەللى لەسەر كۆبىكرتەۋە ۋ گىيانى بەرەنگارى ۋ فېداكارپان تىدا دروست يىت، بەلى، رۈۋن

نەبو، ئايا ھەستان و راپەرپىن و كيانە سىياسىيەكەى مىرى كۆرد، لەسەر بىنەمايەكى ئىسلامىي، يان نەتەمىي، يان چىنايەتتە!!

دىارە ھەبوونى پىاوانى زانا و خواپەرست و رېزىلىگىران و پرس و راپوژ پىنكردىيان لەو مىرنشېنەدا و، دىنداربوونى شەخسى مىرى كۆردەش، بەس نىيە بۇ ئىسلامىي لەقەلم دانى كيانە سىياسىيەكەى.

۴- كاريگەرىي مەعنەۋىي سولتەنەكانى عوسمانىي، لەسەر خەللىكى بەگشتىي و بەتايىبەتى، لەسەر زانا و شىخەكان، كە ھەيىبەت و حورمەتتىكى تايىبەتتەيان ھەبوو.

دوودەم: ھۆكارە دەرەككەيەكان:

۱- دەرەككەيە گەۋرەكان، كاريگەرىي زۇرپان بەسەر سەھى كوردستانەۋە ھەبوو و، ھەرگىزىش ھەبوونى كيانىكى كوردىيان بە قازانچى خۇيان نەزانىۋە، بەتايىبەت دەرەككەيە عوسمانىي و ئىران و، لەپشت نەمانىشەۋە ھەركام لە رۇوسىيا و بەرىتانىيا، كە چاۋى تەماعىيان بىرپۇ زۇربەي خاكى ژىر دەسەلاتى دەرەككەيە عوسمانىي و ئىران.

۲- ھاتنى غەلى رەزا بۇ ۋلاتى بەغدا و، دانانى مىر محمد و، بىرقدار بە والى ۋىلايەتى موصىل و شارەزور، لە سالى (۱۸۳۱)ى زايىنىدا، كە پىشتەر بە دەسەلاتى مەركەزىي بەرپۇ دەچوون و گۇيان نەدەدەيە سەرھەللىكى كيانىكى دىكە، ۋەك مىرنشېنى سۇران، ھەرچەندە ئەگەر سوپاي رەشىد پاشا نەھاتىيە، ھەردوۋك والى بەغدا و موصىل و شارەزور، نەيان دەتوانى زىانى گەۋرە لە مىرنشېنى سۇران بىدن بەلام يەككەۋتەنەۋەي ھەرسىكىيان، ھىۋاي بەرەنگارى و بەرھەللىسى لە مىرى كۆرد و سوپاكەي بىرى.

بەللى، خۇنەرى بەرپۇ! ئەمانە ھۆكارە ئەسلىي و رىشەيىيەكانى رۇوخانى مىرنشېنى سۇران، ئەگەر بويسىرتى بەشۋەدەكى ۋاقىيەيانە و بابەتتەيانە سەرنجى مېژوۋ بىرئ و كەۋشەن بىرئ، ئەك بەشۋەدەكى عاتىقىي و سەركىل و، بەمەبەست لە دىگەرتى پىشتەر - ۋەك خەتاباركردى ئىسلام - كە بەداخوۋە زۇربەي ئەۋ مېژوۋزان و ئەدىب و سىياسىيە ناسىۋەتلىستانەي لەۋ باروۋە قەسەيان كوردە و، شتىيان نوۋوسىۋە و كوردوۋىيەتە پىشە، كە ۋىستىۋىيەتە دىيانەۋى بەيى لەبەرچاۋگرتن و ھىساب بۇ كوردنى ئەۋ ھەموو ھۆكارە بىنەپەتتىي و بەرچاۋانە، ئۇبالى رۇوخان و تىكچوونى مىرنشېنى سۇران، بىخەتە ئەستۋى مەلەيەكى خۇناسى كوردەۋە، كە مەن نازانم ئەۋ برادەرانە چۇن قەناعەت بەخۇيان دىن، كە بىرۋا بىكەن بە قەسەيەك و فتۋايەكى مەلەيەك، ھىكومەتتەك بىرۋوخى و ھىچى بەسەر ھىچەۋە نەمىنى.!! (*)

تەيىنى: بۇ نوۋوسىنى ئەم پەرۋىزە - كە ھى چايى دوودەمە - پىشتەر بە نامىلەكەيەكى (كامەران جەمال) بەستە لە گەل تۈزە دەستكارىي و پوخت كوردەۋەيەك دا، بەناۋى (مىرنشېنى سۇران)، لىكۋلىنەۋەيەكە لەسەر مېژوۋى سىياسىي مىرنشېنى سۇران، سەرتەي سەدەي پازدەھەم، ۱۸۳۶، چايى يەكەم، ۱۹۹۷، ھەۋلىر.

(*) زۇرپان ئەۋ برادەرانەي بەناۋى لىكۋلىنەۋەي مېژوۋىي و بەرگىرى لە كورد! ئەۋ قەسە و تۆمەتەيان لە كىتەبەكانىيان دا نوۋوسىۋە، بۇ ۋىنە: ھىسپن ھوزنى موكرىيانى و، د.عبدالرحمن قاسمىلۇ و، د.جەلىلى جەلىل..

سەلمىنرانى ۋە ئامەكان لەلايەن خاۋەن پىرسىيارەوہ :

(ھەتا ئەم قىسانەم كىرگەن نىزىكەى سەعاتىكى خايناندا، بەلام - خوا ھەلئانگىرى - يىتاقەتتىم لە دانىشتۋانى كۆرەكەدا بەدى نەكرد، چونكە وادىار بوو لەو جۆرە قىسانەيان نەيىستبوو!)

ئەمجار پروم كىرگەن كەبىرەى رەخەگر و گوتىم:)

ھا، كاكە! ئىستا رات چۆنە دەربارەى خراپە و زىانى زانايانى ئىسلام بۆ گەلى كورد؟!)

گوتى: ئەوہى راستى بى پىش ئەم دانىشتنە، قەت بىروام نەدەكرد، رۆژىك لەرۆژان دىلە داخ و قىنى ئىسلام پاك يىتەوہ، بەلام بىروا بىرۋاۋەرم لەو بارەوہ گۆرانىكى بنجىي بەسەر داھات و ئىستا دەزانم، كە بەرنامەى خوا چەندە راست و پاك و يىخەوشە و، ماقول نىيە ھىچ تاۋانىكى بەدەينە پال.

يەككىكى دىكە لە دانىشتۋان گوتى: ئەرى كاكە، ۋەك گوتراۋە: (الإحسان بالتمام)، بۆچى لەو بارەوہ زىاتىر نادۋىي، چونكە مەن يەكەبارى خۆم لە زۆر مەسەلەندا، ئىستاش نەگەيشتۋومەتە دىنيائى تەۋاۋ.

گوتىم: ئىنجا فەرمۋون ئىۋە پىرسىيار بىكەن، مەنىش ئەۋەندەى دەزانم بە راست و دروستى و بى پىچ و پەنا ۋەلامتان دەدەمەۋە، چونكە پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرمۋىيەتى: ((مَنْ كَتَمَ عِلْمًا أَلْجَمَهُ اللَّهُ بِلِجَامٍ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)) رواه أبو داود والترمذي والحاكم. واتە: ھەركەسىك زانىارىيەك بشارىتەوہ، خوا لە رۆژى دوايىدا، لغاۋىكى ئاگرىنى دەزارى دەكات!!

گوتى: ئايا ئىسلامەتىي راي چىيە سەبارەت بە بىرى نەتەۋايەتىي و خۆشۋىستىنى گەل و نىشتىمان!)

پام ئىسلام سەبارەت بە بىر نەتەوايەتتە و خۆشەويستتە گەل و نىشتان

((سەبارەت بە پىرسىارى ئەو برادەرە، دەربارەى گەل و نىشتان و بىرى نەتەوايەتتە)) گوتم: خاى زانا و کاربەجى پىشتىوان بى، دەتوانىن لەبەر تىشكى تاقە ئايەتتىكى قورئانى قسەلەجىدا، ولامى ئەم پىرسىارە بدەينەو، خوا لە سوورەتى (الحجرات)دا، فەرموويەتى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ١٣﴾ الحجرات: ١٣.

واتە: ئەى خەلىكە! ئىمە ئىوهمان لە نىر (ئادەم) و مى (هەوا)يەك خولقاندو، کردوومان بە چەند گەل و تىرەيەك، بۆ ئەوێ يەكدى بناسن، بەرپىرتىشتان لەلای خوا، پارىزگارتىرئانە، بىگومان خوا زانای شارەزايە.

ئەم ئايەتە بەپىزە، دەگونجى بکرىتە سەرچاوەى ولامى تىکراى ئەو پىرسىارانەى سەر بە مەسەلەى نەتەوايەتتىن، دەتوانىن لەم ئايەتە موبارەكەدا ئەم ياسايانەى خوارى دەستگىر بکەين:

ياساى يەكەم: لە بەرنامەى ئىسلامدا بە يەك چاوسىرى مەرفاىەتتى دەکرى و، هېچى بەسەر هېچىدا هەلناکىشىرى و، کەس بەرزتر دانائىرى.

بەلى! لە ئايىنى خاودا، مەرفاىەتتى بەگشتى، وەك يەك حىسابيان بۆ دەکرى، لە قورئانى بەپىزدا لە چەندەها شویندا وشەى: (الناس) خەلک، (الإنسان)

مىرۇف، (بنى آدم) ئادەمىزادەكان، دووبارە كراونەۋە، يىگومان ھەركامىكىشىيان دەلەلت لەسەر تىكپراى ئىنسانەكان بە يەكسانىي و يىجىاۋازىي، دەكات.

بەللى، ئىسلام ھەموو مىرۇفەكان، وەك يەك تەماشىا دەكا و ناللىت: فلانە مىللەت،^(۱) يان فلانە رەگەز،^(۲) يان فلانە نەتەۋە،^(۳) يان فلانە چىن،^(۴) يان فلانە رەنگ،^(۵) يان فلانە ۋەجاخ،^(۶) ئىمتىياز و زىيادىي ھەيە، بەسەر باقى خەلكىدا.

ئەم ياسايەى گوتمان، لە نىمچە رستەى (ياأيها الناس) ۋەردەگىرى.

ياساى دوۋەم: كە لەم ئايەتە ۋەردەگىرى، ئەۋدىە، كە خۋاى پەرۋەردگار، بەدىھىنەر و سەرپەرشتىكارى ھەموۋانە بەبى جىاۋازىي و، ھىچ كام لە مىرۇفەكان يان نەتەۋە و تىرەكان لەۋانى دىكە، زىاتر بەشى بەخواۋە نىيە و لىي نىزىكتەر نىيە، ئەم ياسايەش لە رستەى (إنا خلقناكم) ۋەردەگىرى.

ياساى سىيەم: كە ئەم ئايەتە ئامارەى بۇ دەكات، ئەۋدىە، كە بەندەكان تىكپرا، لەيەك رەچەلەك و بنەرەتەۋە ھاتوون و وەك يەك خولقۇنراون و، خوا ھەندىكىيانى لەۋانى دىكە باشتر نەخولقاندەۋە، وەك جوۋلەكە و رەگەزپەرست و نەتەۋەپەرست و چىن پەرست و رەچەلەك پەرستەكان، دەللىن.

پىغەمبەرى پىشەۋاش (صلی اللہ علیہ وسلم) لەم بارەۋە دەفەرەمۆي: ((لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ يَفْتَخِرُونَ بِآبَائِهِمُ الَّذِينَ مَاتُوا، إِمَّا هُمْ فَحَمُ جَهَنَّمَ، أَوْ لَيَكُونُنَّ أَهْوَنَ عَلَى اللَّهِ مِنَ الْجُعَلِ الَّذِي يَدْهِدُهُ الْخِرَاءَ بِأَنْفِهِ، إِنَّ اللَّهَ قَدْ أَذْهَبَ عَنْكُمُ غُبَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ وَفَحَّرَهَا

(۱) وەك جوۋدەكان دەللىن: (نحن شعب الله المختار) ئىمە مىللەتى ھەلپزاردەى خۋاين!

(۲) وەك نازىيەكان و فاشىيەكان دىيانگوت.

(۳) وەك رەگەزپەرست و نەتەۋەپەرستەكان گوتوۋىانە و دىللىن.

(۴) وەك شىۋەيى و ماركسىيەكان دەللىن.

(۵) وەك شارستانىيەتى رۇژناۋاى سەددى بىست دەللىت.

(۶) وەك ھەندىك لە ئاغا و بەگ و شىنخەكان دەللىن، (يىگومان ھىچ كام لەمانە لەبەر خودى ناۋدەكى بەخراب دانائى، مادام خۋى بەرچەلەكەكەيەۋە ھەلنەكىشى و، خۋى بە زىاتر نەگرى).

بِالْآبَاءِ، إِمَّا هُوَ مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ وَفَاجِرٌ شَقِيٌّ، النَّاسُ كُلُّهُمْ بَنُو آدَمَ، وَآدَمُ خُلِقَ مِنْ تُرَابٍ))
رواه أبوداود والترمذي وحسنه.

واتە: كەسانىڭ، كە خۇيان بە باب و باپىرانىڭيانەو ھەلەدەكىشەن كە مردوون و، بىڭگومان بوونەتە خەلۋوزى دۆزەخ، دەبى واز لەو رەفتارەيان بىنن، ئەگەرنا لەلای خوا لەو قالدۇنچەيە نابووتتەر دەبن، كە بە لووتى، پىسايى خەر دەكات و خلۋورى دەكاتەو، بىڭگومان خۇاى بەرز، خۇبەزلىگىرى سەردەمى نەفامىي و شانازىي كەردن بە باب و باپىرانى لەئىوھدا لا بردو، ئىنسان - لە تەرازووى خۇادا دوو جۆرە - بىرودارىڭى پاریزكار و، خراپەكارىڭى بەدبەخت، خەلڭى وەچەي ئادەمن و، ئادەمىش لە گل دروست بوو!

دىسان پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لەو بارەيەو فەرموويەتى: ((اسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَإِنْ أَمَرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ كَانَ رَأْسُهُ زَيْبَةً)) رواه البخاري. واتە: گوپرايەلىي و فەرمانبەرىي بکەن، تەنەنت ئەگەر كۆيلەيەكى - رەشى - ھەبەشەيشتان لەسەر كرايە سەرۆك و فەرمانرەوا، كە سەرى وەك مېوژى وابوو.

بەلئ، سەرچاوەى ھاتنەدى و درووستبوونى ھەموو مەروفايەتيي، دايك و بايىك و، ھەمويان لە ئادەمن و ئەويش لە گلە، كەواتە: ھىچ مەروفايەك ناتوانى لافى ئىمتىياز و زىددىي لى بدات، بەسەر غەيرى خۇيدا، ئەم ياسايەش لە نىمچە رستەي (من ذكر وأنثى) فامرايەو.

ياساي چوارەم: مەروفايەتيي بەپىي ويستى خۇاى بالادەست، كراو بەچەند تيرە و نەتەوھەك، ئەو ياسايەش لە رستەي (وجعلناكم شعوباً وقبائل) وەردەگىرى.

ئەم بەشەي ئەم ئايەتەش لە ھەموو بەشەكانى دىكە، زياتر وەلامى ئەو پىرسىارانە دەداتەو، كە لەسەر مەسەلەي نەتەوايەتيي ھەلەدەستن، كەواتە: پىويستىي بە توپىزىنەو و تىوہرامانىڭى زياتر دەكات.

پېش ھەموو شتېك پتويستە چەمك و مانای بېژە (لفظ) ھەکانى بزانی:

۱- وشەى (جَعَلَ) بە پېنج مانایان ھاتو:

(أ) بە مانای (صار) و (طفق) وەك: (جَعَلَ محمد ینشد الشعر).

(ب) بە مانای (صار) و (خلق)، وەك: (وجعل الظلمات والنور).

(ج) بە مانای پەیدا کردنى شتېك لە شتېكى دى، وەك (جَعَلَ لكم فيها سُبُلًا).

(د) بە مانای گۆرپىنى شتېك لەبارىكە بۆ بارىكى دىكە، وەك: (وجعلناكم شعوباً و قبائل لتعارفوا).

(ه) بە مانای حوكم کردنى شتېك لەسەر شتېك، وەك: (ويجعلون لله البنات).

دیاره ئەوەى كە (جعل) لێردا دەلالەتى لەسەر دەكات، مانای چوارەمیانە، چونكە خۆى بەرز، دواى ئەوەى مروڤى لە داىك و بابىك خولقاند، كۆى بەچەند تیرە و نەتەوہیەك، واتە: لە ھالێكەوہ گۆرپى بۆ ھالێكى دىكە.

۲- وشەى (شعب) یش یانى: تیرەىەكى بۆلەبووہوہ و پەل ھاویشتوو (القبيلة المتشعبة).^(۱)

۳- وشەى (قبيلة) ش واتە: كۆمەلە خەلکیكى كۆبووہوہ، كە ھاموشۆى یەكدى دەكەن (جماعة مجتمعة يقبل بعضها على بعض)، ھەلبەتە (قبائل) یش كۆى (قبيلة) یە.^(۲)

ئىستا، كە چەمك و مەبەستى یەك یەكى وشەكانى ئەم رستەىەمان توێژىیەوہ، با سەرنجێك لە دەریا قوولە پر لە گەورە و مروارییەكەى بەدین:

(۱) (محمد فريد وجدي) لە (دائرة معارف القرن العشرين) دا دەلیت: (الشعب مجموع قبائل الأمة الواحدة) واتە: گەل كۆى تیرە و ھۆزەكانى نەتەوہیەكە. سەیری بەرگى (۵) ل ۳۸۹ بكە.

(۲) مانای ھەموو ئەو وشانە، لە كىتیبى (معجم ألفاظ القرآن) نوسراوى (راغب الأصفهاني) وەرگىراو.

لەبەر تىشكى توۋزىنەۋەى يەك يەكى وشەكانى ئەم رېستە قورئانپىيەدا دەتوانىن بەراشكاۋىى بلىين: ھەركام لە: (كورد و عارب و تورك و ھىند و فارس و..ھتد). نەتەۋە و گەلن، چونكە ھەركامىكىان لە چەند تىرە و ھۆزىك پىك دىن، بەلگەنەۋىستىشە، كە ھەموو گەل و نەتەۋەيەك، پىۋىستە خاۋەنى نىشتىمانىكى سەربەخۇ و زمانىكى سەربەخۇ يىت.

بەلى، ھەركام لە نىشتىمان و زمان، شتىكى ھەتمىي و پىۋىستىن، بۇ ھەر گەلنىك، تاكو ماناى گەلى بەسەردا بچەسپى: ۱- خاك و ئاۋ، تاكو بژىۋى تىدا پەيدا بكنە و تىدا بچەۋىنەۋە، ۲- زمانىش، تاكو پىي لە يەكدى ھالى بن، ئىنجا لىرەدا دەگەينە ئەنجامىكى بايەخدار:

.. ئىمە لە دەمى توۋزىنەۋە و شىكردنەۋەى يىژەى (جەل)دا گوتمان: پىنج ماناىان ھەلدەگرى و يەكىكىان لىرەدا دەگونجى، ئەۋىش برىتىيە لە گۇرپان بەسەر شتىك داھىنان، لە ھالىكەۋە بۇ ھالىكى دىكە.

ۋاتە: خۋاى بەخشندە لە ھالەتى نىر و مېيەكەۋە، ئىنسانى گۇرپى بۇ ھالەتى دابەشبوون بەسەر چەندەن گەل و تىرەدا.

دىارە راناۋى (نا) لە وشەى (جەلنا)دا، بۇ خۋاى بىھاۋەل دەگەرپىتەۋە، كەۋاتە: ئەۋەى مەرۋقەكانى كىردوون بە چەند گەل و تىرەيەكى جىاجىا، پەرۋەردگارى بىھاۋەتايە.

كەۋاتە: ئىستا دەتوانىن بە راشكاۋىى بلىين: پەرۋەردگار ھەر لە دەمى راگەياندى ئەۋ راپىستىيەدا، كە مەرۋقەكانى دابەش كىردوون بۇ چەند نەتەۋە و تىرەيەك، ئەۋەشى راگەياندەۋە، كە پىۋىستە ھەركام لەۋ نەتەۋە، خاۋەنى نىشتىمان و زمان و ئەدەب و كەلەپوور و، خەسلەتە نەتەۋەيەتتەۋەيەكانى دىكەى خۇى يىت.

بۇ ۋىنە: گەلى كورد پىۋىستە لە نىشتىمانى خۇيدا - كە كوردستانە - نىشتەجى بى و، بە زمانى خۇى بدوى و، پارىزگارىيە لە ھەموو ئەۋ خەسلەتە نەتەۋەيەكانى دىكەى بىكات، كە بەشدارن لە پىكەيىنانى نەتەۋەيەكدا و، كەسايەتتەۋەيەكى سەربەخۇى پىدەبەخشن.

ئىنجا مادام ھاتىنەدى تىرە ۋە نەتەۋەكان بەۋىستى خوا بوۋىيى ۋ، تىرە ۋ نەتەۋەكانىش بەبى ھەبوۋنى خەسلەتە پىكەينەرەكان، لە خاك ۋ ئاۋ ۋ پەنگ ۋ زمان ۋ نەرىت ۋ خوۋ ۋ ئەدەب ۋ كەلەپۇر ۋ... ھتە، مەھالە، كەۋاتە: ھەر كەسىك بىھوئى خەسلەتە تايىبەتتەكانى نەتەۋەيەك بىھوتىنى، ماناى وايە ۋىستوۋىيەتى: بىيىتە جىي مەترسى بۇ تىداچوۋنى نەتەۋەيەك.

ھەر كەسىكىش بىھوئى نەتەۋەيەك بىھوتىنى، ئەۋە دژ بە ۋىستى خۋاى كاربەجى ھەنگاۋى ناۋە ۋ، ھەر كەسىكىش دۈژمنايەتتى لەگەل خۋادا بىكات، گوناھبار ۋ رىسۋا دەبى.

لېرەدا ئەۋ برادەرە، كە پىسارەكەى كىرەبوۋ گوتى: كاكەگىيان، بەراستىي ئەم مەسەلەيە زۆر گرنگ ۋ بايەخ دارە، تىكايە زىاتىر بۇمان پۈۋەن بىكەۋە.

گوتىم: بەلەن بەچاۋان، ئىنجا مادام وايە، با لە چەند خالىكدا ئەۋ مەبەستانە رابگەيەنەن، كە پىشتر بەكورتىيى باسكەران.

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Get it on Google Play

Download on the App Store

لە نۆرە كۆمەلەيىمەن لەكەلەنەن

بىن ھەم ۋە مەلۇمات ئالىي بابىر

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

بىلەن ئالدىنقى مەكتەپنى مەلۇمات ئالىي بابىر

يەكەم: ئىسلام و خوشويستنى گەل و نىشتىمان:

گومان لەو دەدا نىيە، كە ئىسلام بەشىۋىدەك نىرراۋە، كە گشت داخۋازىيەكانى سروشتى ساغى مروڤ جىيەجى بكا و، ھەموو غەرىزەكانى تىر بكات و، ۋەلامى ھەموو پىرسىارەكانى بداتەۋە.^(۱)

ئىنجا ئىستا با رامىنين: ئايا خوشەويستى گەل و نىشتىمان، غەرىزە و داخۋازىيەكى رەسەنى سروشتى ئىنسانە، يان نا؟! ھەلبەتە ئەگەر غەرىزە و داخۋازىيەكى رەسەنى سروشتى بىت، پىۋىستە ئىسلام نەك ھەر دژايەتتى نەكات بەلكو پىشۋازىيىتى لى بكات و بەگەرمىيش بەخىرھاتنى بكات، بەلام ئەگەر غەرىزەكى رەسەن و داخۋازىيەكى سروشتى نەبىت، ديارە ئىسلام پى رازى نىيە و پىكەۋە ھەلناكەن.

بۇ سەلماندى رەسەنايەتتى غەرىزە خوشەويستى گەل و نىشتىمانىش، لە سروشتى ئىنساندا، پىشكىن و گەرانىكى زۇرمان گەرەك نىيە و، ھەرىەكىكمان - ئەگەر لەخۋى نەگۈرئ - ھەستى پىدەكات.

بە تايەتەش ئەو ھەست پىكردنە، لەكاتىكدا زياتر دەبىتە شتىكى ديار و بەرچاۋ، كە ئىنسان لەگەل و نىشتىمانەكەى دوور دەكەۋىتەۋە و بۇيان تامەزرۇ دەبىت.

(۱) خۋاى بەخشنەد لەو بارەدە فەرمۋىتەتى: ﴿فَأَوْفِرْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَٰلِكُمُ الْقَيُّمُ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ﴿۳۰﴾ الروم: ۳۰.

ۋاتە: پروۋى خۆت رابگەرد بەرانبەر بە ئايىنى راست و تەۋاو - و پىيەۋە پابەند بە - و خۆتى بۇ يەكلا بکەۋە، ئەو ئايىن و بەرنامە خۋايىيەى، كە بەپى ئەو سروشتە ئاردۋىيەتى، كە خەللى لەسەر خولقاندۋە، ئەو سروشتەش گۈرانی بەسەردا نايەت، چونكە دەستكردى خۋايە، ئەو ئايىن و بەرنامەيەش، تاقە ئايىن و پەپەۋىكى راست و تەۋاو، بەلام زۆرەى خەللى نازانن.

كى ھەيە، كە لەژيانى ئاوارەيى و دوورە ولاتىيى، لە دەمى دىتنى ھاو زمان و ھاو نىشتىمانىيە كىدا دلى نەپشكوى و خوشحال نەبى؟!

ھەلبەتە لىزەدا قسەم لە گەل بابايە كى بى ھەست و نەست و دل مردوو نىيە و، بەر يىزەپ ران (شواذ) ىش ياسا ھەلناوە شىتەو.

بەلى! نىشتىمان لە بەرچاۋى مروف دلگىر و خوشەويستە، ھەر بۆيەش پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرمويەتى: ((إِنَّ أَحَدًا جَبَلٌ يُحِبُّنَا وَنُحِبُّهُ)) رواه الشيخان عن أنس.^(۱) واتە: (ئوحد) شاخىكە خوشى دەۋىن و خوشمان دەۋى.

دىسان فەرمويەتى: ((اللَّهُمَّ حَبِّبْ إِلَيْنَا الْمَدِينَةَ كَحُبِّنَا مَكَّةَ أَوْ أَشَدُّ...)) رواه الشيخان عن عائشة رضي الله عنها.^(۲) واتە: ئەي خويە! شارى مەدىنەمان لەلا خوشەويست بکە، وەك خوشەويستىيمان بۆ شارى مەككە و زىاترىش.

..ھەرودەھا لە فەرمايشتكىكى دىكەدا سەبارەت بە شارى مەككە، فەرمويەتى: ((مَا أَطْيَبُكَ مِنْ بَلَدٍ وَأَحَبَّكَ إِلَيَّ، وَلَوْ لَا أَنْ قَوْمِي أَخْرَجُونِي مِنْكَ، مَا سَكَنْتُ غَيْرَكَ)) رواه الترمذي عن ابن عباس.^(۳) واتە: چەند نىشتىمانىكى خوشى و، چەندم لەلا خوشەويستى!! ئەگەر گەلەكەم لەتۆ و دەدەريان نەناپام، بىجگە لەتۆ، لەھىچ جىيە كى دى دانەدەنىشتە!!

دىارە ھاو لە بەر يىزەكانى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)، كە چاكتىن و راستىن نمونەى جىيە جىكردن (تطبیق) ى، راست و دروستى رىبازى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بوو و ن، سەبارەت بەو ھەست و نەستە سادە و سروشىيەى، كە ناومان لىنا: (سۆزى نەتەوايەتىي)، ھەر ھەمان ھەلوئىستى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) يان ھەبوو، بۆ وىنە:

(۱) پروانە (تاج الأصول) ب، ۲، ل ۱۸۷.

(۲) ھەمان سەرچاۋى پىشور، ل ۱۸۶.

(۳) ھەمان سەرچاۋى پىشور، ل ۱۷۳.

دەگىرنەۋە^(۱): كە (بىلالى ھەبەشەيى) خوا لىي رازى بى، پاش كۆچكردنى
بۇ شارى مەدىنە، نەخۇش دەكەۋى و، ھەست و نەست و سۆزى كۆلى گەرم
و بەتىنى نىۋدەرۋونى، سەبارەت بە شارى مەككە، لەم چەند دېرە شىعەردا
دەردەبىرى:

ألا ليت شعري هل أبيتن ليلة بفع وحولي إذخر وجليل
وهل أردن يوما مياه مجنة وهل يبدون لي شامة وطفيل

ۋاتە: ئەرئ خۇزگە زانىبام، داخوارئ دەكەۋى، ھىچ شەۋان لە (فخ) - كە
ناۋى شۈئىئىكە - بىمىئەۋە، لە ھالىكدا كە (إذخر) و (جليل)م لە دەۋرە بن.

ئايا ھىچ رۇژان دەچمەۋە سەر ئاۋى (مجنە)؟ ئايا جارىكى دى (شامة) و
(طفيل)م لى ۋەدەردەكەۋن؟!^(۲)

ئىستا كە بۇمان پروون بۆۋە، خۇشەۋىستىي گەل و نىشتان، خەسلەتتىكى
سروشتىيە لە مروڧدا و، غەرىزەيەكە و بەشىكە لە پىكەينەرەكانى ئىنسان،
دەتۋانىن بەراشكاۋى بلىين:

ئىسلامەتتى نەك ھەر دژايەتتى و ناكۆكىي لە گەلدا نىيە، بەلكو فەرمانىشى
پىدەكات، ھەرۋەك چۆن دژايەتتى لە گەل غەرىزەي جىنسىيدا نىيە و، زىاد لەۋەش،
تېرکردن و بەدەنگەۋەچۈۋى، بەچاكە و خواپەرستىي دادەنى، ۋەك پىغەمبەر
(صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموۋىەتى: ((...وَفِي بُضْعِ أَحَدِكُمْ صَدَقَةٌ، قَالُوا يَا رَسُولَ
اللَّهِ! أَيُّنَا أَحَدُنَا شَهْوَتُهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟! قَالَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ عَلَيْهِ
فِيهَا وَزْرٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَالِ، كَانَ لَهُ أَجْرًا)) رواه مسلم. ۋاتە: لەسەر جىيى^(۳)

(۱) بېروانە (مجموعۃ رسائل الإمام الشهيد حسن البنا) ل ۱۷-۱۸، ھەرودھا (إسلام و ناسیونالیزم)
ى أبو الأعلى المودودي، ل ۴۷.

(۲) (فخ و مجنة و شامة و طفيل) ناۋى چەند شۈئىئىكەن لەناۋچەي مەككە، (إذخر و جليل)ىش
دوۋ جۆرە گيان.

(۳) سەر جىيىي كەردن كىنايە بۇ جووت بوۋى پىاۋ لە گەل ھاۋسەرىدا.

کردنى يەككىكتاندا پاداشت ھەيە، گوتيان: ئەي پىغەمبەرى خوا! ئايا كەيەككە
لەئىمە ئارەزووى جىبەجى دەکا، پاداشتىشى ھەيە؟! فەرموى: ئايا ئەگەر
ئەو ئارەزووى خۆى لە جىبەكى ھەرامدا جىبەجى کردبايە، تاوانى لەسەر
نەدەبوو؟ ھەر ئاواش، ئەگەر ئارەزوو ھەيە لەگەل ھەلالى خۆيدا جىبەجى
بکات، پاداشتى چاکی ھەيە.

بەلام لىرەدا مەسەلەيەك ھەيە پىويستە چاویکی پىدا بخشىنن:

رەنگە ھەندىك كەسى كەللە وشك و زیادەرەو بلىن: چۆن بۆت ھەيە
(خۆشەويستى گەل و نىشتان) بە غەریزەرەكى رەسەن و شتىكى سروشتى و
رەوا دابىنى؟!

مەگەر بىناگای لەو فەرمایشتهی پىغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) كە
دەفەرموى: ((لَيْسَ مِنْ دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِنْ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ، وَلَيْسَ مِنْ
مَنْ مَاتَ عَلَى عَصِيَّةٍ)) رواه أبو داود عن جابر بن مطعم.^(۱)

واتە: ھەركەسىك بانگەوازی بۆ دەمارگیرى بکات، لەئىمە نىيە و،
ھەركەسىك لەسەر دەمارگیرى بجەنگى، لەئىمە نىيە و، ھەركەسىك لەسەر
دەمارگیرى بمرى، لەئىمە نىيە؟!

لە وەلامدا دەلىن: ئەم فەرمایشته ناکۆكى و دزايەتیی نىيە لەگەل ئەو
مەبەستەدا، كە ئىمە لى دەدوین، چونكە خۆشەويستى گەل و نىشتان
لەگەل دەمارگیرىدا، لىك جوین.

پىغەمبەرىش (صلی اللہ علیہ وسلم) ئەم فەرمایشتهی دژ بە دەمارگیرى
(تعصّب) فەرموود، نەك دژ بە خۆشەويستى گەل و نىشتان، ئىستاش بۆ
روونکردنەوى مەبەست و سەلماندى ھەبوونی جىاوازی لەنیوان دەمارگیرى و
خۆشەويستى گەل و نىشتان دا، دوو خالان دەخەینە روو:

(۱) بىروانە: فیض القدیر، ب، ۵، ل ۳۸۶، بەژمارە (۸۶۸۳)، ھەروەھا سنن أبى داود، ب، ۲، ل ۶۲۵.

۱- كىچى وائىلەى كۆرى ئەسقىە دەلى: ((سَمِعْتُ أَبِي يَقُولُ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا الْعَصْبِيَّةُ؟ قَالَ أَنْ تُعِينَ قَوْمَكَ عَلَى الظُّلْمِ)) رواه أبو داود.^(۱)

واتە: لە بابم بىست، دەىگوت: بە پىغەمبەرم گوت: ئەى پىغەمبەرى خوا! دەمارگىرى (عصبية) چى يە؟!

فەرمووى: ئەودىيە، كە لەسەر ناھەق، پشتگىرىي گە لەكەت بکەى.

بەلى! خۆشويستىي گەل و نىشتەمان، ئە گەر بە شىۋەىيە كى ھەلە و ناتەواو بى، دەيتە نەتەودەپەرستىي (ناسىۋانلىزم) و دەمارگىرى، بە لام ئە گەر بە شىۋەىيە كى ميانەردەوانە و راست بى، ئەودە ئەك ھەر خراب نىيە، بەلكو بە يەككە لە خەسلەتە باشەكانى ئىنسانى مەسۇلمان دادەنرى، وەك پىغەمبەر(صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموويەتى: ((خَيْرُكُمْ الْمَدْفَعُ عَنْ عَشِيرَتِهِ مَا لَمْ يَأْتُمْ)) رواه أبو داود.^(۲)

دىسان دەربارەى دەمارگىرى و نەتەودەپەرستىي، رابەرمان(صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموويەتى: ((مَنْ نَصَرَ قَوْمَهُ عَلَى غَيْرِ الْحَقِّ، فَهُوَ كَالْبَعِيرِ الَّذِي رُدِّيَ، فَهُوَ يُنْزَعُ بِذَنبِهِ)) رواه أبو داود.^(۳)

(۱) پىروانە: سەنن أبى داود، ب ۲، ل ۶۲۵.

(۲) پىروانە: سەنن أبى داود، ل ۶۲۵. ھەندىك لە زانايان ئەم فەرموودىيە لە پرووى (سەندە)دە بە لاواز دەزانن، بە لام نۆدەرۆكەكەى راست و بەجىيە و پىگىرى يە.

(۳) پوختەى قسان ئەودىيە: كە (عصبية)، كە زانايان بە (پشتگىرىيەكردنى تىرە و گەل لەسەر ناھەق) لىكيان داودتەودە و، ئىمەش لە زمانى كوردىيدا (دەمارگىرى)مان لە بەرانەردا دانادە، بە پىشەى سەردەمى نەفامىي و بە ھەلۆست و رەفتارىكى بىشەرەيى لەقەلەم دەدرى،^(*) چونكە بنچىنەى ئەو خەسلەتە پىسە برىتييە لە: وەلانانى تەرازووى خوا و پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) بۆ ھەلەس و كەوتكردن و، دانانى تەرازوويكى دىكەى لاتەل.

بەلى، مەسۇلمان: تىرەو گەل و نىشتەمانى خۆى خۆش دەوى، بە لام نايان پەرستى، خۆشى دەوین، بە لام خۆشەويستىي وان، واى لىناكات بىيانكاتە تەرازووى ھەلەس و كەوت و جۆر و چۆنىەتى پەيوغدىيەكانى لە گەل خەلك دا و، دۆستايەتىي و دۆرمانايەتىي و (الموالة والمعاداة)ى لەسەر بىيات نان!

ئەمە لەلایەكەود، لەلایەكى دىكەشەود، ھىچ كاتىك شانازىي بە تىرە و نەتەود و رەجەلەكەيەود ناكات و خۆى پىرە ھەلەلەكەيشى.

(أبي عقبة)ش، كە كابرايەكى فارس بوودە و، يەككە بوودە لە ھاودەلانى پىغەمبەر (صلی اللہ

ۋاتە: ھەر كەسك لەسەر ناھەق پشتگىرىي گەلەكەى بىكات، ۋەك ئەو حوشترە ۋايە كە كەۋتۆتە چالئىكەۋە ۋ بە كلكىي دەرى دەھىننەۋە.

۲- ھەرچەندە گەل ۋ تىرەپەرستىش، ھەر لە غەرىزەى خۇشەۋىستىي گەل ۋ نىشتىمانەۋە، پەيدا دەبى، بەلام نايىتتە بەلگە لەسەر ئەۋە، كە حوكمى ھەردوۋىكىان ۋەك يەك بى - ۋەك بە چەند دەقئىك ۋوونمان كەردەۋە -، ئايا ئەو كەسەى، كە لەرپىي زىنا ۋ داۋىن پىسىيەۋە، غەرىزەى جىنسىي تىر دەكات، ۋەك ئەو كەسە ۋايە، كە لە رپىيەكى ھەللەۋە تىرى دەكات؟!

يىگومان نا، بەلام ھەردوۋىكىشان ھەر لەسەر غەرىزەى جىنسىيەۋە ھەلدەستن!!

عليه وسلم)، دەلى: لە گەل پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)دا لە جەنگى ئوچوددا ئامادەبووم، زەبىرىكەم لە كابرایەك لە بت پەرستەكان دا ۋ گوتم: يىگرە لە دەستم ۋ منىش كورپكى فارسم! پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ئاۋرى لىدامەۋە ۋ فەرموۋى: دەۋاۋايە گوتبات: يىگرە لە دەستم ۋ منىش كورپكى ئەنصارىم!! (۵۵)

(*) بىروانە: فىض القدير، ب، ۵، ل ۳۸۶.

(**) بىروانە: سنن أبى داود، ب، ۲، ل ۶۲۵.

(۱) بۆيە دۆلىتىن: (پەسەن)، چونكى ئىستى - خەيىقى - لە ئەنجامى لاسا كوردەۋى كۆيۈرەنى
 ھىندىك لە مەسۇلماناندا!! جۆرە جەل و بەرگىكى بەناۋ كوردانەنى ئارەسەن و بېشەرمەنەنى ئافرىتان
 پەيدا بوۋە، كە ھىچى ۋاى ئە جەل و بەرگە بېشەرمەنەكەى پۆرھەلانىيى و، پۆرئەۋايىيە ئاژەل
 سىفەتەكان كەمتر نە!!

سىيەم: ئىسلام و زمان و ئەدەب و كەلەپوور

لە دەمى وەرگرتنى ياساى چوارەمدا - كە ھەتا ئىستاش ھەر خەرىكى شىكرەنەۋەى ئەو ياسايەين - گوتمان: مەرۇقايەتتى بەپىي وىستى خوا، دابەش بوۋە بۇ چەند گەل و تېرەيەك، دوايىش پروونمان كەدەۋە، كە ھەبوۋنى نىشتمان و زمانىكى سەربەخۇ، شتىكى پىۋىست و ھەتمىيە، بۇ نەتەۋە ھىيىب كرانى ھەر گەل و نەتەۋەيەك، كەۋاتە زمانى ھەر گەلەك - بە ھەر شىۋەيەك، پەيدا بوۋىي - بە وىست و خواستى خۋاى پەرۋەردگار، ھاتۋتە دى.

تەنەت خۋاى زانا لە سوۋرەتى (الروم) دا فەرموۋىەتى:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْأَسْنَدَ وَالْوَيْكُمَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾ (الروم: ۲۲).

ۋاتە: لە نىشانەكانى - گەۋرەيى خوا - دروست كرانى ئاسمانەكان و زەۋىي و جىاۋازىي زمان و رەنگە كاتتانه، بەراستىي لەۋەدا، نىشانە و بەلگەي زۆر ھەن - لەسەر ھەبوۋنى خوا - بۇ زانايان.

لېرەدا دەبىينىن، خۋاى كاربەجى، جىاۋازىي رەنگ و زمانى نەتەۋە و گەلەكانى، كەدۋتە نىشانە و بەلگەي ھەبوۋنى خۋى.

ئەمە لەلەيەكەۋە، لەلەيەكى دىكەشەۋە: ئايا بابايەكى مەسۇلمانى كورد، كە بىيەۋى بەرنامەي خوا بۇ گەلەكەي پروون بىكاتەۋە، بەيى شارەزايى و بەلەدىي لە زمان و ئەدەبى كوردىيدا، ئەمەي بۇ دەكرى؟! بىگومان نەخىر.

كەۋاتە: خزمەتكردن بە ئەدەب و زمانى ھەر نەتەۋەيەك، بەجىھەتەننى يەكەكە لە ياساكانى ئىسلام، مادام ئەو ئەدەب و زمانە، بۇ پروون كەدەۋە و خستەپروۋى ئىسلام بەكاربەيتىرى، يان ھەر زانىيارىيەك، كە سوۋدبەخش بى، بۇ گەل و مىللەت.

كەۋاتە: ئىسلام دژى ھىچ جۆرە زمان و ئەدەبىك نىيە، كە بۇ كارى خراب بەكار نەھىئىرى، چونكە وەك گوتمان: ئەو زمانانە بەپىيى وىستى خوا ھاتوونە دى و، بەلگەن لەسەر ھەبوونى خوا، وپراي ئەمەش، زمان و ئەدەبى ھەر گەلەك، دەگونجى بەكاربەئىرى بۇ روونكردنەۋەى رېبازى ئىسلام و، ھەر زانىيارىيەكى سودبەخشى دىكە.

ئىنجا بەپىيى ياساى: (ما لا يتم الواجب إلا به، فهو واجب)، واتە: (ئەو شتەى، كە فەرزىك پەكى لەسەر بکەۋى، ئەۋىش پىۋىستە)، دەتوانىن بلىين: خزمەتكردن بەئەدەب و زمان لە پروانگەى ئىسلامەۋە، پىۋىستە، چونكە زمان و ئەدەبىكى رېك و پېك و تەۋاو، بەپىيى مشور لىخواردن نايەتە دى و، بەپىيى زمان و ئەدەبىكى تەۋاۋىش، ناتوانىن^(۱) خزمەت بە ئىسلام بکەين و بەچاكى رايىگەيەنن، ھەلبەتە رايگەيەنرانى ئىسلامىش پىۋىستە، كەۋاتە:

ھىنانە دى زمان و ئەدەبىكى رەسەن و تەۋاو، لەنىۋ ھەر گەلەكدا پىۋىستە، بەلام لىرەدا تىبىنىيەك ھەيە، ناگونجى فەرامۆش بكرى، ئىمە، كە دەلىين: ھەۋلەدان بۇ ھىنانەدى ئەدەب و زمانىكى تەۋاو و رەسەن، لەنىۋ ھەر گەلەكدا پىۋىستە، نابىي ئەۋەمان لەبىر بچى، كە مەبەستى ئىمە لە ئەدەبى رەسەن، ئەو ئەدەبەيە كە لەگەل ياساكانى بەرنامەى خوادا دژايەتتى نىيە.

ئەو ئەدەبەش، كە لەگەل پەپرەو و شەرعى خاۋىدا ناكوڭكى نىيە، دەتوانىن بەكورتيى بلىين: ئەدەبىكە، كە دەپتە پالەنەرى مروف بەرەو چاكە و خىزخازىي و خزمەتكردى خەلەك، كەۋاتە: ھەر ئەدەبىك بە پىچەۋانەى ئەمەۋە بىت، ئەۋە ئەدەبىكى نارەسەن و ناشەرەيىيە، چونكە لەگەل بەرنامەى خوادا دژايەتتى ھەيە.

(لىرەدا برېك بىدەنگ بووم و ژوورەكەمان بى ھەست و خوست بوو، بەلام دەنگى يەكەك لە دانىشتوۋان خاموشىي ژوورەكەى رەۋاندەۋە و گوتى:)

ئەرى پىم ۋابى، تەفسىرى ئايەتەكە برېكى ماۋە!

(۱) ھەرۋەھا بەپىيى زمان و ئەدەب و ھتە ناتوانىن پىكەۋە بدوئىن و لە يەكدى ھالى بىن و، بەپىيى لە يەكدى تىگەيشتىش، ژيانى بەشەر ناسورى.

گوتىم: بەلى، مەبەستىم بۇ پىشۋىكى بىدەم، بىزنىڭ داخۇ مەندۇ ۋە بىتاقەت نەبۇن!

گوتى: كاكە مەندۇبۇنى چى؟ بە قەرارى پىۋان، مەن بەش بە خالى خۇم، ئەگەر ھەتتا بەيەننى دابىنىش، بىتاقەت نابىم.

(ئىنجا دانىشتۇنى دىكەش، بەيەك دەنگ گوتىان:)

كاكە گىيان مەندۇبۇنى چى، ئىمە لەمىژ سالى ئەو گىرت ۋە گىرى كۆپانەمان لەسەر دىل كۆبۇنەتە ۋە، لە دەرفەت ۋە ھەلىكى ئاۋا دەگەرەين، كە يەكە ھەيىت، بىتۇنى بەخىرا خۇى بۇمان بىكەتە ۋە.

گوتىم: مادام ۋەبى زۇر چاكە، با بىچىنە ۋە سەر تۇپۇزىنە ۋە لىكەندە ۋە، پاش ماۋەى ئايەتەكە.

ياساى پىنچەم: دابەشۋىنى مۇقايەتتى بەسەر چەند تىرەو گەلىكە، بە مەبەستى پەيدا كەردىنى ھۆگىرى ۋە تەبائى ۋە خۇشەۋىستىيە لەنىۋانىندا، نەك رىق ۋە قىن ۋە دوۋبەرەكىيى ۋە دوژمنايەتتى، ئەم ياسايەش لە وشەى (لتعارفوا) دەستگىر دەيىت.

بەلى ئىسلام دەلى: نابى جىۋازىي تىرە ۋە ھۆز ۋە گەلەكان، بىيىتە ھۆى ناكۆكىيى ۋە تىك ھەلپۇزان ۋە ۋىك ھەلنە كەردن ۋە پىكە ۋە مەدار نە كەردىيان، ئىنجا لىرەشدا، پىۋىستە ئەم راستىيە رابگەيەنرى ۋە تەككىدى لەسەر بىرى:

كە ئىسلام ھەر ھىندە خۇشەۋىستىيى ۋە سۆزى نەتەۋايەتتى، بە غەرىزەيەكى رەسەن ۋە شىكىكى سىرۋىستىيى ۋە رەۋا لە قەلەم دەدات، كە لە رىيى پىكە ئاشنابۇن (تعارف) دا نايىتە پەرچ ۋە تانە، بەلام كاتىك ئەو سۆزە نەتەۋىيىيە، رى لە برايەتتى ۋە يەكترناسىن دەگىرى ۋە، دەيىتە ماكى ناكۆكىيى ۋە دوۋبەرەكىيى ۋە لىكەند ۋە پىكەدان، ئەو دەمى، ھەلۋىستى ناۋبراۋ، نەك ھەر بەشتىكى شەرىعىي ۋە رەۋا دانانى، بەلكى بەكۋان^(۱) ۋە خۇركەيەكى ترسناكى دادەيىت، ئەمەش سىۋورى نىۋان نەتەۋايەتتى ئىسلامىي ۋە، نەتەۋايەتتى ئائىلىمىي ۋە نەفامىيە.

(۱) كۋان: دوۋمەل.

ئىسلام رى ئە ھىچ ئىنسانىك ناگرى، كە گەل و نىشتمانەكەى خۆى خوش بوى و پىي ھەلاپلى، چونكە ئىسلام دەزانى، كە سۆزى مروف سەبارەت بەگەل و نىشتمانى، شتىكى رەسەنە لە سروشتى دا، بەلام بە دوو مەرجى گىرنگ:

(أ) خوشەويستىيەكە لە ئەندازەى ماقوولى خۆى دەرەنەچى و، لەسەر حىسابى لايەنەكانى دىكە نەيىت، سادەتر بلىين: گەل و خاك و ئاۋەكەى، نەكاتە بت و سەنەم و، لەجىياتى خوا نەيان پەرسىتى.

(ب) لەو خوشەويستىيى و سۆزەيدا، لەمپەر و چەپەرىك دروست نەكات، كە بىيىتە ھۆى گۆشەگىر كىردن و دابىرانى گەلەكەى، لە كۆمەلگەى بەرفراوانى مروفايەتتى، بە واتايەكى دىكە: نابى سۆزى نەتەوايەتتى وى لىيكات، بەس خۆى بىيىتە بەرچاۋ و كەسى دى بە بىردا نەيەت و، لە قاۋغ و قەپىلكى نەتەوايەتتى خۆيدا خۆى كوشمەلە بكا و، ھەست بە بوونى كەسى دىكە نەكات، يان ئەگەر ھەستىشى پىيكات، بە كەم و كورت و ناتەواۋى حىسب بكات.^(۱)

(۱) دەتوانىن بلىين: مەسەلەى خوشويستىنى گەل و نىشتمانىش، ۋەك زۆر مەسەلەى دىكە، پىنج حوكمە شەرىعيەكان (الأحكام الشرعية الخمسة) ى بەسەردا دەچەسپىن، چونكە:

۱- لە ھالىكدا خوشويستىنى گەل و نىشتمان و بەرگىرى لىكردنىان، مەرج و پىويست بى بۆ شتىكى فەرز و پىويست، ۋەك بەرپۆبەردى بەرنامەى خوا، ئەۋە پىويست (فرض) دىيى، چونكە (ما لا يتم الواجب إلا به، فهو واجب).

۲- لە ھالىكدا، كە بەرپۆبەردن و ھىنانەدى سوننەتلىك، پەكى لەسەر خوشويستىن و پاراستىنى گەل و نىشتمان بىكەۋى، بۆ ۋىنە: مروف بۆيە گەل و نىشتمانەكەى خۆى خوش بوئى، چونكە پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) وى كردو، ئەۋە دەچىتە قالبى سوننەت(مندوب)دو.

۳- بەلام ئەگەر ھىچ حوكمىكى پىويست، يان سوننەت پەيۋەندى بە خوشويستىنەۋە نەيى، ئەۋا ھەر لەسەر ئەسلى خۆى، كە (إباحة)يە دەمىنەتەۋە، چونكە (الأصل في الأشياء: الإباحة).

۴- بەلام ئەگەر خوشەويستىيەكە سەرى كىشا، بۆ شتىكى ناپەسەند (مكروه)، ۋەك بەچاكتىر دانانى گەلەكەى و ئىمتىياز پىدانى بەسەر گەلانى دىكەدا، بە مەرجىك نەگاتە رادەدى دەمارگىرى و رەگەزپەرسىتى، دەنا ھەرام دىيى، ئەۋا ئەۋ جۇرە خوشەويستىيە، حوكمى ناپەسەندى (كراهية) ۋەردەگرى.

۵- ئەگەر خوشەويستىيەكە، مروفى پەلكىش كرد بۆ شتى ھەرام، ۋەك: (سۆند پىخواردن) و (ۋەك نايىن لەقەلەم دان) و (دەمارگىرى و رەگەزپەرسىتى) و...ھتە. ئەۋا لەۋ ھالەتەدا خوشەويستىيەكە ھەرام دىيى و، جارى وايە دىيىتە ھۆى كافىر بوون و لە نايىن ۋەرگەرانىش.

ياساي شەشەم: پىۋەرى گەۋرە و بچوۋكىي و، تەرازوۋى گرانيي و سوۋكىي ئىنسانەكان لە ئىسلامدا، بەس تەقۋايە.

بە واتايەكى دىكە: گۆرەپانى ئەسپ تىدا تاۋدانى ئىنسانەكان، لە پىشېركى (مسابقة)ى ژيانى دىنياندا، برىتييە لە پابەندىي بە بەرنامەى خواۋە.

ئەم ياسايەش لە رىستەى: (إِنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ اتِّقَاكُمْ)^(۱) دەستگىر دەبى.

ئىجا برادەران! ئەم ياسايە، يەكجار گرنگ و بەرزە و، پىۋىستىي بە سەرنج لىدان و تىۋەرپامانىكى ورد و قوۋل دەكات، چونكە:

خۋاي بەرزومەزن ئىسلامى بۆيە نارد، تاكو مرقۇايەتیی لە چنگ ئەو پىۋەرە لەنگ و لاتەل و گچكانە رزگار بكات، كە بىرۋوچۈون و ھەوا و ئارەزوۋى مرقۇانەى خۋيان، پەيداي كىردوون، بۆ كىشانە و پىۋانەى شتان.

ھات تاكو لىيان ھالى بكات، كە ھىچ كام لە: (جىنس و رەگەز و نەتەۋە و دارايى و رەنگ و زمان و ۋەچاخ و بنەمالە... ھتد). بۆ ئەۋە ناشىن بىرئە پىۋەرى ھەلسەنگاندن و نىرخاندنى چاكىي و خراپىي ئىنسانەكان.

ھات تاكو تىيان بگەيەنى، كە ھىچ كەس ئىمتىياز و زىيادىي بەسەر يەكىكى دىكەدا پەيدا ناكات، لە سۆنگەى ئەۋەدە كە:

ئەمەش چەند نمونەيەك، لەو قسە و تەعبىرانەى، كە بوونەتە بنىشتە خۆشكەى سەر زارى زۆر كەسى (كورد پەرۋەر!!) و دىبە ھۆى گوناھباربوون و، بەلگەى لە ئىسلام و شەرىع يىھەۋال بوونى خاۋەنكيايشن: (سوئند بە كوردستان، بەسەرى فلان كەس،^(*) بە گۆرى فلان كەس، دىنمان نايىنمان، ھەر نىشتمان... ھتد.

(*) كە سەركردىيەكى نىشتمانىي، يان ھەركەسىكى دىكە بن، چونكە سوئند بە غەبرى خوا و سىفەتەكانى، شىركە.

(۱) {التقوى: جعل النفس في وقاية مما يخاف، وفي اصطلاح الشرع: حفظ النفس عما يؤثم، واته: (تقوى) لە زماندا، خۇپاراستنە لەو شتانەى، كە جىي مەترسىين، لە زاراۋى شەرىعش دا، برىتييە لە خۇپاراستن لەو شتانەى كە ئىنسان پىيان تاۋانبار دەيىت.. تەماشاي (معجم مفردات ألفاظ القرآن)ى راغب الأصفهاني بىكە، ل ۵۶۸.

- ئىرە و مى نىيە، يان مىيە و ئىر نىيە.
- ئارىيە و سامىي نىيە، يان سامىيە و ئارىي نىيە.
- عەجەمە و عارەب نىيە، يان عارەبە و عەجەم نىيە.
- دەۋلەتمەندە و نەدار نىيە، يان نەدارە و دەۋلەتمەند نىيە.
- سىپىيە و رەش نىيە، يان رەشە و سىپى نىيە.
- بە عارەبى دەۋى و بە كوردى نا، يان بە كوردى دەۋى و بە عارەبى نا.
- شىخ و سەيىدە و، رەشۋكىي نىيە، يان رەشۋكىي يە و شىخ و سەيىد نىيە.
- ئاغا و بەگە و مسكىن نىيە، يان مسكىنە و ئاغا و بەگ نىيە.^(۱)

بەلى! ئىسلام ھات، تاكو لە گوڭى ھەموو مەۋقايەتتى بېچكىتى، كە لەسەر بىنچىنەي: (جىنس و رەگەز و نەتەۋە و ئابورىي و رەنگ و زمان و بىنەمالە و... ھتدا)، رەۋا و ماقول نىيە، دەستەيەك بالاتر دابىرى، لەباقى خەلک، چونكە ھىچ كام لەو پىۋەرەنە، كەلگى ئەۋە ناگرى، چاكىي و خراپىي و بەرزىي و نزمىي، مەۋقايەتتى پى بزانرى، بەلى ئەۋ رىچكە و كۆرە رىيانەي، كە بە بۆچوۋنى ئەۋان، ئىنسان لە ئازەل بەرزتر و چاكتر نىيە، رىي تىدەچى ئەۋ پىۋەر و تەرازوۋانە بۆيان دەست بەدەن، چونكە مەۋف، كە لە ئازەل جوى نەكرایەۋە، ھەموو ئەۋ خەسلەتە تايىبەتتىيانەي، كە ئىمتىيازى بۆ پەيدا دەكەن بەسەر ئازەلدا، لەدەستىيان دەدات، ئەۋ كاتىش ھەر ئەۋ خەسلەتەنەي تىدا دەمىيەتەۋە، كە ئازەلەكان تىياندا بەشدارن، ئىنجا ئەۋ كات، ئەۋ پىۋەرەنە: ھەرۋەك چۆن بۆ نرخاندىن و ھەلسەنگاندىن ئازەلانىان دەست دەدا، بۆئەۋ جۆرە مەۋقائەش، دەست دەدەن و دەگونجىن!!

(۱) لەراستىدا ھەر كام لە زاراۋەي: شىخ، ئاغا، بەگ، لەلایەكەۋە و زاراۋەي: مسكىن، رەشۋكىي، لەلایەكى دىكەۋە، لە فەرھەنگى ئىسلامدا نىن و، لە پۇرئى قىرى و پىرى و چىنایەتتىدا، لەدايك بو و، ھەلەتە وشەي: (المسكىن) لە قورئاندا ھەيە، بەلام لە قورئاندا مەبەست باباى نەدارە، نەك نىۋەكارى ئاغا و مىر و شىخ !!

بەللى! ئەو كات ھەروەك چۆن بۆت ھەيە بەللى: گا و ئەسپ، لە مانگا و ماین چاكترن، چونكە بەھىزتر و بەدەوترن، بۆشت ھەيە بەللى: پياو لە ئافرەت باشتەر، چونكە بەھىزترە و بەكارترە.

ھەروەھا بۆت ھەيە بەللى: ئىنسانە سېي پىستەكان، لە رەش پىستەكان باشترن، ھەروەك چۆن مراۋىي سېي، لە ئى رەش بەرمىن تر و چاكتەر!

من نازانم كەسەك ھەر كەمەك ژىرى و لىكدانەوہى ھەيىت، چۆن بەم جۆرە ھەلسەنگاندنە رازىي دەيىت.

ئىنجا لە سۆنگەي ئەوہو، كە ئىسلام لە ھىچ كام لەو پىۋەرانە رانايىنى، بتوانن چاكىي و خراپىي و بەرزىي و نزمىي، مەۋقەكان بىخەنە رۈو، ھەرھەموويان بە كەم و كورت و ھەلە و پەلە لە قەلەم دەدات.

ئىستاش با بچىنە سەروكارى بەرنامەي خوا و، بزائىن پىۋەرى ھەلسەنگاندنى مەۋقەكان، لەویدا چىيە:

بەكورتى دەلئىن:

پىۋەرى ھەلسەنگاندنى ئىنسان و نرڭاندنى، لە بەرنامەي ئىسلام دا، ھەر خودى ئىنسانە و ھىچى دى!!

بەللى، ئىسلام كە نەمامى دەستىژى خوايە، سەيرى ئەو ناكات، داخۇ ئەو ئىنسانە، نىرە يان مەيە، ئارىي يە، يان سامىي، كوردە يان تورك، دارايە يان نەدار، سىپىيە، يان رەش، فارسىي زمانە، يان ھىندىي، شىخە يان رەشۋكىي، بەلكو جىي تىۋەرمانى ئىسلام، بەس خودى ئىنسان خۇيەتى بەيى رەچاۋكردنى ھىچ شىكى دىكە.

بۆيە ئىسلام، كەسايەتتى و خودى ئىنسان، لەبىرو باۋەر و رەفتار و كردارەكانىدا دەيىنى، تاقە بىرو بىروباۋەر و رەفتارىش لە روانگەي ئىسلامەۋە ئەوہىيە، كە خۋاي زانا بە (محمدا) (صلى الله عليه وسلم) ناردوۋىيەتى.

كەۋاتە: مەيدانى پېشېركى و تەرازوۋى ھەلەسەنگاندن، برىتتيە لە (مىسولمانە تىبى)،
كە لەم ئايەتە بەرپىز و پىزەدا، وشەى (تقوى)ى بۇ بەكارھىتۋاۋە و، ھەر كەسىك
مىسولمانتر بى و زىاتر گەردن كەچى پەپرەۋى خوا بىت، مەۋقەكە چاكتەرە و لەلای
خوا رېز لىگىراۋترە، بەپېچەۋانەشەۋە: ھەتا مەۋقە نامىسولمان تر بى و كەمتر
پابەندى ئايىنى خوا بىت، مەۋقەكى خراپترە و لەلای خواش بىنرختر و سووك ترە.
ئىستاش، كە زانرا پىۋەرى پىۋان و تەرازوۋى كىشانى مەۋقان، لە ئىسلامدا
چىيە! با بزىنن ھۆى ھەلېزاردنى ئەو پىۋەر و تەرازوۋە چىيە؟!!!

ئىسلام، لە سۆنگەى ئەۋەدە، كە مەۋقەك دايىنەناۋە، ھەۋا و ئارەزۋو بىخاتە
بەر تىن و تەۋرمى خۆيەۋە و، كەپەتەك بەلای پىاۋدا^(۱) بىشكىتتەۋە و، جارىك
بەلای ئافرەت^(۲) دا، يان جارىك بەلای فلانە رەگەزدا راي بكىشى و جارىك
بەلای فىساردا، يان دەمەك بەلای فلان گەلدا پالى بدا و، دەمەك بەلای
فىساردا، يان كەپەتەك بەلای چىنى بورژۋادا تاۋى بدا و، كەپەتەك بەلای
چىنى پەرۋلىتاردا، يان تاۋىك بەلای فلان رەنگدا ھەلى پىچى و، تاۋىك
بەلای فىساردا.. يان .. يان ... ھتە.

نەخىر، ئىسلام مەۋقە نەيناردە، تاكو ھەر جارە رەشەباى ھەۋا و ئارەزۋو و
بۇچۈۋنى مەۋقانەى، بەلایەكدا راپىچى بكات.

بۇيە ئىسلام بۇ دەرختىنى باشىي و بەدىي و بەرزىي و نزمىي بەندەكان،
زەمىنە و گۆرەپانىكى ھىندە بەرىن و فراۋانى سازداۋە، كە جىي ھەموانى تىدا
بىتتەۋە، بەبىج جىاۋازىي .

(۱) ۋەك فەيلەسوفەكانى يۋنان دىمان كرد، تەناتەت لەۋددا مەشت و مېرپان بوو، ئايا ئافرەتەش
ۋەك پىاۋ ئىنسانە، يان نا!!

(۲) ۋەك ئەۋانەى كە بەناۋ لەسەر ئافرەت دەكەنەۋە و بەرگرىي لىدەكەن! ئەمما لە پراستىيدا
دەيانەۋى لە مەۋقەتە بىشۋرەنن و لە رەۋشتى بەرزى بتۋرەنن!!

... ھەر كام لەو پىۋەر و تەرازوۋانەى زادەى بىرۋوچوۋنى مەۋقانن، ۋەك دەلاقەيەكى گىچكە وايە، كە يەكىك لىيەۋە تەماشاي مەزرايەكى پان و بەرىن دەكات، بەلام لەبەر تەسكىي و گىچكەيى، مەۋداى بىنىنى سەرتاپاي مەزرايەكە نادا و، بەس گۆشە و سوۋچىكى لى دەبىنى.

با بزائىن بۆچى؟

- ۱- جىنس بىكە بە تەرازوۋ و پىۋەر، ھەر جارەى نىۋەى مەۋقايەتتى تىدەچى.
- ۲- رەگەز بىكە بە پىۋەر، تاۋىك ئارىي دادەكەون، تاۋىك سامىي ...ھتد.
- ۳- نەتەۋەپەرستىي بىكە بە سەنگى مەھەك، مەۋقايەتتى دەيتتە ھەزار و يەك دەستە و، ۋەك ئاردى نىۋ دىر كانى لى دى!
- ۴- ھەركام لە ئابوۋرىي و رەنگ و زمان و ۋەجاخىش ھەر بەو پىۋدانە.

بەلام پىۋەر و تەرازوۋى ئىسلام، ۋەك پەنجەرەيەكى گەۋرە وايە، كە لە يەك كاتدا دەتۋانى سەر لەبەرى مەزرايەكەى تىرا بەدى بىكەى و لىي ورد بىيەۋە، ئىسلام كە دەلىت: كامەتان مەسۇلمانتر و پارىژكارتر بن، ئەو كەسە لەلاى خوا بەرپىزتر و لەپىش ترە، ديارە مەيدانى پىشېر كە (مسابقە) مەۋقەكانى ھىندە بەرىن كىردە، كە جىي ھەموۋانى تىدا دەيتتەۋە، چ نىر بن چ مى، چ ئارىي بن چ سامىي، چ عەجەم بن يان عارەب، چ دەۋلە مەند بن، چ نەدار، چ سىپى بن چ رەش، چ مەسكىن و عەۋام بن، چ ئاغا و شىخ.^(۱)

(۱) دوۋپاتى دەكەينەۋە كە وشەى: (ئاغا، شىخ، بەگ، مىر، رەشۋكىي، عەۋام، مەسكىن) ئەگەر بەو ئىعتىبارە بەكاربەتېرىن، خەلگ چىن چىن و توۋرتوۋىر، ھەندىكىيان ھەر بە رەچەلەك ۋەجاخ بەرز و گەۋرەن!! ۋەك: (ئاغا و شىخ و مىر و بەگ) دكان و، ھەندىكىش ئەگەر سەريان بىگاتە كەھكەشانى فەلەك، ھەر بە رەچەلەك نىز و كەم و سوۋكن، كە: (مەسكىن و عەۋام و نەدار) دكان، ئەۋا يىنگومان ھەر كام لەم ئاۋانە، بە ھەلە و يىمەنە لەقەلەم دەدرىن، چۈنكە ۋەك لە لاپەرەكانى پىشۋودا گوتمان: تەرازوۋى گرانىي و سوۋكىي و، سەنگى مەھەكى چاكىي و خراپىي لە رۋانگەى نىسلامەۋە، بەس پارىژكارىي (تقوى) و مەسۇلمانەتتە، لەبەر ئەۋدى، كە رەچەلەك و بەرەباب و باقى شتەكانى دىكە، ۋەك: رەنگ و زمان و سامان ...ھتد. ھىچيان بەۋىستى مەۋق پەيدا

ياساي ھەوتەم: لە وشەى (عند الله) نىۋ رستەى: (إن أكرمكم عند الله أتقاكم) ۋەردە گىرى ۋ، دەتوانىن ئەۋا تەعبىرى لى بىدەنەۋە: بەس پەرۋەردگار شىاۋى ئەۋدە رېژ لە بەندەكانى بگىرى، يان بە پېچەۋانەۋە: بىجورمەتيان بكات!

ۋاتە: ھەركەسىك لە تەرازوۋى خوادا، جىي رېژ ۋ حورمەت ۋ ئىتەبىار بوو، ئەۋە جىي خۆيەتى بە ئىنسانىكى چاك ۋ بەرپېژ دابىرى ۋ، ھەركەسىكىش لەلای خوا ۋ بەپىي بەرنامەى ۋى، سووك ۋ بىجورمەت بى، ئەۋە پىۋىستە بە سووك ۋ بىنرخ، تەماشاشا بگىرى ۋ، لەھىچ ھالاندا سەرنجى ئەۋ شتەنە نەدرى، كە لە تەرازوۋى خوادا بۆ ھەلسەنگاندنى خەلكى، جىي ئىتەبىار نىن.

خوای بەرز ۋ مەزنىش، دەربارەى رېگا ۋ چۆنەتتى رېژ ۋ حورمەت ۋ دەدەست ھىنان، فەرموۋىەتى:

﴿ مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعِزَّةَ فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ ۚ ﴾ فاطر: ۱۰.

دەربارەى ھۆى بېرپىزى ۋ بىقىيەمەت بوونىش، فەرموۋىەتى:

﴿ أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَن فِي السَّمَوَاتِ وَمَن فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ

نابىن ۋ تازايەتتى، يان نا تازايەتى ئىنسانىان تىدا نىيە، ئنجا ھىچ ماقوۋلىش نىيە، مەۋف بە شتىك خراب، يان چاك بى، كە ھىچ دەستى لە بوون ۋ نەبوونى دا نەۋەدە!!

بەلام تەگەر بەۋ ئىتەبىار بەركاربەنرىن، كە ئەم ناۋانە چەند ئىتەبىارىكى عورفىي نىۋ كۆمەلگان ۋ، ھىچ پەيۋەندىيان بە چاكىي ۋ خراپىي خاۋەنەكانىانەۋە نىيە، ئەۋە ئاسايىيە، بەلام نابى لەۋەش بىئەۋال بىن، كە وشەى (شىخ)، كە كاتى خۆى رەۋاجى پەيداكرەۋە، نازناۋى ئەۋ مامۇستا ۋ رابەر ۋ چاۋساغە خاۋايانە بوۋە، كە مىراتى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) يان پاراستود ۋ خەلكيان رېروۋىيى كەردود، دىسان وشەى (ئاغا، مىر، بەگ) شۆردت ۋ نازناۋى ئەۋ براگەۋە ۋ فەرمانرەۋايانە بوو ۋن، كە خەلك لەنىۋ خۇياندا ھەلىان بژاردوون، تاكو سەرپەرشتىيان بىكەن، بەلام دوايى تەركى ھەر كام لە: شىخ ۋ مىر ۋ بەگ ۋ ئاغا، پۆتە شتىكى مىراتىي ۋ كراۋەتە نامراز (وسيلة)ى خۆ پېژياندن ۋ، خەلك چەۋساندەۋە ۋ فیرعەۋنايەتتى كەردن. (ھەلبەتە بىجگە لە چەند ھالەتتىكى كەم ۋ رېزپەر).

وَالنَّجْمُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُّ وَكَثِيرٌ مِّنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ الْعَذَابُ
وَمَن يُّهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ، مِّنْ مُّكْرِمٍ ﴿١٨﴾ الْحَج: ١٨.

وہك دەبینین لە ئایەتی ژمارە (١٠) ی سووپەتی (فاطر)دا، خۆی زانا، بێ
پێچ و پەنا خستووێتە ڕوو، کە ھەرکەسیک بەدوای عیززەت و سەر بەرزیی و ڕێژ و
حورمەتی دنیا و دوا ڕۆژدا دەگەڕێ، با بزائیت، کە ھەمووی لەلای خواوە!

ئنجای ڕێگای وەدەستھێنانیشی، لەدوو شتاندا، دەخاتە ڕوو:

یەكەم: قسەى چاك (الكلم الطيب)، كە زۆربەى توێژەرەوان گوتیانە: وشەى
خوا بەیەكگرتن (كلمة التوحيد)، واتە: (لا اله الا الله).

دووهم: کردەوى چاك (العمل الصالح)، كە بریتییە لە: ڕەفتار بە گۆڕەى (لا
اله الا الله)!!

لە ئایەتی ژمارە (١٨) ی سووپەتی (الحج)یشدا، دوای ئەوەى
راپدەگەیەنێ، کە تێکرای بوونەوەر، واتە: ھەرچى لە ئاسمانەکان و زەویدا
ھەیە، لە ڕۆژ و مانگ و ئەستێرە و شاخەکان و درەخت و گیاندارەکان و، زۆر
لە خەڵکی، فەرمانبەریی خوا دەکەن و کڕنووشی گەردن کەچی بۆ دەبەن،
دوای ئەوەى دەیخاتە ڕوو، کە زۆر کەسیش ھەیە لەخوا یاخى دەبێ و
خۆى بەزل دەگرێ و، کڕنووش بۆ خوا نابات و، بەو ڕەفتارەشى خۆى وا
لێدەکات: شایستەى سزا و جەزەبەى خوا بێت و، تووشى زەبوونی و ڕیسوایی
دنیا و دوا ڕۆژ بێ و، دەفەرموێ: [وَمَن يُّهِنِ اللَّهُ فَمَا لَهُ، مِّنْ مُّكْرِمٍ] ھەرکەسیک
خوا زەبوونی بکات، ھیچ کەس نییە ڕێژى لێ بێ!

کهواته به پړزان!

ئووهی، که ئیسلام کردوویه تی به لووتکهی هه ربه رزی ئامانجی پېشبرکهی مروّقه کان و، به مایه ی سه ربه رزی و پروو سووری دنیا و دواړوژان، بریتیه له: وده دست هینانی پړ و حورمه ت و قه در و قیمه ت له خزمه ت خواو، تاقه ری وده دست هینانی ئه و ئامانج و مه به سته بهرز و پیروژه ش بریتیه له: په رستی په روه ردار - پارێزکاری و کر نووش بو بردنی و فه رمان به ری بو کردنی -.

ئنجا گومانیشی تیدا نییه، که ئامانجی ناویراو و پړگای پینگه یشتنیشی چه ند شتیکن، هه موو که س دهستی و پړا ده گن و، هیچ که سیش زیاتری به ش پیوه نین و بو هه موو که س وه ک یه کن.

کهواته: هه رکه سه ده توانی ئازا بی و پشک و به شی زیاتر بو خوی بر بدات و پله و پایه ی بهرز له لای خوا ده ستگیر بکات!

به ئی، خیر و خوشیی و به خته وه ری دنیا و قیامه ت، له گه روی خواپه رستی و به ندایه تییدا یه، هه روه ک پیغه مبه رمان (صلی الله علیه وسلم) فه رموویه تی: ((مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ، فَلْيَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَغْنَى النَّاسِ، فَلْيَكُنْ مِمَّا فِي يَدِ اللَّهِ عِزَّ وَجَلَّ، أَوْثَقَ مِنْهُ مِمَّا فِي يَدَيْهِ، وَمَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَكْرَمَ النَّاسِ، فَلْيَتَّقِ اللَّهَ عِزَّ وَجَلَّ.)) رواه ابن أبي حاتم.

واته: کێ پێی خۆشه به هیزترین که س بیّت، با پشت به خوی بهرز به سستی، کێ پێی خۆشه دهو له مه ندرتین که س بیّت، با به وهی، که له دهستی خوی بهرز و مه زن دایه، متمانه دارتر بیّت له وهی، که له دهستی خوی دایه و، کێ پێی خۆشه له هه موو که س به پړتر بیّت، با پارێز له خوی بهرز و مه زن بکات.

ئىنجا بەرپىزان!

ئىستا كە لە تەفسىرى ئەو ئايەتە بەپىز» بويىنەۋە، كە لە پىشەۋە گوتمان: بەپىشتىۋانىي خوا: ۋەلامى ھەموو ئەو پىرسىارانە دەدەينەۋە، كە سەر بە مەسەلەي نەتەۋايەتەن، ھەز دەكەم بەر لەۋەي بۆ دوايىن جار لىك جيا بىينەۋە و، كۆتايى بە وتوۋىژەكەمان بىينىن، بەخىرايى چاۋلىك بەو قسانەدا بگىرپىنەۋە كە تا ئىستا كىردوومان و، ئىنجا لە كۆتايىدا رامىينىن و بزىننىن، چ ئەنجامىكى سىروشتىي و ژىرىيژىيان لىۋەردەگىرى.

گوتيان: ھەرموو ھەرموو!

گوتىم: دەتوانىن پوختەي ئەو قسانەي، تا ئىستا كىردوومان، لە چەند خالىكدا بىخەينە روو:

پوختەي قسان لە چەند خالىكدا:

يەكەم:

كاتى خۆي، كە ھاۋەلانى پىغەمبەر(صلى الله عليه وسلم) ھاتوۋنە نىۋ نىشتىمانى كورد و غەيرى كوردىش، ۋەك داگىركەر و چەۋسەنەرىك نەھاتوۋن، كە ئامانجىيان خۆ تىزكەردن و گىرفان پىركەردن بوۋىت، بەلكو ۋەك خۋاپەرست و مەۋف دۆستىكى بە وىژدان و، رەۋىش بەرز و ئاشتىي خۋاز و، بەئومىدى رىزگار كەردنى چەۋساۋە و بەشخوراۋان، لەژىر نىرى تاغۋوت و ستەمكاران، بە مەبەستى رازىي كەردنى خوا و چەسپەندى ھۆكىمى ئىسلام و خەلىكى پىكەۋە كەردنە برا، ھاتوۋن.

دوۋەم:

ئىسلام نەك ھەر كارى خراپى نەكەردۋتە سەر گەلى كورد و گەلانى دىكەش، بەلكو بە پىچەۋانەۋە: لە ھەموو جۈرە بىسەرەۋە بەرەبىي و نارپىكىي و خراپەكارىيەك، لە ھەموو بۋارەكانى ژياندا رىزگارى كەردوۋن:

(أ) لە بواری پەرستندا: رزگاری کردوون لە بت پەرستیی و ئەفسانە دۆستیی و، گەیانندوونییە بن سیبەری درەختی بەرزى پر بەپیت و پێیی: خواناسیی و زانست دۆستیی.

(ب) لە بواری رامیاریدا: لە پەرته‌وازەیی و هەزار پارچەیی و بێقە‌وارەیی رزگاری کردوون و، هەمووی لەسەر یەك زەمینە بەپێی یەك بنە‌رەت و بنچینە، کردوونە برا و کۆی کردوونە‌وه، یەك ئوممەتی مەزنی لی پێکھێناون.

(ج) لە‌بواری کۆمە‌لایە‌تیدا: لە چینیە‌تیی و رە‌وش‌ت‌ نزمیی و، ئافرەت‌ کردنە کۆیلە و زیندە‌بە‌چال‌ کردن و، هەزار و یەك دە‌ردی دیکە‌ی رزگار‌کردوون و پاک‌ی کردوونە‌وه.

(د) لە بواری ئابووریدا: لە ق‌ر‌پ‌یی و پ‌ر‌پ‌یی و یە‌ک‌دی چە‌وساندنە‌وه و هە‌ژار ر‌ووتاندنە‌وه، قوتاری کردوون و، خستوونییە ژێ‌ر سیبە‌ری حوکمی‌کی ئیسلامیانە‌ی پر لە داد‌گە‌ری و خێ‌ر و خۆ‌شیی.

هە‌روه‌ها لە هە‌موو بو‌ارە‌کانی دیکە‌ی ژياندا.

سێیه‌م:

هە‌بوونی چە‌ند کە‌سێ‌کی ترسنۆک و دنیا‌پەرست و بێ‌ برست، لە‌نیو زانا و پێ‌شە‌وایانی ئیسلامدا، بە‌هیچ ر‌ە‌نگێ‌ک ر‌ە‌وا نییە، بک‌ری‌تە بە‌لگە‌ی خراپیی ئیسلام و لە‌بەر‌چاو کە‌وتنی زانا و پێ‌شە‌وایانی ر‌ە‌سە‌نی ئیسلام.

چوارە‌م:

بەرنامە‌ی ئیسلام، ئە‌ك هەر ر‌ێ‌ی لە‌ م‌ر‌ؤ‌ف ناگرێ‌، کە‌ نیشتمان و گە‌لی خۆ‌ی خۆ‌ش بو‌ی و بیا‌پارێ‌ژێ‌، بە‌ل‌کو ئە‌مە‌ی لە‌ سە‌ریش پ‌ی‌ویست دە‌کات و لێ‌شی داوا دە‌کات! بە‌لام بە‌ مە‌رجێ‌ک ئە‌و خۆ‌شە‌ویستییه‌ لە‌ ئە‌ندازە‌ی س‌روشتیی خۆ‌ی تێ‌نە‌پەرێ‌ و نە‌ی‌تە‌ ب‌ت‌پەرستی.

پېنچەم:

لەرۋانگە ئىسلامەۋە، گەل ۋ تىرەكان ھەموۋيان يەكسانن ۋ، ھىچ گەل ۋ تىرەيەك بۆي نىيە بەنيازى ستەم كىردن ۋ چەۋساندەۋە، پىخ بىخاتە لە سنوۋرى نىشتىمانى گەل ۋ تىرەيەكى دىكە.

شەشەم:

لەرۋانگە ئىسلامەۋە دروست نىيە، ھىچ كام لە رەگەز ۋ نەتەۋە ۋ رەنگ ۋ زمان ۋ دارايى ۋ رەچەلەك، بىرئىتە پىۋەرى پىۋان ۋ تەرازوۋى ھەلسەنگاندنى ئىنسانەكان، بەلكو تەنھا خواناسىيى ۋ مەسۇلمانەتىيى ۋ پارىزكىردن ۋ چاكەكارىيى، سەنگى مەھەكى چاكىيى ۋ گەۋرەيى بەندەكانە.

ھەۋتەم:

بەرزىتىن ئامانجى مەۋف لەم ژيانەيدا، بىرئىيە لە ۋەدەست ھىنانى رېز ۋ پاىيە بەرز ۋ رەزامەندىيى لەلەي ۋا.

ۋەدەستھىنانى ئەم ئامانجەش، پەيۋەستە بە جىبەجىكىردنى ئەۋ تەركە، كە ۋاى زانا بۆيى دىيارى كىردە، ۋاتە: تەركى جىنشىنايەتىيى، بەھۋى پارىزكارىيى ۋ گەردن كەچىيى ۋ فەرمانبەرىيەۋە.

ئىستاش با بزائىن، ئەنجامى سىروشتىيى ۋ مەنتىقىي ئەمەي رابىرد، چىيە؟!

ئەنجامى مەنتىقىي ئەم وتووڭزە :

تاقە ئەنجامى سۈشتى ۋە ژىرىڭزى (منطقي) يانە ئەۋەى رابد، ئەمەيە كە:

۱- ئايىن ۋە بەرنامەى خوا، تاقە بەرنامەيەكى راست ۋە ھەمەلايەنەى ژيانە، بۇ سەرلەبەرى مەرۋقايەتتى، بەيى جياۋازىي، ھەتا دىنيا دىيايە.

۲- بەرنامەيەكە بەس ئەۋ دەتۋاننى ۋە تۋانىۋىيەتتى، كە ھىمىيى ۋە ئاسايش ۋە دادگەرىي ۋە تەبايى ۋە يەكسانىي ۋ، خۇش گۈزەرانىي ۋ پەۋشت بەرزىي، بۇ بەرى ئادەمىزاد بەيىتە دى.

۳- بەرنامەيەكە بەس ئەۋ دەتۋاننى ۋە تۋانىۋىيەتتى، قەلاى كوفى ۋە زۆردارىي پروختىي ۋ، مافى خوراۋى چەۋساۋان بىستىيى ۋ، تاغۋوت ۋە فىرەۋنان لە رىشەۋ بىخەۋە دەرىنى ۋ بەرەۋ زىلدانى مېروۋ بىانرەتتىي.

۴- تاقە بەرنامەيەكە، كە بتۋاننى رېژ ۋە حورمەتى زۆر ۋە پەلە ۋە پاىيە بەرز ۋ، رەزامەندىي لەلايەن خواۋە، بۇ مەرۋف فەراھەم بىيى.

بەكورتىي:

ئىسلام تاقە بەرنامەيەكە، كە بتۋاننى مەرۋف لە دىنيا ۋە دۋارۋژدا، بە مراد بگەيەننى ۋە ۋەھەسىيى.

كەۋاتە: با تەنھا رۋو بگەيەنە خوا ۋە بەرنامەكەى، با بۇ چارەسەر كەردنى ھەمۋو گىروگرفتىك ۋە بۇ دەرمان كەردنى ھەمۋو دەردىكەمان، بەس پەنا بەرىنە بەر خوا ۋە بەرنامەى خوا، بەلكۋ وپراي چارەسەر كەردنى گىروگرفتەكان ۋە سارپېژ بوۋنى بىرىنەكان ۋە لاچوۋنى دەردان ۋ، سەربەرزىي لە ژيانى دىيادا، رەزامەندىي خۋاى زانا ۋە بەرز ۋە قسەلەجى ۋە كارزانىش، لە ژيانى دۋارۋژدا ۋە دەست بىيىن.

با چاكىش بزانىن: كە ھەرچى رېچكە ۋە بىردۋزە ۋە كۆپرە رېي مەرۋف كەرد ھەن، تىكرا كۆبكرىنەۋە، بە ھەمۋويان ناتۋان، نەگەلى كورد ۋە نەھىچ گەلىكى

دىكەش بە ئامانچ بگەيەنن و، لەمەينەتتىي دەرى بىنن، چونكە ئەو بىردۆزە دەستكردانه بۆ خۇيان دەردن، جا نازانم كەي دەرد بە دەرمان دانراۋە؟^(۱)

قسەى كۆتايى دانىشتوۋان ۱

خا پاداشت بداتەۋە، بەراستىي چاكان ماندوو كرى، بەلام ئىشەللا ماندوو بوۋنەكەت بە خۇپايى نەبوۋە، چونكە يىگومان زۆر شت، كە پىشتەر بەبەراۋە ژوۋەۋە لىيى خالىي بوۋبوۋىن، بۆت راست كرىنەۋە و، زۆر گرىفت و گرىكۆپرى چەند سالەت بۆ كرىنەۋە و، پاش ئەۋدى مەۋدايەكى زۆر لە پەردەردگارى بەخشندە و بەدەستەلات دوور كەتبوۋىنەۋە، وات لىنكردىن لىيى نىزىك بگەۋىنەۋە و، سەر لەنوى بە بەرنامە و رىپازى خۋاي يىھاۋاتات ئاشنا كرىنەۋە و، پىكەۋە ئاشتت كرىنەۋە، دل و دەروونى رەش داگەراۋ و بەگومانى بەد و، دوۋدلىيى يىجى تەنراۋمانت، سېي كرىدەۋە و، لە چلك و چەپەرى پىسى رىچكە و بىردۆزە پەرسىيى، شۆردەۋە و پاكرىدەۋە.

بەلام ئىمەش لە كۆتايىدا داۋايەكمان ھەيە، ئومىدەۋارىن لىمان ۋەربىرى.

گوتم: فەرموون! ھەر لەتۋانامدا ھەيىت، يىدلىيتان ناكەم و بۆتان جىبەجى دەكەم.

گوتمان: يىگومان تۆش لەئىمە چاكتەر دەزانى، كە لەنىۋ گەلەكەماندا ھەزاران كەسى ۋا ھەيە، كە ۋەك ئىمە دلى لەو جۆرە گرىفت و گرىكۆپرانە پىر بوۋە مىشكى بەو جۆرە ئەفسانە و بىرە پوۋچانە ئاخىراۋە، جا بۆيە بە پەسندى دەزانىن، كە ئەم وتوۋىژ «بنووسرىتەۋە و چاپ بكرى»، بۆ ئەۋدى ھەركەسىك، كە

(۱) پىغەمبەرى رابەرمان (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموۋىتەتى: ((إن الله تعالى لم يجعل شفاءكم فيما حَرَّمَ عليكم)) رواه الطبراني عن أم سلمة ورمز السيوطي لصحته. واتە: يىگومان خۋاي بەرز، شىفا و چارەسەرى تىۋەى لە شىكدا دانەناۋە، كە لىيى قەدەغە كرىدون. پىروانە (فيض القدیر) ب ۲ ل ۲۵۲.

بە مەرەدى ئىمە چوۋە و پىلى لى تىكچوۋە، وەك ئىمە گرى و گىرەتەكانى دل و مىشكى لاچن و، بگەرپتەۋە نىۋ باۋەشى بەرنامەى خودا.

گوتەم: بەچاۋان، ھەرچى لە تۈنەمدا ھەبى لەۋ بارەۋە دەيگەم.

مىش لە كۆتايىدا دەلېم: سوپاستان دەكەم و خوا پىروونىستان بىكات و، لە تاۋانەكانى ئىۋە و مىش بىۋورى و، لوتف و بەزەبى خۇيتان لە گەلدا بىۋىنى، دلتان بەلای خۇيدا بىۋىنى و زىاتر پىچكە و كۆرە پىلى پۇژھەلەتەبى و پۇژئاۋىبى و خۇمالىيەكانتان لەبەرچاۋ بىۋىنى، چونكە بە مەبەستى لە ھەق ھالى بوۋن، لە گەلەم دانىشتن و بە وىژدانەۋە گۆيتان گرت و، لە ئاقار ۋەرگرتنى راستىدا مەجىرە و لاسارىستان نەكرد.

"ھەلبەتە، تاكو ئەنجامى قسان بە مە گەشت، شەۋگار دەمىك بو، بەتارىيىكى ئەنگۈستەچاۋى خۇى، ھەمۋو كەلەن و كۈنى پىر كىرەۋون و، دىارەۋو چاۋەۋانىبى ئىمەى دەكرد، كە چىدى شەۋنخوۋىبى نەكىشىن و لە بن بالى ھىدى و ئارامىدا بىخەۋىن خوا ھەقە، ئىمەش بىدلىيمان نەكرد و لىۋى نوۋستىن".

پەنجاندى مەكتەبى مەۋىستا ھەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes for app download

لە تۈرە كۆمەلەۋىرىمەن ئەمەلەنەن

بىن مەكەم بىر مۇلقەل ۋاۋال ۋاۋالە

ۋاۋالە ۋاۋالە ۋاۋالە ۋاۋالە

ۋاۋالە ۋاۋالە ۋاۋالە ۋاۋالە

AliBapir

پەنجاندى مەكتەبى مەۋىستا ھەلى بابىر

QR codes for social media

پەنجاندى مەكتەبى مەۋىستا ھەلى بابىر

بەشى دووھم

بیری ناسیوۆنالیزم
(نەتەو پەرستیی)
لە چەند خاڵێکدا

۱- مەبەستىمان لە زاراۋە نەتەۋايەتتە چىيە؟

ئىمە لە بەكارھىننەنى وشەى (نەتەۋايەتتى)دا، مەبەستىمان ئەو چەمك و مانايە نىيە، كە زاراۋەى (ناسيۇنالىزم) دەيگەيەنى.

(ناسيۇنالىزم، ياننى نەتەۋە و نىشتىمان پەرسىتى).^(۱)

چونكە ۋەك پىشتەر رامانگەياند: ئىسلام لە گەل نەتەۋەپەرسىتى و نىشتىمان كردنە بت و سەنەمدا، نىيە و پىكەۋە ھەلئاكەن، لەبەر ئەۋەى نەتەۋەپەرسىتى،

(۱) وشەى (ناسيۇنالىزم) وشەيەكى لاتىنىيە، چونكە (ناسيۇ) و (نىتۇس) واتە: شوئنى تىدا لەدايك بوون، كە وشەى نەتەۋەپەرسىتى و نىشتىمان پەرسىتى، ماناي پر بەپىستى ئەو وشەيە.

ھەلئەتە لىكۆلەرەۋان و سىياسەتمەداران، پىئاسەى جۇراۋجۇريان بۇ وشەى ناسيۇنالىزم داناون، بۇ ۋەتە:

۱- {كارلتون ھىس} دەلى: ((نەتەۋە) كۆمەللىكى سەربەخۇى سىياىيە، كە بىرۋاۋەر و كلتۇرىكى ھاۋەشى ھەيە)).

۲- {بويگى} دەلى: ((گەل، كۆمەلە خەللىكە، كە خاك و ناو و خوئ، يان زمان، يان كلتۇر و مېژوو پىكەۋە گرئان دەدە)).

۳- {ھانس كۈھن} دەلى: ((ھەست و نەستى قوۋلى خۇشەۋىستى، سەبارت نىشتىمان و بە ئەمەگىي بىسنور و، ھاۋەشىي كردن لە دىاريىكردنى چارۋوسىدا، بىچىنەى ناسيۇنالىزم، ناسيۇنالىزم كاتىك بە رەسمەن دادمىزى، كە ھىچ شتىك نەتۋانى بىيئە پەرچ لە رپى ۋەفادارى لە پىناۋى نىشتىماندا))!!

۴- ئىنسكلۇپىدىا (دائرة المعارف)ى ئەمريكى دەربارى ناسيۇنالىزم دەلى: ((لە چەمكە سەردكىيەكانى ناسيۇنالىزم برىتتە لە: ۋەفادارى و خۇشەۋىستى سەبارت بە گەل، زىاتر لە ھەر شتىكى دىكە، لە دروشمەكانى دىكەى ناسيۇنالىزم (القومية)، شانازىيىكردنە بە بەرھەمە نەتەۋايەتتەكانەۋە و، برۋابوۋىنىكى قوۋل بە لىھاتۋىي نەتەۋە و، تەئانەت بەرزى و گەۋرەى وى بەسەر گەلانى دىكەدا)). برۋانە (إسلام ومليگرائى)ى دكتور محمد نقوي، ل ۵۲-۵۰.

يەكسەر لە گەل بىروباۋەرى ئىسلامىدا دژن و تىك دەگىرىن، ئاخىر لە بىرى نەتەۋەپەرسىتىدا، نەتەۋە و نىشتىمان، ۋەك خوا، دەگىرىن پەرسىتارو، يان لايەنى كەم دەگىرىن رىزى خوا، بىگومان لەئەنجامى ئەۋەشدا، لە حالەتى يەكەمدا كوفر و لە ھى دوۋەمدا: ھاۋەش پەيدا كرىن (شرك) پروودەدات، ھەردووكىشان گەۋرەترىن تاۋانن و ھەلۋەشەنرەۋەى شاھەتمانن.

كەۋاتە: ئىمە لە بەكارھىننى زاراۋەى نەتەۋايەتتىدا، مەبەستمان پىي ئەۋ ھەست و سۆزە سادىيە، كە ھەلقولاي سەرچاۋەى سىروشتى ساغى مەۋقە، بەۋاتايەكى دى: مەبەستمان لە نەتەۋايەتتى، نىشتىمان دۋستىي و گەل خۇشويستەنە و ھىچى دى. (۱)

جىۋازىي نىۋان سۆز و خۇشەۋىستىي نەتەۋەىي، ئىسلامانە و نائىسلامانەش ئەۋەيە، كە لە حالەتى يەكەمدا: سۆز و خۇشەۋىستىيەكە لە سنوور و جوغزى غەرىزەيى و سىروشتى خۇي ناچىتە دەر، بەلام لە حالەتى دوۋەمدا: لاقان لەبەرىي تىدەپەرىننى و دەيتە بىروپروا (ئىدۇلۇژىي)، ئەۋكاتىش لە گەل بىروپروا ئىسلامىدا تىكەگىرىن، ھەتمەن دەيى يەكەن بۇ ئەۋەى دىكە ۋەلا بىرى!!

(۱) ۋەك لە راپردوشدا گوتمان: دوۋپاتى دەكەينەۋە: نابى خۇشەۋىستى گەل و نىشتىمانىن لەسەر جىسابى ئىسلام يىت، ۋاتە: نابى گەلىكت خۇش بوى، كە لە ئىسلامەتتىدا ھاۋەشىيىت ناكات و، ۋە نابى سۆزى نىشتىمان ۋات لى بكات، سەر بۇ سىتەم و زۆردارىي كوفر ئەۋى بىكەى و، دلت نەيەت لە پىناۋى پاراستنى بىروپروايەكەتدا، بەجىي بەيلى، نا! بەلكو دەيى، كە زانىت ناتۋانى مەسۇلمانانە تىيدا بىرى، ھەروەك چۆن پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) ۋ ھاۋەلانى، نىشتىمانى ئازىزى خۇيانىان بەجىيەشت، تۆش بەجىي بەيلى، بەلام گرنگ ئەۋەى كۆچكردن و نىشتىمان بەجىيەشتەكەت، ھەلەتن و راکردن نەيىت، بەلكو بۇ خۇ كۆك كرىن و رىز پتەۋكردن و دوۋبارە گەرەنەۋە و سەرەكۋتن يىت، ئىنجا گومايتىي تىدا نىيە، كە باباي مەسۇلمان، ھەتا چارى بىكرى پىۋىستە خۇي رابگىرى و بەرەلستىي و بەرەنگارىي بكات.

كورتەى قسان ئەۋەيە: كە باباي مەسۇلمان، دەيى نامادەيى ھەرچى ھەيەتى و، تەننەت خۇيىي فىداي بەرنامەى خۇا بكات. چ جاي خاك و ناو و نىشتىمانى و، لە راستىدا خاك و نىشتىمانىيى ھەر لەبەر ئەۋە خۇش دەۋىت، كە خۇاپەرسىتىي تىدا بكات و، نايىن و بەرنامەى خۇاي لەسەر پىادە بكات.

۲ - سەرھەتائى سەرھەلدانى نەتەوايەتتى، وەك بىرۋاھەد

سەرھەتائى سەرھەلدانى نەتەوايەتتى (القومية) وەك بىرۋاھەدپىكى سىياسىي و كۆمەلەيەتتى، دەگەرپىتەوۋە بۇ كاتى پاش رۋودانى شۆرشى فەرەنسا.

(جان جاك رۇسۇ) بە يەكەمىن ھەلگىرى پەيامى نەتەوايەتتى دادەنرى، چونكە زۇر پىداگىرىيى لەسەر ئەوۋە كرد، كە دەبى چىن و تويژ و تىرە و ھۈزەكانى گەل (شعب)، يەك بگرن و پال وىك بىدن، دەبى مروف زۇر بەتوندىي بەنىشتىمان و خاك و ئاۋى خۋىەوۋە بچەسپى، دەبى نىشتىمان بىتتە چەق (مركز) و سوورگە (محور) بىر كىرەنەوۋە و، ئاۋات و خولىيى تاك و كۆمەل.

ھەرۋەھا (رۇسۇ) خۋشەويستىي گەل و نىشتىمانى، گەيانەدە سەر ھەدى پىيۋىستى پىرۋزىيى ئايىنىي و، زۇر بە توندى بىرۋاھەدپى پەيۋەندىي مروفايەتتى و ئايىنىي رەفز كرد.

ويژاى سەر كەوتنى شۆرشى فەرەنسا، زۇربەي ياسا و بىنچىنە و تايىبەتتەكانى بىرى نەتەوايەتتى پەيدا بۋون، وەك:

۱- وروژاندنى ھەست و نەست و سۆزى خەلكى سەبارەت بەنىشتىمان و ئالاي ۋلات.

۲- پىژدانان بۇ پالەۋانە نەتەۋەيىيەكان.

۳- دانانى سروودە نەتەۋەيىيەكان.

۴- پىداگىرىيەكردن لەسەر پىرۋزىيى زمان و رەگەزى فەرەنسىي.

۵- داھىنانى ئاھەنگ و جىژنە نەتەۋەيىيەكان لەسەر رچەي جىژنە ئايىنىيەكان.

۶- شانازىيى كىردىن بە مىژۋىي فەپەنسەۋە.

۷- پىروابوون بە پەياممى مەزنى گەلى فەپەنسە.

هەموو ئەم پاىە و بىنچىنە سەردەكىي و گىرنگە نەتەۋايەتتىيانە يەك لەدۋاى يەك، لە گەرمەي شوپشى فەپەنسىيدا پەيدا بوون.

دۋاىي لە ئەنجامى پەرسەندىنى دەسەلاتى فەپەنسىي لە پۇژئاۋادا، بىرى نەتەۋايەتتىي زۆر بەخىرايى ۋەك ئاگرى نىۋ پوۋشى، بلاۋبۆۋە، پاشان بەھۋى دەركەۋتنى (ئاپلىيۇن)دە، شەپۇلى نەتەۋايەتتىي، ھىندەي دىكە پەردە سەند.

لە ئاكامى ئەمەشدا، گەلانى دىكەش دەمارى نەتەۋايەتتىيان بزووت و، لە ھەركام لە ئەلمانىا و ئىتالىي، ھەست و نەست و بىرى نەتەۋايەتتىي سەرى ھەلدا و، ھاتە مەيدانى سىياسەت و ژيانى خەلگەۋە.

بەلى! سەدەي نۆزدەھەم بە چاخى زىپىنى نەتەۋايەتتىي (عصر القومية الذهبية) ناۋىراۋە، چونكە لەو سەدەيەدا ھەر كام لە: (جىفر سون) و (پىن)، بىنچىنەكانى نەتەۋايەتتىي ئەمىرىكىيان دامەزراند و، (جىمى بىنتام)ى قەشە لە بەرىتانىادا، چەند دالانىكى دىكەي لە بىرى نەتەۋايەتتىيدا پەيدا كىردىن و، بەپەيداۋونى (ولىام گىلدستۇن)، بىرى نەتەۋەيى گەيشتە لۋوتكەي ھەرە بەرزى و، ۋەك بىروباۋەپىك و پاپەرىنىكى فىكىرى، سەرلەبەرى ئەۋروپايى مەركەزىي و پۇژئاۋاى گىرتەۋە.

ئىجا ھەركام لە (گارىيالد) و (مازىنى) ئىتالىي و، (فىكتۇر ھوگۋاى فەپەنسەي و (بىمارك)ى ئەلمانىي، بە رابەر و بىئاتنەرى بىرى نەتەۋايەتتىي دادەنرىن.

۳ - بىرى نەتەرلىكى ئە رۇژئاۋادا، بەرھەمەت بىرى بىرۈۋەتتە بىرى

گومانى تېدا نىيە، كە ئىنسان ناتوانى بەبى بىرۈۋەتتە بىرى، ئىنجا خەلگى رۇژئاۋاش، ئايىنى فەلەبى (الدين المسيحي) يان بە بىرۈۋەتتە بىرى خۇيان دەزانى، بەلام ئە سۆنگەي ئەۋەدە، كە ئايىنى ناۋىراۋ بەدەستى قەشە و پاپايەكان و دەسەلاتدارەكانەۋە، زۆر دەستكارى كرابو و گۇرا بو، پاش راپەرىنى زانىارى (پېسانس) و ئەو گۇرانكارىيەنى، كە بەدویدا ھاتن، كلىسا و پەپەۋانى، چەند زەبىكى زۆر گرچوۋېرىان پىكەۋتن و، ئىدى لەو رۇژئەۋە ئايىنى فەلەبى ئە ھەروۋپادا، ۋەك بىرۈۋەتتە بىرى زىندوۋ لەنىۋ چوۋ.

ئىنجا لەدۋايدا: رۇژئاۋاىيەكان، زىاتر ئايىنى ناۋىراۋيان ئە مەيدانى ژيانى سىياسى و ئابۋورى و كۆمەلەيتى، دوۋر خستەۋە، ئە ئەنجامى ئەمەشدا، ئىنسانى ئەۋروپايى بۇشايىيەكى زلى ئە دل و مىشكدا دروست بو، ۋەك پىشتىش گوتمان: ئىنسان ناتوانى بەبى بىرۈۋەتتە بىرى، بۇيە بت تاش (تازە) ئەۋروپايى، ناچار بو، كە بىتى نەتەرلىكى (صنم القومية) بۇ خەلگە دابىتاشى و ۋەك ئايىن و پەرسىراۋىكى نۆيى رۇژئاۋا، راي بنوئى!

ئىنجا ئە سۆنگەي ئەۋەدە، كە بىرى ناسىئوناليزم، زىاتر ۋەك چۈرچىۋەتتە بىرى خالىي و شىكى بەتال ۋايە و، دەبى بە غەيرى خۇي پىر بىرۈۋەتتە بىرى رۇژئاۋاىيەكان، ناچار بوۋ دەست بىكەن بە گەران و سوۋران بۇ پەيداكردى كۆمەلە بىرۈۋەتتە بىرى جۇراۋچۇر، بۇ پىرۈۋەتتە بىرى ناسىئوناليزم، بەو جۇرە ھەركام ئە: دىموكراسىي و سۆسىاليزم و لىبېرالىزم لەلەيك و، دارىۋىنىزم و فرۆيدىزم و ماركسىزم، لەلەيكە دىكەۋە، رەۋاجيان پىدرا و، ھەرىكەيان سوۋچىكى پىچكەي ناۋىراۋيان پى پىرۈۋەتتە بىرى.

دياره ئىستاش ئىسلام دىتوانى، كە ئەۋەدى بۇ كۆمەلگاكانى مرقاھىيى
لە رابردودا ئەنجامىدا، ئەمروش ئەنجامى بدات، چونكە ھەرچەندە روالەت و
دىكۆرى ژيان و گوزەرانى كۆمەلگاكان گۆرپاۋە، بەلام جەۋھەر و ماھىيەتى
ئىنسان و كىشە و دەردەكانى نە گۆرپاۋە، ھەرۋەك خۇيانن، ھەرچەندە مىكانىزىمى
چارەسەرى كىشە و گىروگرفتەكان، لە رپۇژگارىكەۋە بۇ رپۇژگارىكى دىكە
جىاۋازە.

۴ - پەيۋەندىيە بىرى نەتەرلىكى

بە ئىمپىريالىست و سەرمایەدارەكانەو

ئىمپىريالىزمى جىھانخۆر و سەرمایەدار (كاپىتالىزم)ى بەزەب و زۆر، پۇللىكى زۆر گرنگيان گىراۋە لە پەرەپىدانی بىرى نەتەرلىكىيەدا، چۈنكى لە سەدەى نۆزدەيەمدا، پېشېركەيەكى سەير و زۆر لەنىو پۇژناۋايىيەكاندا پەيدا بوو، بۇ فراوانکردنى مۇستەعمەرەكانيان و، شەپ و گۇپ لىدانی خىر و خىراتى ولاتانى جىھانى سىيەم، بەو شىۋەيە ولاتەكانى: ئاسيا و ئەفەرىقايان داگىر كرد، تاكو دانىشتووانيان بچەوسىننەو و بىيان دۆشن.

ئىمپىريالىزم و كاپىتالىزمى پۇژناۋا، چاكتىرىن ئامراز (وسىلە)ى كارىگەريان بۇ وەدەست هىنانى ئامانج و مەبەستە شووم و گلاۋەكانيان، بىرىتى بوو لە: (بىرى نەتەرلىكىيە)، چۈنكى:

يەكەم: ۋەك لە پېشەوە باسماں كرد، پاش راپەرىنى زانىارى، رى و رەسمى كلىسا، جىي پى لەق بوو، لە ئەنجامى ئەمەشدا، ئەوروپا دووچارى دەردى بۇشايى ھزرىى بىرورپوا (الفراغ الفكرى) بوو، دوايىش ھەم لەبەرئەۋدى، كە خەللك بەي مەدار ناكات و، ھەم بۇ ئەۋدى ھاندەر و پالئەرىك ساز بكات، بۇ داگىرکردنى ولاتان و زەوت كردنى خىر و بىريان، ناچار بوو بىكەۋىتە گەران و پىشكىن بۇ دۆزىنەۋدى شتىك، كە ئەو مەداردى پى ساز بكا و، ئەو بۇشايىيەى پى پر بكاتەۋە، تا سەرنەجام لە بىرى نەتەرلىكىيە، بت و سەنەمىكى دروست كرد و كرىيە پەيژە و ئامرازى وەدەست هىنانى ئەو نىياز و مەبەستانە.

دوۋەم: بىرى نەتەوايەتتى، چاكتىن و كارىگەرتىن دىنەمۇ و پالئەرى ئىمپىريالىزم و كاپىتالىزم، چونكى ھەركام لە ھەست كردن بە بەرزى توخم و رەگەز و، شانازى كردن بە مېژوو و شارستانىيەتییەو، بەرژەۋەندىيەكانى نىشتىمان (المصالح الوطنية) و بەرەو پېش بردنى گەل، دەبنە ھۆى و رە ۋەبەرنان و تىژكردن و ھاندان و ھېرش بردن و داگىركردن و... ھتە.

ھەلبەتە وردەۋەردە، بتى نەتەوايەتتى گەۋرەتر بوو و، پتر لاقى لە بەرپى تىپەراندىن، ھەتا واى لىھات بىردۆزەى: (داروین)ى فراۋان كرد و، لە بوارى كۆمەلايەتى و سىياسىدا بەكارى ھېنا، بۆ وینە:

(ئارنىست ھىگەل) لەو بارەۋە گوتۇۋىيەتى:

((بەس گەلە بەھىژ و دەستەلاتدارەكان مافى ژيانىان ھەيە و، دەبى گەلە بىھىژ و دواكەۋتوۋەكان، بىھەۋىتىن و نەمىنن))!!

سېيەم: دىسان سەرمایەدارە زلەكان و خاۋەن كارگەكان، بۆ پاراستنى بازارى نىۋخۇ، تاكو بەرھەمە پىشەسازىيە خۆمالىيەكان ساغ بکەنەۋە، زۆر سوۋدىان لە بىرى نەتەوايەتتى ۋەرگرت، چونكى لەو رپيەۋە، ھەست و نەستى خەلکەكەيان دەبزوۋاند، كە ھەر شتى خۆمالىيى بکپن و، بەچاۋى سووك تەماشای شتى بىگەنە بکەن، ئەگەر چاكتىش بى.

دىسان لەلايەكى دىكەشەۋە: بەناۋى بەرژەۋەندىيى گەل و نىشتىمانەۋە، كەۋتنە وروژاندنى ھەست و نەستى نەتەوايەتتى خەلک و، بزۋاندنى دەمارى خۆپەرستىيان، بۆ پەيداكردى چەند بازارپىكى دىكەى نوئ و، دۆزىنەۋەى چەند موستەعمەرپەيەكى دىكە.

ھەر بۆيەش دەبىنېن: يەكسەر پاش سەرھەلدانى سەرمایەدارى لە سەدەى نۆزدەيەمدا، بىرى نەتەوايەتتى گەيشتە لووتكەى ھەربەرزى خۆى.

چوارەم: ھەرۋەھا سەرمایەدار و خاۋەن كارگەكان، لەلايەكى دىكەشەۋە سوۋدىان لە بىرى نەتەوايەتتى ۋەرگرت، ئەۋىش ئەۋەبوو، كە بەھۆى وروژاندنى ھەست و نەستى

نەتەۋەيى و نىشتىمان پەرۋەرىيەۋە، كاريكى وايان كىرد، كە خەلگە كە بەدەۋلەمەند و
 ھەژار و چەوساۋە و چەوسىنەرەۋە، پال لىك بىدەن و لە بەرانبەر يىگانەدا بوەستن،
 ديارە ئەمەش پىگاي لەۋە گرت، كە ھەژار و نەدار و چەوساۋەكان، بىرىك لە
 حال و ۋەزەي پەرىشانی خويان بكنەۋە و، نارەزاىيەك بەرانبەر بەسەرمايەدارە
 دىناخۆرەكان دەرېپرن، واتە: وايان لە چەوساۋە و بەش خوراۋەكان كىرد، كە لەبەر
 ھەست و نەستى نەتەۋايەتتى و بەرژەۋەندىي نىشتىمانى، ئاگان لە ستمى
 كۆمەلايەتتى نىخوۋ نەمىنى و دژى نەۋەستن.

پاڭە يالدى مەكتەپى مامۇستا ەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

لە نۆۋە كۆمەلەرىيىمەكان لەمەلەتەس

بىن مەكم عىر موانع النواجل الاتىمەلى

www.alibapir.com

www.alibapir.com

AliBapir

ەلى بابىر

مەتالى

پاڭە يالدى مەكتەپى مامۇستا ەلى بابىر

پاڭە يالدى مەكتەپى مامۇستا ەلى بابىر

۵ - بىرى نەتەوايەتتى نەتەوايەتتى بىست دا

دەگونجى ھال و بەسەرھاتى بىرى نەتەوايەتتى نەتەوايەتتى بىستەم دا، بۇ دوو قۇناغ دابەش بەكەين:

قۇناغى بەكەم: نەتەوايەتتى نەتەوايەتتى دا:

بىرى نەتەوايەتتى نەتەوايەتتى بىستەم دا، ھەتا كۆتايى جەنگى جىھانى دووم زۆر بە زەقى نەتەوايەتتى (ياپان) دا ھاتە مەيدانى سىياسىي و كۆمەلەيتىيەو، ھەركام نەتەوايەتتى (ياپان) و لاتە نەتەوايەتتى ھىوادار كرد، كە خەيال پىلاوى دەست بەسەر تىكراي دىيادا گرتن، نەتەوايەتتى خۇياندا بىچەسپىنن و، نەتەوايەتتى نەتەوايەتتى بىرى نەتەوايەتتى جىھانى خستە تەندوورى پىر ئازار و كارەساتى دوو جەنگە جىھانىيەكەو.

بەللى! زۆرىي لىكۆلەرەوكان نەتەوايەتتى، كە پالئەرى سەرەكىي بۇ پەيداوونى جەنگى جىھانى يەكەم و دووم، بىرىي بوو نەتەوايەتتى ھەست و نەستە نەتەوايەتتى، نەتەوايەتتى كە بوونە سەرقالە و پىشەرەوى بىرى نەتەوايەتتى لەو قۇناغەدا، ھەر كام نەتەوايەتتى (مۆسۆلىنى) ئىتالىي و (ھىتلەر) نەتەوايەتتى (بىرۆن) نەتەوايەتتى و (فرانكۆ) ئىسپانىي و (سالازار) پورتوگالىي، بوون.

قۇناغى دووهى: لەنيوهى دووهىدا

لەنيوهى دووهىمى ئەو سەدەيدەدا، مىكرۇبى بىرى نەتەرلىكى، جىھانى سىيەمى تەننەيدە، ئىجا ھەرچەندە بەرۋالەت، بىرى نەتەرلىكى لە لابرەن و دەرکردى داگىرکەر و ئىمپىريالىزمدا خۆى دەنۋاند، بەلام پاش وردبۋنەو و سەرنجەدانى قول، دەرەكەو، كە واقع بەو شىۋە نىيە، چونكە راپەرلىنى گەلانى جىھانى سىيەم، دژى ئىمپىريالىزمى جىھانخۇر، بە ھاندەرى ھەست و نەست و بىرۋاۋەرى ئىسلامىيەو بوو، نەك بە پالەنەرى ھەست و نەستى نەتەرلىكى و نىشتىمان پەرۋەرىي.

بەلام دۋاى ئەو دەرۋەستەك لە دەرۋەن بەزىۋانى ئەورۋاپەرست، بۇيان دەرکەوت، كە تازە ناگونجى ئەورۋاپا راستەوخۇ سەرۋىكەتلى جىھانى ئىسلامىي بىكات، دەستىيان كە بە زىاتەرلىكى دەھۆل و زورنەى بىرى نەتەرلىكى، تاكو پىشىنان گوتەنى: ((زەرەر لەنيوهى وەگەر)) و جەلۋى كارۋارى گەلانى ئىسلامىي، ئەگەر نەشگونجى راستەوخۇ بەدەست (ئاغا) ئەورۋاپىيەكانەو بى، لانى كەم بەدەست (كۆيخا و گىزىرا) ھەلپەرست و خۇفرۇش و ۋابەستەو دابەستەكانىانەو بى و، بەدەردى پىشىنان دەلىن: ((پاروو، ئەگەر لە زارىش بىكەۋىتە خوار، بىكەۋىتە نىۋو كۆشى چاكە!!)).

ئىستاش لەم بارودۇخەى ئەمپۇدا، دۋاى ئەو بە رۋالەت ئىمپىريالىزم و داگىرکەرەن دەرکراون و، ۋالەت ئىسلامىيەكان سەرىخۇيىيان وەدەست ھىناو، دەبىنەن بىرى نەتەرلىكى سەرلەنۋى ھاتۋتەو گۆرۋى، بۇ ئەو بىتە خزمەتكارلىكى دىلۋوز و جگەرگۆشەيەكى بەۋەفەى ئىمپىريالىزم!

چونكە لەم سەردەمەدا، ئىمپىريالىزمى جىھانىي رۇژھەلات و رۇژئاۋا، بەۋپەرى توانايەو ھەۋلى ئەو دەدات، كە گەلانى ئىسلامىي بە پەرەۋازىي و

جىاجىيى بىمىنەۋە و يەكگرتىيان لەنىۋدا پەيدا نەبى، ئنجا ديارە كاريگەرتىن چەكى (پەرتكە و زالبە) و، باشتىن زەۋى بۆ تىدا چاندنى تۆۋى دووبەرەكى، بىرىيە لە بىرى ژەراۋىي نەتەۋەپەرسىتى و، خاك و ئاۋ پەرسىتى و خۆ كورت ھەلھەننى ھەركام لە گەلانى ئىسلامى، لە جوغزى تەسكى نىشتىمان و رەنگ و زمانى تايىبەتى خۆياندا و، گۆنەدان بەۋ جوغز و زەمىنە فراۋانەى، كە دەتوانى تىكرای مەۋقايەتى - نەك ھەر گەلانى جىھانى ئىسلامى - كۆبكاتەۋە، كە بىرىيە لە: (براىەتى ئىسلامى).

لە نۆۋە كۆمەلەرىيىمىكان ئەمەلدارى

بىز مەكەم بىز مەكەم ئالماق

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes

www.alibapir.com

AliBapir

AliBapir

AliBapir

QR codes

۶ - مېتروۋى پەيدا بولۇپ بىرى نەتەرلىكى ۱- جىھان ئىسلام دا

وہك لہ باسەكانى رابردودا گوترا: ھەست و نەست و سۆزى نەتەرلىكى،
 وہك غەزىيەكى سادە و خوارسك، ھەر لہ سەرەتاي دروست بوونى مەرۋقەو
 ھەبوو، كەواتە گەلانى ئۆ جىھانى ئىسلامىش، وہك باقى گەلانى جىھان،
 ھەست و نەستى نەتەرلىكى و نىشتىمان پەرۋەرييان ھەر ھەبوو، ئەو ھەست
 و نەستە سادە و سۈشتىيەش، نەك ھەر ھىچ دژايەتى و ناكۆكى لہ گەل ئىسلامدا
 نەبوو و نىيە، بگرە ئىسلام فەرمانىشى پىدەكات.

بەلام ئەو، كە لہ گەل ئىسلامدا ناگونجى و تىك دەگىرىن، لہ مېزىش نىيە
 لہ ئۆ گەلانى ئۆممەتى ئىسلامىدا پەيدا بوو، بىرى نەتەرلىكى
 (الفكر القومي).

ئىجا ئىمە لہم كورتە باسەدا، دەمانەوى ئاورپىك لہ مېزوۋى سەرەلدانى
 بىرى نەتەرلىكى بىدەنەو، لہ جىھانى ئىسلامىدا.

لەنىوۋى دوۋەمى سەدەى نۆزدەيەمدا، بانگەوازيەكانى (جمال الدين)ى
 ئەفغانىي و سولتان (عبدالحميد)و غەيرى وانىش، بەرزبۈنەو، بەنىو جىھانى
 ئىسلامىدا بۆلۈنۈپ، كە بانگى جىھانى ئىسلامىيان دەكرد، لہ: (عارەب و
 كورد و تورك و فارس) و گەلانى دىكەش، كە يەك بگرن و زياتر رىزى برايتىيان
 پتەو بگەن، شۆرشى خۇيان دژى ئىمپىريالىزم جۆش بەدن.

ھەلبەتتە مۇسۇلمانانى جىھانى ئىسلامىيىش، پىشتىر لە ژىر سىبەرى دەولەتى عوسمانىيىدا - ھەرچەندە ناتەوايىشى زۆر بوون - توانىبوويان: لىشاوى داگىرکەرانە و تەماع کارانەى رۇژئاوا بەرپەرچ بدەنەوہ.

ئىنجا كاتىك ھىزە زلەكان، ھەستىيان بە مەترسىيى ئەو ھىز و پىزدى جىھانى ئىسلامىيى كىرد، كە لە يەكگرتن و برايەتتىياندا خۇى دەنۆينى، دەستىيان كىرد بە سازکردنى فىل و پىلان و تەلەكەيەكى نوئ، كە لە زاراوہى سىياسىيدا جەنگى دەروونىيى (الحرب النفسىة)ى پى دەللىن، چونكە ئىمپىريالىزم بە ئەزمونى مېژوويى خۇى، بۆى دەرکەوتىبوو، كە لەرپى جەنگى چەكدارانەوہ، مەھالە بتوانى وا بە ناسانىي دەست بەسەر ولاتانى ئىسلامىيىدا بگىرئ، بۆيە وای بە چاك زانى، لە پىشەوہ بۆ رىخۆشكردن (تمهيد) و كارئاسان كىردن، گەرا و توخمى چەند بىروباوهرپكى پىسى شەيتانانە، بەنيو گەلانى ئىسلامىيىدا بلاوبكاتەوہ، چونكە ئەو رۇژە باش دەيزانى، كە ئەوہى لە رپى ئەودا بۆتە كۆسپ و لەمپەرىكى گەورەو بەھىز و، ناھىلى پى بنىتە نىو خاكى مۇسۇلمانانەوہ، برىتییە لە (ئىسلام).

كەواتە چاكترىن چارەسەر ئەوہى، كە بەر لەوہى لە گەل مۇسۇلمانان لە مەيدانى جەنگىكى ئاشكرادا رۇوبەرۇو پى، ھەولى بىھىز كىردن و نەھىشتىنى ئەو دىوار و بەربەستە مەھكەمە بدات!!

ئىنجا بۆ ئەم مەبەستەش، ھىزە زلە جىھانخورەكان، كەوتنە بلاوكردنەوہ و پەرەپىدانى، چەند رپچكە و بىردۆزىيەكى بىخىر و سەرلى شۆين، راستەوخۇ لەرپى رۇژەلاتناس و قەشە و گەرىدە فەلەكانەوہ، يان ناراستەوخۇ لەرپى دروستكىردنى چەند دەستىكى كرىگرتە و، چلكاوخۇرىكى وابەستە، لەنيو جەرگەى مۇسۇلماناندا.

لە ھەموو شتىك پىستىر و كاريگەرترىش بۆ پەرتەوازەكىردنى مۇسۇلمانان و، پارچەپارچەكىردنى نىشتىمانى ئىسلامىي و، سست كىردنى پەيوەندى برايەتتى نيوان گەلانى ئىسلامىي، برىتى بوو لە: بىرى نەتەوہپەرستىي (ناسيوناالىزم).

لەسەرتاۋە ئىمپىرىالىزىمى فەرەنسىيى، دەستىكرد بە پەرەپىدنى (بىرى نەتەرلىكى) لە مىسردا، ۋە خەللى مىسرىيان ھاندا لەسەر جىابوونەۋە لە دولەتى عوسمانىيى، ۋە لەنىۋان سالىەكانى (۱۸۶۳ و ۱۸۷۹) ى زايىنىدا، فەرەنسىيى ۋە ئەمىرىكىيى ۋە ئىتالىيى ۋە ئەلمانىيەكان: ھەفتاۋ ھەفت (۷۷) قوتابخانى سەربەخۇيان لە مىسردا كەردەۋە، ۋە چالاكىي قەشەكان گەشىتە پلەيەكى يەكجار بەرز.

ئىنجا لە ئەنجامى ئەمەشدا، ھەندىك رۇشنىبىرى ئەوروپا مەزەب پەيداۋون، كە ئالاي سەربەخۇيى مىسر، ۋە شۆيىكەۋتوۋىي (تەبىئە) ى مىسر بۇ رۇژئاۋايان بەرزكەدەۋە، كە (رفاعة طهطاوي) بە سەرقاقلەيان دادەنرى، ۋە (طه حسين) ىش بە بەرنامە رىژيان.

نابى لەۋەش يىئاگا بىن، كە مىسر لەۋ كاتەدا، ۋەك مىشك ۋابو بۇ جەستەي جىھانى ئىسلامىي، ئىنجا پاش مىسر، بگرە ھاۋكات لەگەل پەرەپىدنى بىرى نەتەرلىكى ۋە (عارەبىيە) لە مىسردا، ۋەك رۇژھەلاتناسى ناۋدار (برناد لويس) دانى پىدا دىنى، سى (۳) كەس لە جوۋلەكەكانى ئەوروپاش، دەستيان كەرد بەجوۋلاندىن ۋە وروژاندنى ھەستى نەتەرپەرستىيى ۋە توركايەتىيى لەنىۋ توركەكاندا.

يەكەمى ئەۋ سىيانەش: (لوملى داڧىد)، كە جوۋلەكەيەكى ئىنگلىزىيى بو، بەمەبەستىيى بىلاۋكەردنەۋەيى بىرى نەتەرلىكى، سەفەرى بۇ توركيا كەرد ۋە كىتەيىكى بىلاۋكەردەۋە بەناۋى: (دراسات تمهيدية)، كە تەرخانى كەردبو بۇ سەلماندى سەربەخۇيى رەگەزى تورك، ۋە چاكتر بوۋنى لە عارەب ۋە گەلەكانى دىكەي رۇژھەلات.

دوۋەمىنى ئەۋ سى كەسانەش (داڧىد لىۋن كۆھىن)، كە جوۋلەكەيەكى فەرەنسىيى بو، دەۋرىكى گىرگى گىرا لە وروژاندنى ھەستى بىرى ناسىئوناليزم لە دەروۋنى توركەكاندا.

لەسالى (۱۸۹۹) دا نوۋسەرى ناۋبراۋ، كىتەيىكى بەناۋى: (تعريف عام بتاريخ آسيا) بىلاۋكەردەۋە، كە لەۋىدا زۇر پىداگىرىيى لەسەر بەرزىيى ۋە چاكترىيى رەگەزى

تورك كوردو، و، زۆر بەو بەسەرھات و جەنگانەى ھەلاگوتو، كە لەمىترووى پىش ئىسلامياندا، كوردوويان!!

كتىبى ناوبراو لە دەسالى سەرەتاي سەدەى بىستدا، وەرگىرپايە سەر زمانى توركىيى و، بەشىۋەيەكى زۆر بەربلاو چاپ كرا و پەخش كرا.

ھەركام لە پروفىسۆر (خدورى) و (برنارد لويس) ايش پرواين وايە كە (كۆھين) ى جوولەكە بو، كە بىرى نەتەۋەپەرستىيى و توركايەتتىيى لەنىو ئەندامانى بزوتنەۋەى (تركيا الفتاة) دا بلاوكردەۋە، كە لە سالى (۱۹۰۸) دا، لەدژى دەۋلەتى ئىسلامىي، شۆرپشيان بەرپا كرد.

سىيەمىن كەسى جوولەكەش، كە گەۋرەترىن دەۋرى ھەبو لە بلاوكردەۋەى بىرى نەتەۋەيايەتتىيى لەنىو گەلى عارەب و تورك دا، رۆژھەلاتناسى ناسراو: (ئەپمىنۇس فامبرى) كورپى (اخام) ى جوولەكەكانى (مَجْرَه)، ئەم جوولەكەيەش وپراى نووسىنى چەند نووسراۋى زۆر، سەبارەت بە پىۋىستىيى بوژاندەۋەى نەتەۋەى تورك، چەندان جۆرە پەيۋەندىيى پتەۋىشى، لە گەل كاربەدەست و سىياسىيە دەمپراستەكانى توركدا بەرپا كرد.

ھەلبەتە گەۋرەترىن ئامانجى ئەۋرۈۋپاش، بەتايىبەتتىيى جوولەكەكان لە بلاوكردەۋەى بىرى توركايەتتىيى و عارەبايەتتىدا، پاش پارچەپارچە كوردنى نىشتىمانى ئىسلامى و پەرتەۋازە كوردنى مسولمانان، برىتى بوو لە: رېخۆشكردن بو داگىر كوردنى فەلەستىن، چونكە جوولەكەكان زۆريان ھەۋلدا، بە ترس و تەماع سولتان (عبدالحميد) ئىقناع بكەن، كە خاكى فەلەستىنيان بداتى بو جوولەكە كۆچ كەرەكان، ئىنجا پاش ئەۋەى ھەلۋىستى مەردانەى سولتان (عبدالحميد) يان دى، زانييان، كە تاقە رپى گەيشتن بە زەۋتكردى خاكى فەلەستىن، برىتيە لە: لەنىۋەردنى دەۋلەتى ئىسلامىي، بەھۋى لىخستنى سولتان (عبدالحميد) ەۋە!!

زۆر بەداخەۋە، كە ھەۋل و پىلانەكەشيان سەرى گرت و، بزوتنەۋەى تۇرپانى (الحركة الطورانية) بەناۋى (تركيا الفتاة) پىك ھات و، لەسالى (۱۹۰۸) دا، سولتان (عبدالحميد) ى لىخست و لە كۆشكى خىلافەت دەرىكرد!

ئىنجا دىۋى ئەۋەدى توركەكان ئالاي نەتەۋايەتتىيان بەرزكردەۋە و، دروشمى توركايەتتىيان ھەلگرت و، كەۋتنە دژايەتتىيىكردن لەگەل عارەب و كورد و باقى گەلانى دىكەى پىكەيئەرى ئۆممەتى ئىسلامى، ئەو گەلانىش بەتايىبەتى عارەب، لە بەرانبەردا: كاردانەۋە (رد فعل)ى خۇيان پىشاندا و، كەۋتنە بىرى دژايەتتىكردنى تورك و داۋاكردنى سەربەخۇبى و جىابوونەۋە لە دەۋلەت و خىلافەتى ئىسلامىيى!!

يىنگومان بەمەش ئىمپىريالىزمى جىھانخۆر، بە بەردىك سىچۋار چۆلەكەى كوشتن و، ئاۋاتى پىسى لەمىژىنەى خۇى ھىنايە دى.

نابى ئەۋەشمان لەياد بىچى، كە ئەو كەسەى جوولەكەكان فوويان تىكرد و، كردىانە فسۇس پالەۋانى توركىا و توركايەتتىى و، پوۋخانى خىلافەتى راگەياندا، برىتى بوو لە: (كەمال ئەتاتورك)!!

ئىنجا سىيەمىن ناۋچە، لەدۋى مىسر و توركىا، كە ئىمپىريالىزمى رۇژئاۋا و سەھىۋىنىزمى جىھانىي رەچاۋيان كىردبوو، بۇ تىدا بىلاۋكردنەۋە و رەۋاج پىدانى بىرى نەتەۋايەتتى، برىتى بوو لە: (سورىا و لوېنان و ئوردون)، چونكە لەو كاتدا بزۋوتنەۋە و دامودەزگاكانى بە مەسىحىي كىردن (التبشير)، لە چلەپۆپەى چالاكىياندا بوون، مەسىحىيە (كاڭۋلىك)ىيەكان لە سالى (۱۸۳۰)دا، چوبوونە شام، بەلام برۇتستانتەكان لە سالى (۱۸۲۰)دا، خۇيان گەياندىۋىيە!!

ناۋدارترىن كەسىش، كە دەۋرىكى بەرچاۋ و بالاي ھەبوو، لە پەرەپىدانى بىرى نەتەۋايەتتىدا لەو ناۋچانەدا (نجىب غازورى) بوو، كە بە دامەزىنەرى بىرى نەتەۋايەتتى عارەبى دادەنرى و، كىرگىرتە (عمىل)ى ھەركام لە ئىنگلىز و فەرەنساش بوو!

(نجىب غازورى) لە سالى (۱۹۰۴)دا، كىتەپكى بەناۋى (يقظه الشعب العربي) بىلاۋكردەۋە، ئىنجا كۆمەللىكى دامەزراند، بەناۋى (اتحاد الوطن العربي) و گۇقارىكى بەناۋى كۆمەلە (جمعية) ۋەبىلاۋكردەۋە بەناۋىنىشانى (استقلال العرب)!

يەككىك لەو مەبەستانەى گۆقارى ناوبراو زۆر داکۆكىي لەسەر كىردو و دووپاتى دەكردو، ئەو بوو كە (عارەب) رەگەزىكى سەربەخۆ و جيان، لە رەگەزى تورك و، عارەب لە رەگەزىكى ھەلبىزاردەن و، لە ھەموو گەلانى دىكە چاكتەر و پەسندترن!

(غازورى) پرواى وابو، كە بۆ پرووخاندنى دەولەتى عوسمانىي دەبى سى شۆرش بكىن: شۆرشىكى عەرەبىي و شۆرشىكى كوردىي و، شۆرشىكى ئەرمەنىي!!

ئىجا دەبى ئەو ھەش بگوتى، كە (نجىب غازورى) بە ئاشكرا، وەفا و وابەستەيى خۆى بەرانبەر بە ئىمپىريالىزمى ئىنگىلىزىي و فەرەنسىي، پىشان دەدا و، دەرى دەپى، كە ئامادىيە بە پشتىوانىي ئىنگىلىز و فەرەنسا، لەدژى دەولەتى عوسمانىي، شۆرش بەرپا بكات.

جگە لە (نجىب غازورى)، چەند كەسىكى دىكەش دەورىكى گىرگان گىرا، لە رەواج پىدانى بىرى نەتەو پەستىي و عارەبىيەتى لەئىو عارەبەكاندا، وەك: (بطرس بستانى) و (ناصرى يازجى) و (ابراھىم يازجى) و (نوفل نوفل) و (مىخائىل شحادە) و (جرىس فىاض).

بەلام ئەو، كە لەئىوان جەنگى جىھانى يەكەم و دوو دەم دا، گەورەترىن دەورى ھەبوو لە پەرەپىدان و درەوشاندنەو، بىرى رەگەزەپەستىي و عارەبىيەتپىدا، (ساطع الحصرى) بوو، كە ماوئىيەك وەزىرى مەعارىف بوو لە سوريا و ماوئىيەك وانەبىژ (مدرّس) بوو لە (معهد التربية العالي) لە قاھىرە و، سەردەمىكىش (مدير عام المعارف) بوو، لە عىراق!!

شاينى باسە، كە (ساطع الحصرى) ماوئى (۲۰) سالى زياتر، لە خزمەتى ئىنگىلىز دابوو لەعىراق دا، لە ماوئى حوكمى ھەركام لە مەلىك فەيسەل (۱۹۲۱ - ۱۹۳۳) و، مەلىك غازى (۱۹۳۳ - ۱۹۳۹) و دووسالى لە سەردەمى نوورى سەعيد و (عبداللە) دا!!

ئىنجا ئەۋەي، كە ھەۋل و تەقەللا و پىلان و تەلەكەي، ئەۋ رەگەزپەرست و ناسىۋنالىستانەي درېژە پېدا و، درەختى بەد و شوومى عارەبايەتى ۋەبەرھىنا و، تاجى واقىيەت پېبەخشىنى، لەسەرى نەتەۋەپەرستىي نا، بەرۋالەت فەلەي لەپراستىيدا جوۋلەكەي فرچك گرتوۋ بە شىرى گوانى ئىمپىريالىزىمى جىھانىيەۋە (مىشپىل عەفلەق)ى گاور بو!

ئەۋ (مىشپىل عەفلەق)ەي، كە حىزىيىكى شەيتانىي لە سالى (۱۹۴۷)ى زايىنىدا دامەزراند، بەناۋى: (حزب البعث العربى الاشتراكي).

ئىستاش بە پىۋىستىي دەزانم، كە لە باسكى سەربەخۇدا، ماھىيەتى حىزىي بەعس، بە خوينەر بناسىيىن، چونكە لەم سەردەمەدا، حىزىي ناۋىراۋ، بۆتە نوينەر و بەرەجستەكەرى: بىرى رەگەزپەرستىي و نەتەۋايەتىي لەنىۋ عارەبەكاندا.^(۱)

(۱) بۇ نوۋىسىنى ئەم پىنچ باسانەي، كە راپردن، سوۋدم لەم سەرچاۋانە ۋەرگرتەۋ:

۱- (كيف هدمت الخلافة؟) عبدالقدیم زلوم.

۲- (الحلول المستوردة) د.يوسف القرصاوي.

۳- (فكرة القومية العربية على ضوء الإسلام) صالح بن عبدالله العبود.

۴- (الإسلام والقومية) د. علي محمد نقوي.

۵- (الفكر القومي إسلامياً وتاريخياً) نجاح عطا الطائي.

۶- (إسلام وناسيوناليزم) أبو الأعلى المودودي.

۷ - پېنئاسەمە خىزىمە بەعسەمە عارىبەمە سۆشپاللىست

ئەو خىزىمە، لە سەرەتاي چەلەكاندا سەرى ھەلدا و، يەكەمىن كۆنگرەى دامەزراندنى، لە سالى (۱۹۴۷) دا گىرا،^(۱) وەك پېشتىرىش گوتمان: دامەزىنەرەكەى (مىشپىل عەفلەق) ى گاۋرە.

ئىنجا لە چەند خالىكى گوشراو و كورتدا، ھەول دەدەين (خىزىمە بەعس) پېنئاسە بىكەين و، دەمامكى سەر پرووى لايەدين:

يەكەم: خىزىمە بەعس، لەسەر دوو رەگى ناسىئوناليزم و سۆشپاللىزم، يان نەتەۋەپەرستىيى و ماددەپەرستىيى، بنىات نراۋە، ئەمەش ھەر لەخودى ناوونىشانەكەيدا دەرەكەۋى: (حزب البعث العربى الاشتراكى).

بەللى، (خىزىمە بەعس) ناۋى ئەو كۆمەللە خەللكەيە، كە مىشپىل عەفلەق كۆى كىرەۋەنەۋە و، (العربى الاشتراكى) دوو وشەن، نىۋەرپۆك و ماھىيەتى بىرۋاۋەپرى ئەو خىزىمە دەخەنە پروو.

دوۋەم: خىزىمە بەعس دژى ئىسلامە، چونكە خوا فەرەموۋىيەتى:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ آل عمران: ۱۹.

ۋاتە: بەرنامە لەلای خوا، بەس ئىسلامە.

ھەرۋەھا فەرەموۋىيەتى: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ﴾ آل عمران: ۸۵.

(۱) بىروانە (عروبة الإسلام وعالميته) ى شىبلى العيسمى، لەپەرە ۲۳۷.

ۋاتە: ھەر كەسىك جگە لە ئىسلام، بەرنامەيە كى دىكە بخۋاڭى، لىيۋەرنەگىرى ..

دىارە جگە لە ئىسلامىش، كە بەرنامەيە ھەلپۇاردەي خۋايە:

﴿وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ المائدة: ۳.

ھەموو بەرنامە و بىردۆزىيە كى دىكە، بە ھەلە و ناھەق دادەنرى.

چونكە ﴿فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ..﴾ يونس: ۳۲.

ئاشكراشە كە حىزبى بەعس، بە راشكاۋى و بىپەردە، خۆي پال داۋەتە لای عارەبىيەتى و سۆسىيالىزم (العربي الاشتراكي) و، ھىچ حىسابىكى بۇ ئىسلام نە كەردە.

سىيەم: دانىپداھىيەنى سەرانى حىزبى بەعس بە دۇرايەتتىيان سەبارەت بە ئىسلام:

يەك: (ميشيل عەفلەق) دەلى: ((... إن الإستعمار والإقطاع والرجعية الدينية بمحاولتها هذه، تهدف إلى إجهاض جنين الثورة النامي في أحشا و شعبنا...))^(۱).

ۋاتە: بىگومان ئىمپىريالىزم و دەربەگايەتىيە و كۆنەپەرستىيە ئايىنىي، بەم ھەۋلەدانەي دەيەۋى، كە كۆرپەي شۇرشى پىگەيشتەۋ، لەنيو ھەناۋى گەلەكەماندا لەبار بچۈيىنى.

دوۋ: (ناجي علوش)، كە يەككە لە سەرانى حىزبى گۇرەين، گوتوۋيەتى: ((إن البعثيين مؤمنون بفصل الدين عن الدولة، التي يجب أن تكون علمانية))^(۲)، ۋاتە: بىگومان بەعسىيەكان برۋايان بە لىك پچراندنى ئايىن و دەۋلەت ھەيە، دەلىن: دەبى دەۋلەت عەلمانىي بى.

سى: (منىف الرزاز)ىش، كە يەككى دىكەيە لە دەمراستانى حىزبى بەعس، گوتوۋيەتى: ((الحركة القومية الاشتراكية، هي المرحلة الرابعة من مراحل تطور الحركة القومية ونضجها، فبعد أن مرت هذه الحركة بمرحلة رد الفعل الفطري، ثم

(۱) (بيان البعث) القطر العراقي، كانون الأول ۱۹۶۱

(۲) (الثورة والجماهير) ناجي علوش، ل ۱۹۸.

مرحلة الإصلاح الديني، فمرحلة الوطنية البرجوازية الليبرالية، كان حتماً أن تنتهي إلى مرحلة القومية الإشتراكية)).^(۱)

واتە: جوولانەوہی نەتەوايەتیی سۆشیالیستی، قۇناغی چوارەمە، لە گەشەکردن و پێگەیشتنی بزووتنەوہی نەتەوايەتیی، چونکە دواى ئەوہی ئەو جوولانەوہی بەقۇناغی کاردانەوہی خوڕسکدا تیپەر بوو، دواى قۇناغی چاکسازیی ئایینی و، پاشان قۇناغی نیشتمانیی بورژوازیی لیبرالیی، شتیکی پێویست بوو، کە بگوازیتەوہ بۆ قۇناغی نەتەوايەتیی سۆشیالیستی.

چوار: (صدام حسین)یش (شەرعى خوا) بە ئیشک و قالب بەستوو و نەگونجاو دەزانى و، لەو بارەوہ دەلى: ((.. الفقه الإسلامی: فقہ رجعی متحجّر وجامد، لا يتوافق مع متطلبات العصر، نحن لا ننسخ ولا نستنسخ من الماضي، نحن لا نريد من الدولة أو الحزب، أن يطبق التعاليم الدينية في دائرته، لأن ذلك يؤدي إلى التفرقة الطائفية وبذلك نخسر شعبنا، ونريد من رجل الدين أن لا يتدخل في شؤون الدولة..)).^(۲)

واتە: فیهی ئیسلامی فیهیکی کۆنەپەرستانەى دۆگمای وشک هەلاتوویە، لە گەل داخواییەکانی رۆژگاردان ناگونجی، ئیمەش رابردوو کۆپی ناکەینەوہ، ئیمە لە حکوومەت یان حیزب، داوا ناکەین کە رینماییی ئایینیەکان لە فەرمانگە کەیدا جی بەجی بکات، چونکە ئەو: دەیتە مایەى جیاوازیی تایفی و گەلە کەمان لە کێس دەجی، هەرودەها نامانەوئ پیاوی ئایینی دەست وەربداتە کاروباری دەوڵەت.

بەلى، (صدام حسین) دەلى: شەرعى ئیسلامی هیچی بەکەلکی ژیان نایەت و، ئەگەر وە دواى بەرنامەى خوا بکەوین، خەلکمان لەقیس دەجیت!! بەلام زانایان هەموویان لەسەر ئەوہ رێک کەوتوون، کە کەسیک بەلى: (یهک یاسای) ئیسلام بەکەلک نایەت، کافر دەبی!!

(۱) (فلسفة الحركة القومية العربية) منيف الرزاز، ل ۹۴.

(۲) (نظرة في الدين والتراث) صدام حسین.

پېنچ: (إلياس فرح) ايش، كه يه كى ديكه يه له زله زله كانى به عس، دهلى: ((إن نظرة حزب البعث للحياة والدولة، هي نظرة علمية ومنهجية لا تؤمن بالفكر الغيبي)).^(۱) واتە: تېروانىنى حيزبى به عس بۆ ژيان و دهولەت، تېروانىنىكى زانستيانە و بهرنامە پىيانە يە و، پروای به بىرى غەيبىي نيه.

شەش: له يه كىك له نامىلكه كانى (ميشيل عه فلهق) دا، به شيوى پرسیار پروو له (عه فلهق) كراوه و گوتراوه: ((لقد أكد الرفيق القائد المؤسس في أكثر من مناسبة على الروح.. رغم أن فكرنا الثوري يعتمد العلمية ورفض الجانب الغيبي..))^(۲).

واتە: له زياتر له بۆنە يە كدا، هەفالى سەر كرده و دامە زرينەر جەختى لەسەر پروو كرده و تەو، له حالى كدا كه بىرى شوڤر شگيرانه مان پشتى به شيوازی زانستىيانە بهستەو، لە يەنى پەنھان (غيب) ى رەت كرده و تەو!

هەوت: له يه كىك له نامىلكه كانى حيزبى به عس دا گوتراوه: ((لم يتناول فكر حزب البعث العربي الاشتراكي الدين من حيث هو نظرة إلى ما وراء الطبيعة..))^(۳)

واتە: بىرى حيزبى به عسى عەرەبىي سۆشالېستىي ناروايتە ئايين، وەك پروانىنىكى ئەودىو سروسەت.

هەشت: (شبلي العيسى)، كه يه كى ديكه يه له رابەرانى حيزبى به عسى كافر، دهلى: ((وراح رجال الدين المتعصبون يعتبرون الدين هو البديل المنشود ومادام هؤلاء يرون في الإسلام ديناً ودنياً، وفيه العلاج الشافي والكافي لكل ما تعانيه الأمة من أمراض ومشكلات في شتى ميادين الحياة، فقد أخذوا يبشرون الناس بإقامة الدولة على أساس الإسلام وتعاليمه؟!)).

واتە: پياوانى دەمار گيرىي ئايينى، ئايين وەك جىگەرەو يە كى ئومىد لىكراو تەماشە دەكەن، ئىنجا مادام ئەوان ئىسلام وەك دىن و دىنا و، چارەسەرى تەواو،

(۱) پروانە (الفكر القومي إسلامياً وتاريخياً) ل ۱۷۸.

(۲) (البعث والتراث) ميشيل عفلق، ل ۶۰.

(۳) (سلسلة الثقافة الثورية في العقيدة العربية الثورية) ژمارە ۲۰، ل ۴۲.

بۇ سەرجەم كېشەۋ گىرىتە كانى ئۆمەت دادەننەن لەھەموو بوۋارە كانى ژياندا،
بۆيە دەستيان كىردوۋە بەموژدەپىدەنى خەلگ بەۋەى دەۋلەتەك لەسەر بناغەى
ئىسلام و رېئىمايە كانى دادەمەزىنن!!

كاگەى قسان:

- ۱- حزبى بەعس ۋەك فېكر و پەيرەو - مەنھج -، حېزىپكى كافىرە، لەسەر
بەنچىنەى رەگەزپەرىستىي و سۆسىالىزىم و ماددەپەرىستىي دامەزراۋە.
- ۲- حزبى بەعس، ۋەك كەلەپوۋرىپكى نەتەۋەىي دەروانىتە ئىسلام و، بىرواى
بەنادىار و پەنھان(غىب) نىە.
- ۳- حزبى بەعس، ئىسلام بە كۆنەپەرىستىي لە قەلەم دەدات و، گالەتە بەۋانە
دەكات، كە دەلەن: دەبى دەۋلەت لەسەر بەنچىنەى ئىسلام دابمەزى.
- ۴- حزبى بەعس، شەرى ئىسلامى بە كۆن و ئىشك و بەكەلگ نەھاتوۋ لە قەلەم دەدات.
- ۵- حزبى بەعس، دەلى: ناپى زانائى ئايىنى دەست لە كاروبارى دەۋلەت ۋەرىدات.
- ۶- حزبى بەعس، پىي واىە: بەھۆى بەرپۆۋەردنى بەرنامەى خواۋە، خەلگ
پارچەپارچە دەبى و پەرتەۋازە دەبى.
- ۷- حزبى بەعس، ۋەك ماركسىزىم بىرواى واىە، كە دوايىن قۇناغى گەشەكردن و
گۇرپانى كۆمەل، سۆسىالىزىمە.

خوینەرى بەرپۆز!

ئەمەى راپەرد، كورتەپەك بوۋ لە پىناسەى حېزىپى بەعسى كافىر لەبەر تىشكى
بىرورپا و پىلەننى سەركردە و راپەرانىدا، بەلام ئەگەر بىت و ئەۋ حېزبە، لەبەر
تىشكى پەرىز و شۆئەۋارى شووم و بىخىر و، ھەلۋىستە دىندانە و داخ لە
دەلەكانىدا، پىناسە بىكەن، كە كارەساتى كاولكارى كوردستان و، قەتل عام

كردنى خەللىكى مەسئۇلمانى كورد، بەتايىبەتتى كارساتى يەكجار دېرندانە و بەدناۋى (بەناۋ ئەنقالەكان) كە نىزىكەي (۱۸۰۰۰۰) سەد و ھەشتا ھەزار كەس لە پىر و گەنج و ژن و مندال زىندەبەچال كران و، وئرانكردنى شارى (ھەما) و كوشتنى نىزىكەي (۴۰۰۰۰) چل ھەزار كەس لە دانىشتوۋانى و، بۆردومانكردن و كىمىيى باران كردنى شارى ھەلەبجە و، كوشتنى زىاتر لە (۵۰۰۰۰) پىنج ھەزار كەس لە دانىشتوۋانى و، كىمىيى رىشىن كردنى دىيەكانى بادىنان و ناۋچەي خۇشناۋەتتى و قەرەداغ... ھەتد، لە سىدارەدانى چەندان زاناي وەك: (عبدالعزيز البدرى) و (شيخ عارف البصري) و (محمد باقر الصدر) و (بنت الهدى) و، ھەپس كردن و دەرکردن و لە سىدارەدان و ئەشكەنجەدانى ھەزاران كەس، لە ژن و پىيا و پىر و گەنجى كورد و ھەرەب لە عىراق و سوريادا و، شەر فروشتن بە كۆمارى ئىسلامىي ئىران و، داخستنى حوجرە قوتابخانە ئىسلامىيەكان و، پروخاندنى مزگەوتەكان و قەدەغەكردنى چاپكردن و ھىران (استيرادى) كىتبە ئىسلامىيەكان و، پەرەپىدان و رەواج پىدانی داۋىن پىسىي و مەيخۇرىي و قومار و جاسۋوسى و جاشەتتى و رېگىرى و دىزىي و كوشتار و، قەدەغەكردنى بەرگ و پۇشاكى ئىسلامىيەكانى ئافرىتان و، سەربارەش كوشتن و برىنداركردنى ھەزاران كەس، لە مەسئۇلمانانى دانىشتوۋى ئىران بەھۋى بۆردومانى فرۇكە و تۆپ و رۇكىت ھەلەدانىيە ھە. چەند دىمەن و تابلۇيەكى زەقى ئەو حىزبە كافر و رەگەزپەرست و شۇقئىيەن.^(۱) ئەو كاتە پروۋى رەش و دىزۋى يەو حىزبە دىكتاتور شۇقئىنى و سىكولارىستە، زىاتر دەرەكەۋى.

(۱) جىي سەرسۇرمانە كە كەسانىكى خۇ بە زانا زان ھەبن، دوۋدل بن سەبارەت بە كافرىتى حىزبى بەعسى عەفلەقى و سەرانى وەك: (ميشيل عەفلەق و صدام حسين) و سەرانى دىكەي ئەو حىزبە كافر و دژ بە ئىسلامە. { واتە: ئەوانەيان كە كوفرى تاشكرا (بواح)يان لى دەرەكەوتو، لىشى پاشگەز نەبۈنەتەۋە و، مەرچەكانى كافىيونىيان تىدا ھاتبەن دى و پەرچەكانى لاچوۋىن}. شتىكى تاشكراشە كە بەرنامەۋ پەپرەۋى ھەر كۆمەل و حىزبىك كوفرى تاشكراى تىداي و، سەربارەش: پەپرەۋانى دژى ئىسلام و مەسئۇلمانان بن، لە دەرەۋى بازەنى ئىسلام دادەترى، بەلام بۇ بە كافردانانى يەكەيەكى ئەندامانى، پىۋىستە وردىيىنى تەۋاۋ بىرئ و بنچىنەي: { چەسپانى مەرچەكان و لاچوۋنى پەرچەكان } ثبوت الشروط وانتفاء الموانع} بەسەرىدا بچەسپىنئ.

به‌شى سڀيه

ئىسلام و كورد و
روونگردنه‌وى چەند راستىيەك

له نۆزە كۆمەلەرىيەكان ئەمەلناس
ئەنە مەكەم عىز موقەم النواصلى الدىنامى

رەڭكەپاندى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

Google Play App Store

QR codes

Alibapir

رەڭكەپاندى مەكتەبى مامۇستا عەلى بابىر

QR codes

۱- ئىسلام ئاقە رېئە سەرفرازىيە ۋ بە ئامانچ گەيشتنە

ئەلاى ھەموۋان پروۋنە، كە بناغە ۋ بنچىنەى ۋ دەست ھىنانى ھەموۋ ئاۋات ۋ ئامانچىك ۋ، گەيشتن بە ھەموۋ مافىك، برىتتيە لە: (يەكگرتن ۋ تەبايى ۋ پىكەۋە رېز بوون ۋ براىى).

ئىنجا ئەۋ يەكگرتن ۋ رېزبوون ۋ براىەتتى ۋ تەبابوونەش، - لەنىۋ گەلىكى مسولماندا - مەھالە يىجگە لە ئىسلام، بەھىچ بىروباۋەرىكى دىكە يىتە دى، ۋەك لە مىرۋوى كۆن ۋ نويى خۇمان ۋ گەلاند دىتوۋمانە ۋ، ئىستاش دەيىنىن!

چۈنكە ئىسلام بە ھۈكىمى ئەۋەى، كە لەلايەن خواۋە ھاتۋە، ھىچ كەسىكى مسولمان ۋ خواناس، رۇژىك لە رۇژان ئەۋەى بەلدلا نايەت، كە دەتۋانى بەرنامەيەك لە ھى خوا چاكتر دابنى، كەۋاتە: مۇۋقەكان تىكرا لە ئاقار بەرنامەى خۋادا، سەر دادەنەۋىتن ۋ گەردن كەچ دەكەن.

ئىنجا بەپىي پەپرۋى خواش: يەك پەرستراۋ (إله) ۋ، يەك بەرنامە ۋ، يەك پىشەۋا ۋ، يەك كىتەب ۋ، يەك پروۋگە ۋ، يەك مەبەست، بۇ مۇۋقەكان دىارىيى كراۋن، پەرستراۋ بەس خوا (الله) يە ۋ، بەرنامە ۋ پەپرۋە تەنھا ئىسلامە ۋ، پابەر ۋ پىشەۋا ھەر پىغەمبەر (محمدا) (صلى الله عليه وسلم) ۋ، بەس قورئان كىتەبى بىرواپىكراۋە^(۱) ۋ، ئاقە پروۋگە، كەعبەى پىرۋزە ۋ، بەرزىزىن مەبەست، خوا رازىيىكردنە.

(۱) ھەلبەتە (سنة) یش، كە گوتار ۋ كردار ۋ بىرلار لەسەردان (القول والعمل التقرير) ى پىغەمبەرمان دەگىرتەۋە، برىتتيە لە پروۋنكردنەۋەى چۆنىەتتى جىبەجىكردنى قورئان، ۋەك خوا فەرۋىيەتى: ﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ يُبَيِّنُ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ﴾ النحل/۴۴.

ئىنجا لەبن سىبەرى بەرنامەيەكى ئەوتۇدا، گەل پىكەۋە دەيتتە براۋ، شان لىك دەدا ۋە پشت وىك دەداۋ لە ئەنجامى ئەۋەشدا، ھەم خوا لەخۇيان رازىي دەكەن، ھەم دەتوانن گىشت مافىنكىيان دابىن بىكەن ۋە، پشتى ھەموو دوژمنىك لە زەۋى بدن.

كەۋاتە: با ھەموو ئەۋانەي بە تەماي ھىنانەدى يەكگرتن ۋە تەبايى ۋە برايىن ۋە، پەنپان بردۇتە بەر چەند بىرو بىردۆۋە ۋە پىچكەيەك، كە مايەي ھەرا ۋە ئاشووب ۋە گەل پەرتەۋازەكردن، چىدى خۇيان ماندوۋ نەكەن ۋە، خۇشيان ۋە خەلكىكى دىل ساف ۋە سادە فريو نەدەن، با ۋاز لەۋ كۆرە رى چەۋت ۋە ھەلەنە يىنن، كە لەپىش وانىشدا زۆر كەس كوتاياننەۋە، بەلام لە ئەنجامى ماندوۋبون ۋە گەپان ۋە سوورپانىكى زۇردا، دەستيان لە بنى ھەمبەنەۋە دەرچوۋە ۋە، تاقە ديارىيەك كە لەكاتى گەپانەۋەدا لەگەل خۇيان ھىناۋانەۋە، بىرىتى بوۋە لە: (ھەناسە سواریى) ۋە (پەنجەي پەشىمانىي گەزىن) ۋە (دەست لەخۇ شۇردن)!!

بەلى! با ۋاز لەۋ رىچكە ۋە بىردۆۋە بىخىرانە بەيىنن، كە تەنەت لە نىشتەمانى لەدايك بوۋنىشىاندا، ھىچيان بۇ كۆمەل نەكردۋە ۋە، ھەر زياتر خەلكيان پىك ۋەركردۋە.

ئىنجا شىتىكى رۈۋنە، كە ئىسلام بە چەند قۇناغى تاقىكردنەۋەدا تىپەرىپوۋە ۋە لە كل^(۱) ھاتۇتە دەرى، بەلام ئەۋ بىردۆۋە دەستكردانە، لەزىر تىن ۋە فشارى چەكۈچى ۋاقىيى ژىنى مەۋقۇدا، بوۋنە تۆز ۋە گەرد ۋە بەھەۋادا چوۋن ۋە، لەنىۋ كۈۋەي گەرمى تاقىكردنەۋەي مېۋوۋدا، بوۋنە گاز ۋە دوۋكەل ۋە بىسەروشىۋىن بوۋن.^(۲)

(۱) كل: بلىسە ۋە تىنى ناگر .

(۲) سېات بوۋنەۋە ۋە لەبرەۋ كەۋتن ۋە، بازار شكانى بىردۆۋە ۋە رىچكە مەۋق كەردەكان لەم سەردەمەدا، لەھەموو كاتىك چاكتەر دەبىنرى ۋە بۇتە دياردمەيەكى ھەرە زەق ۋە بەرچاۋى ئەم رۇژگارە.

پەنگە يەككە لېرەدا بېرسى:

باشە ئەگەر راستە ئىسلام تاقەرىپى سەرفرازى و بەمراد گەشتە،
ئەدى بۆچى دەينىن، ولاتە نائىسلامىيەكان لەوپەرى پەلى پېشكەوتن و
شارستانىيەتدان و، بە پېچەوانەودەش، ولاتە ئىسلامىيەكان، يەكجار پاشكەوتو و
بەجىماو و بېسەرەو بەرەن؟!

لە وەلامدا دەلېن:

دەربارەى پېشكەوتنى ولاتە نائىسلامىيەكان، خستەرووى چەند شتېك
پېويستە:

۱- پېشكەوتن لەبوارى پېشەسازى و تەكنۆلۇژيا و لايەنى ماددىدا، چەند
هۆ و بنەمايەكى تايبەتتى هەن و، هېچ پەيوەندى بە راستى و ناراستى
بىروباوەرەو نىيە، (يابان) یش چاكتىن نمونەيە لەو بارەو.^(۱)

۲- پېشكەوتن و شارستانىيەت، بەس برىتى نىيە لە: دروستکردن و داهىتانی
ئامىر و كەل وپەل و، بنیات نانى خانووبەرەو، چوونە سەرمانگ و، بن زەوى و
نىو دەريا پشكنىن!

۳- زۆربەى خەلكى ولاتە نائىسلامىيەكان، ئىستا لەوپەرى ژىنتالى و
چارەپەشى و دلەراوكە و ئاوارامىدا دەژىن، وپراى ئەمەش، هەرا و ئاژاوە و
جەنگ و وپرانكارى هەموو دىناش، ئاگرىكە لە رېشى ئەوان هەلدەستى، زانا و
بلىمەتە بەوژدانەكانىشان، بەراشكاوى دانىان بەم راستىيە تالانەدا هېناو.^(۲)

(۱) يابانىيەكان، كە گەلېكى بت و سەنەم پەرستىن، لەبوارى تەكنۆلۇژيا و پېشكەوتنى ماددىدا
تەوروپا و ئەمەرىكاشيان بۆرداوە و بەجېھىشتوون.

(۲) بۆنىسپاتى ئەم راستىيە، سەرنجى كىتېبى (پوختەيكە دەربارەى ئىسلام) بدە، تەفسىرى
ئايەتى شەشەم.

۴- بەيلىنىنى مىڭووزانەكان، ھەموو ئەو زانىبارىيەنە، كە بوونە بىنچىنە و سەرچاۋەدى سەرھەلدىنى ئەم بەرەۋپىش چوون و گەشەكردنە ماددىيە ئىستى جىھانى ئائىسىلامىي، بەرۋژھەللات و رۋژئاۋايەۋە، كاتى خۇي ئەۋروپايىيەكان، لەرپىي ولاتى ئەندەلوس (ئىسپانىيا) و دورگەي قوبروس و، جەنگى خاچ پەرستانەيانەۋە، لە جىھانى ئىسلامىيەنەۋە ۋەرگرت و، پاشان بۇ خۇيان زياتر گەشەيان پىكرد و خەملاندىان!

كەۋاتە بەدەردى پىشىنانمان دەلىن: ئەم پىشكەۋتنە ماددىيە بەناۋ شارستانەتییەش،
(ھەر رۋنى خۇمانە لە سەرمانى دەدەنەۋە)!!

دەربارەي پاشكەۋتوۋىي و بەجىماۋىي جىھانى مەسۇلماننشىنى، بەناۋ (ئىسلامىي) یش دەبى ئەم راستىيانە بىناگا نەبىن:

۱- ئەگەر مەبەست لە (ولاتە ئىسلامىيەكان)، ئەو ولاتانە بن، كە مەسۇلماننشىن و خەلىكىكى لەسەر ئىسلام حىساب كراۋيان تىدايە، ئەۋە تەعبىرەكە راست و بەجىيە، بەلام ئەگەر مەبەست ولاتانىك بن، كە بەرنامەي ئىسلاميان تىدا بەرپۈە دەردى، ئەۋە پىۋىستە تەعبىرەكە بگۈردى، چونكە تاكو ئىستا، يەك تاقە ولاتى (ئىسلامىي) راستەقىنەي ئەۋتۇمان نىە^(۱) و، لاف لىدانى رۋوت و پىكردەۋە و بەرھەم و پەرىزىش، ھىچى پى ئىسپات ناكى!

۲- خۇاي كاربەجى دوو كۆمەلە ياسا و دەستورى بۇ داناۋىن، كۆمەلىكىان لەشۋەي بەرنامە و ئايىندا رەۋانە كراۋن و، كۆمەلەكەي دىكەشيان لەنىۋ بوونەۋەر و دياردە سۈرۈشتىيەكاندا رۋنراۋن، ھەلبەتە بۇ دروست بوونى ژيانىكى مەۋقائەي راست و، بىيات نانى شارستانەتیی (مدنىە) يەكى تەۋا، رەچاۋكردن و كارپىكردى ھەردووك كۆمەلە ياسا و دەستور، شتىكى پىۋىستە و، ھىچيان بەبى ئەۋەي دىكە، بەرھەمى پىۋىست و چاۋەرۋان كراۋيان نابى، بەلكو بە

(۱) ديارە ئىزان و سوۋدان و شىشان و شىتنى دىكەش ھەن، كە - الحمد لله - كيان و قەۋاردى سياسىيان بەناۋى ئىسلامەۋە تىدا دروست بوۋە، بەلام ھوكمرانانى ئەۋ شۈننەنە خۇشيان پى لەۋ راستىيە دەتىن، كە جارى كىچ و كاللى و كەم و كوۋرپىيان زۆرە!

دەردى زانايەكى ئەوروپايى گوتوۋىيەتى: ((ئايىن بەبى زانىيارى، ۋەك باباى شەل وايە و، زانىيارىش بەبى ئايىن، ۋەك باباى كوڭر وايە))!!^(۱)

ئىنا لەراستىيدا، ئىستا مسولمانان لەبەر بىئاگايى لە ياسا و دەستورەكانى سروشت و، نەبوونى زانىيارى، ۋەك مەۋقئى شەل و سەقەت، ناتوانن بەشپوۋىيەكى پىك و پىك و ھاۋسەنگ (متوازن) لەسەر لاقى خۇيان بوەستن و، ھەۋجىي دەستى ئەملاو ئەولان و، پۇژرەلەتتى و پۇژرەلەتتى، لە سۈنگەى نەبوونى ئايىنكى راست و دروستەۋە، ۋەك باباى كوڭر پەفتار دەكەن و، ھەر بەۋ چەك و تەكنۇلۇجىيەى، كە بەرھەمى زانىيارىيەكەيانە، بەرپوۋنەتە گىيانى يەكدى و خەرىكن خۇيان و خەلكىش لەبەين دەبەن!!^(۲)

۳- نابى لەۋەش بېھەۋال بىن، كە مسولمانان سەردەمىك، كە بەراستى (ئىسلامىي) بوون و، خاۋەنى دەۋلەتى ئىسلامىي بوون، لە ھەموو بوارە ماددىي و مەعنەۋىيەكانى ژياندا، سەرقافلە و مامۇستا و چاۋساغى جىھان بوون.

(۱) جىبەجى كەردنى راست و دروستى ئايىن و دەستور و ياساكانى، راستەۋخۇ دەبىتە مايەى ۋەرگرتن و پەچاۋكەردنى ياسا زانستىي و سروشتىيەكان، ۋەك كاتى خۇى زانا و توڭرە ئىسلامىيەكان، لەژىر سايەى دەۋلەتى ئىسلامىيەكان، كەردىان.

(۲) مەبەست جەنگى يەكەم و دوۋەمى جىھانىيە: ئەگەرنا ئىستا ھەر سەرگەرمى ھەلەيساندنى شەر و كوشتارن لە نېۋ گەلانى مسولماندا و چەك و جىبەخانەكانى خۇشيانان پى ساغ دەكەنەۋە!

۲- بۆچمە دوايىن بەرنامەمە خۇا لەنيۇ گەلمە عارەبدا ھاتە خۇار ؟!

ترسناكتىن نەخۇشىي، كە لە ئەنجامى بىلاوبونەودى مىكرۇبى ناسيوناالىزىم بەنيۇ گەلانى ئىسلامدا و، لەنيۇ گەلى كوردماندا پەردى سەندو و، زۆر كەسى بە ھەلە بردو و كەواندو و، لە ئىسلامەتتى تۆراندو، برىتتتە لە: رەفۇرۇن و نەويستنى ئىسلام، چونكە لەنيۇ گەلى عارەبدا و بەزمانى عارەبىي نىرراو!!

ئىنجا سەير لەوودايە، كە ھەركام لەو بە رەچەلەك مسولمانانەي، كە بە ئىسلام رازىي نىن، لەبەر ئەودى لە نىشتامانىكى عەرەبى و، لە ھەل و مەرجىكى وادا نىرراو، ھىچ پىي نەنگ و شوورەيى نىيە، كە لە رۇژىكى ساردى زستاندا، پالتۇيەكى رۇوسىي دەبەر بكا و، چەترىكى ئەمەرىكىي لەسەر خۇي ھەلداو، گۇرپپەكى ئىنگلىزىي دەپى بكا!!

بەلام، كە باس دىتە سەر ئىسلام، مىزاجى تىك دەچى و، نىوچەوانى گرژ دەپى و دەلى: مەگەر ئىسلام لەنيۇ عارەبدا و بەزمانى عارەبىي نەنرراو؟! كەواتە ھىچ پەيودەندى بە ئىمەو نىە.

ئەم قسەيەي ناسيوناالىستەكان، كە گوايە: ئەوان بۇيە ئىسلام رەفۇرۇن دەكەن، چونكە دياردەيەكى نەتەوھىي گەلى كورد نىيە و، ئەوانىش بەس بەشتى خۇمالىي و نەتەوھىي رازىن،^(۱) ناتوانى ئىقناعمان بكات، چونكە خۇ نە پالتۇ رۇسىيەكە و،

(۱) لەراستىيدا ئەم خەسلەتەي نەتەودەپرستەكان، دياردەيەكى نەفامىيە و، لەگەل چەمكى مەرفاھەتتە ناگونجى، سەرەراي دۇايەتتى لەگەل ئىسلامدا.

نەچەترە ئەمىرىكىيەگە ۋ، نە گۆر ئىنگىلىزىيەگەش، دياردە ۋ بەرھەمى نەتەۋدىي
كورد نەۋون!

يىگومان ناشلۇي بگوتى: ئاخىر كەل ۋ پەل ۋ بىروباۋەر لىك جودان، چۈنكە:

۱- ئىمە ھەر نەۋنەمان بە كەل ۋ پەل ھىنايەۋە، ئەگەرنا ئەۋ جۆرە كەسانە،
بەر لەۋدى كەل ۋ پەل، ئەۋ نەتەۋە بىيانە ۋەربگرن، بىروۋچوون ۋ بىردۆزىيان
لى ۋەردەگرن، مەگەر بىردۆزەي (ماركسىزم - لىنىنىزم)، زادەي بىرو ھۆشى
كوردەكانى سلىمانى ۋ دياربەكر ۋ سابلاغە، يان ھى ماركسى ئەلمانىي ۋ
لىنىنى پروسىيە؟!

يان مەگەر بىردۆزەي دارۋىنىزم، مام پىرۋتى ھەلشۋىي بىياتى ناۋە، ياخود
دارۋىنى ئىنگىلىزى؟!

يان ئايا بىرى بونايەتتى (الوجودية)، ھەلقلاۋى زەينى كوردىكى شارباژپرىيە،
يان بابايەكى ئەمەرىكىي؟!

۲- ھەرۋەك چۆن سوۋد ۋەرگرتن لە كەل ۋ پەلەكان، لەسەر ھىچ گەل ۋ تىرەكە
تاپۇ نەكراۋە، ئايىنى ئىسلامىش، مۆلكى تايىبەتتى ھىچ گەل ۋ تىرەك نىيە ۋ،
ھەموۋ مۇقايەتتى تىيدا بەشدارە بە يەكسانىي، خۇ ئەگەر كەل ۋ پەلەكان مۆر
ۋ ناۋونىشانى كارگە ۋ ۋلاتىكى ديارىكراۋيان پىۋەيە، ئايىن - مەبەست لە ئايىن
بەس ئىسلامە-^(۱) ئەۋەندەشى نىيە ۋ، يىجگە لە مۆرى كارگەي خوايەتتى ۋ
ناۋونىشانى بەرنامەي ژيانى مۇقايەتتى، ھىچ شتىكى دىكەي پىۋە نىيە.

كەۋاتە: پىشگىرىيىكردن لە ۋەرگرتنى ئىسلام، بە برۋبەھانەي ئاۋا يىجى،
شتىكى ماقوۋل ۋ ژىرانە نىيە.

(۱) چۈنكە تاقە ئايىنى راست ۋ تەۋاۋ ۋ ئىعتىبار پىكراۋ، بەس ئىسلامەۋ، جگە لە
كتىبەكەي ئىسلام (قورئان) سەرھەم كىتەپەكانى تىكراي بەرنامە ئاسمانىيەكان، بە ئىعتىرافى
شۈنكەۋتۋانپان گۆرۋارون ۋ دەستكارىي كراون، بەلام (قورئان) رىستەيەك، ۋشەيەك، بگرە
پىت (حرف) ئىكىشى نەگۆرۋاۋە، چۈنكە خۋاي كارزان بۇ تىكراي مۇقايەتتى ناردۋە ۋ دىۋايە
بەسەلامەتتى ۋ دەستكارىي نەكراۋىش لەبەردەستدا بىمىننەۋە.

مادام واپى، با بزانين ھۆى راستەقىنەى پىشگىرىيىکردن و، رازىي نەبوونى ناسىۋانالىستەكان لە ئىسلام چىيە؟!

بە بۆچوونى بەندە، دوو شتى سەرەكى ھەن، كە بوونە ھۆى دوورەپەرئىزىي ئەو جۆرە كەسانە لە بەرنامەى خوا:

يەكەم: ھەبوونى دەستەيەك عارەبى خوانەناسى رەگەزپەرست (مەبەست عارەبە بەعسى و شوقىنيەكانن)، كە بەشيكيان ھەر بىيەردە دەرى دەپن، كە برۋايان بەئىسلام نىيە و دەلئىن: ئىسلام بۆيە لەنيو گەلى عارەب دا سەرى ھەلداۋە، چونكە لە ھەموو گەلانى دىكە لىھاتوتتر و زىرەك ترن و، (محمد) عارەبىكى بەمشوور و بلىمەت و لىزان بوو، بۆيەش بەناۋى ئايىنەۋە خەلكى بانگ كرد، چونكە زانى ئەگەر بەناۋى خواۋە قسە بكات، چاكترى لىۋەردەگرن و فەرمانبەرىي دەكەن!

ھىندىكىش دەلئىن: بەلى، ئىسلام ئايىنىكى خوايىيە و (محمد) (صلی اللہ علیہ وسلم) پىغەمبەرى خوايە، بەلام خۋاى زانا بۆيە دوايىن بەرنامەى خۋى لەنيو نەتەۋەى عارەب دا نارد، چونكە خوا گەلى عارەبى لەنيو گشت گەلانى جىھاندا ھەلئىزاردو، و، ئىمتىيازى پىداۋن و ويستوويەتى لە ھەمووانيان بەرزتر بكاتەۋە و، پتر رىزىيان لى بگرى!

بەكورتىي: ئەو عارەبە ناسىۋانالىستانە دەلئىن: ديارە گەلى عارەب لە ھەموو گەلانى دنيا باشتەن و، خوا لە ھەموانى خۋشتەر دەۋىن، بۆيە دوايىن پەپرەۋى خۋى لەنيو واندا ناردو.

ئىنجا لە ئەنجامى ئەم جۆرە قسانە و، زۆر شتى دىكەى نەتەۋەپرستانە و نائىسلامىيانەدا، ھەندىك لەو رۆلە كوردانەى، كە يان چاك لە ئىسلام ھالى نەبوون و برۋا دامەزراۋ نىن، يان ھەر مسولمان نىن و، كەوتوونە بەر تىن و تەۋرمى رىچكە دەست كەردەكان، لە بەرانبەر ھەلۋىستى نەتەۋەپرستانەى ئەو پىرە عارەبە ناسىۋانالىستەدا، كاردانەۋەيەكى نەتەۋەپرستانەترىان گرتۆتە بەر و، بەھىچ رەنگىك ئامادە نىن، كە تەنانت گويىيىستى باس و خواسى ئىسلامىش بن، چ جاي برۋا پىھىنان و شوين كەوتنى.

چونكى ئەو رۆلە كوردە، لە ئىسلام بىئاگايانە، كە ئەم جۆرە قسە و ھەلۋىست و رەفتارە نائىسلامىيانە لەو پىر: نەتە ۋە پەرستە دەيىن، دەلەين: رەنگە ئەو عارەبانەش، كە لە سەرەتاۋە قورئانيان لەنىۋدا ھاتە خوار، ھىچ جىاۋازيان لە گەل ئەمانەى ئىستا نەبى! ئنجا لە ئەنجامى ئەو بەراۋرد كردن و قىياس و پىك گرتەدا، نەك ھەر رىق و قىن لە عارەبە مەسۇلمانەكانى پىشىن ھەلدەگرن، بەلكو لە ئىسلامىش دەتۈرىن و زىز دەبن و، بە مەرەدى ئەو كەسە دەچن، كە پىشىنان لەبارەيانەۋە گوتۇۋيانە: ((زارى بەشیر سوۋتابوو، فوۋى لە - دۆ - ش دەكردا))!

دوۋەم: بەلام ۋەنەبى تاقە ھۆى دوۋرەپەرىزى ھەلگىرانى ئالای ناسيۋنالىزىم و، ھەموو شتە ئىزم دارەكانى دىكەش - لەنىۋ گەلەكەماندا - بەس بىئاگايى لە ئىسلام و، دىتنى ھەلۋىستى نەتە ۋە پەرستانە و خۆسەپىنەرانەى عارەبى بەدەفەر و نامسۇلمان بى، بەلكو ھەشيانە زۆر چاك دەزانى كە ئىسلام ئايىنىكى خۋابى و جىھانىيە و، بۆ ھەموو گەلانى سەر زەۋى يە، بەلام ھەر برۋاى پىي نىيە و كەۋتۋتە شوين رىچكە و بىردۆزەيەكى دىكە.

بۆيەش لە رەفزكردنى ئىسلام دا، پەنا دەباتە بەر بىرى ناسيۋنالىزىم، تاكو بە دەردى كورد گوتەنى: (بە بەردىكى دوو كىلان بىشكىنى):

۱- ھەم گەلەكەى ھەلخەلەتتىنى بەۋەى، كە گۋايە ئەو، رقى لە ئىسلام ھەلئاستى و بىپرۋا نىيە، بەلام بۆيە گۋىرايەلى نابى، چونكە ئايىنى عارەبانە.

۲- ھەم بىرى ناسيۋنالىزىم و ھەر بىردۆزەيەكى دىكەش، كە بىيەۋى لەجىاتى ئىسلام بىخاتە بىر و مېشكى گەلەۋە، بىنەۋەى لۆمە و سەرکۈنە بىرى و بەخراب ناۋى بىن!!

ئنجا سەير لەۋەدايە، كە لەنىۋ ھەردوۋك بەردى ناسيۋنالىستى عارەب و كورددا، كارو كاردانەۋە (فعل ورد فعل)كى توندوتىز ھەيە، لەلايەكەۋە عارەبە ناسيۋنالىستەكان دەلەين: ئىمە ھەلئازدەين و ھىچ نەتەۋەيەك لە نەتەۋەى عەرەب بالاتر نىيە و، عارەب ئىمتىيازىان بەسەر ھەموو گەلانى جىھاندا ھەيە و،

لە كاردانەۋە (رد فعل) ى ئەو درۆ و دەلەسە بى بنچىنانەى ئەۋاندا، بەردى ناسىۋانلىستى كوردىش دەلەن: گەلى عارەب خراپترىن و دواكە وتوتترىن و كەۋدەن ترىن گەلى سەر زەۋىن و، ئىسلامەتەش چۈنكە بۆۋان ھاتو، ديارە بىكەك و پوۋچە!!

بەلام گومانى تىدا نىيە، كە ھىچ كام لەو دوو بەردىە، ھەلۋىستىكى راست و ۋاقىيەيان نەگرتۋتە بەر، چۈنكە ھەركامىكىيان، سۈارى ئەسپى سەركىشى بىرى گەل پەرسىتى بوۋە و، لەپرتاۋيان، لاقى دەبەرىك ئالقان و سەرچەنگ چۈۋە.

بەلام لە سۆنگەى ئەۋدە، كە بەشى زىاتر لە عارەبە ناسىۋانلىستەكان، دەستيان لە ھەلايساندنى ئاگرى ئەو ھەرا و ئازاۋىدەدا ھەيە و، گەلى كورد بەزۆرىي ۋەك كاردانەۋە (رد فعل) ى عارەب و تورك و فارسە نەتەۋدەپەرستەكان، كەۋتوونەتە چالى نەتەۋدەپەرستىيەۋە، بەس بەرپەرچدانەۋەى قسە و ئىددىيەى ئەۋان بە پىۋىست دەزانم.

كەۋاتە با بزانىن، خۋاى كاربەجى لەبەرچى دوايىن بەرنامەى خۋى لەنىۋ عارەباندا نارد؟!

دەتۋانىن لە چەند خالىكدا ئەم مەسەلەيە پروون بىكەينەۋە:

۱- بەر لە ھەموو شتىك پىۋىستە بزانىن، كە لە پروانگەى ئىسلامەۋە، رەۋا نىيە ھىچ تىرە و گەلىك خۋى بەسەر تىرە و گەلانى دىكەدا ھەلكىشى و، شانازىيان بەسەردا بىكات، بەلكو لەراستىدا، ئەو خۇبادان و خۇ ھەلكىشانە، لە قورئانى قسەلەجى و، فەرموۋدەكانى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) دا، بەتوندىي تاۋانبار كراۋە، ۋەك لە لاپەرەكانى پىشۋودا پروون كرايەۋە، بۆ وئە: خۋاى زانا لە بەرپەرچدانەۋەى جوۋلەكەكاندا، كە دىيانگوت:

﴿ نَحْنُ أَبْتَنُوا اللَّهَ وَأَجَبْتُهُ ﴾ ئىمە كورانى خوا و خۇشەۋىستانى ئەۋىن،

فەرموۋى: ﴿ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ ﴾ المائدة: ۱۸.

ۋاتە: بلى: ئەدى - ئەگەر راستە كۆپ و خۆشەويستى خوان - بۆچى بەھۆى تاۋانەكانتانهۋە سزاتان دەدات؟! نەخىر، بەلكو ئىۋەش مەۋقېكن لەۋ خەلكەى، كە دروستىكردوون.

دىسان خۋاى كاربەجى لەكاتىكدا، فەرمانى بەشەيتان كەرد، كەرنووشىي رېزگرتن بۆ ئادەم بەرى، وېرەى كۆمەلى فرىشتان، شەيتان ياخىي بوو و سەرىپچىي كەرد: لەعنەت و نەفرىنى لىكەرد و، لە بەزەبى خۆى دوورى خستەۋە، ھەلبەتە كاتىك شەيتان فەرمانى خۋاى جىبەجى نەكەرد، خوا لىي پەرسى: بۆچى و چ شتىك رېي لىگەرتى، كە كەرنووش بېەى؟! شەيتان لە ۋەلامدا گوتى: مەن لە ئادەم چاكترەم، ئەۋ لە قورئى دروستكراۋە و مەن لە ئاگر:

﴿وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ فَسَجَدُوْٓا اِلَّاۤ اِبٰلٰسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّٰجِدِيْنَ ۝۱۱﴾ قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ قَالَ اَنَاۡ خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْنِيْ مِنْ نَّارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِيْنٍ ۝۱۲﴾ الأعراف: ۱۱-۱۲.

ۋاتە: بەدلىيىي ئىمە خۇلقاندومان، دۋايى وىنەتانمان كىشا، ئىنجا بە فرىشتانمان فەرموو: كەرنووش بۆ ئادەم بەرن، جا ھەموويان كەرنوشيان بەرد، يىنجە لە شەيتان، ئەۋ لە كەرنووش بەران نەبوو، - خوا - فەرموى: چ شتىك پىشگىرىي لىكەردى، كە كەرنووش بېەى، كاتىك فەرمانەم پىكەردى؟ گوتى: مەن لەۋ چاكترەم، مەن لە ئاگر دروستكردوۋە، ئەۋت لە قورئى دروست كەردوۋە.

ۋەك لىرەدا دەبىنەن، شەيتانى بەد، بۆ پاكانە(تەبىرى) ھەلوئىستى ياخى بوۋانەى خۆى، پەنا دەباتە بەر ھەمان بەلگەى جوۋلەكە و نەتەۋەپەرستەكان!

بەلى! شەيتانىش ۋەك وان، لەجىاتى ئەۋەى شانازىي بە كەردار و رەفتارىكەۋە بىكات، كە بە ئازايەتتىي خۆى ۋەدەستى ھىناۋە، شانازىي بە ماددەۋ توخم و رەگەزەكەيەۋە كەردوۋە، كە ھىچ دەستى ۋى تىدا نىە!

كەۋاتە: ھەركەسىك بىەۋى بەھۆى شتىكەۋە خۆى بادا و، شانازىي بەسەر خەلكدا بىكات، كە بە ئازايەتتىي و تىكۆشانى خۆى ۋەدەستى نەھىناۋە، خوا بۆى بىرپار داۋە،

ۋەك: (پەزىلەت، نەتەۋە، نىشستىمان، پەزىلەت و زىيان)، ئەۋە پەزىلەت شەيئەنى بەدى گەرتە،
بە بەلگەيەكى شەيئەنى، خۇي بە سەھوۋە بىرە، پەزىلەت بىرە بىرە. (۱۱)

۲- لەرۋانگە قورۋانە، گەلى عارەب بەر لە ھاتنى ئىسلام، گەلىكى سادە و
نەخوئەندەوار و سەرگەردان بوو، ۋەك خۇي زانا فەرموۋىتە:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ الجمعة: ۲.

ۋاتە: خۇا ئەۋ زاتەيە، كە لەنىۋ نەخوئەندەواراندا پەزىلەت بەرەكى لە خۇيان نارد.
يىگومان ئەۋ گەلە، بەر لە ھاتنى، ئەۋ لەنىۋ سەرگەردانىيەكى تاشكرادا بوون.
دىسان ۋەك قورۋان ھەۋالى پەداۋىن: كە عارەبەكان پەش ھاتنى ئىسلام
پەكەۋە دۇرۋىن بوون و شىريان لە يەكەدى دەسوۋ:

﴿وَأَذْكُرُوا لِلَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ
إِخْوَانًا﴾ آل عمران: ۱۰۳.

ۋاتە: يادى چاكەى خۇا بەكەنەۋە بەسەر خۇتانەۋە، كاتىك - بەر لە ئىسلام-
پەكەۋە دۇرۋىن بوون، بەلام خۇا دۇتەنى پەكەۋە بەست، ئىجا بەھۇي بەرنامەى
خۇاۋە، بوۋنە برا.

ھەروەھا ۋەك قورۋان ھەۋالى پەداۋىن، ئەگەر ھاتبا و خۇي كارزان قورۋانى
ناردىيە سەر گەلىكى دىكەى غەيرى عارەب، عارەبەكان نامادە نەبوون پەرواى
پەش، ۋەك فەرموۋىتە:

﴿وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ عَلَىٰ بَعْضِ الْأَعْجَمِينَ ﴿١٩٨﴾ فَقَرَأَهُ عَلَيْهِمْ مَا كَانُوا بِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١٩٩﴾﴾
الشعراء: ۱۹۸-۱۹۹.

(۱) يىگومان ئەۋ شەيخ و سەيىد و تاغا و مېر و بەگەنەش، كە خۇيان بە ۋىجا و پەزىلەك (نەسب) ۋە
ھەلەكەش، ھەر لەبەر ئەۋە بە عورفى كۆمەلگە ناۋى: شەيخ و سەيىد و تاغا و مېر و بەگەنەش
بەسەردا پەروا، خۇيان لە خەللى بە زۆرەر دەگەن، ۋەبەر ئەۋ ھۆكەم دەكەن.

واتە: ئەگەر ھاتبا و - قورئانمان - ناردىبايە سەر ھەندىك لى عەجەمەكان^(۱) و بەسەر - عارەبەكان - یدا خوئندبايەو، برۋايان پىچ نەدەھىنا.

لەم دەقە قورئانىيەدا وا دەرەدەكەوئ، كە خۋاى كاربەجى بۆيە قورئانى لەنيو گەلى عارەبدا ناردۆتە خۋار، چونكە گەلىكى ھىندە كەللە وشك و خۆپەسەند و گوۋشە گىر بوون، ئەگەر نىررابايە سەر غەيرى خۇيان، برۋايان پىچ نەدەھىنا، بەلام وادىارە عەجەم، لە عارەب زەين روونتر و، ئاسۋى بىريان فراوانتر و ئامادەتر بوون، بۆ وەرگرتنى حەق لە ھەر كەسكەوۋە پىچ.

ئىستە خوئنەرى ئازىز!

لە خالى يەكەمدا روون بۆۋە، كە گەل و نەتەوۋەكان ھەموو يەكسان و، ھەر گەل و نەتەوۋەكەش لافى ئىمتىياز و گەورەپى لىدات، بەسەر گەلانى دىكەدا، ئەوا بە ھەلە داچوۋە و رىچى راستى بزرکردوۋە، رچە شەيتان و جوۋلەكانى گرتوۋە.

لەخالى دوۋەمىشدا خراۋەتە روو، كە قورئان فەرموۋىيەتى: گەلى عارەب بەر لە ھاتنى ئىسلام، سادە و نەخوئندەوار و سەرگەردان بوون^(۲) و، پىكەوۋە ناكۆك و ناتەبا و دوژمن بوون، دىسان راگەيەندراۋە، كە ئەگەر قورئان نىررابايە سەر گەلىكى دىكەى غەيرى عارەب، ئەوا گەلى عارەب ئامادە نەبوون، برۋاى پىچ پىنن و بەدۋاى بىكەون.

كەواتە: ئىرەدا دەرەدەكەوئ، كە ھاتنى ئىسلام لەنيو گەلى عارەبدا، ناگونجى بىكرىتە بەلگەى لىتەتۋىيى و گەورەپى عارەب بەسەر گەلانى دىكەدا، چونكە دىتمان: قورئان، كە باسى نەتەوۋەى عارەب، پىش ھاتنى ئىسلام دەكات، لايەنى كەم، ئەگەر شكاندن و تانە لىدانى لى نەفامىتەوۋە، مەدح و پىھە لاگوتنىش ناگەيەنى.

(۱) (عجم) واتە: غەيرى عارەب.

(۲) لە ئالقامى سىيەمى (ئىسلام و رىچىكان)دا چاكتەر نەم باسە روون كراۋەتەوۋە، كە برىتەيە لە (ئىسلام و رىياكەرەوۋە، نەك تلىك).

ئىنجا ئىستى، كە بە كورتىيى زانىمان دەعوای ئىمتىياز و زیادى عارەب، بەسەر گەلانى دىكەدا، چەند بىبىنچىنەيە و، زانىمان، كە ھەلېژىررانى عارەب بۆ تىدا رەوانەكرانى دوايىن پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)، لەبەر چاۋى كالى عارەب و، لەبەر گەورەيى و ئىمتىياز و زىدەيىيان نەبوو، با بزائىن ھۆ و ھىكمەتى ئەو دياردەيە چىيە؟!

ھىكمەتى ھەلېژىررانى دوايىن پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)
لەنيو گەلى عارەب دا :

يەكەم: پىش ھاتنى ئىسلام، دوو دەۋلەتى گەورە ھوكمرانىيى جىھانيان دەکرد و، جىھانيان دابەش كەردبوو، كە برىتى بوون لە: (فارس و رۆم)، لەدواى ئەوانىشەو (ھىند و يونان) بوون.

ئىنجا ھەرچى دەۋلەتى فارس بوو، پەر بوو لە بىرورپا و فەلسەفەى جوراوجۆر و پىكەو دژ، لە دەۋلەتى فارسدا، رېچكەى زەردەشتايەتتى باو بوو، كە كاربەدەست و دەسەلاتدارەكان نوپەرى بوون و، يەككە لە پاىە فەلسەفەيەكانى ئەو بوو، كە ژنەينانى پىاۋى لەنيو نزيكانى، ھەك: دايك و كچ و خوشك، بەچاكتەر دادەنا، ھەك لە خرمى دوور و بىگانە!! تەنانت (يزد جرد)ى دوو، كە لە نيودراستى سەدەى پىنجەمى زايىنىدا ھوكمى دەکرد، لە گەل كچەكەى خۆى جووت بوو و كەردىە ژنى خۆى، ئەمە و بىجگە لە زۆر لەرپى لادان و، ئاكارى دزىو و رەفتارى بەدى دىكەى جوراوجۆر، كە مەوداى باس كەردىيان نىە.^(۱)

دىسان لەنيو فارس دا، رېچكەى (مانەويى) ھەبوو، كە بنچىنە فەلسەفەيەكەى برىتى بوو لە: بوونى مەرۆف - وجود الانسان - ى بە خراپ دادەنا، بۆيە دىگوت: پىويستە مەرۆف نەھىلرئ و، ژن ھىنانى قەدەغە كرد، تاكو زاۋزئ نەمىنى!^(۲)

(۱) پروانە: (فقه السيرة)ى محمد سعيد رمضان البوطي، ل ۳۷.

(۲) پروانە: (خاتم النبیین)ى محمد أبو زهرة، ب ۱، ل ۱۱.

يەكى دىكە لە بىرو فەلسەفەكانى فارس برىتى بوو لە: رېچكەى (موزدەكىي)،
كە وەك شەھەرەستانىي دەلئىت: فەلسەفەكەى برىتى بوو لە: حەلأل كردنى ئافرەتان
و سامان و دارايى و، ھەموو شتەك بۆ ھەموو كەسەك بەيەكسانىي و، ھاوبەشىي
بى جىاوازيى، واتە (شيوعية النسا و والأموال).

بەلام دەولەتى رۆم، گيانىكى دىكتاتورانەى ھەبوو و، زۆر شەپرىو و
سەغەلت بوو، بەھۆى ئەو دووبەرەككەى ئايىنىيەى، كە لەنيوان ديانەكانى شام و
ميسردا ھەبوو، ئەو دەولەتە پىشتى بە ھىزى سەربازىي و داگىرەرانەى خۆى
بەستبوو، لەپىناو گەشەپىدانى ئايىنى مەسىحىي و، دەستكارىيەكردنى بەگويەرى
ھەواو ئارەزووى خۆى.

بىگومان ئەمىش، وەك دەولەتى فارس، شل و شىواو و بىسەرۋىەرە بوو، لە ئەنجامى
پەرەسەندى ژيانى پىر عەيش و نۆش و خۆشگوزەراناھەدا و، بەھۆى ستەمى
ئابورىيەھە، كە لە دانىشتوان دەكرا، لەرپى سۆغەرە و بىگار و باج و سەرانە سەندەھە.

يۆنانىش لەنيو گىژاوى ئەفسانە و، بىروبوچۈونە فەلسەفىي و خەيالىيەكانىدا
نقووم بوو بوو، بىئەھەى پىيان بگاھە بەرھەم و ئەنجامىكى بەكەلك.^(۱)

ھىندىش، وەك مامۇستا (أبو الحسن الندوي) دەلئىت: ھەموو مېژوونوسانى
ھىند لەوھەدا قەسەيان يەكە، كە ئەو سەردەمەى ھىند، بە دواكەوتوتوتىن قۇناغ
دەژمىرى، لە ھەموو بوارەكانى ژياندا، چ ئايىنى، چ كۆمەلايەتى، چ رەھەت و
ئاكار، ھىندىش لەگەل دراوسى و دەستەخوشكەكانىدا، بەشدار بوو لە رووخانى
رەھەتتى كۆمەلايەتتىدا.^(۲)

ئەمە بەكورتىيى حال و بالى ھىزە دەسەلاتدارەكانى جىھان بوو، لە سەرۋەدى ھاتنى
ئىسلام دا، ئىنجا با بزانىن، دوورگەى عەرەبى (الجزيرة العربية) لە چ ھالىكدا بوو؟

(۱) پروانە: (فقه السيرة) ل ۳۸.

(۲) پروانە: (ماذا خسر العالم بانحطاط المسلمين؟) أبو الحسن الندوي، ل ۲۸.

ئەۋكات دورگەى عارەبى، ھىدىي ۋ ئارام بوو و، دور بوو لەو ھەموو ئالۋىزى ۋ يىسەرەبەرەيىيەى جىهان، چونكە دانىشتۋانى، نە شارستانەتىي ۋ رابواردن ۋ خۆشگوزەرانى دەۋلەتى فارسى يان ھەبوو، كە بەرەو رۋوخان ۋ رەۋشت نزمىي^(۱) ۋ فەلسەفەدانان ۋ رېچكە داتاشىنيان بەرى، نە دەسلەت ۋ ھىزى سەربازىي رۋمىشيان ھەبوو، كە بتوانن دەست درېزىيى بكنە سەر ۋلاتانى دەۋرەريان، نەۋەك يۋنانىيەكان، دەرەتەى فەلسەفەچىيەتى ۋ دم بەدمە ۋ وتوۋىزى قوۋلىان ھەبوو، تاكو مىشكىيان بىيئە نيچىرى خەيال ۋ ئەفسانەكان.

سروشت ۋ نەفسى عارەبەكان لەو سەردەمىدا، زۆر ۋەك كەرەسەيەكى بەكارنەھاتۋى خاۋ دەچوو، كە لە ھىچ قالب ۋ بۆتەيەكدا قال نەكرائىتەۋە.^(۲)

كەۋاتە: گەلى عارەب لەو كاتدا، لە ھەموو گەلانى دىكە گونجاوتر ۋ لەبارتر بوون، بۇ راگەياندىنى بەرنامەى خوا.

دوۋەم: ۋەك پىشتەر گوتمان: گەلى عارەب گەلىكى سادە ۋ نەخوئندەۋار ۋ سەرگەردان بوو، ئنجا ھەلېژاردنى دوايىن پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لەنيو گەلىكى ئاۋادا، ھەم دەبىتە بەلگەيەكى دەم كوتكەر بۇ كەسانىك، كە بىيانەۋى تانەۋ تەشەر لە پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) بگرن ۋ بلىن: ئەم قورپانە ھى خوا نىيە ۋ بۇ خۆى دايانەۋ، يان لە ئەنجامى زانىارىي ۋ خوئندەۋارييدا فىرى بوۋە، ۋەك قورپان دەفەرمۋى:

﴿وَمَا كُنْتَ تَسْلُو مِنْ قَبْلِهِ مِنْ كِتَابٍ وَلَا تَخُطُّهُ بِمِمْسِكَ إِذَا لَأَزْتَابَ الْمُبْطُلُونَ﴾
العنكبوت: ۴۸.

ۋاتە: تۆ - ئەى پىغەمبەر! (صلى الله عليه وسلم) - لەپىش ويدا، ھىچ كىيىكت موتالا نەكردۋە ۋ، ھىچت بەدەستى راست نەنوۋسىۋە، ئەگەر ۋابايە

(۱) بىگومان عارەبەكان رەۋشتى نزمىيان زۆر بوو، بەلام رەۋشت لەسەر ناستى دەۋلەت ۋ، چەند تاكىك، لىك جودان.

(۲) بېروانە: (فقه السيرة) ج ۳۹.

لاړئ بووان، ددكهوتنه گومانه وه. (واته: بيانووى كهوتنه گومانيان به ددهسته وه ددهبو).

نيررانى ئىسلام له نيو گهليكى ساده و نه خوښندواري وهك عاړه بډا، ددهيته موعجيزه يه كي ميروويى بو ئىسلام، چونكه له وانه يه ته گهر له نيو گهليكى خاوهن شارستانه يتي وهك: فارس، يان خاوهن سويا و ددهسلا تي وهك پږم، يان خاوهن فلهسه فهى وهك: يونان دا نيررابايه، خهلكي گوتباي: نازايه يتي ئىسلام نه بوو، كه له نيو پږم، يان فارس، يان يونان دا ددهولته تي دروستكرد، بهلكو ههر نازايه يتي تهو ددهولته خوئى بوو! بهلام تايا ئىستا، بيجگه له ئىسلام نازايه يتيه كه بو كي ددهگهريتمه وه؟!

سييه م: دورگه ي عاړه يي هه رچهنده لاړه پ كهوتوه، بهلام كه رتي ئاسيا و ته فريشيا پيكه وه ددهستى و، له ته وروپاشه وه دوور نيه، ئنجا ته گهر بيت و ئاستى هوپه كانى هاتووچوئى ته وده مى له بهرچاو بگريڼ، ههست به گرنگي و بايه خيى جوگرافيايى تهو شوينه ددهكهن و، حيكمت و كاربه جيئى خواى زانا لهدياريى كردنى تهو شوينه مان بو ددردهكهوئ.

نابى هه موو شتيكيش، ههر له گوښه نيكاي چاخ و سه رده مى خو مانه وه سهير بكهين و، له هه مبانهى خو مان دا گويزان بژميږين!

چواره م: كه عبه ي پيرؤز (البيت الحرام) كه ددهستكرد و شوينه واري ئيبراهيم پيغه مبه ره (صلى الله عليه وسلم)، پله وپايه و حورمه تيكي زؤرى هه يه له دلي هه موو گهلانى خواپه رست دا، چونكه ئيبراهيم به بابى پيغه مبه ران (أبو الأنبياء) ناسراوه و، رپزي له لاي هه موو خواناسانى جيهان هه يه، هه لبه ته تهو شوينه پيرؤزه ش له كو كرده وه و راكي شانى دلي خهلكيدا، بايه خي هه بووه.

پينجه م: نه ته ودى عاړه ب هه رچهنده ساده و نه خوښندوار و نه زان بوون و، ردهشت و خووى دزيوى ناله باريان زور بوون، بهلام پيوسته تهو شمان له بير نه چي كه:

نەتەۋەى عارەب لە نىمچە دورگەى عارەبىدا، لە سۆنگەى ئەۋەدە، كە نىشتەمانىكى ھەتا بلىي، بىي خىر و كەم دەرامەت و قاقەر و دىمەكارىان ھەبوو، ھىچ كام لە ھىزە زەبەلاحە جىھانخۆرەكانى ئەو كاتە، چاۋى تىنەدەبرى و پەلامارى نەدەدا، بۆيە پارىژراۋ بوون، لە بارودۆخىكى يەكجار ئازاد و سەربەستدا، بەژيانىكى سادەو كەم مەسرەفەۋە دەژيان، ھەر ئەۋەش بوو كە واى لىكردبوون، لەسەر زەمىنەى نەتەۋاىەتیی كۆنەبنەۋە، خەلكەكە ھەر بە تىرەتيرەبىي و پەرژوبلاۋىي بىمىنەۋە، كەس گەردن كەچى كەس نەبىي، ھەركەسە كۆيخاى گوندى خۆى بىي.

ئىنجا لەبەر ئەۋە: ئەو دوورگە دوورە پەر لە ئازادىي و سەربەستىيە، باشتىن و گونجاۋتىن جىگەى تىدا شىن بوون و فراژوو بوونى ئەو نەمامە ئىسلامىيە بوو، كە بۆ خۆى ئامانجى پزگار بوون و ئازاد كەردنى بەندەكانە، چونكە بىروباۋەرىكى ئەۋتۆ، لەبارودۆخىكى ئازاد و سەربەستدا نەبىي، زۆر بەزەحمەت گەشەدەكات و دەخەملى!

ئەمە لەلەيەكەۋە، لەلەيەكى دىكەشەۋە، ئەو عارەبە بىابانىيەنە بە حوكمى ژيانى دژوار و سەختى دەۋارنشىنى و راۋچىيەتى و مالاى راگرىي، بەھەل و مەرجى سەخت و بەزەحمەتى ژيانىان، زۆر خەسلەتى ۋەك: ئازايەتیی، خۆراگرىي، پشۋودرىژىي، قەناعەت، فېداكارىي، بەرچاۋتيرىي (يان تىداۋوون، كە لەبەر نەبوونى بەرنامەيەكى رېك و پىكى ژيان، گەلىك جارەن ئەم خەسلەتە چاكانە لەرپىيەكى ھەلە و چەۋت و، بەمەبەستى خراپەۋە بەكاردەھىنران.

ئەم خەسلەتانەش زۆر پىۋىستىن بۆ كەسانىك، كە دەيانەۋى ئايىن و بەرنامەى خوا، لەسەر زەۋى بچەسپىتن و بەجىھانى رابگەيەنن.

شەشەم: ئەگەر بەۋردىي لەزمانى عارەبى ورد بىنەۋە، دەبىنن: زمانىكى تىرو تەۋاۋە، چەند تاييەتمەندىيەكى تىدا ھەن، كە لە ھىچ زمانىكى دىكەى جىھاندا بەدى ناكرىن، لەسۆنگەى ئەمەۋە: جىي خۆيەتى زمانى عارەبى بىرى بەزمانى گشتىي ئىسلام و مەسۇلمانان، كەۋاتە:

لەبەر ئەم ھىكمەت و ھۆيانە و - ھى دىكەش - بوو، كە خۋاى كاربەجى
لەنيۋەدوورگەى عارپىيدا و لەنيۋەتەۋەى عارپىيدا، بەزمانى عارپىى دوايىن
بەرنامەى خۋى بۇ مروۋقايەتتىى رەۋانە كرد.

مادام وايى، ئەو عارپە ناسىۋى ئالىستانەى، كە شانازىى بەۋەدە دەكەن و
خۋيان بەسەر گەلاندا ھەلدەكىشن و، لافى ئىمتياز و زىددەيىيان بەسەردا لىددەدەن،
قسەيەكى بىبەلگە دەكەن و، عادەتى ھەلەى شەيتان رەچاۋ دەكەن، كە خۋى
بەتوخم و رەگەزەۋە ھەلدەكىشا و، كەشخەى بەسەر ئادەم دا لى دەدا، بەلام
سەرەنجام لەبەر ئەو خەسلەتى خۇ ھەلگىشان و لووت بەرزىى و خۇ بەزلگىرىيە،
نەك ھەر بەرز نەۋۋە، بەلكو نەفرىنىشى لىكرا و، ترو كراۋ سووك و رىسوا بوو و،
دووچارى توورپىى و تۆلە و جەزەبەى توندى خواش بوو!

كەۋاتە: با ئىمەش ھەرنەبى پەند ئە رابردوان ۋەربگىرىن و، ئاگادارىين،
بەدەردى وان نەچىن!

دەبا تىكرا بەرەو ئىسلام و رىبازى پىغەمبەر(صلى الله عليه وسلم)
بگەرپىينەۋە، ۋەك پىشىنە رەسەنەكانمان: باۋەش لە ئىسلام ۋەرىينىن و، ۋاز لە
ھەموو رىچكە و كۆرەرپىيەكان يىنىن و، چىدى بەتەماى بىردۆۋەى بى خىر
خۇمان و خەلكىش دەسخەرۆ نەكەين!

خۋاى بەرز و مەزن و دادگەر و مېھەربان، بە لوتف و بەزەبى خۋى، ھەموو
لايەكمان بەرەو راستەشەقامى خۋى رىپروۋنىى بكا و، ۋامان لىبكات كارىك
بكەين، كە لەۋە بوەشپىنەۋە زەۋى خوا، بەمىرات بگىرىن و بەمرادى دىنا و
دوارۆزان بگەين.

(وما ذلك على الله بعزيز).

۳- توانج ۋە پىللار لە ئىسلام گرتن، بە زىيانە كەتە تەۋاۋ دەپمە؟!

ئەۋ كەسانەى، كە تانەۋ تەشەر و توانج و پىللار دەگرە ئىسلام و، ناپەرەزايى بەرانبەر دەردەبىر و، لەۋلاشەۋە خۇيان بەدلىسۆزى كورد دەزانن، با زۆر چاك بزانن، كە بەۋ رەفتارەيان، گەۋرەترىن زيان لەۋ گەلە كوردە دەدەن، كە خۇيان بەخەمخۆر و مشورخۆرى دەزانن! چونكە پىللار و توانج لەئىسلام گرتن، واتە: پىللار و توانج گرتنە مېژوۋى (۱۴۰۰) سالەى گەلى كورد!

گەلى كورد، بىجگە لەۋ مېژوۋە (۱۴۰۰) سالەىيە، كە لەژىر بالى ئىسلامدا بردوۋىيەتە سەرى، كۈچ مېژوۋ و داستانىكى دىكەى ھەيە، كە مايەى شانازى و سەربەرزى بى و، مايەى رېژ لىگىرانى بى، لەلەين گەلانى جىھانەۋە!!

بەلى! گەلى كورد، تەنھا پىشك و بەشىكى - بەرچاۋ -، كە ھەيىيە لەمېژوۋى مەۋقايەتتى و مېژوۋى ژيانىدا و، جىي شانازى و سەربەرزى و ھۆى پىۋەناسرانى بىت لەلەين گەلەۋە، بەس ئەۋەندە ژيانەيەتى، كە لەنىۋ باۋەشى گەرمى خواناسىي و، بن سىبەرى درەختى پىر پىت و پىزى ئىسلام دا، بردوۋىيەتە سەر، ئىنجا مادام ۋابى، دارىنى ئەۋ ژيانە ئىسلامىيەنى گەلى كورد - كە لە ئەنجامى رازىي نەبۈن بە ئىسلامدا دىتە كايەۋە - لەمېژوۋى ژيانى، دەبىتە دابىرانى گەلى كورد لە كارۋانى مەۋقايەتتى و، ۋەك درەختىكى بىرەگ و رىشە و بەرھەم و، ۋەك گەلىكى بى خزمەت، دەخىتە ۋو!!^(۱)

(۱) ناپى لىزەدا كەس ئەۋ لەم قسانە بىقامىتەۋە، كە ئىمە ھەمىشە پىشتىگىرى شتى كۆن و رابردوۋ دەكەين و، پىشتىگىرى لە بىرۋىچۈن و شتى نوئ و تازەبەت و ھاۋچەرخى بەسۈد دەكەين - بىگومان رەنگە كەسانىكى ۋاش ھەبن، بەلام بەپى قورپان و فەرمۈددى پىغەمبەر (صلى اللہ عليه وسلم) بەھەلەدا چۈۋەن، بەلكو ئىمەش دىلىين: پىۋىستە شتى كۆنى بىبايەخ و

كەۋاتە: ھۇ برادەرە ناسىۋىنالىيىستە كورد پەرۋەرەكان!

چىدى ھېرشى كۆرۈنەي بىسەرۋېي، مەكەنە سەر ئىسلام، چىدى بەرھەمى ئەدەبىي نووسەرە پىشۋە مەسۇلمانەكانى ۋەك: خانى ۋە مەلەي جەزىرى ۋە نالىي ۋە حاجى قادىر ۋە مەھىي ۋە مەلەي گەۋرە... ھتە. مەدەنە بەر نەشتەرى تەئىل ۋە تەئىلكارىي، بە مەبەستى ئىسلام دارىن لە بەرھەمە نايابەكانىان ۋە بەنامسۇلمان حىسب كوردنىان، چۈنكە:

۱- كافىر كوردنى ئەۋان ۋە ئىسلام دارىن لە بەرھەمەكانىان،^(۱) ھېچ گۆرۈنەك بەسەر ئەۋ قۇناغە مېرۋىيەدا نايەنى، كە كاتى خۇي تىيدا ژياۋن!

۲- كورد بەس مېرۋى ئىسلامى ھەيە، كە پىيەۋە سەر بەرز بى ۋە كورد تەنھا لەرپى خىزمەت كوردن بە ئىسلامەۋە - ھەرۋەھا زۆر لە گەلانى مەسۇلمانى دىكەش

كات بەسەرچۈۋە ۋەلەنرى ۋە ۋەك كەلەپۇر ۋە شۈنەۋارىكى مېرۋىي، لە مۆزەخانەدا دابىرى، بەلام سۇپاس بۇ خوا، كە ھىندەشمان ھۇش ۋە گۆش ھەيە بزانىن، نە ھەموو شىتەكى كۆن، بىسۋود ۋە كەم بايەخە ۋە نە ھەموو شىتەكى نوئ ۋە تازەبايەتەش، چاك ۋە سوۋدەخەش، نىجا تىمە دەزانىن، كە (۱۴۵۲) سال زىاتىر بەسەر ژيانى ئىسلام دا رەت بوۋە، بەلام پروامان وايە ۋە دىشتوانىن بۇ ھەموو كەسى ژىر ۋە بەۋىژدانى بەسەلمىنىن، كە ئىسلام يەكەنكە لە شتە كۆنە گىرنگ ۋە بايەخ دارەكان ۋە كۆن بوۋى، بۆتە مايە پىتر بەپىرۋىنى.

بەلام ئەۋانەي، كە بە ئىسلام نارازىين، نە دەتۈان پەخنەيەكى بەجى لى بگىر ۋە دەرىخەن، كە راستە شىتەكى كۆنى يىبايەخە ۋە نە شىتەكى نوئى چاكىرىشيان بۇ كورد ھىناۋە، كە جىي ئىسلام بگىرەتەۋە.

بەل! ناگادارىن ۋە دەزانىن، كە دەستەيەك لەۋ بەناۋ رۆشنىرەنەي، بەشىرى گوانى ئىمپىريالىزمى جىھانى فرچك دراۋن، بىرەك بىرەۋزە ۋە بىرۋىچۈۋى بىسەرۋە بەرە ۋە قىرۋىك ۋە بى پىزىان ھىناۋە، بەنومىدى ئەۋەي جى بەئىسلام لەق بەكەن، بەلام ۋادىارە بىناگان لەۋەي، كە ئەۋ بىرۋىچۈۋانە ۋەك قوماشى خراب، لەمىژ سىپات بوۋنەۋە ۋە لەۋ جىيانەدا، كە تىياندا لەدايك بوۋن، نىفلاسىان كوردە، شىتەش، كە رەنگى خۇي بەردا، بۆيەكەنەۋە دادى نادات ۋە دىارە (نەگەر لە سوۋرىش تىچۈۋى، لە لايا، بۆت تى ھەلەنەتەۋە).

(۱) ۋەك پىشەي ھەندەك نووسەرى ناسىۋىنالىيىست، كە بەناۋى لىكۆلەنەۋى ئەدەبىيەۋە، تەشۋىكارىي ۋە تەئىلكارىي بىجى، لە بەرھەمى شاعىرەكانى كورددا دەكەن.

- ئىسپاتى ھەبىونى خۆى لە مېژودا کردوہ و، ئەگەر ئىسلامىشى لى دارىن، ئەوا ھىندەى دىکە کەساس و زەبۇون دەبى!!

۳- به کافر کردن و انیشت، هیچ خیر و بهره که تیک پروو له واقعی نیستای
گه له که مان ناکات!!

بۆيە: ئەگەر قازانچى گەلەكەتەن دەۋى و خوشتان دەۋى - واشتان لى
چاۋەروان دەكرى - دەست لەو كارەتان ھەلبىگرن، كە گەلى كوردى پى
يىناۋونىشان دەكرى!!

جا بئگومان ههركهسيك بيهوى دارىك بېريتهوه، كه لهسهري راوهستاوه و رايگرتوه، لهپيش لقه دارهكه، خوى دهكهويته خواري!!

۴- سەلاھەددىن سەبارەت بە گەلەكەم، كەمتەرخەم نەبوو

ھەندىك ئەوانەي ئەتاۋ گەلى كورد، دايم و دەرەم بە خەم و پەژارە دەتلىنەو، دىل و ھەناويان لە سۆز و ئەوينى كورد و كوردستان، ھەموو دەمى وەك تەندوورى دەسووتى!! ھەركە باسى ئىسلامت بۆ كردن و پىت گوتن:

با بگەرپىنەو بۆ بەرنامەي خوا، چونكە ئىمە بەندەي خاين و، بىجگە لە خواپەرستىي، چى دىكە لەئىمەي بەندە ناوەشپتەو، بەس بەرنامەي خوايە، كە بتوانى ئاواتەكانمان بەيىتە دى.

پىت دەلى: كوا، ئىسلام چى بۆ گەلى كورد كردو، مەگەر سەلاھەددىن كورد نەبوو؟! كاتىك سەر كوردەي دەولەتلىكى گەورەي ئىسلامىي بوو، ئەدى بۆچى ھىچى بۆ كورد نەكرد؟!

لەو ئەلامدا دەلىن:

خاوەنى ئەم پەرسىيارە، لە گىژاوى نەزائىي و بىئاگايىيەكى گەورەدا نوقم بوو و پەلەكوتە دەكات، چونكە ھەم سەبارەت بە واقىيى مېژووبى كۆن و نوى، بىئاگايە و، ھەم سەبارەت بە واقىيى ئايىنى ئىسلام!

دەربارەي مېژوو شارەزا نىيە، ئەگەرنا، دەبوو گلەيى لە (سەلاھەددىن)ىك نەكات (۸۰۰) سالى زياترە، مردوو!^(۱)

(۱) سەلاھەددىن لەسالى (۱۱۳۸)ى زايىنىدا لەدايك بوو و، لەسالى (۱۱۹۳)ى زايىنىدا، كۆچى دوايى كردو.

چونكى ئاشكرايە، كە لەو سەردەمىدا - واتە لە سەددى شەشەمى كۆچىدا - خەلكى لە روانگەى بىروباوەردە سەيرى شتى كردو و، يىگومان مسولمان و نامسولمانىش لەمەدا يەكسان بوون، ئەگەرنا بىجگە لە بىروباوەرد، چ شتىك دەيتوانى ھەر كام لە (فريدريكى يەكەم) ئىمپراتورى ئەلمانىي و، (فيلپ ئوغستس) مەلىكى فەرەنسا و، (شىردل رېكاردوس) مەلىكى ئىنگلتەرە، وا لى بكات: كە خاچ بەبەر خۆياندا بکەن و، لەسەر دەستى پاپا لەدژى ئىسلام رېك بکەون!!^(۱)

دىسان ئەگەر بىروباوەرد نەبا، چ شتىك دەبوو بەھۆى كۆبوونەھۆى مسولمانان لە كورد و عەرەب و تورك و... ھتە، لەژىر ئالای سەرۆكىكى كوردى وەك: (سەلاحەددىنى ئەيىوبى) دا؟!

دىسان ھەرەك چۆن ئىستا (ناسىئونالىزم) لەئارادايە و، جەنابى ھەتا ئىستا - كە ھەفتا ساڵ زياترە دەھۆلى بۆ دەكوترى - تەنەت نەيتوانىو گەلىكى وەك عەرەبىش لەئىو خۆيدا بكاتە يەك، چ جاي ھەموو گەلانى پۆژھەلاتى نۆوەرەست، ئەگەر ھاتبا و ئەو دەمىش ئەو نەتەو دەپەرسىتيە لەئارادابايە، نەسەلاحەددىن و، نە ھىچ يەككى دىكە لە سەرۆك و گەرەى مسولمانان نەيان دەتوانى وا بە ئاسانىي ھوكمراىي ئەو ئۆمەتە ئىسلامىيە بکەن، كە لە دەيان تيرە و نەتەھۆى جۆراوجۆر پىكھاتبوو و، ھەموو پۆژھەلاتى نۆوەرەستى وەبەرھۆ دابوو.

كەواتە: ئەو كەسەى لە (سەلاحەددىن) كى (۸۰۰) ساڵ زياتر لەمەوېەر، چاوەرپى شۆرشىكى نەتەوېى دەكات، يان چاوەرپى سەرکردەىكى مسولمانى ھەشت سەدە لەمەوېەر دەكات، كە بۆى باسى مەسەلەيەك بكات، كە سالى لەدايكبۆنى (۱۷۸۹)ى زايىنىيە،^(۲) چاوەرپى شتىكى سەير و نەگونجاو دەكات!!

(۱) برۋانە: (تارىخ الشعوب الإسلامية)ى كارل بروكلمان، ل ۳۵۷.

(۲) چونكە زۆربەى توتۆرە سىاسى و مېژووزانەكان لەسەر نەو پايەن، كە بىرى ناسىئونالىزم، وەك رېچكەيەكى سەربەخۆ، لەدواى شۆرشى فەرەنساو سەرى ھەلدا، برۋانە: (ملىگرايى در اسلام) ل ۱۲.

چونكى ھاتنەدى ھەر شتىك، پەكى لەسەر رەخسان و ئامادەبۇنى ھەل و مەرج و بارودۇخىكى پىۋىست و گونجاو كەوتە و، بەبى رەخسانى ئەو ھەل و مەرج و بارودۇخە، چاۋەروانكردنى شتەكە، بەلگەى نەفامىي و سادەيىيە.

لەلەيەكى دىكەشەو: وادىارە خاۋەنى ئەو پرسىيارە، وادەزانى ئەم بارودۇخە ناقتۇلا و پر زۆر و ستەمە نەتەوايەتتەيە، ئەم تىيدا دەرئى، ھىچ جىاۋازى نىيە، لەو واقع و بارودۇخەى گەلى كوردى (۸۰۰) سال بەر لە ئىستا تىيدا ژياۋە!

بەلام لەو پىك گرتن و بەراوردكردنەيدا، ھىچ گومان لە بەھەلدا چوونىدا نىيە، چونكى بارودۇخ و واقعى سەردەمى خاۋەن پرسىيار،^(۱) دىۋى دىۋى رەگەزپەرسىتى و نەتەوۋەپەرسىتى (ناسىۋناليزم)، بالئى رەشى بەسەردا كىشاۋە و ژيانى لە مروف كروۋتە ژارى مار.

بەلام ژيان لەبن سىبەرى دەۋلەتى ئىسلامى (۸۰۰) سال لەمەۋبەردا، جىاۋازى زۆرە، چونكى لەو سەردەمەدا، ھىچ كام لە رەنگ و دەنگ و قەبارە و سەنگ و جوگرافىي تەنگ، ەك ئىستا نەكراۋونە، سىنورى لىك داپرىن و قلىت و بركردنى تىرە و گەلەكان، بەلكو سىنورى تىدا كۆۋونەۋە و زەمىنەى لەسەر خېۋونەۋە و، تەرازوۋى ھەلسەنگىنران و لىك جوى بوۋونەۋە، تەنھا ئىسلام بو!!

كەۋاتە: مەسۇلمانەكان بە ھەموو تىرە و نەتەۋەكانىانەۋە، تا ئەندازىيەكى زۆر ەك يەك و يەكسان بوون و، كەس ھەستى بەۋە نەدەكرد، كەمايەتتەيەكە و جىاۋازى لەگەل دەكرى و، مافى بەزايە دەدرى و كەسايەتتە پىشىل دەكرى.

ئىنجا يىگومان لەژىر سىبەرى دەۋلەتتىكى^(۲) ئاۋادا، نە ھىچ كەسىكى مەسۇلمان لە گەلى كورد و غەيرى كوردىش، خوتخوتەى نەتەۋەيەتتە بەلدلا ھاتەۋە،

(۱) كە واقعى ئىستايە.

(۲) شتىكى رۋونە، كە لەپاش چاخى زىپىنى چوار جىنشىنەكان، بەرپەبەرانى دەۋلەتى ئىسلام كەم و زۆر بىدادىي و ستەم و زۆر و رەچەلەك پەرسىتيان ژياندەۋە و، لەسەر جىسابى گەلى ھەژار شەپ و گوپان لىدەدا، بەلام لەگەل نەۋەشدا، ھىچ كەس ناتوانىت نكولى لەۋە بكات، كە لەو رۋژگارەدا، نەك تەنھا لە جىھانى ئىسلامىدا، بگرە لە ھەموو دىيادا: بەپۈدەنگ و تەرازوۋى ئايىنى مامەلەدەكرا نەك نەتەۋەيى و ھتە.

نەدەسەلەتدارلىكى ۋەك (سەلەھەددىن) ىش ھەستى بە بەشخوراۋىيى و بەجىماۋىيى نەتەۋەكەي كوردە، تاكو ئەو ھەستە پالى پىۋە بنى، شتىك لەو بارەۋە بكات.

ئىستا كە زانىمان خاۋەن پىرسىيار، چەند لە واقىيى مىژۋىيى بىناگايە، ئىجا كەم شارەزايى ۋى و، ھەركەسىكى دىكەي ھاۋىنەي، سەبارەت بە ئىسلام دەخەينە ۋو و دەلىين.

ھەموو ئەو كەسانەي گلەبى لە (سەلەھەددىن) دەكەن، چونكە ھەلنەستاۋە بەشۋرشىكى كوردانەي ناسىۋانلىزمانە، بە ئىسلام نەشارەزا و ناتاشان.

چونكە يەككە لە بەلگەنەۋىستە زۆرىەرچاۋەكانى ئىسلام ئەۋەيە، كە رى بەباباى مەسۇلمان نادات، ھىچ كام لە رەنگ و زمان و نىشتەمان و پارە و سامان و رەچەلەك... ھەتتە، بكاتە سەنگى مەھەك و تەرازوۋى لىك ھەلەۋاردنى بەندەكان - ۋەك لەم و تەۋىژدە بەدوۋرودرىژىيى باسكرا -.

كەۋاتە: ھەلنەستانى (سەلەھەددىن) بە شۋرشىكى نەتەۋەيىيەنە، لە چوارچىۋەي گەلى كورددا، لەبەر ئەۋە بوۋە، كە ئايين و بىرو باۋەرەكەي رىيى نەداۋە، ئەگەر گرىمان رىگاشى دابايە، بۆي نەدەكرا - ۋەك دواتر باسى دەكەين - و، ئەگەر گرىمان بۆشى كرابايە، لەو رۆژگارەدا پىۋىستىيى بەكارلىكى ۋا نەبوۋە،^(۱) ۋاتە: زانىۋىەتى كە ئىسلام لەروانگەۋ ئاسۋىەكى پان و بەرىنەۋە، سەيرى مەۋقەكان دەكا و، لە مەۋقى مەسۇلمان رازى نايىت، لە قەپلىكى گىچكەۋ كەمبەرى تىرە و گەلەكەيدا، خۇي رىك بىنى و، لە قوژبىكى جىھانى بەر فراۋاندا، خۇي كورت ھەلىنى و گۆشەگىر بى.

(۱) لىرەدا رەنگە ھەندىك كەسى سادە، يان خۇ گىل كەر ھەبن بلىن: كەۋاتە ئىسلام بىروى بەمافە نەتەۋەيىيەكانى گەلان نىە!! بەلام بەو كەسانە دەگوتى: (مافى نەتەۋەيىيە) لەگەل (نەتەۋەيىيە) دا لىك جودان، ئىسلامىش دان بەۋەي يەكەمىاندا دىنى، بەلام دوۋەمىان جۆرىكە لە بت پەرسىتى و لەئىسلامدا جى نايىتەۋە.

ئىجا يىگومان تەگەر ھال و ۋەزىي گەلى كوردىش لە سەردەمى ئەيىۋىيەكاندا، ۋەك ئىستا بوۋايە و، چەۋسەۋە و ماف زەۋتەكراۋ بوۋايە، ئەۋە (سەلەھەددىن) ىش ۋەك ھەر مەسۇلمان و ئىسلامىيەكى شۋرشىكى ئەمەۋ، ھەلىۋىستىكى دىكەي دەۋو، چونكە (لكل مقام مقال).

ئىنجا سەير لەۋەدايە، كە ئەو خەسلەتەى ناسىئونالېستەكان، (سەلاھەددىن)ى پىچ تاۋانبار دەكەن و پىيان وايە: بەھۆى نەبوونى ئەو خەسلەتە لەو شۆرەسوارەدا پەلەۋپايەى پىدەبايەزىۋە، بەرزىترىن دروشمى كەسايەتتەى و، ئەگەر خوانەخواستە ئەو خەسلەتەى تىدا بوۋايە، قەت نەدەگونجا بېچ بەو قارەمانە لىھاتو، كە دۆست و دوژمن پىژرى دەگرن و ستايشى دەكەن، بۆ راستىيى ئەم قەسەيەشم، بەس دوو بەلگان دەخەمە بەرچاۋان:

يەكەم: ئەگەر (سەلاھەددىن) بابايەكى ناسىئونالېست و نەتەۋەپەرست بوۋايە، بۆى نەدەلوا سەركردايەتتەى بەھىزترىن سوپاى ئىسلامىيى ئەو سەردەمە بىكات، كە زۆرەى گەلە ئىسلامىيەكانى تىدا بەشدار بوون، چونكە ئەگەر ئەو، ئالا و دروشمى كوردايەتتەى بەرزىكردايەۋە، عارەبەكانىش، ھى عارەبايەتتەى و تورك ھى توركايەتتەى و فارس ھى فارسايەتتەى و،...ھتە.يان بەرز دەكردەۋە!

كەۋاتە: ئەۋانەى رەخنە لە ھەلەكەۋتوۋە مسولمانە دەگرن، خەزدەكەن كاتى خۆى، ۋازى ئە سەركردايەتتەى سوپاى ئىسلامىيى و ھوكمپرانىيى مىسر و يەمەن و شام و جەزىرە^(۱) ھىنابايە و، دەۋلەتۈكەيەكى كوردى دامەزراندبايە و، خۆى لە چارچىۋەى تەسكى نەتەۋايەتتەى رىك ھىنابايە!^(۲)

بەلام بەۋەى چاك بوو ئەو خەزەى ۋان نەھاتە دى، ئەگەرنا، نەك ھەر گەلى كورد، ئىسلام و جىھانىش، لەو شۆرەسوار و رابەرە دادگەر و سەركردە دلنەرمە، بىبەش دەبوون.

(۱) جەزىرە ناو بوۋە بۆ بەشىكى زۆرى كوردستانى ئىستا.

(۲) ھەلۋىستى ئەو جۆرە كەسانە كە رەخنە لە (سەلاھەددىن) دەگرن و دەلېن: دەبوو ۋازى ئە سەركردايەتتەى سوپاى ئىسلام و سەروكايەتتەى گەۋرەتتەى و بەھىزترىن دەۋلەتتەى ئىسلامىيى ئەو سەردەمە، ھىنابايە و، لە جوغزى تەسكى كوردستاندا خۆى كورت ھەلەنابايە، ۋەك ھەلۋىستى ئەۋانەم دېتە بەرچاۋ، كە داۋا لە بابايەكى سەروك كۆماريان پارىزگار (محافظ) دەكەن، ۋاز لە سەروك كۆمارىيى و پارىزگارىيەتتەى بھىنئى، چونكە كاتى خۆى خەللىكى دى يەك بوۋە، با يىتەۋە و بىتتە كۆنخاى دېى خۆى!!

دوۋەم: ۋەنەبىي ناسىئوناليزم ھىندە ديار دەيەكى سوۋدبەخش و سەربەخىر بوۋىي، تاكو (سەلاھەددىن) لەسەر گوۋىپنەدانى، لۈمە و سەركۈنە بىرى، بەلكو بەيپچەۋانەۋە. چاك بوو كە ئەو كوردە مەردە، گىرۋدەي ئەو دەردە پىسە نەبوۋە ئەگەرنا لەجىياتى ئەۋدى بېيتە جىي سەربەرزىي كوردان و، مايەي شانازىيان، بە بەراۋەژوۋە ئەو مەسۇلمانە بەرزە، دەبوو بە پەلەيەكى رەش و دزىو بەسەر لاپەرەكانى مېژوۋى گەلى كوردەۋە،^(۱) چونكە لەۋەتى بىرى ناسىئوناليزم جىھانى تەنىۋەتەۋە و، گەراي پىسى لە دل و مېشكى تىرە و گەلانى جىھاندا داناۋە، سەرلەبەرى جىھان بۆتە مەيدانى كوشت و كوشتار و جەنگ و ھەرا و پراۋوۋوت و دەستدريژى و، ياساي دەريا: (ماسى گەۋرە، ماسى گچكە قوۋت دەدات) بۆتە دەستوۋرى زىيان و گوزەرانى گەلان.

خۇ ئەگەر بىرى ناسىئوناليزم، تاقە زىيانى بۆ بەردى ئادەمىزاد ئەۋە بوۋىي، كە بوو بە تاگرى بن كاي ھەلايساندنى دوو جەنگى جىھانىي يەكەم و دوۋەم، ھەر ئەۋەندە بەسە بۆ ئىسپات بوۋنى زىيانبەخشىيەتتىي ناسىئوناليزم.

كەۋاتە: بەسە تانە و تەشەرى بېسەرۋىي، سەبارەت بە كەلەمسۇلمانىكى ۋەك (سەلاھەددىن)، كە بە ئىسلام، بوو بەۋ پىاۋە و، بەۋى و بەھاۋىيئانىشى كورد، ناۋى بەرز بۆۋە و، ناۋى لەمىژوۋى ئىسلام و مېژوۋى جىھاندا، بەۋپەرى رېژەۋە تۆمار كرا، با لەجىياتى يىئەمەگىي و سېلەيى نواندن دەربارەي كەسەك، كە تەنەت دوژمنانىش دان بە رېژ و گەۋرەيىدا دېنن،^(۲) بلىن:

(۱) شايانى باسە كە بەدريژايى مېژوۋ ھەر كەسەك پەناي بردىتە بەر بىرى نەتەۋەپەرستىي و پەگەزپەرستىي، بەدناۋ بوۋە و، بۆتە جىي نەفرىنى مېژوۋ، ۋەك ھەركام لە جەنگىز و ھۆلاكو و ھىتەلەر و مۆسۋلىنى و جمال عبدالناصر و مېشىل عەفلەق و صدام حسين و، ھەركەسەكى دېكەي ۋەك ئەۋان، چ كۆن بى چ نوى!!

(۲) كارل برۆكلمان، رۆژھەلاتناسى بەناۋبانگ، دەربارەي سەلاھەددىن گوتۋىيەتى: "لەراستىدا (سەلاھەددىن) بەھۋى ئەۋ جەنگانەۋە، كە لەگەل خاچ پەرستەكاندا كوردنى، بوو بە ناسراۋترىن سەرۋك - لەنىو سەرۋكەكانى رۆژھەلاتدا- لەلەي ئەۋروپايىيەكان.

لە رۆژھەلاتىشدا ئەۋە ناۋى بە ئەمرى، ماۋەتەۋە، لە پەنا ناۋى (ھارۋون الرشيد) و (الظاهر بىبىرس)دا، ۋەك رەمز و نىشانەيەك بۆ چاخىك لە بەختەۋەرتىن چاخەكانى مېژوۋ و پىر ئاسايش ترىنى.

"ياخو (سەلاھەددىن)! بە بەھەشتى بەرىن شاد بى، بۇ ئەو خىزمەتەى كىردت بە ئايىنى ئىسلام ۋ گەلى كورد، چونكە تۆ سەرى ئىسلامت بە كورد و، سەرى كوردت بە ئىسلام، بەرز كىردەو".

گومانى تېدا نىيە، كە كەمىكى كەم لە سەروك ۋ فەرمانپروايانى ئىسلام، شان لەشانى دەدەن، لەبوارى خۇ يەكلاركەندەو ۋ پاكىي ۋ بىخەۋشىيدا، لە ھەر جۆرە بەرژەۋەندىيەكى كەسىي ۋ، لەبوارى لىپران ۋ دىسۆزىيدا بۇ خىزمەتى دەۋلەت ۋ دانىشتوۋانى.

دوژمن ۋ ناحەزانى، ھىچ چارەيان نەبوۋە، بىجگە لە دان ھىنان بە مەردايەتتى ۋ دلنەرمىي ۋ بەخشندەييدا، سەبارەت بە دوژمنە ۋەبن كەۋتوۋەكانى.

ئەك ھەر ئەۋەندە، ۋىپراي ئەمەش، سەلاھەددىن پىشتىۋانى زانىيارى بوو. خىزمەتى (سەلاھەددىن) لە ھۈنەرى بىنا دروستكردندا، لە قودس ۋ قاھىرەدا درەۋشاۋىيە. مەزگەۋتى (الأقصى) نى ئۆي كىردەۋو، قوتابخانەيەكى چوار دالانىي، بۇ يەكەمىن جار لە تىزىك گۆپرى ئىمام شافىيەيەۋە دروستكرد.."

برۋانە (تارىخ الشعوب الإسلامية) نوسراۋى (كارل برۋكلمان)، چاپى نۆيەم، ۱۹۸۱، ۳۵۸-۳۶۰.

ئىنجا خىيەنەرى بەرپىز سەرنج بەد! ئەمە دان پىدەھىتەنى كىبراىەكى خاچ پەرسە، كە باب ۋ باپىرانى زەبرى گورچوۋىر ۋ مەردانەي (سەلاھەددىن) يان زۆر پىكەتوۋە، كەچى جوامىرى ۋ گەۋرىي (سەلاھەددىن) ناچارى دەكات، ئاۋا مەدحى بىكات ۋ پىي ھەلا بلى، گوتراۋىشە: (الفضل ما شهدت به الأعداء)، بەلام زېرە مەسۇلمان ۋ فەرىكە كوردى ۋامان ھەيە، بەناھەق ھىرش دەكاتە سەر ئەو كەلەپىياۋە ۋ قەسەى بىجىي پىدەلى!!

۵- با سەودا و بازارگانىمە بە ئايىنەۋە كىردى.

ئايىنمان لەبەرچاۋ نەخات !

مىژوۋى ھىچ بىروباۋەپىك - ئايىنىي و غەيرى ئايىنى - خالىي نەبوۋە،
لە چەند كەسىكى بازارگان و ھەلپەرىست و دىناۋىست، لەژىر پەردەي ئەو
بىروباۋەپەدا، چونكە لە ھەموو چاخ و رۆژگارنىكا، كەسانىكى نەفس نزم و
بەرژەۋەند پەرىست ھەبوون و ھەن، كە بە ھەر شىۋە و شىۋازىك بوۋە، نەفسى نزم
و چلىسى خۇيان، لە ئارەزوۋەكانى تىزىكەن، بەبى رەچاۋكردنى ھىچ شتىك لە
ئايىن و ويژدان و رەۋىشت.

ئىنجا ھەلبەتە ئايىنى پاك و بىگەردى ئىسلامىش، لەم ياسايە رىزپەر نىيە و
كەم و زۆر، بەشى لەو جۆرە كەسانەدا ھەبوۋە و ھەيە و دەبىت.

كەۋاتە: ئەگەر بىت و وا چاۋەروانىي ئىسلام بىكەين، كە ھىچ كەس لەۋانەي
خۇيان بە شىۋىكەۋتوۋى دەزانن، نەتوانن لەبن پەردەي ئەۋدا خىانەت و ناپاكىي
بىكەن، ئەۋە چاۋەروانىي شتىكى نەگونجاۋو ناۋاقىيى دەكەين، چونكە مەرۋف
ھەرچى يەك بى، ھەر مەرۋفە و، ھەللە و تاۋان و ناپاكىي و ھەموو شتىكى چاك
و خراپى لى چاۋەروان دەكرى و، نايىتە فرىشتە.

جا خوئىنەرى بەرئىز!

مادام وابى، ئەگەر مەلایەك، يان شىخىك، يان خوئىندەۋارىك، يان نەخوئىندەۋارىكت دى و، بەناۋى ئىسلامەۋە و لەرئىز پەردەى ئىسلامدا، ناپاكىيى لېشكوتەۋە، ئەۋە بە شتىكى زۆر ئاسايى تەماشاي بىكە و، باھىندەى نووكە دەرزىيەك، بىروات بەرامبەر بە ئىسلام كەم نەكات!

ئايا ھىچ كەست دىۋە بەھۆى رەفتارى نالەبار و خىچ و خوارى كۆلكە پىزىشكىكى ناشى ھەلپەرىستەۋە، زانىارىيى پىزىشكىكىگەرىيى (الطباۋە) ى لەبەرچاۋ كەۋتەى؟!

بىگومان نا، ئەگەر كەسىكى واش ھەبى بە ھەلەدا چۈۋە.

بەلئى! با ھوكمىك، كە بەناۋ مەسۇلمانىكى خوار و بىخىر و بىھۆش و گۆش و دىلنەخۆش و دىن فرۆش، دەگرىتەۋە، بەسەر ئەۋ ئىسلامە پاك و بىگەردە سەربەرزەشى دانەدەين، كە باباى كەچرۆ بە ناھەق خۆى پى ھەلۋاسىۋە.

ئىنجا با چاك بزانين، كە لە ھىچ چاخىكدا، ئۆممەتى ئىسلامىي، خالىيى نابى لە كۆمەلنىك مەسۇلمانى زانا و راست و ھەق گۆ و مەرد و بەجەرگ، كە لەكاتى گوتن و راگەياندىنى ھەقىدا، شەرمى لە كەس ناكەن و، بەرنامەى خوا چۆنە، ئاۋاى بەخەللى رادەگەيەنن، بىتەۋەى تەماع و ترس، كاريان تىبكا و رېرەۋيان پى بگۆرى، يان خوار بكات.

كەۋاتە: ھىچ كەس بۆى نىيە، قسە و كەردەۋە و ئاكارى مەۋقى بەناۋ مەسۇلمانى بىيەند و بارى نالەبارى بەسەر ئىسلامەۋە بار، بىكاتە بىيانو و بەھانەى گەلەيى و پاكردنى لە ئىسلام.

قسەشم لەگەل ئەۋ بازىرگانانەدا ئەمەيە:

ھۆ ئايين فرۆشە ترسنۆكە بەزىۋەكان!

بۇچى خۇتان كىرەتە بلىندىگۇ (مۇكەرە) ى ستەمكاران؟!

ئەگەر ھاندەرى خۇدەرخستىن (حب الظهور) پالتان پىۋە دەنى ئەو كارە بىكەن، ئەو زۆر چاك بزىن، بە ھەلەدا چوون و سەرەپى سۈككىي و بىسەنگىي، گىل و نە فامىش دەرچوون!

چۈنكە ھەركەسىك بازىرگانىي بە بەرنامەى خواۋە بىكات، خوا لە ھەقى خۇي خۇش نابى و، رىسوا و زەبۈون و پوۋرەش و شەرمەزارى دنيا و دۈرۈژى دەكات. ئەگەر ھاندەرى ئايىن فرۇشىشتان، ۋەدەستەيتانى بەرژەۋەندىيەكى دىيائىيە، ۋەك زار چەۋرەكردن و ئافەرىنىك، ئەو زۆر باش بزىن، كە زىنبارترىن مەۋف ئەو كەسەيە، كە ئايىنى خۇي بە دىيائى خەلكى دەرۋىشى، ئىجا ئەو كىيەى ۋەرى دەگرى، ھەرچىيەك يىت!

ئەگەر ترسانىش واتان لىدەكات، خۇتان رىسواى لاي خوا و خەلكى بىكەن، ئەو بزىن، كە ئايەتى: ﴿الْأَفْئِنَّةَ سَقَطُوا﴾ تان، بەسەردا چەسپىۋە!!

لە تۆرە كۈمەلەرىيىمىكان ئەمەلدارى

بىن مەكەم غىر مەۋقە ئالۋامىل الدۆلەتلى

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

QR codes

www.alibapir.com

AliBapir

AliBapir

QR codes

۶- مەسىلە كورد چىيە ۋە،

چۆن ۋە بەچى چارەسەر دەكرى؟!

گەلى كورد يەككە لەو گەلە سەرەككىيانەى، كە بە ھەموويان ئۆممەتى ئىسلامىي پىكىدىنن، ماۋىيەكى زۆرە لە بن باری ستەم ۋە چەوساندنەۋە دەستدرىژىيى كرانه سەردا دنالنى، لەراستىيدا ستەمدىدەيى ۋە چەوساۋەيى ۋە يىقەۋارەيى نەتەۋەى كورد، بە ئالۆزترىن ۋە گرنگترىن مەسىلەى جىھان بەگشتىيى ۋە، پۇژھەلاتى نىۋەراست بەتايىبەتىيى، دادەنرى!

ئىنجا ئايا ھەقىقەت ۋە نىۋەپۇكى ئەو مەسىلە گرنگە، چىيە ۋە چۆن ۋە بەچىش چارەسەر دەكرى؟!

خا پىشتىۋان بى ئەم باسەدا، ھەول دەدەين ۋەلامىكى ئىسلامىيانەى راست ۋە دروستى ھەركام ئەم سى پرسيارە بدەينەۋە:

يەكەم: مەسىلەى كورد چىيە؟!

تاكو مەسۇلمانانى جىھانى ئىسلامىي بەتىكرابى، پابەندى ئىسلام بوون ۋە دروشم ۋە ئالاي ئىسلامىيان ھەلگرتبوو، كىشەيەك بەناۋى (كىشەى كورد) لەنىشتەمانى ئىسلامىيدا نەبوو، بەلكو كورد ۋە عارەب ۋە تورك ۋە فارس ۋە باقى نەتەۋەكانى دىكە، بە برايتەى ۋە تەبايى پىكەۋە دەرئان ۋە، بە ھەموويان خزمەتى ئىسلامىيان دەكرە، ھەروەك چۆن عارەبىك ۋە توركىك مافى بىرور دەربرىن ۋە كاروبار ھەلسوراندنىان ھەبوو، كوردىش بەھەمان شىۋە ۋە بى جىاۋازىي.

باشترین بەلگەش بۇ سەلماندىنى راستىيى ئەم قىسەيەمان، ئەۋەيە كە جىھانى ئىسلامىيى لە سەدەي شەشەمى كۆچىدا، بە تورك و عارەب و نەتەۋەكانى دىكەشەۋە، بە سەرکردايەتى كوردى مەرد سولتان (سەلاھەددىن)ى ئەيۋىيى رازىيى بوون، كە سەرۆكايەتتىي بەھىزترین و گەۋرەترین دەۋلەتتى ئىسلامى ئەۋ كاتە و، سەرکردايەتتىي سوپاي ئىسلام بىكات و، سەرى ئىسلام بەكورد و ئى كورد بەئىسلام بەرز بىكاتەۋە و، پاشەكشە بە سوپا و قۆشەنى خاچ پەرستان بىكات و، پروۋى جىھانى ئىسلامىيى سىيى بىكاتەۋە و، قودسى پىروۆز لە چەنگالى پىيسى ئەۋروپايىيە خاچ پەرستەكان رزگار بىكات!

دىارە ئەۋ سەردەمە گەلى (كورد)، ۋەك ھەر ئەندامىكى دىكەي ئەۋ ئۆمەتە ئىسلامىيە مافى تەۋاۋىي پارىژراۋ بوۋە، ئەگەرنا ئەۋەتا ئىستاش كورد ھەر ھەن و گەلىك لە جاران پىترىشن، بەلام نەك ھەر رېڭايى بوۋە سەرقاقلە و براگەۋرەيەتتىيان نىيە، بىگرە سادەترین مافى سىروشتىيى و ئىنسانىيىشى پىي رەۋا نايىنن، كە بىرىتتىيە لە: ژيان و گوزەران لە خاك و ئاۋى خاۋايدىۋى خۇيدا!

لەمەۋە گەيشتىنە راستىيەكى گىرنگ، كە ۋەلامى پىرسىارى (مەسەلەي كورد چىيە؟)شە!

راستىيەكەش ئەۋەيە، كە دۋاي سىست بوۋنى پەيۋەندىيى برايەتتىي ئىسلامىيى و، بىلاۋبوۋەۋەي گەراي پىيسى (ناسىۋىنالىزىم) و رەگەزپەرستىيى (العنصرية) لەنىۋ جىھانى ئىسلامىيىدا، گەلە ئىسلامىيەكان بەگشتىيى و، تورك و عارەب و فارس بە تايەتتىيى، برايەتتىي ئىسلامىيىيان پىكەۋە پىچراند و، بە پىلان و نەخشەي ھىزە زلە سىتەمكار و بىۋىژدان و خوانەناسەكان، كەۋتنە نىۋ تەللە و داۋى سىياسەتتى پەرتكە و زالبە (فَرَقَ تَسْذَى) ئىمپىريالىزىمەۋە و، عارەب ئاللاي عارەبايەتتىيى و تورك ھى توركايتتىيى و فارس ھى فارسايەتتىيان ھەلگىرت و، بەلاساكردنەۋەي كۆرئانەي ئىمپىريالىزىمى جىھانخور، كەۋتنە داپلۇسىن و چەپۆك پىدادانى گەلى بىكەس و دل سافى كوردى دراۋسىيان، ديارە لە ھالەتتىكى واشدا، گەلى كوردىش بەپىيى ياساى سىروشتىيى (لەسەرخۇ كىردنەۋە) كەۋتە جىم و جۆل و پەلەقاژە، بۇ ۋەدەست ھىنانى

ئازادىيى و سەربەخۆيى، بىگرە بەس بۆ خۆ دەربازکردن لە لەنىۋچوون و توانەوہ!!

بەللى خۆينەرى بەرېز!

پېۋىستە ئاگادارى ئەو مەسەلەيە بىن، كە باسکرانى كوردايەتتى لەلايەن باباي كوردى پلېشاۋەو، جىاۋازىي يەكجار زۆرە لە باسکرانى عارەبايەتتى و توركايەتتى و فارسايەتتى و، لەلايەن ئەو گەلانەوہ، كە خاۋەنى دەۋلەت و كيان و قەۋارەى خۆيانن!

چونكە كورد، كە دەللى: كوردم و باسى كورد و كوردستان دەكات، مەبەستى ئەوہيە، كە بلى: ۋەك چۆن خەلك ھەيە، با منىش ھەبم و نەپلېشىمەوہ و لەبەين نەچم!!

بەلام باباي تورك، كە لافى توركايەتتى لىدەدا، مەبەستى ئەوہيە، كە بەس بۆ خۆى ھەبى و كوردە دراۋسىيەكانىشى بە توركى شاخاۋىي لەقەلەم بدات! ھەروەھا عارەب و فارسىش و ھەر گەل و نەتەوہيەكى خاۋەن دەۋلەت و قەۋارە دەسەلاتى دىكەش!!

ئىجا يىگومان قسەى دوو كەس، كە يەكيان دەللى: با منىش ھەبم! و ئەوى دىكەيان دەللى: با بەس من ھەبم و خەلكى دىكە بەردەست و خزمەتكار و كۆيلەى من بى، ھىندەى ئاسمان زەوى لىك دوورن.

ئەم راستى يەشم بۆيە خستەروو، تاكو لە ناسىنى واقىعى گەلەكەمان و تىگەيشتنى بارودۆخى نەفسىي و سياسىيدا بەھەلەدا نەچىن و، لەپروانگە و گۆشەنىگاي خەلكى دىكەوہ، نەپروانىنە ئەو گەلە چەوساۋە و بەشخوراۋە و، خۆمان لە ئاۋىتەى تىپروانىن و بىرکردنەوہى خەلكى دىكەدا نەبىنن، چونكە بەداخەوہ: گەللىك براى مسولمانمان ھەن، ئاۋا رەفتار دەكەن!!

بەللى! بەگۆرەى ياساى فىزىيائى: بۆ ھەموو كارىك كاردانەوہيەك ھەيە، لە ئەندازەدا بارتەقايتى و لە ئاراستەدا پىچەوانەيەتتى (لكل فعل رد فعل يساويہ في المقدار، ويعاكسہ في الاتجاه)، گەلى كوردى بىبەش و ستەمىدە و لەتوپەت كراۋ و نىشتمان زەوت كراۋىش، ئالاي كوردايەتتى ھەلگرت و، بەمەشەو» نەوہستا و پەناى

لاباسىڭكە گىرگ، دەر بارەمە چۆنىيەتمە زەھەتكران و دابەش كىرەمە كوردستان

ھەر لە سەرەتاي سەددەكانى نۆۋەراستەۋە، كوردستان لەنۆۋەتلى ئىران و دەۋلەتلى عوسمانىيەدا دابەش كرا، لە سەددە شازدەيەمەۋە سولتان سەلىمى عوسمانىي، بەشى رۆژئاۋاي كوردستان و، شا ئىسماعىلى سەفەۋىي بەشى رۆژھەلاتيان بۆ خۆ دابىرى!

پاشان لە سەرەتاي سەددە نۆۋەيەمەۋە، لە ئەنجامى كىزى و بىھىزى دەۋلەتلى عوسمانىيەۋە، بەشىك لە خاكى كوردستان، كەۋتە ژىر دەستى پرووسيا، ئىنجا لەپاش جەنگى جىھانىي يەكەم (۱۹۱۴-۱۹۱۸) ھە، كوردستان بەم شىۋەيە ئىستاي بەسەر ئىران و عىراق و توركيە و سوريادا دابەش كرا، ۋەك خاۋەنى ئەسلىي كوردستان: فارس و عەرەب و تورك بن و، (كورد) ھىچ ھەقىكى پىيەۋە نەيى!!

ئەمەي رابرد، كورتەي ھەۋالى چۆنىيەتلى دابەشكرانى كوردستان بوو، ئەم جار با نۆرەي درىژەي ئەم ھەۋالە تال و جەرگ بر و، نائىسلامىي و بىۋىژدانانەيە يىت:

...گەۋرەترىن ھۆي ھەلگىرسانى جەنگى جىھانىي يەكەم، برىتى بوو لە: تەماعكارىي و چاۋچىنۇكىي دەۋلەتە زلەكان، بۆ بەسەر خۇدا دابەشكرەنى جىھان!

تەكرار ئەو دەۋلەتە زلەنەش، ۋەك كىتكى برىسىي، چاۋيان دە خاكى دەۋلەتلى عوسمانى برىبوو و، بە پەرۋشەۋە چاۋەرپىي مىراتەكەي بوون!

تەنەت ئەلمانىاي ھاۋپەيمان (خلىف)ى توركياش، لەدەۋلەتە زلە ھاۋپەيمانەكان، كەمتر بەھىۋاي مىراتى ھاۋپەيمانەكەي نەبوو!

لەبەر ئەۋە ھىزە زلەكان، بەجىاجىا و بەكۆمەل مەقۇمقۇيان بوو و، سەرگەرمى دانانى نەخشە و پىلاننىك بوون، بۇ ھىئانەدى ئەۋ ئامانجەيان، كە ھۆى ھەلگىرساندنى جەنگ بوو.

ئىنجا بىگومان كوردستانىش، ۋەك بەشېك لەۋ مىراتە و پارچەيەك لە خاكى دەۋلەتى عوسمانىي، شوئىنىكى بەرچاۋى ھەبوو لەۋ نەخشە و پىلانە گلاۋەدا.

ئىنجا پاشا مەشت و مې و بىگرە و بەردەيەكى زۆر، دەۋلەتە ھاۋپەيمانەكان (الحلفاء) بەشىۋەيەكى نەئىيى، لەسەر دابەشكردنى دەۋلەتى عوسمانى، كە ئەۋكاتە ناۋيان لىنابوو: پىاۋە نەخۋشەكە (الرجل المريض)، رېككەۋتن، ديارە ئەۋ رېككەۋتنەش، نەك ھەر بەبى ئاگادارىي گەلانى ئەۋ ناۋچانە بوو، بەلكو لەسەر حىسابى دۋارۋۇزىشان بوو!

ئەۋ رېككەۋتن و پەيمانەي دەۋلەتە زلەكانىش، كە لە مېزۋودا بە پەيمانى (ساىكس - پىكۇ) ناسراۋە، بە چەند قۇناغىكدا تىپەرى:

سەرەتا لە رۇژى (۱۹)ى مارتى سالى (۱۹۱۶)دا، لەنيۋان بەرىتانيا و فەرەنسادا، گەت و گۇ دەستى پىكرد، نۆئىنەرى بەرىتانيا (مارك ساىكس) و نۆئىنەرى فەرەنسا (جۇرج پىكۇ) بوو، پاشان ھەموو ئەنجامەكانى گەت و گۇى بەرىتانيا و فەرەنسا خزانە بەرچاۋى رۋوسىيا.

رۋوسىياش دۋاي بىنەۋ بەرە و مەشت و مېرىكى زۆر، قايل بوو، كە پەيمانى گۇرىن مۇر بىكات.

دۋايى لە رۇژى (۲۶)ى نىسانى سالى (۱۹۱۶)دا، فەرەنسا و رۋوسىيا رېككەۋتنىكى تايىبەتتيان لەبارەي دابەشكردنى ناۋچە ئاسىيايىيەكانى دەۋلەتى عوسمانىي مۇركرد.

دۋاي ماۋەيەكى كەم، بەرىتانياش رەزامەندىي خۇي بەرانبەر بەۋ رېككەۋتنەي ھاۋپەيمانەكانى پىشاندا.

.. لە رۇژانى (۹) و (۱۶)ى مايسى ھەمان سالدا، رېككەۋتنىكى دىكەي لەۋ جۇرە لەنيۋان بەرىتانيا و فەرەنساشدا مۇركرا و، بەم جۇرە پەيمانى گلاۋى

(سايكس - پيکۆ) لەدايك بوو، بەلام بە زۆلىي!!

سەرەنجام بەرهەمی شوومی جەنگی یەكەمی جیهانیی، نیوان دەولەتە زلەكان، ئەو بوو، كە میراتی پان و بەرینی دەولەتی عوسمانیی و بەناو خیلافەتی ئیسلامیی!! لەنیوان رۆوسیا و بەریتانیا و فەرەنسا و ئیتالیادا بەشرایەو و، كوردستانی، كە بەشیکی ئەو میراتە بەلاشە بوو، ئاوا كرا بەخێرو خیرات و لەسەر سفرە و خوانی دەولەتە زلە پیشكەوتووخوازەكان! دابەش كرا:

١- بەشی رۆژھەلاتی لە چوارچۆدی ئێراندا مایەو.

٢- بەشەكە ی دیکەشی كرایە دوو لەت.

١- كوردستانی سەررو، پاش سەرکەوتنی كەمالییەكان، لەنیو دەولەتی نوێی توركیادا مایەو.

٢- كوردستانی خوارووش پاش بێنەو بەرەیه كی زۆر، خرایە سەر عێراق و، عێراقیش كەوتە ژێر رێكفی ئینگلیزەو.

هەلبەتە پاش ئەو كەین و بەینە، لە سالی (١٩٢٠)یشدا، پەیمانی (سیقەر) بە ئامادەبوونی دەستەیهك لە نوێنەرانی كورد، بەستراو، لە بەشی سییەمی لە ماددە (٦٢ و ٦٤)دا بنیات نانی كوردستانیكی سەرەخۆی پیشنیار كرد و، دیارە گەلی كورد زۆریان دل پی خوش كرد!

بەلام پاش كودەتا (انقلاب)ی كەمال ئەتاتۆركی دژ بە ئیسلام و نەتەوێپەرست، لەسالی (١٩٢٣)دا، پەیمانی (لۆزان) بەسترا و، هەموو ئەو بێیارانە، كە لە پەیمانی سیقەردا درابوون، هەڵوێشێرانەو!

سەرەنجام وەك پێشتر گوتمان: (كوردستان) ئەو سەرزەمینە فراوان و پێكەو جۆشدراو و ئالقەبەندكراوە، كە لە دەریای رەشەو، هەتا كەنداو (خلیج) درێژ دەبێتەو، یەك گەلی یەك رەگەزی (بیشوانی) تیدا دەژی، ئاوا دابەش كرا:

١- (٢٣٠٠٠٠) کیلۆمەتری دووجای درا بە توركیا.

٢- (١٩٠٠٠٠) کیلۆمەتری دووجای درا بە ئێران.

٣- (١٠٥١١١) کیلۆمەتری دووجای درا بە عێراق!!

واتە: (۲۹٪) ى خاكى توركىيا مولكى كورده و، (۱۲٪) ى خاكى ئىران مولكى كورده و، (۲۹٪) ى خاكى عىراقىش مولكى كورده!

۴- شايانى باسېشە كە ھەركام لە پرووسيا و سورياش، ئەندازىيەكيان لە خاكى كورد بۆ خۆى داپريو، بەلام ﴿وَسَيَعْلَمُ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَيَّ مُنْقَلَبٍ يَنْقَلِبُونَ﴾ (الشعراء: ۲۲۷).

تېيىنى: بۆ نووسىنى ئەم لىباسە، پىشتم بەم سەرچاوانە بەستو:

- ۱- (كورد و كوردستان) واسىلى نىكىتىن، وەرگىر: محمد قاضى، ل ۶۲۳-۵۲۵.
- ۲- (كوردستان لە سەلەكانى شەپرى يەكەمى جىهانىي دا). د.كەمال مەزھەر ئەحمەد، ل ۱۵۷-۱۶۹.
- ۳- (خەبات لەرپى كوردستان دا) نووسىنى: ن. أ. خەلفىن، وەرگىر: جەلال تەقى، ل ۵-۱۵.

دووھەم: مەسەلەى كورد چۆن چارەسەر دەكرى؟!

چارەسەرى كېشەى كورد لە روانگەى ئىسلامەو، بەو دەبى، كە كوردىش وەك ھەموو گەل و نەتەوكانى دىكەى جىهان، گەلنىكى ئازاد و سەرەخۆ بى و، لە نىشتمانى خۆيدا ئازاد بى و، ھىچ كەس بەھىچ ناو و نىشانىكەو، ئاغايتىي و كۆيخايتىي بەسەردا نەكات و، مافە سىروشتىيە رەوايەكانى خۆى لى زەوت نەكات!

كەواتە: ھەتا گەلى كوردى مسولمان بچەوسىنرەتەو، دراوسىيەكانى بەكەمىنە (أقلية) و مسكىن و ژۆردەستە، سەيرى بكەن و، ھەتا نىشتمانى كورد پارچەپارچە بى و، لە بازارى رەشى ئىمپىريالىزمى جىهانخۆردا، سەودا و مامەلەى پىو بەكرى و، بەئەملاو ئەولا بفرۆشرى و، ھەتا مافى قەوارە ھەبوون و دەولەت ھەبوون، وەك ھەموو گەلانى دىكەى دنيا بە كورد رەوا نەديترى و، كورد وەك مندالى زى، ھەر جارە لەلایەن دراوسىيەكەو، چەپۆكى پىرەحمانەى پىدابدرى و

داپىلە ئۆسرى! مانا ئاي واپە لەروانگە ئىسلامەو، كېشە و گىروگرفتى كورد ھەر بەردەوامە و، بۆ گەلى كورد مافىكى سىروشتىي و رەواپە، كە ھەرچى تواناي ھەپە بىخاتە كار، بۆ بوونى خۆ سەلماندىن و، خۆ قوتاركدن لەژىر چەپۆكى و چەوساوپى و، وەدەست ھىنانى ئازادىي و سەربەخۆي رەوا و شەرعىي!

بەللى خۆنەرى بەرېز!

باتۆش و ھەموو كەسىكى دىكەش بزانى، كە ئىمەي (ئىسلامىي) و شوئىكە و تووى رېبازى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)، بىچ پىچ و پەنا و بەراشكاويى دەللىن:

چارەسەرى مەسەلەي كورد لەروانگە ئىسلامەو ئەوھە، كە كوردىش مادام وەك ھەموو گەلانى دىكەي دنيا، خاوەنى زمان و نىشتەمانى تايبەتى و سەربەخۆي خۆپەتى، بەھىچ رەنگىك رەوا و شەرعىي نە، بىكرىتە پاشكۆي گەللىكى دىكە، يان ھاوولائىيەكى پەلدوو!!

چونكە چەندە عارەب عارەبە و، تورك توركە و، ئىنگلىز ئىنگلىزە، ھىندەش كورد كوردە!^(۱)

واتە نەتەوھى كوردىش لە نەتەوھە (شەعب) بوون دا، ھىچى لە نەتەوھەكانى دىكە كەمتر نىيە، ئەدى بۆچى دەپ شتىك، كە بە نەتەوھەكانى دىكە رەوا بىنراو، بەكوردىش رەوا نەبىرى؟!

(۱) چەند جارێك لە گەل برا ئىسلامىيە عارەبەكاندا، بۆتە كېشە و مشت و مېرى توندەمان، لەسەر پىنداگرتن و جەخت كردنى ئەوان لەسەر ئەو، كە ھەر قەسەيەكى كورد لەسەر كوردایەتیی و باسى ماف و قەواردى نەتەوھى، ئەو بە دژایەتیی عارەب تەواو دەپى و، ئىسلامىش پى ى رازىي نە!! ئىمەش پىمان گوتون: پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتى: ((لَا يُؤْمُنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ)) رواه مسلم. ئىنجا ئەگەر كيان و دەولەت ھەبوونتان بۆ خۆتان پى باشە، بۆ ئىمەشتان پى باش بىچ! بۆچى ئىو (۲۰) دەولەتتان زیاتر ھەبن، بەلام برا كوردەكانتان بەكەكان نەپى؟! ئەگەر پىشتان باش نىيە و دەللىن: ئىمەي عارەبىش ئەم واقىعە سىياسىيەمان بەزۆر بەسەردا سەپىنراو و، بەپى پەيمانى (ساىكس پىكۆ) واما ئىكراو! دەللىن: دىباشە مادام واپە، ئەو سنوورە جوگرافىي و سىياسىيەنەي ئىمپىريالىزم بە شتىكى پىرۆز (مقدس) مەزانن. وەرن با پىكەو خەبات بکەين بۆ ھەلۆدەشاندەوھى ئەو نەخشە سىياسىي و پىلانە زالمەنەيەي ئىمپىريالىزم، كە جىھانى ئىسلامىي بەش بەش كوردە!

بەلام با ھەموو كەسنىڭ بزانى! كە ئىمە بەھىچ جۆرىڭ مەبەستمان لە خستەنپرووى ئەم راستىيە ئەودە نىيە، كە ئۆممەتى ئىسلامىي بە بيانوى سەربەخۆيى نەتەۋەكانەۋە، لەت ۋەتەت بىكەين!! (ھەرچەندە لەت ۋە پەتەش كراۋد)!!

ئىنجا دابىنكىردنى مافى گەلى كورد ۋە ھەر گەلىكى دىكەش، بەشۈۋىيەكى ئىسلامىي، بەھىچ شىۋەيەك سەرنەكەشنى بۇ لەت ۋە پەتەت كوردنى نىشتىمانى ئىسلامىي ۋە، پەرتەۋازەۋونى ئۆممەتى پىغەمبەر (صلى اللہ عليہ وسلم)، چونكە ئەم ماف دابىنكىردن ۋە ئازادىي ۋە سەربەخۆيى ۋە دەست ھىنانە، لەرۋانگەي ئىسلامەۋە، بەدوۋ شىۋە مومكىن دەيى،^(۱) كە ھىچ كاميان زيان بە يەكەيتى جىھانى ئىسلامىي ۋە ئۆممەتى ئىسلامىي ناگەيەن:

۱- ئەگەر بىگۈنجى دەۋلەتتىكى بەرفراۋانى ئىسلامىي، لەسەر ئاستى ئۆممەتى ئىسلامىي ۋە نىشتىمانى ئىسلامىي پىك بى، گەلى كورد بەشۋىكى ئەم ئۆممەتە ۋە، نىشتىمانەكەشى ناۋچەيەك ۋە ۋىلايەتتىك بى لەم نىشتىمانە فراۋانە.

۲- ئەگەر پىكەھاتنى دەۋلەتى فراۋانى ئىسلامىي مومكىن نەبوۋ، ئەم ھەرۋەك چۆن عارەبىستان ۋە تۈركىستان ۋە ئەفغانىستان ۋە ھىندىستان، ھەن، با (كوردستان) ۋە ھەيى ۋە، ئالاي ئىسلامىي لەسەر بەشەكەتەۋە.^(۲)

ئىنجا با بىچىنە سەر ۋەلامدانەۋە پىرسىيىرى سىيەم ۋە كۆتايى:

(۱) ديارە ئىمە بىرۋامان وايە، كە چارەسەرى شەرىعىي ۋە راستەقىنەي كىشەي كورد، دەيى بەيەككە لەم دوۋ شىۋەيە بى، بەلام ۋىراي ئەمەش بىرۋامان بە پەلەلەيى (تدرىج) ۋە ھەيە ۋە، مەرج نىيە ئىنسان بىتۈن يەكسەر بە يەك قۇناغ بە ئامانچ بىگات، كەۋاتە ھەر ھەنگاۋىك، كە لە ئامانچمان نرىك دەكەتەۋە، بەشتىكى پەسند ۋە چاكى دەزانىن، گىرنگ ئەۋىيە ئىمە ھەقە شەرىعىيەكە ۋە چارەسەر راستەقىنەيەكەمان ھەر لەبەر چاۋ بى ۋە لەبىرمان نەچىتەۋە.

(۲) بىگۈمان كوردستان لە سەردەمى خىلافەتى ئىسلامىيەدە لە ماۋەي چۈر جىنشەنەكان ۋە ئومەۋىيەكان ۋە عباسىيەكان ۋە عوسمانىيەكاندا، لەت ۋە پەتەت نەكرابوۋ ۋە كوردىش بەش بەش نەبوۋ بوۋ، بەلكى نىشتىمانى كورد، دۋاي لىشاۋى ئىمپىريالىزمى رۇژتاۋا ۋە ھىرش ھىنانى بۇ سەر جىھانى ئىسلامىي ۋە، بەتايىبەتى دۋاي دابەشكىردنى دەۋلەتى عوسمانىيە سەر دەۋلەتە زەكاندا، پارچەپارچە كرا ۋە بەشرايەۋە. ۋەك پىشتىر باس كرا، بىرۋانە كىتەيى: (كيف هدمت الخلافة) عبدالقدیم زلوم. ۹۸.

سىيەم: مەسەلەى كورد بەچى چارەسەر دەكرى؟!

ئە پروانگەى ئىمەى ئىسلامىي و پابەندى رېيازى پىغەمبەرەو (صلى الله عليه وسلم)، تاقە رېگەى بە ئامانچ گەشتەن و تاقە دەرمان و چارەسەرى ھەموو دەرد و گىروگرفتېك، تەنھا بەرنامەى خوا و رې و شوئىنى (محمد المصطفى) يە (صلى الله عليه وسلم).

بەلئى! ئىمە بەھۆى گرتنى رېيازى پىغەمبەرەو (صلى الله عليه وسلم)، نەك تەنھا بە ئامانچى رزگارىي و سەرەبەخۆيى دەگەين، بەلكو ھەموو ئاوات و ئامانچىكى بەرز و پىرۆزى ماددىي و مەعنەۋىي و، دىنا و دوارۆژان و دەست دىئىن، چونكە رزگار بوون و بەمراد گەشتەنى گەلى چەوساۋەى كورد و، ھەر گەلىكى دىكەى وەك وىش، پەكى لەسەر سى مەرجى سەرەكىي كەوتود، كە بەھۆى گرتنى رېيازى پىغەمبەرەو، ھەرسىكىان دىنە دى.

۱- تىكۆشان (الجهاد).

۲- لەسەر پىي خۆ وەستان (الإعتماد على الذات).

۳- يەكپىزىي و كۆل نەدان (وحدة الصف والثبات).

بەلئى، ئىسلام وا لە شوئىنكەوتوانى دەكات:

يەكەم: كە ژيان و مردن و مان و نەمانيان، لەپىناۋى خوادا بىت و، لەپىناۋى چەسپاندنى حوكمى خوادا، ھەموو شتېك بەخت دەكەن.

دوۋەم: ھەروەھا و ايان لىدەكات، كە بەھۆى پشت بەخوا بەستن (التوكل على الله) ھە، يەكجار پشت ئەستور بن و، زۆر مەتەمانە بەخۆيان بىكەن و، خۆيان بە ھەۋجى سۋال و سەدەقەى ئەملا و ئەولا نەزان!

سىيەم: دىسان و ايان لىدەكات، كە دلىان پىكەۋە گرى بدرى و وەك چىنى دىۋارىكى پىكەۋە جۆش دراۋو مەحكەم، يەكەى راگىر بىكەن و پشتى يەكەى بگرن و، ھەتا دواھەناسەى ژيانيان، درىژە بە خەباتيان بەدن و، خەبات و فىداكارىيە كەشيان بە فەرمانبەرىي (طاعة) بۆ خوا لەقەلم بەدن.

۷- پەۋاندەنەۋەتە تەم ۋە مۇئەبۇچۇۋىيەتە ھەلە

ھەندى كەس، كە باسى چارەسەرى ئىسلامت بۇ كىردن، سەبارەت بە كىشەى نەتەۋايەتەى، دەلەن:

كاكە گيان! مەسەلەى چەۋساۋەبى ئىمەى كورد، مەسەلەىەكى ئايىنىى ۋە ئىسلامەتەى نىيە، چۈنكە ئىمە لەرۋى ئىسلامەتەىيەۋە ناچەۋسىيەۋە، بەلكو لەرۋى نەتەۋايەتەىيەۋە دەچەۋسىيەۋە، بە واتايەكى دىكە:

ئىمە ۋەك كوردىك دەچەۋسىيەۋە، نەك ۋەك مەسۇلمانىك، كەۋاتە: دەبى شۇرپ ۋە خەباتەكەمان، لەسەر بىچىنەى كوردايەتەى بى، نەك (ئىسلامەتەى)!!

ئىمەش لە ۋەلامدا دەلەن:

۱- لەراستىيدا تەم قسانە، زادە ۋە ھەلقۇلاۋى عەقلى كەسكىن، كە لە ئىسلام ھالى نەبۋە ۋ، پىۋايە، كە مەسۇلمانەتەى بەس بىرەتەى لە بەرپۇدەردنى چەند دروشمىكى مەعنەۋى ۋ، چەند ھەلس ۋ كەۋتەكى شەخسىي!! ئەگەرنا دەۋو زانىبى، كە چەۋساندەۋە، تەنەت تاقە ئىنسانىك، نەك نەتەۋەيەك! كارىكى بىشەرەى ۋ نائىسلامىيە ۋ، دەبى مەسۇلمانان دۇرى بۈستەن.

۲- لەرۋانگەى ئىسلامەۋە، ھىچ جىۋاۋزى نىيە لەنىۋان ئەۋەدا، كە نەھىلن بابايەكى كورد نوپۇزى بىكات، يان نەھىلن لەخاكى خۇيدا بە ئازادى بۇرى ۋ، بەرگ ۋ پۇشاكى خۇى دەبەر بىكات ۋ، بەزمانى خۇى بدۇى، چۈنكە ھەرۋەك چۈن نوپۇز كىردن فەرمانى خۋايە، ئازادى ۋ سەرەخۇى ھەر ئىنسان ۋ گەلىكىش، فەرمانى خۋاي لەسەرە!

خواش لە قورئاندا، قوتاربون لە دەرووی سەختى قىامەتیی، بە چەند شتیکەو بەستۆتەو، کە یەكەمیان ئازادکردنى ئىنسانیکە، چ جاي گەلێك! لەژێر نیری کۆیلايەتیی: ﴿فَلَا أَقْنَحِمُ الْعَقَبَةَ ۝۱۱ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ ۝۱۲ فَكُ رَقَبَةً ۝۱۳ أَوْ إِطَعْمُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۝۱۴﴾ البلد: ۱۱-۱۴.

۳- ئەگەر سەرنجى مێرووی ئەو گەلانە بدەین، کە دروشمى نەتەو پەرستییان بەرز کردۆتەو، دەبینن، یان بە ئامانج نەگەشتون - بۆ وێنە عارەب و کێشەى فەلەستین-، یان ئەگەر بەروالەت بە ئامانجیش گەشتین، بوو ونە میکروپۆلیکی پێس لە ناوچەکەدا، وەك تورکە کەمالییەکان^(۱) و عارەبە بەعسییەکان.

۴- وادیارە ئەم برادەرەنە بەهەلە و حاللی بوونە، کە مسوڵمانەتیی و کوردایەتیی، دوو شتی پێکەو دژن و، قەت ناگونجی پێکەو کۆبنەو! بێخەبەر ئەوێ، کە - وەك لە رابردوودا پروونمان کردەو - بابای کوردی مسوڵمانی چەوساو و ماف زەوت کراو، ئیسلام نەك هەر رێگای دەدات، بەلكو فەرمانی پێدەكات و لەسەری فەرز دەكات، کە خەبات بکات، دژی ئەوانەى زولم و ستمى لێدەکەن، وەك پێغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموویەتی: ((مَنْ قَتَلَ دُونَ مَظْلَمَتِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ)) رواه ابوداود. واتە: (هەرکەسێك لەكاتى بەرگریی کردن لەخۆیدا - بەهۆی زۆر لێکرانەو - بکوژێ ئەو شەهیدە)، دیارە کوردایەتیەکی شەهەر بناغەى ئیسلام بنیات بنێ، بەهێزترە و دامەزراو و عاقیبت خێر دەبێ!

(۱) بۆ ئەوێ بزانى بیری ناسیۋالیزمی تورکیی، کە لە کەمال ئەتاتۆرک و دەستە و دایەرەکیدە خۆی دەتواند، چى بەسەر گەلێ کوردمان هێناو، بروانە: (چەند لاپەرپەك لە مێرووی گەلێ کورد) نووسینی: د. کەمال مەزھەر ئەحمەد، ۶۷-۸۸.

دیارە رەفتاری بەعسییەکانیش، هێندە زەقە، پێوستیی بە باس کردن نییە، هەرچەندە ئێمە لە پێناسەى حیزبى بەعس دا، تۆزێکمان باس کردەو.

به‌شی چوارهم

مسوئله‌مانه‌تی و کوردایه‌تی
له‌روانگه‌ی ئیسلامی و
عه‌لمانییه‌کانه‌وه

۱- پېئاسە ۋە شېكردنەۋە زاراۋە (عەلمانىيەت)

ھەر لە كۆنەۋە چەكى ھەرە كاريگەر ۋە بە بېرشتى دوزمىنانى خوا، ناھەزەنى پەيام ۋە بەرنامە كەي، بۇ بەرەنگارى ۋە دوزمىنايەتتىيان، بىرىتى بوۋەلە: گۆرپىن ۋە شىۋاندنى راستىيەكان (تحريف وتشويه الحقائق) ۋە چەۋاشە كىردنى خەلكى، بەسەرنىچ دانىش لەمىژۋى بەسەرھاتى پېغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) كە خۋاى پەرۋەردگار لە قورئاندا، بۇى باس كىردۋىن، ئەۋ راستىيە دەيىنرى.

بۇ ۋىنە: دەيىنن دۋاى ئەۋەي (موسى - عليه السلام) بە پەيامى خۋاۋە ۋە بە بەلگە ۋە موعجىزە گەلى ئاشكراۋە، لە گەل (فيرعەۋن) دا پۈۋەپۈۋ دەيىتەۋە ۋ، فیرعەۋن دۋاى ئەۋەي بە چاۋى خۋى دەيىننى، چۆن جادۋو گەرەكانى لە بەرامبەر موعجىزەكانى موسادا بە چۆك دادېن ۋ، تەسلىمى پەيام ۋە بانگەۋازە خۋايىيە كەي مووسا دەبن:

﴿وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سَجْدِينَ ﴿١٢٠﴾ قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾﴾ الاعراف: ۱۲۰-۱۲۱.

فیرعەۋن بۇ ھەلگىرپانەۋەي راستىيەكان ۋ، چەۋاشە كىردن ۋ سەرلىتىكىدانى جەماۋەرە كۆيلە ۋ ژىردەستە كەي، ۋا پېشان دەدات، كە دەتۋانى مووسا بكوژى! بەلام دىكەتە مەنە لەسەر خەلگەكە، كە ھەتا ئەۋ كاتە لەبەر ئەۋان نەيكۈشتۈۋە ۋ، پاشان ۋەك پاساۋدانى كۈشتىنى مووسا، دوو تۆمەتى زۆر ناماقوۋلى پالەداتە لا، كە گۆرپىن ۋ تىكىدانى ئايىنەكەيان ۋ، ئازاۋە ۋ خراپە پەيدا كىردنە لە ۋلاتدا!!^(۱)

(۱) ئىستاش لە رۆژگارى ئىمەدا، لە سەرتاسەرى دىيادا بىدېن ۋ بت پەرستەكان بە ناھەق كەۋتۈنەتە تەقە لەۋ كۆمەل ۋ بزوۋتەۋە ئىسلامىيەنەي، تىندەكۈش بۇ گىرپانەۋەي حۈكمى خوا ۋ، رزگار كىردنى گەل ۋ ۋلاتەكانىيان لە حۈكمى تاغۋوتەكان ۋ بىرەۋزە ۋ رېچكە شەيتانىيەكانىيان،

خوای دادگەر زانا لەو بارەوہ فەرموویەتی:

﴿وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفَسَادَ﴾ (الغافر: ۲۶).

ئىنجايەكىك لەو وشە و زاراوانەى، كە بەھۆى گۆرپىن و (تەحرىف) كەردنپەو، پشكىكى گەورەى ھەبووہ لەسەر لىتىكدان و چەواشەكەردن و بەھەلەدا بەردنى خەلكىكى زۆردا، تەنەت لەنپو چىنى خۆپەندەوار و خۆ بەرپۆشەنپىر زانىشدا، وشەى (سىكۆلارىزم secularism)ە، كە تەرجەمەى پر بە پىست و راستەقىنەى بەعارەبى دەپتە: (اللادينية)، واتە: (بىدىنايەتتى)، بەلام كاتى خۆى بەھەلە و بە مەبەستى قىل و سەرلەشپواندن بە (العلمانية) واتە: (زانست چىتتى) وەرگىراو، كە ھەندىك كەس وا دەزانن پەيوەندى بە زانىارى (علم)دە ھەيە و، لە راستىشدا وانىيە و كاكۆل و جەوھەرى (سىكۆلارىزم): پەچراندنى ژيان و گوزەرانە لە ئايىن و بەھا بەرزەكانى و، دارشتنى بەرنامەى ژيانە، لەسەر بنچىنەى برۋانەبوون بەخو و پۆژى دوايى و ئايىن و بەھا(قيمة) بەرزەكانى، ئەوہتا ئىنسكلۆپىدىيەى بەرىتانىيە (دائرة المعارف البريطانية) لە پىناسەى وشەى (secularism)دا دەلى:

"(سىكۆلارىزم) برىتانيە لە: جوولانەوہىكى كۆمەلايەتتى، دەپەوئ خەلكى لە گەرنكىدان بە دواپۆژ، وەرسووپىنى، بەرەو گەرنكى و بايەخدان بەژيان و گوزەرانى دنيا، چونكە خەلكى لە سەدەكانى نپوہراست (العصور الوسطى)دا،

كەچى ئەو پىدىن و دژ بەخو و خەلكانە، كە خۆيان ھەر برۋايان بەخو و ئايىنەكەشى نپە و ماك و مىكروپى فەساد و ئاشووب و ھەران لە ولاتدا و، مايەى نەگبەتتى و قات و قەپى و بىخىرىن!! تىسلامىيە خواپەرست و رەوشت بەرز و خەلك دۆستەكان، بەپى دىن و ئازاۋەچى، تۆمەتبار دەكن! بەلى، كافەردەكانى پۆژگارى خۆشمان، ھەرچەندە لافى گەشەكەردن و نوپخووزى و بەرەپىش چوون لىبدن، بەلام ھەر لەسەر مەزەب و عەقلە كۆنەكەى فەرەون و، ھەمان چەكى ژەنگاۋى تەویشيان بەدەستەوہى! ئاخىر پىم ئالين: فەرەونەكان (دىن)يان لەكوئ بوو، ھەتا خۆيانى لەسەر توورە بكەن و، واپىشانى خەلكى سادە و فەقيرحالى بدن، كە ئەو بەرگىيە لە دىن و ژينى ئەوان دەكن، ئەكە كورسى و زەعامەت و بەرژەندىيە نەشەرىيەكانى خۆيان!!

مەيلىكى زۆريان ھەبوو بۇ دوورەپەرىزى لەژيانى دىنا و تېۋەپامان دەربارى
خا و پۇژى دوايى، ئىنجا بەمەبەستى بەرھەلىستىيى كىردنى ئەو جۆرە (مەيلا)،
سىكۇلارىزم دەستىكىرد بە خۇپانواندن لە ميانە (خالا) دى دىمارى ئىنسانەتتى دا،
بەويىيە خەلىكى لە سەردەمى راپەرىنى زانستىيى مۇقايەتتى و، بەۋى كە
دەگونجى ھەر لەم ژيانە نىزىكە دىنايىيەدا، ئاۋات و ئارەزوۋەكانيان بەيىننە دى،
ئاۋا رېپۇھى (secularism) بەردەوام بوو، لەسەر گەشەكىردنى خۇي لەماۋى
سەرجمە مېژوۋى نويدا، بەو ئىعتىبارە، كە جوۋلانەۋىيەكى دژى ئايىنىي و دژى
مەسىحىيەتە".^(۱)

بەلى! ئەۋروپايىيەكان، كە بەرھەم ھىنەرى سىكۇلارىزم و، باقى رېچكە و
بىردۆزە مۇۋەزەكانى دىكەش، ئاۋا پىناسەي (secularism) مان بۇ دەكەن،
كە بىردۆزەيەكە لە كاردانەۋە (ردفعل) دامودەزگاكانى كلىسادا پەيدا بوۋە
و جەۋھەر و نېۋەپۇكەكىشى بىرىتتە لە دوورخستىنەۋى تاك و كۆمەل لە
خاۋا پۇژى دوايى و ئايىن و، بىناي نانى ژيان و گوزەران، لەسەر بىنچىنەي
ماددەپەرسىتىي و بەس دىناۋىستىي و گوپىنەدان و گرنگى نەدان بە ئايىن و
ئەخلاق!

ئىستاش دواي ئەۋى لە زمانى خەلىك و خاۋەنى سىكۇلارىزمەۋە، گويمان
لە پىناسەكەي بوو و، زانىمان چىيىيە و چۆنە؟، بەپىۋىسىي دەزانم چەند
پاستىيەكى گەۋرە و گرنگى بىخەينە پوو:

يەكەم: مادام ئەۋروپايىيەكان خۇيان بەپاشكاۋىي و بى پىچ و پەنا دەلىن:
(سىكۇلارىزم) واتە: (بىدىنايەتتى)، نەدەبو پەپەرەۋان و شوئىنكەۋتوانى بىردۆزەي
گۆرىن، بە مەبەستى سەرلىشىۋاندىن و چەۋاشەكىردن، لەلاي خۇيانەۋە، واتا و
مەبەستى دىكەي بۇ ھەلىتاشن و جورئەت نەكەن، كە ۋەك خۇي بەپاشكاۋىي
بىناسىن!

(۱) بىروانە كىتپى (مذاھب فكىرىە معاصرة)ى محمد قطب، ل ۴۴۵، كە ئەۋىش لە (Encgc.)
Britanica, v.ix, p19)ى ۋەرگرتە.

دوۋەم: مادام سىكۆلارىزم، زادە ۋ ھەلقوللوى كۆمەلگا ئەوروپايىيەكانە ۋ بۆ ئەوان، كە بۆ ماۋەدى چەندەن سەدەدى دوۋرودرىژ - بەر لەۋەدى كودەتا بىكەن بەسەر دامودەزگاۋ پىلاۋانى كلىسادا - گىرۋدەدى تەلە ۋ داۋى قەشەۋ پاپايەكان ۋ ئەفسانەكانىيان ۋ خۆسەپاندەن ۋ سۆغەرە ۋ بىنگار ۋ باج ۋ پىتاكى جوراۋجور ئەستاندىيان بوۋ بوۋن، لە سۆنگەى ئەۋەشەۋە بە مەعنەى وشە، لە تارىكىستانى نەزانىي ۋ نەفامىي ئەنگۈستەچاۋدا دەژيان، شتىكى سروشتىي ۋ چاۋەروانكراۋ بوۋ.

بەلەى، سىكۆلارىزم ۋ باقى رېچكە ۋ بىردۆزەكانى دىكەى رېژئاۋا، بۆ رېژئاۋايىيە گرفتار ۋ سەرگەردانەكان، شتىكى سروشتىي ۋ چاۋەروانكراۋ بوۋە، چونكە ھىچ چارە ۋ پەناى دىكەيان شك نەبردۋە، ئىنسانىش، كە بە رېۋوبار داچوۋ، دەست بۆ پوۋشىش دەبات!

بەلام ئىمە بۆچى يەكسەر ۋ بى سى ۋ دوۋ، توۋتىيانە قسە ۋ ھەلۋىستى ئەوان، لە كات ۋ شۋىتىكى جىيا لەۋەدى ئەۋاندا، دوۋبارە بىكەينەۋە؟! بەر لەۋەدى بىر بىكەينەۋە ۋ لەخۇمان بېرسىن، كە ئايا ئايىنى ئىمە ۋ بارودۇخى ئىمەش، ھەر ۋەك ئەۋەدى ئەۋانە؟ تاكو رېۋا ۋ راست بىت، لە ھەلۋىست ۋ رەفتارماندا لاسايان بىكەينەۋە، ۋەك ئەۋان بىكەين، يان جىيايە ۋ، پىۋىستە ھەلۋىستىكى جىياش بنۋىتىن؟!

بەرۋاستى مەن، كە ھەلۋىستى ئەۋ جۆرە كەسانە ئاۋا دەبىنم، ھەر ئەۋەم دىتە بەرچاۋ، كە يەكەك (دوۋپشك) بەپىيەۋەدى دابى ۋ، لەتاۋ تازارى پىي، دەست بىكات بە ھەلپەرىن ۋ ھەلپەز ۋ دابەز، يان لە ھەژمەتى (دان ئىشە) سەرى بسوۋرپىنى ۋ خۆى بەدارو دىۋاردا بىكىشى، يەكەكى دىكەش ھەر لەخۆۋە ۋ بەبى ھۆ، بىئەۋەدى لە ھۆكارى ھەلپەز ۋ دابەز ۋ سەرسوراندنەكەى وردىتەۋە ۋ ھالى بى، مەسەلە چىيە، لاسايى باباى دوۋپشك پىۋەدراۋ، ژانەدان گرتوۋ بىكاتەۋە ۋ، ۋەك ئەۋان دەست بىكات بە ھەلپەرىن ۋ خۆ بەدارو دىۋاردا كىشان!!

ئاخر باباى ئەۋروپايى بىچارە، كە بەدەست ئايىنىكى شۋىتروۋ ۋ گۆرپراۋەۋە گرفتار بوۋە، ھەر لە ئەسلىشدا ئەۋ ئايىنە - كە ئايىنى مەسىحىيە - بۆ

پۇژگار و بارودۇخى ۋى رەۋانە نەكراۋە، لە ئايىنى راست و دروست و پېر
بەپىستى مەۋقايەتتى و دەستكارىي نەكراۋىش - كە ئىسلامە - يىئاگايە، جگە
لە ھانابردن بۇ ئەۋ بىردۆزە و رېچكانەي، كە عەقلى پىيان شكاۋە و بەرھەمى
ھىنان، چ رېگايەكى دىكەي لەبەردەم دايەۋ، رۈۋ لە كۆي بكات؟!!!

بەلام تۆي خۇ بە مەسۇلمان زان، كە قورئان و سوننەت و ئەزمۇۋنى سىزە
(۱۳) سەدە، ھوكمى ئىسلامەت لەبەردەست دايە و رۇژىك لەرۇژان كىشەيەكى
ۋەك: دادگاي سانسۇرى بىرۈباۋەر (محاكم التفتيش) و پسوۋلەي لىبوردن
(صكوك الغفران) و (برۇنۇ)^(۱) بە چىخەۋە سوۋتىئران و، تۆبە بە (گاليلۇ)^(۲)
كران و، رى لە عەقلى بەكارھىنان و زانست ۋەدەست ھىنان... ھتە، نەبۈۋە، ھەرگىز
زانا و پىشەۋا رەسەنەكانى ئايىنەكەت، ۋەك قەشە و پاپاكان، لە گەل دەرەبەگ و
سەرمايەدارەكاندا، نەبۈۋە پىرېك و بىنە ملۇزىمى جەماۋەرى چەۋساۋە و نەدارو
ۋەك جوۋتە گورگى ھار بەربنە گىيانى كۆمەلگا..

بەلى! تۆيەكى ئاۋا، بۇچى خۇت ھەتلە دەكەي و، چاۋ لەم و لەۋ دەكەي و،
رەفتارى نامەنتىقىيانە، لە گەل ئايىن و كۆمەلگا و بارودۇخى تايىبەتى خۇتدا
دەكەي؟!!

سىيەم: من بۆيە وشەي (عەلمانىەت) بەكاردىنم، چونكە راي ئەم توئىزەروانەم
پى بەھىزترە، كە دەلېن: كاتى خۇي ۋەرگىرە عارەبەكان وشەي: (secularism)
يان بە (العالمانية) ۋەرگىراۋە، واتە: (الدنيوية)، كە لە كوردىيدا دەبىتە
(دنياپرستىي) يان (دنياۋىستىي).

(۱) مېژو بۇمان دەگىرېتەۋە، كە دامودەزگاي كلىسا لەسەر ئەۋدى، كە (برۇنۇ) باسى
سورائەۋى زەۋى كرىبو، بە دەۋرى رۇژدا، بە فەرمانى پاپا ھوكمى سوۋتاندنى درا و، لە
(چىخ) ئىكەنەۋە پىنچا و سوۋتاندان!

(۲) (گاليلۇ) لەسەر ئەۋدى باسى خرىتتىي زەۋىي كرىبو، بۇ ئەۋدى ھوكمى لەسەدارەدانى
نەدەن، ناچاربوۋ بېچىتە خزمەت پاپا و دەستى ماچ بكا و، لەۋ قسانەش كە كرىۋونى پەشىمان
بىتەۋە و تۆبە بكات!!

دەللىن: بەلام دوايى بۇ ئەۋدى وشەكە لەسەر زمان سووك يىت، گۆرپراۋە بۇ (العلمانية)، بەلام عەلمانىيى و بىدىنەكان، بۇ چەۋاشەكردنى خەللىكى و، سووك كردنى چارەى عەلمانىيەت، بە (عيلمانىيەت) نوتقيان پىكردودە!

ئىنجا لەراستىدا، كە لەم مەسەلەيە ورد دەبمەۋە، ھەر وشەى (ئىستعمار)م دىتەۋە بىر، كە چۆن ئىمپىريالىزمى جىھانىيى و كلكەكانيان لەنىۋ مسولماناندا، بۇ فرىودانى خەللىكى و سووك كردنى رەزاي قورسى ئىمپىريالىستە جىھانخۆرەكان وشەى (استعمار)يان كودە ناۋو شۆرەتى داگىركەران و، بەتالان بەرانى خىر و بىرى جىھانى ئىسلامىي، بەلام سەرەنجام فىللەكەيان سەرى نەگرت و لەجىاتى ئەۋدى مەعنای جوان و دلگىرى وشەى گۆرىن، كە برىتىيە لە (ئاۋەدانىيى و خىرو خوشىي)، چارەى گرانى ئىمپىريالىستەكان سووك بكات و، رپوۋى رەشيان سىپى بكاتەۋە، بەپىچەۋانەۋە چارەى قورسى ئىمپىريالىستەكان و رپوۋى تلخ و رەشيان، چارە و رپوۋى ئەۋ وشە گەش و جوانەيان، تىك داۋ، ئىستا لەنىۋ ئۆممەتى ئىسلامدا، خەللىكى مسولمان ھەستىيارىيەكى زۆريان بەرامبەر بە وشەى (استعمار) ھەيە و، ھەز بە بىستنى ناكەن!

من دلنىام، كە چارەنۋوسى عەلمانىيەتەش، چ بە (علمانية) نوتقى پى بىرى، چ بە (علمانية) و، چ بە بىدىنىيى، يان دنياپەرستىيى، سەرەنجام ھەر ۋەك چارەنۋوسى ئىستىعمار دەبى و ديارە ھەقى خوشىيەتى، چونكە ئەگەر ئىستىعمار داگىركردنى ماددىيى و بەتالان بردنى خىر و بىرى ۋلات بوو، سىكۆلارىزمىش داگىركردنى مەعنەۋىيى و - بەخەيالىيى خۇيان - لەبەين بردنى ئايىن و عەقىدە و ئەخلاقى ئۆممەتە و، گومانىشى تىدا نىيە، كە ھى يەكەميان لەچاۋ ھى دوۋەميان، زۆر سووكتەر و كەم مەترسىيى ترد!!

كۆرتەى قسان:

سىكۇلارىزم لەنىو كۆمەلگايەكى تايبەت و، بارودۇخىكى فېكىرى و كۆمەلەيەتتى و سىياسىي تايبەتدا، كە كۆمەلگاي پۇژئاوايە، پەيدا بوو و، ديارە ئەو كۆمەلگايەش، خۇيان چەمك و واتا و مەبەستيان بۇ ديارىي كوردە و، ناگونجى ئىمە لەلای خۇمانەو مەعنا و مەبەستى دىكەى - كە خۇمان ەزما نىيەو بەچاكى دەزانين - تىبخزىنين، چونكە رەفتارى وا ەم خيانەتە بەو بىردۆزە و رچەيە و، ەم بەو خەلك و كۆمەلگايەش، كە ئىمە بەھۇى گۇرپىن (تحريف)ى وشەى گۇرىنەو، بە سەھوويان دەبەين و چەواشەيان دەكەين.

كەواتە بەلای كەمەو، ئەگەر ەەر ناشلین: (بىدىنايەتتى)، يان (دنیاپەرستىي) بۇ پىئاسەى (secularism)، با بلىين: (دنیاگەرايى)، يان (دنیاويستى)، بۇ ئەوۋى ەەر چۇن بى، تەعبىرەكەمان ئەندازەيەك لە ماھىيەت و جەھەرى ئەو وشەيە نزيكتر بىت^(۱).

جا بۇيە ئىمە لەم نووسىنە و ەەر نووسىنكى دىكەشماندا ئەگەر وشەى (اللادىنيە - بىدىنايەتتى)ىش بەكار نەھىين، ئەوۋ وشەى ەلمانىيەت، يان دنياگەرايى، بەكار دىنين، جارى واش دەبى، ەەر ەينى وشەى ئەسلىي، بە ئىملاى كوردىي بەكار دىنين، كە (سىكۇلارىزم)ە، ەندىك جارىش بۇ بابايەكى، يان كۆمەللىكى سىكۇلارىست، وشەى (لائىك)، كە ەەر ەمان سىكۇلارىستە و لەزمانى فەرەنسىيدا بەكارى دىنن و، فارسىش لەوانيان خواستۆتەو، بەكار دىنين.

(۱) پروانە (ورقة ثقافية في الرد على العلمانيين)ى د.محمد يحيى، بۇ زياتر ئاگادارىش لە پوچەللى رېچكەى ەلمانىيەت، دەتوانى سەرنجى ئەم كىتابانە بەدى: (تھافت العلمانية) د.عمادالدين خليل، و (الإسلام والعلمانية وجهاً لوجه) د.يوسف القرضاوي، و (العلمانية) د.سفر الحوالي، و (مذاهب فكرية معاصرة) الأستاذ محمد قطب.

ەروەھا ئىمەش لەھەر كام لە كىتپى {چەند مەسەلەيەكى باوى سەردەم} چاپى شەشم و، كىتپى {تەوژمى نىسلامىي و ەلمانىي و خالە ھاوبەش و جياوازەكانيان} چاپى سىيەم دا، بەدرىزى، لەباردى سىكۇلارىزمەو، دواوين.

۲- ئەزموونى قەۋارەسى سىياسىيە كورد

ئە كوردستانى سەر بەغىراقدا ۋ چەند راستىيەكە ئال

پەيدا بونى كيان ۋ قەۋارەسى سىياسىي، خوليا ۋ ئاۋاتى ئەمىتئىنەي گەلى كوردە، ئە ھەموو بەشەكانى كوردستاندا، ئەو گەلە ئازا ۋ مەردە ئەو رىيەدا، خەباتىكى دوورودرىزى پر خەم ۋ خويىن ۋ كەند ۋ ئەندى كوردە، بە تايبەت ئە بەشە كوردستانى سەر بەغىراق دا، كە ئە ھەمووان ئاشكرايە دۋاى دەيان سالى خەباتى سىياسىي ۋ چەكدارىي ۋ، ئە ئەنجامى راپەرىنى جەماۋەرىي شىكۆمەندى سالى (۱۹۹۱) دا ۋ، پاشان كۆچرەۋى چەند مىليونىدا، بارودۇخ بەشىۋەيەك گۆرا، كە زەمىنە برەخسى بۆ ئەنجامدانى ھەلئىزاردن (ئىتخابات) ۋ، پاشان پىكەينانى پەرلەمان ۋ، دواترىش دامەزراندنى حكومەتى ھەرىم، ئە بەشە كوردستانى سەر بەغىراق دا، بەلام بەداخەۋە دۋاىي چى روويدا؟

زنجىرەيەك شەر ۋ كوشتارى نىۋوخۆى (دەۋەن بەئاش ئاسا)، كە جگە ئە تىچوونى پەرلەمان ۋ حكومەت ۋ لەت بوون ۋ دابەش بوونى بەشە كوردستانى عىراق! سەدان كوشتە ۋ برىندار ۋ سەقەت ۋ ئاۋارەبوونى ھەزاران مالىە كوردى بىچارەۋە دەرەتانى لىكەۋتەۋە!

بەلى! ھەرچەندە ئىستا ئە كوردستاندا بارودۇخىكى دىكەيەۋە، ئومىدى باشى لىدەكرى، بەلام ھەيف ۋ مەخابىن! لايەنە سىياسىيە سىكۆلارىستەكانى كوردستان، ئە جىياتى جىبەجىكردنى ئەو ھەموو گەت ۋ بەلىنە سەۋز ۋ زەرد ۋ سوۋرە، جوان ۋ شىرىنەنەي، كە بەخەلكيان دا، بۆ گيانى يەكدى ۋ گەل ۋ ۋلاتى

كەساس و بىكەسىشىيان، بوونە گىژەلۈوكەي^(۱) تىكەۋە پىچەر و، لىزماۋى^(۲) رامالەر و، كارىكيان بەگەل و ولاتى بى ناوونىشان كىرد، با بەدەۋارى شىرى نەكردى، بىئەۋەى لەخۇيان بىرسن: ئايا ئەۋەى بە شانازىيىكردن و بەدەست و بازوۋى خۇھە لاگوتنەۋە: لوولى ددەن و، راي دەمالن، كىيە و كويىە؟!

ئىنجا لەئاكامى ئەۋەراۋ كىشە و يەكدى ھىنان و بىردنەشدا، ناۋزپان و ناشىرىن بوون لە دەرەۋى ولات و، دوژمن پىخۇشبوون و زەمىنە خۇشبوونى دەست تىۋەردانى ولاتانى ناۋچەكە و، دوۋورتىش، سەربارى خەمان!

ئىمە دەلىين: دەردى كۆمەلگاي ئىمە لەۋە قورستر و قولتەرە، كە ھەروا بەئاسانىي چارەسەر بىرى و، تەنھا بە پىكەئىنانى قەۋارەيەكى سىياسىي، كە مافى شەرىعىي و سىروشتىي كورد و ھەر گەللىكى دىكەشە- لە خەم بىرەخسىن و بەختەۋەر بىن، بەلگو وىراي ئەمەش، ئىمە پىۋىستىمان بە شۇرپىشكى عەقىدەي و فەرھەنگىي و ئەخلاقىي و، خۇگۇرپىنىكى بىنجىي و رىشەيى ھەيە، تاكو بىتوانىن بەشۋەيەكى راپاست و دروست، بەرپۇە بىچىن و پىكەۋە بژىن و، سوود و بەھرە لە كيان و قەۋارە سىياسىيەكەشمان ۋەربىگىن، ئەدى ئەۋە نىيە خۋاي كاربەجى فەرەموۋىيەتى:

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ الرعد: ۱۱.

بەلى! با بە ھەۋل و ھىمەتى ھەموۋ لايەك، كىرد و كۇش بۇ ئەۋە بىكەين كە كيان و قەۋارە سىياسىيىمان لەسەر بناغەي رەسەنايەتىي ئىسلامىي (الأصالة الإسلامية) يمان بىنات بىنن، بۇ ئەۋەى كيانىكى يەك دەنگ و يەك رەنگ و دامەزراۋ و ئەلەخشاۋ بىت، ئەك بە پارە و داھاتى خەللى كوردستان، بە دەست و زمان بىكەۋىنە وىژەي يەكدى و كۆمەلگاكەمان چەندان سەدە بگىرپىنەۋە دۋايەۋە شەر و كىشە و گورىس پىچر كىنەكانى مىرنشېنەكانى: (بابان و ئەردەلان و، سۇران و بۇتان) دوۋبارە بىكەينەۋە، كە ئەۋانىش لەبەر بىرتەسكىي و خۇۋىستىيان و، پاشان بە فىت و دەست لەپشت دانى صەفەۋىيەكان و عوسمانىيەكان، زۇرپان يەكدى

(۱) و (۲) ناۋى ھىرش و پەلامارەكانى ھىژەكانى يەكىتىي و پارتىي يە، دژ بەيەكدى، لە شەرو كۇشتارەكانى سالانى ئەۋەدەكانى سەدەي رابردوۋدا.

هېنا وېرد و، گەلېك سەرۋەرى دىيان شەرى دەۋەن بەناشيان لەمىژوۋى كورد و كوردستاندا تۆمار كرد!!

۳- پەيۋەندىيە كارتىككردنە دووسەرە

(دىالىكتىكە) ئىسلام و كورد

شتىكى ئاشكرايە، كە ھەر لەو كاتەۋى ئىسلام و كورد ئاۋىتەى يە كدى بوون و، بەيەك ئاشنا بوون، ھەركامىكىيان كاريگەرىي ھەبوۋە بۆ سەر ئەۋى دىكە، كەۋاتە: ئەۋانەى، كە ئەم جۆرە پىرسپارانە دەكەن: "لەپىشدا ئىسلام، يان كورد؟!" يان "ئىسلام بە قوربانى كورد بىكەين، يان كورد بە قوربانى ئىسلام؟!"

ۋادىارە شارەزاي ئىسلام و مىژوۋى گەلەكەشيان نىن! چۈنكە ھەركەسىك بە ئەلف و بىي ئىسلام ئاشنا بىت، دۇنيا دەبى لەۋەى، كە ئىسلام بۆ ھەموو گەلانى دىيا، سەراپا خىز و بەرەكەت بوۋە، مايەى بەختەۋەرىي و عىززەتمەندىي سەرفرازىي دىيا و قىيامەتە.

گەلى كوردىش دۋاي ئەۋەى نىر و كابوۋسى ئىمپىراتۋرى فارس و رۆمى لەسەر شان و سىنگ لاچوو و، بەۋىستى ئازادى خۆى ئىسلامى لەباۋەش گرت، دىيان سەرۋەرىي و جۋامىزىي لە بۋارەكانى زانست و پەرۋەردە و، بەرەكانى جىھاد و بەرەنگارىيدا، بۆ ئىسلام تۆمار كرد و، گەلېك خزمەتى گەۋرەگەۋرەى پىشكەش بە ئۆمەتى ئىسلام كرد و، سەدان كەلەپياۋى زانا و بلىمەت و سەركرەدە و قارەمانى لىھاتوو و بەھەيىبەتى، لە قوتابخانەى ئىسلام دا پىگەياند و پەرۋەردە كرد، كە ناوو ناۋبانگى كوردىيان، بە دىيادا بلاۋكرەۋە و ناۋى گەلى

كوردىيان لە سەرەتاي لىستى گەلانى خزمەتگوزار و فىداكارى نىو ئۆممەتى ئىسلامىيدا، تۆمار كرد.

كەواتە: پىرسىيىرى سەفسەطەيىيانەى وەك: "لەپىش دا ئىسلام، يان كورد؟" هەلەلەيە، چونكە هەر وەك چۆن ئايىن بۆ ئىنسان نىرراو، ئىنسانىش بۆ دىندارىي خولقيئىراو، بەلەى، (دىن) بۆ (ژىن)و، (ژىن)ىش دەبى بەپىي (دىن) بەرپۆە بىچى.

هەربۆيە (دىن)ىك، كە لە (ژىن) دادەبرى - وەك ئايىنى گۆرراوى نەصرانىي - دەبىتە شتىكى بۆش و، (ژىن)ىش، ئەگەر بەگۆيرەى تەوجىهاتى (دىن) بەرپۆە نەچى، گەندەل و پۆخەل دەبى - وەك ژيانى سەرگەردانانەى رۆژئاوايىيەكان -، مەسەلەى كورد و ئىسلامىش بە هەمان شپۆ، كورد بەهۆى ئىسلامەو، كيان و كەرامەتى پارىزراو دەبى و، ئىسلامىش بەهۆى كورد و غەيرى كوردىشەو، لەگەلانى مەسولمان، بەرپۆە براو و دەبرى و پارىزراو و دەپارىزرى.

دىسان پىرسىيىرى: "ئىسلام بەقوربانى كورد بىكەن، يان كورد بە قوربانى ئىسلام؟" پىرسىيىكى هەلەو بىجىيە، چونكە مادام ئايىن بۆ بەختەوئەركردنى ئىنسان ھاتبى و، ئىنسانىش بۆ بەندايەتتىكردن بۆ خوا خولقايت:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ (۵۶) الذاريات: ۵۶.

ناچار نىن يەكىك لە ئىسلام و كورد، بە قوربانى ئەوى دىكەيان بىكەن و لەژىر پىيدا بىيليشىنەو، بەلكو بە كورد ئالا و بەيداغى ئىسلام و، بە ئىسلامىش سەرى كورد بەرز و بلند دەبى و، هەردوو كيان خزمەتى يەكدى دەكەن و مەدارى يەكدى ساز دەكەن و،^(۱) بەپىچەوانەى بۆچوونى هەندىك كەسى فامكال و فەقىرئالەو،

(۱) رەنگە هەندىك كەس مەسەلەى خەبات و فىداكارىي و، خۆبەخت كردن لەپىناوى خوا و شەھىد بوون لەو پىناو، نىشكالىان بۆ دروست بىكات و بلىن: ئەدى ئەو نىيە ئىنسان بەقوربانى دىن بوو!! بۆيە دەللىن: لەراستىدا شەھىدبوون و خۆبەختكردن ئىنسان - كورد و غەيرى كورد - لەپىناوى بەرزكردەوى ئالاي ئايىن و رەزامەندىي خوا، لەرئانگەى ئىسلامەو، گەورەترىن و

ئىسلام و كورد هيچ كاميان ئامراز نين و ئەوى ديكەش ئامانج(هدف)، بەلكو هەردووكيان لە يەك كاتدا، بۆ يەكدى بە دوو ئىعتىبارى جياجيا هەم ئامرازن و هەم ئامانجىش.

ئىنجا ئەگەر پۇژىك لە پۇژانىش، كورد بەهۆى سادەىى خۆيەوه، بەناوى ئىسلامەوه فىلى لىكرابى و بەشى خورابى، ئەوه ئىسلام لەو هەلە و تاوانە بەرييه و، پىويستە كوردىش گلەيى و گازاندەى خۆى، ئاراستەى سادەىى و فەقىرئالىى خۆى و، فىلبازى ناحەزانى بكات، نەك پرووى پەخنە و گلەيى بكاتە ئىسلامىك، كە هەم بەكوردى مسولمانى گوتە، كە سادە و فەقىرئالىى نەبى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ﴾ النساء: ۷۱.

واتە: ئەى ئەو كەسانەى ئىمانتان هیناوه! وریایى خۇتان وەربرگن.

هەم بە ناحەزەكانىشى گوتە: فىلباز و تەلەكچى نەبن ((مَنْ غَشَّاءَ فَلَيْسَ مِنَّا)) رواه البخاري.

واتە: ئەوهى فىلمان لى بكات لە ئىمە نیه.

بەرترین جۆرى سەرفرازی و بەمراد گەبشتنى ئىنسانە، كە وەدەست هینانى پلەوپایەى شەهیدى و شادبوونە بەدیدارى خوا و بەهەشتى رازاوه و نەپراوه:

﴿وَلَا تَذَارِ الْأَخْرَةَ لِهَى الْحَيَوَانِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ العنكبوت: ۶۴.

۴- كوردايەتپە و سەربەخۇمە

لەنئوان ئىسلامىيەكان و عەلمانىيەكان دا

گەلەك جار لە دوو ڕوووە بەناھەق، تۆمەت، بگرە بوختانی ناپەوا پال دەدرێتە لای ئىسلامىيەكانى كوردستان :

يەكەم: ئىسلامىيەكان ھەروايات بە كوردايەتپە نىيە و، بە خەم گەل و ولاتپانەو نین!
دووەم: ئىسلامىيەكان وابەستەى بۆچوون و سیاسەتى خەلکى دیکەن - ديارە زیاتر مەبەستیان عەرەب و فارس و تورکە، کە سە گەلى مسوڵمانى دراوسێى کوردن و، بەپێى نەخشە و پیلانى شوومی ئىمپىریالیزمى جیهانىی، کە لە پەیمانى کافرانی (سایکس - پیکۆ) دا دەرکەوت، نیشتمانى کورد (کوردستان) یان بەسەردا دابەشکرا -.

ئىنجا ھەرچەندە ئەو قەسەى تۆمەت و بوختانە، بەلام لێرەشدا ھەر بەکورتى و زیاترىش بەمەبەستى بەراورد (مقارنە) ی نئوان ئىسلامىيەكان و لاتیکەكان دەلێن:

تایا ئەو ئىسلامىيانەى، کە لە ھالێکدا لە ھەموو سامان و داھاتى کوردستان - مەگەر قووتى لا یەموت - بێبەشن و، لەبارودۆخیکی ئابوورى زۆر سەخت و دژواردا دەگوزەرین - بەتایبەت ئەوانەیان، کە خەباتى چەكدارى دەکەن - و لە سۆنگەى ئەو ژیان و گوزەرانی تەنگ و سەغڵەتکەرەو، فشارێکی زۆریان کەوتۆتە سەر، بەلام بێگۆڤدانە نەدارى و قەرزدارى بەردەوام و، شینگیرانە سەرگەرمى زیندووکردنەوێ کۆمەلگاکەیان و، ئاوەدان کردنەوێ ولاتەکیان، بەھۆی بێدارکردنەو و شارەزاکردنى گەلەکیان، لە عەقیدە و عیبادەت و ئەخلاق و

ئاكارى ئىسلامىي لەلایەكەو، لەلایەكى دىكەشەو بەھۆى پىشكەشكردى كۆمەئىك خزمەتگوزارى جۆراوجۆرى وەك: (دروستكردى مزگەوت و قوتابخانە و نەخۆشخانە و چاككردى پرد و رېڭاوبان و ھاوكارىيكردى ھەتتو و نەدار و لىقەوماوان)، دەگونجى و بىۆىزدانى نىيە، تۆمەتى كەمتەرخەمىي و گوینەدان بە گەل و ولاتيان بدرىتە پال؟! ^(۱)

دىسان ئايا ئەو ئىسلامىيانەى، كە لەكاتىكدا حىزب و تاقمە لائىكە بەشەرھاتووەكانى كوردستان، زنجىرە شەر و كوشتارىكى نىوخۆى بىئاكاميان بەرپاكرد و، ھەتا ئانىشكان دەستيان بەخوینى كورد سوور كرد، بەلام ئەوان - واتە ئىسلامىيەكان - وپراى ھەبوونى فشارى جۆراوجۆر، قبووليان نەكرد بچنە نىو ئەو ھاوکیشە شوم و بىخىزدى شەرى كورد كۆزىيەو، ئايا كاميان لە ئىسلامىيەكان و عەلمانىيەكان، كوردایەتیی و سەربەخۆیی خۆى پاراستو، كامىشیان لە دەستیداو؟!

بەلێ! بىگومان (كوردایەتیی) و (سەربەخۆیی)، بەرلەوێ دروشم و شىعار بن، ھەلۆست و رەفتارن، ئاشكراشە، كە دروشم و شىعار، بە قەلەم و مەرەكەب و لەسەر كاغەز و پەرۆ و دیوار دەنوسرین، بەلام ھەلۆست و رەفتار، كردارن و دەبى لە مەیداندا رابنویترین و تۆمار بكرین!

ھەلبەتە ئەو سەربلندییە ئىسلامىيەكان و رۆو سووریەشیان لە بەردەم خوا و خەلكدا، زادە و بەرھەمى شان و شەوكت و لىھاتوویی خۆيان نىيەو، بەس بەرەكەت و پىزى پابەندییانە بە بەرنامەى خواو، لائەدانیانە لە رىيازى پىغەمبەرى پىشەوايان (صلی اللہ علیہ وسلم).

(۱) ھەرچەندە ئىسلامىيەكانى كوردستان بەگشتى، لەرۆى خەباتى رزگارخوازییەو ساوا بوون و درنگ دەست بەكار بوون، بەلام ئەوانەیان، كە تەمەنیان ھەراش ترد، وەك شەخص بەشداریان كردو لەئێوەكەك لە كۆمەل و حیزبە لائىكەكاندا لەسۆنگەى ئەو، كە ئەو كاتە ئالا و قیادەىكى ئىسلامىي لەئارادا نەبوو، نەجا لەو كاتەشەو، كە وەجەى نوێ (الجیل الجدید)ى ئىسلامىي پىراگەیشتو، ھەرچەندە ھەندىكیان كەمتەرخەم بوون و بەشداریان نەكردو، بەلام ھیچ كەشیش ناتوانى، خەبات و فیداكارىی مەردانەى پىشمەرگەكانى ئىسلامىي و شەھیدە سەربەرزەكانى لەبیر بكات.

۵- لايەنە غەلمانىيەكانە كوردستان و

ئىدىيەلەر بەرگىيە لە ئىسلام و موقەددەسلىك كورد!

يىگومان ئىمە ۋەك مەسۇلمان و ئىسلامىي، ھېچ كات لە كۆمەلنىكى غەلمانىي چاۋەپى ناكەين، بەرگىيە لە ئىسلامىك بىكات، كە لە رەگ و رېشەۋە لە گەلى ناكۆكە و، ۋەك بەرنامەى ژيان و گوزەران بىرواى پىي نىيە و، ھەر بۆيەش رېيازى (اللادينية - العلمانية) بىدىنى و غەلمانىيەتى بۆ خۆى ھەلئىزاردە و، جاروبارىش بەمەبەستى دلراگرتنى جەماۋەر، ھەندىك شىعار و پى و رەسمى روالەتتى ئىسلام، لەخۆيان و دام و دەزگاكانياندا پىشان دەدەن، ۋەك: رېزگرتن لە مەلا و شىخ و، مانگى رەمەزان و، خويندى چەند ئايەتتىكى قورئان، لە بۆنە (مناسبة) كاندا ... ھتەد.

بەلام بۆمان ھەيە بېرسىن: ئايا بە چ پىۋدانگىك بەرھەلداكردن و بوار پىدان و بگرە لەباۋەش گرتن و دەست لەپشت دانى لائىكەكانى كوردستان بۆ ھەندىك دەستە و تاقىمى چەند نەفەرەى بىدىن و (ئىباحىي) و رەۋش نىزم، كە بەراشكاۋىي و بىپەرە داۋاى تىكەلاۋىي جىسىي و، گۆنەدان بە ياسا و دەستۋرەكانى شەرىعەت و، داب و نەرىتەكانى كۆمەلگا و نەمانى خىزان و... ھتە، دەكەن و لە بلاۋكراۋەكانياندا - كە لەژىر سايەى ھەردووك لەتكە حكومەتەكەى ھەرىمدا دەردەچن،^(۱) بە ئاشكرا و بى رەچاۋكردنى ھېچ سنوور و پاراستنى ھېچ شەۋورىك،

(۱) ئەۋ بلاۋكراۋەنى، كە لەلايەن ئەۋ تاقىمە بىدىن و سەر لىشىۋا و گەندەلەنەۋە دەردەچن، زۆرن و لەھەمەۋ جىگايەك ھەن و، لە بلاۋكراۋەكانى ھەردووك حىزى دەسەلئەندارى ھوكمپانىشدا، بە كىتەپ و گۇفار و ھەفتەنامە و رۇژنامەۋە، قسە و توانچ و پىلارى زۆر و زەۋەند ھەن، كە راستەۋخۇ و ناپاستەۋخۇ

جىنىۋ و قىسەى سووك بەخوا و پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) و ئىسلام و قورئان و شەرىع و مەلا .. ھتەد. دەدەن!

بەللى، ئايا بوار پىدان و بەرھەلداکردنى ئەو دەستە و تاقمە ھەرچى و پەرچى و، فىكىر رىزىو و رەۋىشت تەپپوانە، بە چ پى و دانگىك لەگەل لاف لىدانى كوردایەتیی و بەتەنگ كوردەۋە بوون و، بەرگىرىکردن لە موقەددەساتى كورد، يەك دەگرەۋە؟!

يان سىكۆلارىستانى حوكم بەدەستى كوردستان، پىيان وایە: ئىسلامىيەكان ھىندە سادە و بىئاگان، كە خۆيان بەرنە رىزى ئەو ھەرچى و پەرچى گەندەل و پەندەلانى و، بە خەيالى خۆيان، ئىسلامىيە رەۋىشت بەرز و پاكەكان و ئەو بىدىنە پىس و رەۋىشت نزمەنە پىكەۋە سەرگەرم بكن و، خۆشيان بكنە پىاۋچاك و ھەكەم لە بەينيان دا و، جارجارەش بە بىانوۋى لىك كوردەۋە و ناۋبىيەۋە، سەرۋ زلەليان تى بىسەرۋىنن و، ئەو نىۋەشدا خۆيان بە چاكەكار و دىندار دەريىن!

ئاخر فىل و پىلانى وا، چۆن سەر دەگرى! مەگەر ئىمەى ئىسلامىي ھىندە بىر كورت و رۋالەت بىن و بىھەۋالين، ھەر درىشە دەبينىن و ئەو دەستەش نابينىن، كە درىشەكەى گرتۋە و دەيۋەشىنى!

بەھەرھال، ئىمە ھەز دەكەين سىكۆلارىستەكان، يان دەست لە دژايەتیی كردنى راستەوخۆ و ناراستەوخۆى ئىسلام و، ئىھانەكردن بە (شعائىر) و بەزاراۋەى ئەوان (مقدسات)ى ئىسلام ھەلگىرن، چونكە خۋاى دادگەر و تۆلەستىن فەرموۋىيەتى:

﴿...وَمَنْ يُعْظَمْ شَعْبَرِ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (الحج: ۳۲)

يان ئەۋەيە، با چى دىكە لافى دىسۆزىي بۆ كورد و، رىزگرتن لە ئايىن و درۋشمەكانى گەلى كورد، لىنەدەن، چونكە گەلى مەسۇلمانى كورد، ناتوانى

ناراستەى ئىسلام و مەسۇلمانان دەكرىن، ەك ئەۋەى، كورد ھىچ گىروگرفتى نەمايى، بىجگە لە نەھىشتى دىن و رەۋىشتەكەى!!

بروا به خۆى بهيىنى و قەناعەت به خۆى بکات، که کهسانىک پىژ و حورمەتى
خا و پىغەمبەر(صلی الله علیه وسلم) و قورئان و ئايىنە کهى ناگرن، به دىسۆز و
جىگای ئومىد و متمانهى خويىيان بزانی، دياره کۆمه لگای کورده وارييشمان
- سوپاس بۆ خوا - هينده هوشيار و بيدار بۆته وه، که به و جوړه فيله ساده و
سه رکيلا نه، له خسته نه چى و چاوبه ستى لى نه کړى!

لە ئۆره کۆمهلابه ئىيه کات له که کاتى

بىن مەکم عىر موافق التواصل الدولەتى

AliBapir

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR codes

AliBapir

AliBapir

QR codes

۶- پەرچە ۋە لەمپەر خىستە رېئە كاروانى

بىلدارىيە ۋە ھۆشيارىيە ئىسلامىيە، چە دەگەينەنە؟!

شىتتىكى روونە، كە خوشەويست تىرىن ۋە پىرۆزتىرىن شتى ھەر گەل ۋە كۆمەلىك، ئايىن ۋە بىروباۋەرەكەيتى، كەۋاتە كەسىك بىھەۋى بە دىلسۆز ۋە مشوورخۇرى گەل ۋە كۆمەلەكەى حىساب بىرى، دەبى رېز ۋە تەقدىرى تەۋاۋى بۇ ئايىن ۋە بىروباۋەرى مىللەتەكەى ھەبى ۋە، نەك ھەر دىرايەتتى نەكات ۋە، بەۋەى كە گەنج ۋە لاۋى تازە پىگەشتوۋى كۆمەلگايەكەى، لەۋ ئايىنە كۆدەبنەۋە ۋە، دەۋرى دەدەن ۋە خزمەتى دەكەن، قەلس ۋە سەغلەت نەبى ۋە پىي ناخۇش نەبى! بەلكو دەبى ھەۋل ۋە تەقەللەى جىددىيىش بدات، بۇ زىاتىر ۋە چاكتىر چەسپاندىن ۋە پەرەستاندىن ۋە گەشەكردنى، ئەۋ ئايىن ۋە بىروباۋەرە، لەنىۋ گەلەكەيدا، ئىنجا بە تايىبەتىش، ئەگەر ئەۋ ئايىنە ئىسلام يىت، كە دوايىن نوسخەى ھىدايەتى شىفابەخشى خوايە بۇ مروۋايەتتى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِّمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ ﴿٥٧﴾ يونس: ٥٧.

باشە گەل ۋە مىللەتتى بى دىن ۋە بى عەقىدە، چ خىرىكى لى چاۋەرۋان دەكرى ۋە، كام سەنگەرەى خەبات ۋە بەرەنگارىي پىدەگىرى! ئايا ھەموومان نەمان بىنىۋە چۆن ئىنسانى يىعەقىدە ۋە بى بەھا، خۇى ۋە گەل ۋە نىشتىمانىشى ھەرزان فروش دەكات ۋە، بە تۆزە رابۋاردىكى خۇى ۋە بەرژەۋەندىيەكى شەخسىي خۇيان دەدات!

كەۋابى: ئايا رېڭا تەنگ كىرگەن ۋ گىرتىن، لە گەنج ۋ لاۋەكانى كورد، كە فېرى قورئان ۋ فەرمۇدە پىغەمبەرى (صلى الله عليه وسلم) ۋ ياساكانى شەرىع ۋ ئەدەب ۋ رەۋشەتى ئىسلامىيى بن، لە رېڭا مەزگەۋت داخستىن ۋ تۆمەت ۋ قەسەۋقەلۇك بەدۋاخستىن ۋ، فشار خستىن سەرى جۇراۋجۇرەۋە، لەلايەن حىزبە لائىكە ھۆكۈمەرەكانى كوردستانەۋە، چى دەگەيەنى؟!

پىم ۋايە: ۋەلامى ئەم پىرسىارە، ھىندە ئاشكرايە، پىۋىست بە نوۋسىن ناكات، بەلام جىي خۇيەتى لىرەدا ئامۇزگارپىيەكى دىلۋزانە، ئاراستەي ئەۋ جۇرە عەلمانىيەنە بىكەين، كە بە قەلەبالغ بوۋنى مەزگەۋتەكان، بە كۆر ۋ كىچى كورد ۋ، دەرس خۇيىندىن ۋ شارەزابوۋن ۋ پەرۋەردە بوۋنىيەن، لە قوتابخانەي قورئاندا قەللىس دەبن ۋ، ھاسەنگىيى (توازن)ى دەروۋىيى ۋ عەقلىي خۇيان، لەدەست دەدەن ۋ، قەسەۋباس ۋ پىرۋاگەندەي سەير ۋ سەمەرە دەكەن:

ھۆ برادەرىنە! ھەموۋتان دەزانى ۋ ئاگادارىن، كە ئىۋەي سىياسەتمەدار ۋ رۇشنىبىرى كورد! بە پەنابردىنتان بۇ رېچكە ۋ بىردۆزەكان - كە عەلمانىيەت ھەموۋيان كۆ دەكەتەۋە - ۋ دەست بەردارىۋونتان لە ئىسلام، ۋەك عەقىدە ۋ بەرنامەي ژيان ۋ گوزەران، بە پىللىتەنى خۇتان، لەرۋوى دىندارىيى ۋ مەسۇلمانەتپىيەۋە - مەگەر لەلاي خەللى سادە ۋ بىئىگا، ئەگەر نا - (مصدقىيە)ى خۇتان لەدەست داۋە ۋ بەشتان بەھىچەۋە نەماۋە،^(۱) چۈنكە خۇاي كاربەجى فەرمۇيەتى:

﴿ وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾

آل عمران: ۸۵.

(۱) ديارە ئەمە ھۆكۈمكى گىشتىيە ۋ بۇ چەسپاندنى لەسەر تاكەكان (أفراد) پىۋىستىي بە سەرنج دان ۋ لىكۆلىنەۋە دەكات، تاكو بزانى: ئايا ۋەك شارەزايانى شەرىع (الفقهاء) دەلىن: (ثبوت الشروط وانتفا والموانع) بوۋە، واتە: (مەرچەكانى كافىر بوۋن ھاتوۋتە دى ۋ، پەرچەكانى لاچوۋون) يان نا، نىجا ھەر كەسلىك مەرچەكانى كافىر بوۋنى تىدا ھاتبەنە دى ۋ، ھىچ بەرپەرچ (مانع)ىش نەبن، ۋەك: تۆبىي لىكردن (الإكراه) ۋ، نەزانىي (الجهل)، ئەۋە ھۆكى كافىر بوۋنى بەسەردا دەدرى، ئەگەر نا. نا.

واتە: ھەر كەسنىڭ جگە لە ئىسلام بەرنامەيەكى دىكە بخوازى، لىيى قبول
ناكرى و، ئەو كەسە لەدوارپۇزىش دا لە زىنبارانە. دەجا ئىۋەش بەئاشكرا و بى
پىچ و پەنا پر بەزارتان دەلېن: (ئىمە عەلمانىين) و ئەسلەن، ئەگەر يەككە لىتان
بېرسى: كە ئايا ئىۋە (ئىسلامى)ين و پرواتان بە ئىسلام ھەيە، كە بەرنامە و
پەپرەۋى ژيان و گوزەراتان بىت؟!

ئەۋە بىگومان (ئىسلامىي بوون) بەتۆمەت و بوختانىك دەزانن، كە پىتان كراۋە و
ھەر زوو ۋەلام دەدەنەۋە و دەلېن: نەخىر كاكە ئىمە ئىسلامىي نىن!

ئىنجا برادەرىنە! ئامۇرگارىيەكەم ئەۋەيە: كە مادام بەھۋى رەفزكردى
ئىسلامەۋە - كە خوا فەرموۋىەتى: بەرنامەيەكى تىر و تەۋاۋە پەلەۋى تىدا نىە:

﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

المائدة: ۳.

خۇتان لە بازىە ئىسلامەتىيى بردۆتە دەرى، بۇ ئەۋەي لە بازىە
كوردايەتىيى و نىشتىمان دۆستىيى و نەتەۋەپرەۋەرىيىش نەچنە دەرى و، لىتان
بىسەلمىترى و پرواتان پى بكرى، كە دىسۆز و خەمخۇرى كورد و كوردستانن،
لە بەرانبەر خۇشەۋىست ترين و پىرۆزترين و چاكتىر و بەرزترين شتدا، كە
گەلى كورد ھەيەتى، كە ئايىن و بىروباۋەكەيەتى، ھەلۋىست و رەفتارى
خۇتان بگۇرپن و چى دىكە راستەوخۇ و ناراستەوخۇ، تەقە لە ئىسلام و
ئەھلى ئىسلام مەكەن و، كۆسپ و پەرچ لەرپى دىندارىيى و مەسۇلمانەتىيدا
دروست مەكەن.

قەتىش خەيال پلاۋى وا مەكەن، كە ئەو گەل و جەماۋەرى دژايەتىيى ئايىن و
عەقىدەكەي دەكەن و، پەرچ و لەمپەر لەرپى دىندارىيى و مەسۇلمانەتىيەكەيدا
دروستدەكەن، ھىندە سادە و ناخالىيى بىت، ھەر گوى بۇ قسەۋ و تارتان بگرى و،
سەرنجى ھەلۋىست و پەرىز و رەفتارتان نەدات!

بەللى! خەللى مەسۇلماننى كورد، بىرۋاي بە دىلۋىزىي و كوردايەتتىي كەس و كۆمەللىك نايى، كە بە گەشەكردن و بەرەپپىش چوونى ئايىنەكەي سەغلەتە و، رېڭاى دىندارىي كوردنى پىنادات، مەگەر لەو سنوور و جوغزدا، كە زىيانى پەزەكانى نەبى! ^(۱) چونكە دىنى (ئىسلام) ھاتو (ھاكىم) بىت نەك (مەھكۇم). وەك خۋاى بالادەست فەرموۋىتەتى:

﴿فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ﴾

المائدة: ۴۸.

واتە: بەۋەى خوا ناردوۋىتە خوار ھوكميان لە بەيندا بکە و، مەكەۋ شۋىن تارەزوۋەكانيان و، لەو ھەقەى بۆت ھاتو لامەدە!

(۱) دەگىرئەۋە سالىڭكىيان مەلایەك بۇ مەلایەتتىي دەچى بۇ ناۋچەيەك، كە خەللىكىي رپەۋەند و مەردارى لى دەبى و، تا ئەۋكاتەش مەلایان نەۋۋە، ئىنجا لەكاتىكدا كە مەلا بانگ دەدات، يەككىيان بانگى ئەۋى دىكەيان دەكات، كە لەنزىك مەلایەكەۋىيە و دەلى: ئەۋە ئەۋ دەنگە دەنگە چىيە لالۇ؟ ئەۋىش دەلى: ئەۋە مەلایە بانگ دەدات، كابرە دەلى: ئىنجا ئايا ئەۋ بانگە زەرەرى بۇ پەزەكان (مەردەكان) نىه؟ دەلى: نەخىر، دەلى: كەۋاتە لىي گەپى با بىللى.

۷- بىيانوگرتن بە گەنج ۋ لاۋە ئىسلامىيەكان ۋ

دروست كىرنە كىشە ۋ مشت ۋ مېرى لايەلا

زۆرجاران دەينىن ۋ دەبىستىن، كە لەسەر باسكردنى ھەندىك مەسەلە ۋ بابەتى عەقىدەبى ۋ فىقھىي، لەلايەن گەنج ۋ لاۋەكانەۋە، لەلايەن ھەندىك مەلا ۋ شىخى ناخاللىي، يان دەست لەپشتى دراۋ ۋ ھاندراۋەۋە، ھەرا ۋ كىشە ۋ دەمەقالى ۋ مشت ۋ مېرى زۆر بەرپا دەكرى ۋ، شىن ۋ واۋەلا بۆ ئىسلام ساز دەكرى، ۋەك ئەۋەى ئىسلامەتتى ھىچ دەرد ۋ كىشەيەكى نەبى ۋ، ھىچ بەلا ۋ گرفتارىيەكى بەسەر نەھاتىي، جگە لە باسكردنى ئەۋ جۆرە مەسەلانە، لەلايەن ۋەچەى نۆي (الجيل الجديد)ى بىدارىي ئىسلامىيەۋە!

ئىنجا ئەگەر گرىمان ئەۋ باس ۋ بابەتانە، بە بۆچوۋنى ھەندىك لە مەلا ۋ شەرەزانەكان ھەلەش بن، يان لە راستىيدا شايانى باسىش نەبن، ئەۋ كات ۋ شوپن ۋ ھالەدا ۋ، شتى لەۋان پىۋىست تر ھەبى، يان بە ناشى ۋ بىي ھىكمەتتى بخرىنە ۋو، ۋەك بەندە، زۆر تىيىنىي ۋ رەخنەم لەۋ بوارەدا بە گوتن ۋ نووسىن، ئاراستەى ئەۋ جۆرە برايانە كىردۈ ۋ ئامۇژگارىم كىردۈن،^(۱) بەلام بە ھەرحال ئەۋ جۆرە مەسەلانە دروست نىيە ۋ ماقول نىيە، بىكرىنە مايەى بىيانو گرتن بەۋ قوتابى ۋ گەنج ۋ لاۋانە ۋ، دەستەچىلەى ھىرش بىردنە سەريان ۋ ناوزپاندنىان ۋ، پاشانىش بەرۋك پىگرتن ۋ رىگىكا لىگرتنىان، كە ھەر ئەمەى دوايش ھاندەرى

(۱) بۆ وئە سەرنجى كىتبى: (چەند پىروونىيەك بۆ ئىسلامىيەكانى كوردستان) بىدە، ھەروەھا نامىلكەى: (بزووتنەۋى ئىسلامىي ۋ ناسۆيەكى گەش ۋ ۋوون).

ئەسلىي و (بيت القصيد)ى دروست كردنى ئەو قال و باس و مشت و مېر و
ھەرايە سەير و ناماقوۋلەيە!

بەلئ! ئەو ھەرا و ھۆريا و قال و باس دروستكردنە، لەلايەن عەلمانىيەكان و
دەست و پىۋەندەكانىيانەۋە لەدژى وەچەي تازەي بىدارىي ئىسلامىي كوردستان،
دروست و ماقوۋل نىيە، چونكە:

يەكەم: ھەر كەسك تەننەت سەرەدەريك لە قورپان و سوننەت و كەلەپوۋرى
ھەمەلايەنە و دەۋلەمەندى ئىسلامىي بكات، تىدەگات و دلنيا دەي، كە زانا
و پىشەۋايانمان، جياۋازىي (خلاف) و مشت و مېرى زۆريان لە بەين دا بوۋە،
لەسەر وردە بابەتەكان، بەتايىبەت لە بوارى فيقھييدا و، ھىچ كامىشيان بەھۆي
جياۋازىي بىروبوۋچوون (اختلاف الرأي) ۋە لەو بوار و بابەتەندا، كە جياۋازىي
تىياندا سروشتيي و ئاسايىيە، يەكديان تۆمەتبار نەكردۋە و، (شافىيىي)
رەحمەتى خۋاي لىبى گوتەنى: ((رأيي صواب يحتمل الخطأ، ورأيي غيبي خطأ
يحتمل الصواب)).

دوۋەم: ھىچ كەس ناتوانى نكوۋلىي لەۋە بكات، كە كۆمەلگاي كوردەۋارىي
ئىمەش، ۋەك باقى كۆمەلگايەكانى جىھانى ئىسلامىي، لەمىژە گىرۋدەي جۆرەھا
بىروبوۋچوون و ھەلس و كەوت و رەفتارى ھەلە و ناشەرعىي بوۋە، لە ھەموو
بوارەكانى: (بىروباۋەر و عىبادەت و كۆمەلايەتيي و فەرھەنگىي و سياسىي و...
ھتدا)، كە يىگومان لەسەر ھەموو لايەكمان پىۋىستە، كە كۆمەلگايەكەي لىيان
بژار بكات و پاكي بكاتەۋە، ئىنجا ديارە ھەندىك كەسش بەپى دەستوۋرى
(خوى شىرىي ھەتا پىرىي) و، بەپىي ياساي ھەلەي مەلاي مەزبۇرە:
(پىياۋ ئەو پىاۋدەيە لە قسەي خۋى دانەبەزىي)، رەفتار دەكات و ئەو بىروبوۋچوون
و ھەلس و كەوتانەي، كە خوى پىۋە گرتوون و، لە باب و باپىرائىيەۋە بۆي
بەجى ماون و، فرچكى پىۋە گرتوون، ھەرچەندە بە بەلگەي بىپىچ و پەناي
شەرعىش، بۆي بسەلمىنى، كە ئەو شتانه (شرك) و (بدعة) و (ئەفسانە)ن،
يان خو و خدە و داب و نەرىتى كافر و دىانەكانن، دەست بەردارىان نابى و،

وہك عادەتى بت پەرست و سەرلېشىۋاۋەكانى سەر دەمى پېغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم)، بە زمانى ھال - ئەگەر بە گوتارېش نەبى - دەلى:

﴿إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَرِهِمْ مُّقْتَدُونَ﴾ ﴿٢٣﴾ الزخرف: ۲۳.

ئاشكراشە، كە لە ھالەتېكى ئاۋادا، تېگ گېران و مېشت و مېر دروست دەبى و، ھېچ كەسېش بۆى نېيە، تەفسېرى ھەلە و تۆمەتدار لەسەر ئەم ھالەتە بىكات و، ئەگەر واش بىكات، ديارە بىۋىژدانىيە و مەبەستى خراب و پىسى ھەيە.

سېيەم: بۆ دادۋەرىيەكردن و ھەلېرېنى كېشە و مېشت و مېرى لەم بابەتەش، كە باسكرا، بىجگە لە زانا و شەرەزانان، ھېچ كەسى دىكە مافى دەست تېۋەردان و خۆ تېھەلقورتاندنى نېيە و، دەبى زانايانى لىكۆلەردە و پۆچۈ و دۆسۆز، ئەو ئەركە وئەستۆ بگرن و، بۆ ديارى كەردنى راست و چەۋت، يان بەھىز و بېھىز (الراجح والمرجوح) لەنۆ بىرورپا و بۆچۈنەكان دا، نوختە لەسەر پىت دابىن، نەك بابايەكى سىياسى كۆلەۋار و نەشارەزا بە ئايىن، ھەر لەبەر ئەۋەدى تەنھا بەرپرسىكە، بىت خۆى بىكاتە (مامۆتك) و لەدېزەى فتۋاداندا بە ناھەق خۆى بىكاتە ئەسكۆى!

ئاخر ئىمە مادام لە ھەموو بوارىكدا رېژ و تەقدىرمان ھەيە بۆ خەلكى پىسپۆر (أهل اختصاص)، بۆچى دەبى لە مەسەلەى ھەلەس و كەۋت لەگەل بەرنامەى خوا و زانىارىيە شەرەيىيەكان (العلوم الشرعية) شدا، كە لە ھەموو شتېكى دىكە، پتر پىۋىستىيان بە شارەزايى و قوۋل بوۋنەۋە و پىسپۆرى ھەيە، ھەروا نەكەين!!

چۈارەم: ديارە ئەۋەدى گوتراش، پاساۋ (مېرر) نېيە بۆ گەلېك ھەلەس و كەۋت و، قسە و رەفتارى ناشىيانە و نەزانانەى، زۆر لە گەنج و لاۋە دىگەرم و بىئەزمۈون و كەم شارەزايەكان، كە ھەر بە خۆئىندەۋەى نامىلكەيەك، يان لەبەر كەردنى چەند ئايەت و فەرموۋدەيەك، ۋادەزانن چۈنەتە رېزى زانا و پىشەۋايانى پاىبەرزەۋە و، دەست دەكەن بە قسەى زل زل و، رەخنە لەم و لەو گرتن و، فتۋادان و بىرېزى نواندن، سەبارەت بە زانا و پىشەۋايانى رەسەنمان،

۸- ئىسلامىيەكان و تۆمەتە كۆشتن و خۇيڭ رشتن

ماۋەيەكە ھەندىك لە ھەلمانىيەكانى كوردستان، بەلاساىي كوردنەۋەي دامودەزگاكانى راگەياندى رۇژتاۋا و، رژىمە داپلۇسىنەرەكانى جىھانى ئىسلامىي، لە عارەب و تورك و غەيرى ئەوانىش، ھەر لەخۆۋە دەستيان كوردە بە بلاۋكوردنەۋەي پروپاگەندە و، قسەوقسەلۇكى بىجى و بى بنچىنە، لەدژى ئىسلامىيەكان و تۆمەتباركردىيان بە رەشەكۆزىي و تىرۇر و، لە ھەمووشى سەيرو سەمەرەتر (دژى ئافرەت بوون)!!

لە ھالىكدا، كە ئىسلامىيەكان ھوكمران و دەسلەتدار نىن، ھەتا بتوان و بەئەركى سەرشانى خۇشيانى بزائن، كە ياسا شەرىعيەكان (الأحكام الشرعية) لە ۋلاتدا بىچەسىپنن، كە بەشئىك لەو ياسا شەرىعيانە، ئەو (حدود) و سزايانەن كە ئىسلام بە مەبەستى پارىزگارىي لە ھەقىدە و ژيان و ھەقىل و ۋەجە و ئابروو و سامان (الدين والحياة والعقل والنسل والعرض والمال) كۆمەلگا داياناون و، جىبەجىكردنىشيانى ھەر ھەۋالەي كۆمەلگاي مەسۇلمان و، دەسلەتە شەرىعىي (السلطة الشرعية) يەكەي كوردە، كە ئەمانەن:

۱- سزاي پاشگەزبونەۋە لە ئايىن (عقوبة الردّة)^(۱).

(۱) تەمە لە چاپەكانى پىشۋودا: چاپى ۱/۱۹۹۰ و چاپى ۲/۱۹۹۸ و چاپى ۳/۲۰۰۵، ئەۋە بىرورپام بوود، بەلام ئىستى: ۲۸/۴/۲۰۱۸ ز، ۱۲/ شعبان/ ۱۴۳۹ك پام وايە، كە ھىچ بەلگەيەكى دۇنياكەر نىە بۇ ئىسپاتى ئەۋە، كە ھەلگەپرانەۋە لە ئىسلام (الإرتداد عن الإسلام) سزايەكەي كۆشتنە، ۋەك لە بەرگى دوۋەمى مەۋسۋوعەي (ئىسلام و دەرۋەتدارى) دا بەدەرژىي باسمان كوردوۋ دوايىش لە شىۋەي نامىلكەيەكىشدا چاپ كراۋە، ھەروەھا لە كىتەبى دوازەمىيەمى (موسوعة الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) ش قسەمان لەبارەۋە كوردە.

- ۲- سزاي كوشتنى بە ناھەق (كە چەند جۆرىكە و سزايەكەشيان جۆراوجۆرە).
- ۳- سزاي مەيخۆرىيى و خواردن و خواردنەۋەدى ھەرشىتىكى عەقلى لاپەر.
- ۴- سزاي داۋىن پىسىي (زىنا و نىربازىي).
- ۵- سزاي بوختان پىكردن (القذف) ((ۋاتە: تۆمەتباركردى يەككى بە داۋىن پىسىي، بەيى بەلگە و ئىسپاتى شەرىعىي تەۋا)).
- ۶- سزاي دزىي و جەردەيى و پىگىرىي.

جا لىردەدا بۆرەۋاندنەۋەدى تەم و مژى ئەو تۆمەت و گومانانە، خستەنەپروۋى چەند راستىيەك بەپىۋىست دەزانم.

يەك: شىتىكى ئاشكرا و پروۋنە، كە جىبەجىكردن (تنفىذى) سزا شەرىعىيەكان، لە ئەستۆي دەسلاننى شەرىعىي (السلطة الشرعية)دايە و ھەر كەسە لەخۆيەۋە بۆي نىيە بەو كارە ھەلىسى، چونكە لە ئاكامى ئەمەدا، ئاژاۋە و پەشۋىي و ئالۋزىي پەيدا دەيىت و، ھەق و ناھەقىش تىكەل دەبن.

دىارە شەرىعىش رىگە بەشتى ۋا نادات، ئەمە لەلايەكەۋە لەلايەكى دىكەشەۋە كۆمەلگا و كيانى سىياسىي ئىسلامىيىش، كە ويلايەت و دەسلاننى تەۋاۋى بەسەر تاكەكانى خۆيدا ھەيە، يەكسەر لە جىبەجىكردى (حدود) و سزا شەرىعىيەكانەۋە دەست پىناكات، بەلكو لە تىگەياندىن و پەرۋەردەكردى تاكەكانى كۆمەلگا و، چارەسەركردى كىشە و گرفتهكانيان و دابىنكردى مافەكانيانەۋە، دەست بەكار دەيىت.

ئىنجا پاشان ھەر كەسىك لايداۋ بەيى عوزر و بيانوۋ خەتى خوار كرد، راست دەكرىتەۋە و سزاي پىر بە پىست و دادگەرەنە دەدى، كە بىگومان ئەو راستكرىتەۋە و سزادانەش، ھەر لەپىناۋى بەختەۋەرىي و سەلامەتىي كۆمەلگا و پاراساتنى دايە.

سىرە و ژيانى پىغەمبەرى پىشەۋامان (صلى الله عليه وسلم) و، جىبەجى نەكردى زۆر لە سزايەكانىش، لەنىۋان حالەتە ئاساسىيەكانى ۋەك: (نەزانىي

(الجهل)، تۆبىلى لىكران (اكراه)، ناچارلىق و تىگىران (اضطرار)، بالغ نەبوون، شىتتى..)، كە بەدرىژى لى كىتەبە شەرىئە كاندە، قىسەيان لەسەر كراو و توئىراونەو، باشتىن بەلگەى ئىسپاتى راستىيى ئەو قىسەيەمانە.

دو: فەرمان بە چاكە و پىگرتن لە خراپە (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) شى، كە بە ئەركى سەرشانى ھەموو مەسۇلمانان دانراو، بەئىر و مى و ورد و درشتەو، ھەر كەسە بەپى تۈانە و بۆلۈنە، زۆر جىيە لە جىبە جىكرىنى (حدود) و سزا شەرىئەيەكان، ھەرچەندە زۆر لە نەشارەزايان بە ئىسلام - بەتايىبەت ەلمانىيەكان - لىيان تىكەل دەبن و، ھەر لە ئەنجامى ئەمەشدا، دووچارى ھوكم و بۆچۈنى ھەلە و سەير دەبن.

بۆ وئە: كە دەبىستەن مەلەيكە، يان ھەر مەسۇلمانىكى دىكە لەسەر مەنبەر، يان لەكاتى دەرسدا، ئامۇزگارىي مەسۇلمانان دەكات و ھانىيان دەدات، كە لە بەرانبەر كوف و زولم و فەساددا رابوئەستەن و قەبۇل نەكەن و... ھتە.

ئەوئە زانا و شارەزايى دەزانى، كە ئەو بەنگەوازە و فەرمان بەچاكە و پىگىرى لە خراپەيە، بەلام ئەوئە نەزان و پىئاگا يان زۆرزان و لە بەھانە بىت پىي وايە و دەلى: ئەو فەتۋادانە و فەرمان كەردنە بە گرتن و كوشتن و بىرىن!!

س: ديارە ئىسلامىيەكان و ھەمو ئىنسانىيىكى دىكەش، لەكاتى زولم و دەستدرىژىي كرانە سەردا، جا بەئاشكرا و سەنگەر لىگرتن بىت، يان بە پەنھانىي و رەشەكوژىي و پىلان، دەست كەردنەو و بەرپەچدانەو بەرگىرى لەخۆكەردن بەمافىكى سەروشتىي و ھەقىكى شەرىئە خۇيان دەزان، بە ھەر شىۋازىك بۇيان بلوى، جا ئايا بۇيان دەكرى و دەتوان، ئەو بەرگىرىيە لەخۇيان بەكەن، يان نا؟ ئەو مەسەلەيەكى دىكەيە، خۇاي پەرۋەردگارمان لەو بارەيەو فەرماوئەتى و فەرمانىشى پىكردوئىن:

﴿الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ أَعَدَّى عَلَيْكُمْ فَأَعِدُّوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعَدَّى عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ البقرة: ۱۹۴.

بەللى، ئەۋەدى رەشەكوژمان بىكات، ھەقىقىي خۇمانە تۆلەي لى بىستىنن، ئەۋەدى سەنگەرمان لىبىگىرى، مەگەر ھەر تۈننامان نەبى، ئەگەر نا دروست نىيە، مىلى بۇ كەچ بىكەين، دەبى لى سىنورى خۇيدا راي بىگىرىن، بەلكو پىۋىستە ئەۋسەرىشى لى بىگىرىن، تۈننى سىتەم و دەستىرىزىي و چەۋساندەۋى پروادارانى نەمىنى و، يان مەسۇلمان بى، يان دان بە سەرۋەرىتى ئىسلامدا بىيىنى، ۋەك خۋاي دادگەر و مېھرىبان فەرمۇيەتى:

﴿وَقَنِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِئْتَهُ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ أَنْهَوْا فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ﴾
البقرة: ۱۹۳

ۋاتە: لەدژيان بىجەنگن، ھەتا (كافىرەكان تۈننى) ئەشكەنجە و ئازار (دانى مەسۇلمانان) نامىنى و، گەردن كەچىي بەس بۇ خوا دەبى، ئىنجا ئەگەر دەستىيان ھەلگىرت (لەدژايەتتى ئىسلام و مەسۇلمانان)، ئەۋە دەستىرىزىي، بەس دەكرىتە سەر سىتەمكاران.

بەكورتىي: مەسۇلمانان دەبى ھەۋل بىدەن دۈژمەكانىيان ۋا لىبەكن، يان بەۋىستى ئازاد و قەناعتى خۇيان پروا بىنن و مەسۇلمان بىن، يان ئەگەر مەسۇلمانىش نەبن و لەسەر بىرۋاۋەرى خۇيان بىمىنەۋە، تۈننى دژايەتتى ئىسلام و ئازاردانى مەسۇلمانان نەمىنى و، مەبەستىش لە: ﴿حَتَّى لَا تَكُونَ فِئْتَهُ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ﴾ ھەر ئەمەيە، نەك ۋەك ھەندىك كەس بە ھەلە ھالى بوون و پىيان ۋايە: مەبەست لەم ئايەتە بەتۈزىي مەسۇلمان كىردن و باۋەرىننى كافرانە، كە بىگومان ئەمە شەرىعى و ۋاقىيى نىيە، چۈنكە پروا و قەناعت بەزۈرمىلى و ناچارىي دروست نابى و، پىچەۋانەي ئايەتى:

﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ البقرة: ۲۵۶. ۋ ئايەتى: ﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾ الكهف: ۲۹. یش و، چەندەن ئايەتى دىكەي قورئان و، فەرمۇدەي پىغەمبەرىشە (صلی اللہ علیہ وسلم).

چوار: ديارە لايەنە ئىسلامىيەكان، بەرپرسيار نين لە ھەلسوكەوت (تصريف)ى عاتىفیی و تاكرهوانەى مسولمانيك، كە ھەلدەستى بە ئەنجامدانى كاریكى وەك ھەرەشە و كوشتن، يان تەقاندنەوہى شوئىك، بەلام ھەلبەتە دوايش نابى لەسەرى ھەلبەدەنى و بەرگرى لىبكەن.

پىنج: جنيودان و قسەى سووك و ناشيرين گوتن بە خوا و پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) و، قورٹان و شرع و مەلا و مزگەوت و مسولمانان و، ئیھانە پىكرديان، وەك ھەندىك بىدين و زەندىق و رەوشت نزمى ترسنوك دەيكەن، شتىكە بەھىچ كەس كە ھەر تۆزىك مسولمان يىت، قبول ناكړى و، ھەقى بەرپرەچ دانەوہى ئەو قسە و رەفتارانە، ھى ھەموو مسولمانىكە و، ھەر كەسە لە راست خۆيەوہ بەھەر شىوہەكى شەرعى، كە بۆى دەپەخسى، بۆى ھەيە و بگرە لەسەرى پىويستە، ئەو جنيوفرۆشە دەم شپانە دەمكوت و بىدەنگ بكات، ديارە ھەر كەسيكش لەسەر ئەو جنيوفرۆشە دەم شپ و بىباوەر و چەقاوہسانە، وەجواب يىت و بەرگرىيان لىبكەت، تاوانبارە و خۆى تۆمەتبار و عەيبدار كردوہ!

بەلى! مسولمانان بە دەقى قورٹان و فەرموودەى پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ھەتا خوا و پىغەمبەرەكەيان لە خۆيان و باب و دايك و پۆلەيان خۆشتر نەوى، بە بروادار حىساب ناكړين، خواى پەرودەدگار لەو بارەوہ فەرموويەتى:

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَخْذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّوهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ﴾ البقرة: ۱۶۵.

واتە: خەلكى وا ھەيە، كە لەجياتى خوا چەند ھاوبەشىك پەيدا دەكەن و، وەك خۆشەويستنى خوا، خۆشيان دەوين، بەلام ئەوانەى بروايان ھىناوہ، خۆشەويستىيان بۆ خوا زياترە - لە خۆشەويستى ئەوان بۆ پەرستراوہكانيان -.

پىغەمبەرى خواش (صلی اللہ علیہ وسلم) فەرموويەتى: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ يَكُونَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا)) متفق عليه. واتە: ھىچ يەك كە ئەئوہ بروا ناھىينى، ھەتا خوا و پىغەمبەرەكەى لە غەيرى ئەوان، لەلاى خۆشەويستتر نەبن.

دىسان فەرموۋىيەتى: ((لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالِدِهِ وَوَلَدِهِ
وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ)) رواه البخاري.

ئىنجا مادام خوا و پىغەمبەرىشمان، لەخۇمان و باب و داىك و سەرچەم كەس و
كارمان، لەلای بەرپۆرتەر و خۆشەويست تر بن، ديارە نابى بەهيچ رەنگىك، لەهيچ
كەسك قىبوول بکەين جىنۇيان پى بلى و سووكايەتییان پىبكات! لە ھەر كات و
شۆیتە، بەشیوہى شەرعىی خۆی.

ھەلبەتە رەخەنەلىگرتنى ئىسلام و مەسۇلمانانىش، زۆر جىاوازە لە جىنۇدان و
قسەى سووك، بەدرپۆزى مېژووی دەولەتى ئىسلامى زانایانى ئىسلام باخەل
فەرەحانەو لىبوردانە لەگەل بابەتى رەخەنەگرتن و وتوۋپۆزى بابەتییانەى نەیار و
ناخەزانى ئىسلام دا، مامەلەیان کردوہ.

شەش: لە ھەمووی سەیرتر ئەوہیە، كە ئەو جىنۇفرۆش و دەم شەرەنە، ئەھلى
ئىسلام بەگشتى بەوہ تاوانبار دەكەن، كە ئافرەتییان خۆش ناوی و رپۆزى لى
ناگرن و دەپچەوسىننەوہ و، زۆرى دىكە لەم قسە پى سەر وپى و پى بنچىنانە.

ئىنجا بەراستى من، كە ئەو قسە و قسەلۆكانەى ئەو دەستە و تاقمانە
دەبىستەم، يەكسەر ئەو پەندە كوردىيەم دىتەوہ یاد كە دەلى: ((ھەتا خاوەن مال
دزى گرت، دز خاوەن مالى گرت!!)).

ئاخر بەراستى سەیرە! دەستەيەكى زەندىق و بىرەشت، كە داواى بەرھەلداى
جىنسى (الإباحة الجنسية) و تىكەلایى جىنسى (الشيوعية الجنسية) دەكەن و،
پى بە زارىان دەلین و دەلیننەوہ، كە نابى خىزان و ژن و مېردايەتیی ھەپى و،
دەپى ئافرەت ئازاد پى - ھەروہا پىاۋىش - كە كەى و چۆن و لەكۆى و لەگەل
كى، غەرىزەى جىنسى خۆى تىر دەكات، يان بە زاراوہى ئەوان (مومارەسەى
جىنس دەكات!!)

بەلى، بەراستى سەیرە! دەستە و بەستەيەكى ئاوا خۇيان بەپارپۆزەى مافى
ئافرەت و بەرگىرى لىكەرى بزەنن و، ئەھلى ئىسلامىش ھەر لەبەر ئەوہى بەپى

فەرمانى خوا و پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) ھەئس و کەوت دەكەن و، دەلین: دەبى ئافرەت بە ھەيا و ھەشمەت و پۆشتە و پەرداخ بىت و، ۋەك باخى پەرژىن کراو، جگە لە ھاۋەنى ھەللى ھۆى، کە مېردىھەتى، کەسى دىکە دەستى نەگەيەنئىتى و، نەيىتە پەشتەمال و، ھەرجارەى بەدەست داۋىن پىسىكى رەۋش نەمەۋە بى!!

ھەر لەبەر ئەۋەدى دەلین: ئافرەت دەبى بەشۋەيەك ھەئس و کەوت بکات لە کۆمەلگادا، کە ۋەك (ئىنسان) يىكى بەرپرس و ھاۋەن ئەرك و کار بىتە بەرچاو، نەك ۋەك (مىيىنە) يەكى سەرنج پاكىشەر و داماو و فەۋتاو و بىيەندوبار!

ھەرۋەھا لەبەر ئەۋەدى دەلین: ھەركام لە پىاو و ئافرەت، چ لە پروى جەستەبى و چ دەروونىيەۋە، لە يەك جىيان و ھەركامىكىيان بەشۋەيەك دروست كراۋە و ھەلخراۋە، كە بشى بۆ ئەنجامدانى ئەو ئەرك و كارەى، كە سروشتى ھۆى داخاۋازىي دەكات و كۆمەلگاش پىۋىستىيەتى و، ھەرچەندە لە ئىمان و تاعەت و ئىنسانەتتى و زۆربەى ماف و ئەركەكانياندا، ۋەك يەك و يەكسان، بەلام ھەركامىكىشيان ھەندىك ئەرك و كار و مافى تايبەت بەخۆشى ھەيە!

بەللى! ئەو دەستەۋ تاقمە، ھەر لەبەر ئەمانە، كە فەرمانى خوا و پىغەمبەر (صلی اللہ علیہ وسلم) و پىداۋىستىي ژيان و ھەلقولایى سروشتى ئىنسان، ئەھلى ئىسلام بەگشتى و ئىسلامىيەكان بە تايبەت، بە داپلۆسىنەر و زەۋتكەرى ئافرەت و رەجەبىي و نامووس پەرسەت و چى و چى دەزانن!

ئایا ئەو سەرگەردان و رەۋش نەمانە، ھىۋاى ئەۋمىيان ھەيە بەم جۆرە بىرکەندەۋە، رەفتار و ھەلقولەيەنەۋە، لە كۆمەلگای كوردەۋارىيدا، ھەر جىگاشيان بىتەۋە چ جاي كۆمەلگای كوردەۋارىي بە بىرى رزىو و رەۋشتى گەنيويان، پىس و پۆخەل بکەن!

ئەگەر خوليا و ئاۋاتى ئاۋايان لە دل و مىشك دايە، ئەۋە من دلنایان دەكەم، كە ئەو خوليا و ئاۋاتانەيان لە كوردستان و غەيرى كوردستانىش، بۆ تەحقيق

نابىج و، ھەتتا زوۋە، با بارگە و بنەيان بەرەو ھەۋارى سىروشتىي خۇيان، كە
رپۇژئاۋاي بىبىروا و رەۋىشت داروۋخواۋە بىپچنەۋە و، چى دىكەش مەسۇلمانانى
رەۋىشت چاك و سىروشت پاك، بە بۆگەنىيى بىردۆزە ژەنگاۋىيى و خوۋ و خدە
گەندەلەكانيان نارەحەت نەكەن!^(۱)

(۱) ئەم قىسائەم توندىيى و تورپەيىيەكى بەرچاۋيان پىۋە دىيارە، بەلام ۋەك خۇيان ھىشتمەنەۋە،
چونكە تەعبىر لە قۇناغ ۋە ھەل و مەرجىكى دىيارىيىكراۋ دەكەن، سالىكەكانى نەۋدەكانى سەدەي
رپىردوۋىيە، بەتايىبەت سالانى : ۱۹۹۵ - ۱۹۹۹ز.

۹- ئىسلامەتتە راستەقىنە بەبى خەلىكىگە رزگار و

خاكىگە ئازاد بەرپۆھ نابىر

خوئەنەرە بەرپۆز و خۆشەويستەكانم!

ئەم كىتەبە لە بنەرەتدا وتووئۆزىكى واقىيەتتە، كە لە سالى (۱۹۸۱)ى زايىنىدا رېوويىداۋە، ديارە ئەوكاتىش بزووتنەۋەى ئىسلامىي ئاۋا سەرى ھەلنەدابوو و دەرئەكەۋتېبو، كەۋاتە ئەۋەى لە دەقى وتووئۆزەكەدا ھاتە - كە لەم چاپى دوۋەمەشدا ۋەك خۆى بى دەستكارىي ھىشتوۋمەتەۋە - بېروپۆچوون و قەناعەتتە بابايەكى كوردى مەسۇلمان و ئىسلامىيە، لەمەر كىشەى نەتەۋايەتتەى و، ھېچ پەيۋەندىي بە مەسەلەى سىياسەت و خىزىيەتتەىۋە نىيە.

ئەم راستىيەشم بۆيە خستە رېو، چونكە زۆر كەس لە خەلىكى غەلمانىي، بەچاۋى گوماناۋىي و، لەپشت پەردەى رەشەۋە، سەرنجى ئىسلامىيەكانى كوردستان دەدەن و، گومان و دوۋدلىيان ھەيە سەبارەت بە نىشتىيمان پەرۋەرى و گەل دۆستىيان! تەنەت ھى وايان ھەيە، پىي وايە: دىندارىي و نىشتىيمان پەرۋەرىي، يان مەسۇلمانەتتەى و كوردايەتتەى، پىكەۋە دژ و ناكۆكن و، ناكۆكى ئىنسان لە يەك كاتدا: ھەم مەسۇلمانەتتەى بىكات و، ھەم كوردايەتتەى و، ھەتەن دەبى يەكيان بەقوربانى ئەۋى دىكەيان بىكات و دەست بەردارىيىت!

ئىنجا بۆيە بۆ تەككىد كوردنەۋەى ئەۋ راستىيە، كە ئىمەى ئىسلامىي، ھېچ دژايەتتەى و پىكەۋە نەگونجاننىك، لەنىۋان مەسۇلمانەتتەى و كوردايەتتەى - ئەگەر

برىتى بىي ئە خىزمەت بە گەل ۋ بەرگىرى لە ۋلاتمان، لەژىر ئالاي ئىسلام
 ۱- نابىنىن، بەلگە بە دوو شتى پىكەۋە پەيۋەست ۋ پىكەۋە گىرداۋيان دەزانىن.

بۇ رەۋاندىنەۋەي تەم ۋ مژى ھەر گومان ۋ تۆمەتلىك ۋ، بەرچاۋ رۈۋىنكردنەۋەي
 زىياترى ئەۋ جۆرە كەسانەش لەۋبارەۋە، ئەم چەند خالە زۆر بە گوشراۋىي دەنۋوسىن:

يەكەم: جگە لەم چەند سالەي دوايى، خەباتى رىزگارخىۋازىي گەلى كورد،
 لە ھەموو بەشەكانى كوردستاندا، بەدرىژايى ئەۋ خەباتە درىژخايەنە نەپساۋە،
 ئالەھلگەر ۋ سەرقاقلەي ئەۋ كارۋانە بەبى ھەلاۋىردن (استثناء)، تىكرا
 كەلەپياۋانى دىندار ۋ خواپەرستىي ۋەك: (شىخ عىبداللە ۋ شىخ عىبدالقادىرى
 شەمىزىنان ۋ شىخ مەحمۇدى ھەفەيد ۋ شىخ سەعەيد ۋ قازى موحەممەد) بوون
 ۋ، تەننەت ئەۋانەي دىكەش، كە ۋەك پىۋاي زانا ۋ دىندار ناۋبانگىيان نەبوۋە،
 ۋەك: (يەزدان شىر ۋ سەمەيل خانى شىكەك ۋ مەلا مستەفا).. ھەر خۇيان بە مەسۇلمان
 زانىۋە ۋ خەلگىش ۋەك سەركردەيەكى دىندار ۋ مەسۇلمان تەماشاي كىردوون ۋ،
 ھەر ئەمەش گەۋرەترىن ھۆكار ۋ نەيىسى (سەراي باۋەر ۋ مەتمانە ۋ گۆپرايەلىي ۋ،
 رىژى خەلگ ۋ جەماۋەرى كورد بوۋە بۇيان.

ئىنجا ئەم ۋاقىعە مېژۋىيىيە، ئەۋەي لىدەفامىرئەۋە، كە ئەۋ زانا ۋ گەۋرە پىۋا ۋ
 سەركردانە، نەك ھەر ھەستىيان بە ناكۆكىي نىۋان مەسۇلمانەتتىي ۋ، خەبات
 لەپىناۋى لاپردنى نىرى چەۋساندىنەۋە ۋ زۆردارىي، لەسەر شانى گەلەكەيان
 نەكردۋە، بەلگە ۋەك ئەرك ۋ پىۋىستىيەكى شەرىعيانەي سەرشانىيان، چاكى
 مەدرايەتتىيان لى ھەلمايۋە ۋ، چەكى خەبات ۋ فېداكارىيان ھەلگرتۋە، خوا لىيان
 خۇش بىي ۋ پاداشتىيان بداتەۋە.

دوۋەم: ۋادىارە ئەۋ جۆرە كەسانەي ئاۋا بىر دەكەنەۋە، لەپشت پەردەي رەش ۋ
 لە دەلاقەي ئايىنى گۆرراۋ (مەخرف) مەسىحىيەتەۋە، سەيىرى ئىسلام دەكەن،
 ۋادەزانن، كە دەگونجى ئىنسانى مەسۇلمان ۋ كۆمەلى مەسۇلمان، بەبى خەلگ ۋ
 خاك، دىندارىي بىكات ۋ ئىسلام لەژيانىدا پىادە بىكات! بىخەبەر لەۋەي، كە ئەگەر
 بگونجى ئايىنى شىۋىتراۋى فەلەيى، بئاخىرئەتە كونجى كلىسايەكەۋە ۋ، خەلگى

بەس بە بۆنە و مونا سەبات و دەك تەقالىدىكى كۆمەلگا و داب و نەرىتىكى كۆنى باب و باپىران و، پىشنىنانىان جاروبار (فەلەبوونى) خۇيان و دەپىر بىتەۋە و دەرى بخەن، دەك ئىستا مەسىحىيە كانى دىنيا دىكەن، ئىسلام، كە غەقىدە و سىياسەت و عىبادەت و حوكم و حىكمەت و رووح و جەستە و بازار و مزگەوت و دىنيا و قىامەتە، مەحالە بەبى تىگەشىتن و پىنگەشىتن و خەملاندنى گەل و كۆمەلگايەك و، دابىنكردن و ئازادكردنى نىشتەمان و جىگايەك، بلوى پىادەبكرى و ئەرك و فەرمانە تاكىي و كۆمەلىي و رووحىي و سىياسىي و دىنىي و مەدەنىيە كانى جىبەجى بكرىن.

بەلى! ئىسلام ئايىن و بەرنامەي خوايە، بۆ ھىدايەت دان و رىكخستنى ژيان و گوزەرانى تاك و كۆمەل و، دەبى بە وىست و دەستى خەللىكى سەربەخۆ و لەخاكىكى ئازاددا پىادە بكرى و، بەھىچ جۆرىك خوا رازى نابى، بەرنامەكەي لە سووچى مزگەوت بىاخىرى و، بوار و مەيدانە كانى دىكەي ژيانى دەك: (پەرۋەردە و رۆشنىرىي و سىياسەت و ئابورىي و جەنگ و ئاشتىي) لىبىگىرى، چۈنكە خواي زانا و دادگەر فەرموويەتى:

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا﴾ ﴿٢٨﴾ الفتح: ۲۸.

واتە - خوا - ئەو زاتەيە، كە پىغەمبەرەكەي (صلى اللہ علیہ وسلم) بەھىدايەت و بەرنامەي راستەۋە ناردە، بۆ ئەۋەي بەسەر ھەموو بەرنامەيەكدا سەرى بخات و، خواش بەسە بۆ شاھىتەي - راستىي و تەۋاۋىي بەرنامەكەي -.

سىيەم: كەۋاتە: ئەگەر خەللىكى دىكە، بەس دەك ھەست و نەستىكى نەتەۋەبىي و بەرژەندىيەكى سىياسىي و دىيائىي، برۋاي واىە، كە دەبى كوردىش دەك گەلانى دىنيا كيان و قەۋارەي سىياسىي خۆي ھەبى و، بەۋىستى خۆي لەسەر خاك و ئاۋى خۆي بىرى و، ھىچ كەس ستەمى لى نەكات و نەپچەۋىستىتەۋە و، مافە خواپىداۋەكەي لى زەۋت نەكات، ئىمەي ئىسلامىي، بەر لە ھەست و نەستى نىشتىمان پەرۋەرىمان، كە بە غەرىزەيەكى سىروشتىي و خەسلەتلىكى

مىسۇلمانەتتىمىنى دەزانىن، ۋەك دىندارىيى و عىبادەت و جىبەجىکردنى ئەركىكى پىرۋىزى خاۋىيى سەرشانمان، بەپىۋىستى دەزانىن خەبات بىكەين بۇ رىزگارکردنى خەلگىمان و ئازادکردنى خاكمان، چونكى بەبى خاكىكى ئازاد و گەلىكى رىزگار و سەربەخۇ، دىندارىيى و مىسۇلمانەتتىي راستەقىنە و بەمەعنای فراۋانى وشە، ناكىرى و دەستور و ياساكانى بەرنامەى خوامان بۇ جىبەجى ناكىرىن، ئىنجا بەپىيى ياساى شەرىعىي: (ما لا يتم الواجب إلا به فهو واجب)، ديارە ھەرچى دىندارىيى كىردىنمان و مىسۇلمانەتتىي كىردىنمان، پەكى لەسەرى بىكەۋى، ئەۋىش پىۋىست دەبى!

ديارە ئەگەر ۋەك خەلگى لائىك گومان دەبەن، ئىسلامىش ۋەك ئايىنى گۆرراۋى مەسىحى، بەس ھەندىك دروشم و ھەلس و كەوت و مەپراسىمى شەخسىي بوايە، بىگومان دەگونجا كە بەس لە مالى و مزگەۋتى و، بگرە لە چوارچىۋەى ھەپسخانەپەكىش دا، پىادە بىكرى، بەلام ئىسلامىك، كە رازى نەبۋە و نابى نە لە بۋارى عىبادەت و، نە لە بۋارى ھوكم و سىياسەتدا، ھاۋبەش بۇ خوا دابىرى، ۋەك فەرمۋىيەتى:

﴿فَنَ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ۝۱۱۰﴾

الكهف: ۱۱۰.

ھەرۋەھا فەرمۋىيەتى ﴿... وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا ۝۶۱﴾ الكهف: ۲۶.

ۋاتە: - خوا - ھىچ كەس لە فەرمانرەۋايەتى و ھوكمرانىيى خۇيدا ناكاتە ھاۋبەش. ئىسلامىك سەجدە بۇ سەنەم بىردن و، ياسا و ھوكم لە تاغۋوت ۋەرگرتن، بە يەك چاۋ سەير بىكات، ۋەك خاۋى كاربەجى فەرمۋىيەتى:

﴿إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الَّذِي أَلْقَيْتُمْ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ۝۴۰﴾ يوسف: ۴۰.

ۋاتە: ھۆكۈمرانىيى بەس ھى خوايە، فەرمانى كىردۈ، كە جگە لەۋى - ھىچ - مەپەرستىن، ئا ئەۋەيە دىندارىي راست، بەلام زۆرىيە خەلكى نازانن.

بەللى، ئىسلامىكى ۋا، چۆن دەگونجى بەبى ھەبۈنى كىان و قەۋارىيەكى سىياسىي سەربەخۆ و ئازاد، بەرپۆھ بېرى!!

چۈۋارەم: ئەۋەي گوتمان دەربارەي ھەلۋىستمان، لەمەپما فى چارەنۋوس و كىان و قەۋارەي سىياسىي، شىتېكى مەبدەئىي بوو، بەلام ئايا ئىمەي ئىسلامىي، لەگەل دەۋلەتى كوردى سەربەخۆ، يان كۆنقىدرالىي، يان فىدرالىي دايىن؟!

ھەر بەكورتىي دەللىن: لە رۆژگارى ئىستاماندا، ھىچ كام لەمانە لەگەل پىرەنسپە گىشتىيەكان (المبادي و العامة) ئىسلامدا، دژ ناۋەستىن و، ئەزمۈنى سىياسىي دەۋلەتى ئىسلامىيىش پشتگىرىيان دەكات و نمۈنەش زۆرن.

بەلام گرنگ ئەۋەيە ھەر كام لەمانە، ھەر ناۋ نەبن و نىۋەرۋكىشىان ھەبى، بەللى ئىسلام كە چەۋساندەۋەي تاكە ئىنسانىك ھەرام دەكات و، ھەموو جۆرە ستەمىكى شەخسىي لە ھەر رۋىكەۋە بى، بە بىشەرعىي و نارۋا دەزانى، ديارە چەۋساندەۋە و پلىشاندەۋەي گەل و مىللەتتىكى سى چل (۳۰-۴۰) مىليونىي ۋەك كورد - ھەرۋەھا ھەر گەل و مىللەتتىكى دىكەش، چ كەم بى چ زۆر - بە (الطريق الأولى) رەد دەكاتەۋە و دژىشى دەۋەستى.

كەۋاتە: ھەر چۆنكى چەۋساندەۋە (إضطهاد) ئىنسانەكان و مىللەتان چاكتر بنېر بىرى و رېي لىبگىرى، ئىسلام پشتىۋانىي لىدەكات و ئامانجى كۆتايى (جىھاد) ىش لە ئىسلامدا، ھەر نەھىشتىنى چەۋساندەۋە و جەۋر و ستەمى تاغۋوت^(۱) و ملھۈرپانە، ۋەك خوا فەرۋىيەتى:

(۱) (طاغوت) ۋەك تۆرۋەروانى قورنن و زانايانى فەرھەنگەكانى زمان گوتىانە: (كل معبود سوى الله) ھەر پەرستراۋىكە، جگە لە خوا، بۆ وئە پىشەۋاى تۆرۋەروان (امام المفسرين) (ابن جرير الطبري) لەۋ بارەۋە دەللى: ((والصواب من القول عندى في (الطاغوت) انه كل ذي طغيان على الله، فعبد من دونه إما بقهر منه لمن عنده، وإما بطاعة ممن عبده له، انساناً كان ذلك المعبود أو شيطاناً أو وثناً أو صنماً أو كائناً من كان، وأرى أصل الطاغوت من (الطغوت) من قول القائل: طغا فلان يطغوا.

﴿ وَقَالُوا هُمْ حَقٌّ لَا تَكُونُ فِتْنَةٌ وَيَكُونُ الدِّينُ كُلُّهُ لَئِنَّ اللَّهَ ۖ الْإِنْفَال: ۳۹﴾

ھەرۋەھا فەرمۇيەتى: ﴿ وَمَا لَكُمْ لَا تُقِنُّونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ ۖ﴾ النساء: ۷۵.

ۋاتە: ئەۋە چىتانە! بۇچى لەپىناۋى (پەزىمەندى) ۋا ۋا (پەزىگارىي) چەۋساۋاندا ناچەنگى؟!

بەلى، خۋاى پەرۋەردگار ئىنسانەكانى بۇ بەندايەتى خۇى خولقاندوون، نەك بۇ كۆيلايەتى يەكدى ۋ، مەۋقايەتتېشى بۇ چەندان تېرە ۋ گەلى جىاجىا دابەش كەردو، تاكو يەكتر بناسن ۋ ھاۋكارى يەكدى بىكەن ۋ دەستبارى ژيان ۋ گوزەرائىكى راست ۋ دروست بۇ يەكدى بىگرن، نەك ھەندىكىيان ھەندىكى دىكەيان، بىكەنە دىل ۋ ژېردەستەى خۇيان ۋ، بىيان چەۋسىننەۋە ۋ زەلىل ۋ زەۋونىيان بىكەن، ئەۋەتا خۋاى دادگەر ۋ تۆلەستىن دەربارەى فېرەۋنى خۇ بەپەرۋەردگارزان ۋ زۆردار ۋ ملھور، فەرمۇيەتى:

إذا عدا قدره فتجاوز حده)). بېروانە: تەفسىرى (الطبري) ب، ۳، ل ۲۱. ۋاتە: قەسەى راست ۋ تەۋاۋ لەلاى من لەبارەى تاغۋوتەۋە ئەۋىيە، كە تاغۋوت ھەۋو ياخى بوۋىكە لەۋا ۋ، لەجىياتى خۋا دەپەرستى، جا بەھۋى تۈبىزىكەردنى بىج لەۋ كەسەى، كە دەپەرستى، يان بەھۋى فەرمانبەرىي بۆكەردنى باباى پەرستارەۋە بىج، جا ئەۋ پەرستارەۋە، ئىنسان بىج، يان شەيتان بىج، يان دار ۋ بەرد بىج، يان بت ۋ سەنەم، يان ھەر شىتېكى دىكە، پېم ۋايە پېشەى تاغۋوت - لەۋوۋى زماۋە - لە (الطغوت)د، كە يەكېك دەلى: (طغا فلان يطغو) ھەر كاتېك لە راددەى خۇى چۆدەرى ۋ لە سنوۋى خۇى دەرچوۋ.

بەلى، خوتنەرى بەرپىز! تاغۋوت ھەر شىتېكە، كە پېەرستى ۋ پازىش بىج بەۋ پەرستە، با ئەۋ پەرستە لە بەشىك، يان لە بواریك لە بواردەكانى پەرستىش دابىج، بۇ ۋىتە: ھەر كەسىك لەۋوۋى خۇشۋىستەن ۋ دۇستايەتتې ۋ دۆرمانايەتتې (المالاة والمعاداة)پەۋە پېەرستى، ئەۋە تاغۋوتە، ئەۋەى لە بواری فەرمانبەرىي ۋ شوئىن كەۋتن ۋ بەھاكم دانراۋە پېەرستى، ئەۋە (تاغۋوت)د، ئەۋەى لەۋوۋى دۋوۋا ۋ لىج ترسان ۋ پىشەستەن ۋ نەزىر ۋ قورىانى سەربېرپىنەۋە، پېەرستى، بە ھەمان شىۋە ۋ بەكورتى ھەر كەسىك لەۋوۋە پېەرستى، كە تاييەتمەندىيەكانى پەرستارۋىتتې (خصائص الألوهية) ھەۋوۋىيان، يان ھەندىكىيانى بۇ بېرىار بدىت، ئەۋە (تاغۋوت)د. بېروانە (الطغوت)ى (أبو بصير)، ل ۷۰.

﴿ إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يَذِخُّ أبنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ ﴿٤﴾ وَنُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ﴿٥﴾ ﴾

القصص: ۴-۵.

ۋاتە: بەپراستىيى فيرعهون لەزەھوى (مىصر)دا خۆى بەرز و فەرز کردبوو، خەلکى ئەوێى بەش بەش کردبوو، ھەندىکیانی دەچەوساندنەو؛ کورەکانیانی سەر دەبرى و ئاڤرەتەکانیشیانی بە زیندوویی دەهیشتنەو، بىگومان ئەو لە خراپەکاران بوون، بەلام ئىمەش دەمانەوئى چاکە لە گەل ئەوانەدا بکەين، کە لە زەھیدا دەچەوسىنرێنەو و بىانکەين بە پىشەوا و بىانکەين بە مىراتگر- ى فيرعهونەکان.

بەلێ! چەوسىنرانەو و چىنايەتیی - چ لەرووی سیاسى، چ ئابووری، چ کۆمەلایەتیی- لە ھەر شىئىك ھەبى، ديارە حوکم و دەسەلاتىكى تاغوتی و فيرعهونى لە ئارادایە، ئىجا بەھەر ناوێك و لەھەر بەرگ و بىچمێك دابى و، ئازادی راستەقینە و دادگەری ھەمەلایەنە، تەنھا و تەنھا لەژێر سایەى حوکمى بەرنامەى خوادا مەیسەر دەبى، ديارە ڕەوانەکرانى پىغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) و ھاتنە خوارەوئى كتيب و بەرنامەكانى خواش، ھەر بۆ ئەمە بوو، وەك خۆى دادگەر و بەخشەر فەرموویەتى:

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ﴾ الحديد: ۲۵.

ۋاتە: بىگومان پىغەمبەرانى خۆمانمان، بە بەلگە ڕوونەکانەو ناردو و كتيب و تەرازووشمان لە گەل ناردوونە خوار، تاكو خەلک بە دادگەری بەرپۆە بچن..

۱۰- با لە كوردايەتتە كىرگەنمان دا، وريا بىن!

دەبى زۆر وريابىن و لە گەرمەى ھەست و سۆزى نەتەوايەتتى و، ھەست كىرگەنمان بە ستەمدىدەبى (مظلومية) ى گەلەكەماندا، تووشى ئەم ھەلە كوشندەنە نەبىن:

۱- خۆ كورت ھەلەنەن لە قاوغ و جوغزى تەسكى نەتەوھىماندا و، گۆشەگىرى و دابىرەن لە گەلەنى دىكەى نىو ئۆمەت و جىھانى ئىسلامىي، چونكە ئەمە وىرەى نەشەرەبى بوونى، پىچەوانەى ھالەتى شارستانەتتى و، رەوتى سىياسەتى پىكەينەنى قەوارەى فراوان و بەردى ھەمەجۆرىشە و، دەبىتە جۆرە خۆ خەنگەندىك.

۲- دژايەتتەكەردنى ھەر كام لە گەل و نەتەوەكانى عەرەب و تورك و فارس، بەپاساوى ئەو، كە ئەو سى گەلە دراوسىيە، ھەريەكە بەشەك لە كوردستانىيان دابىرەو، گەلە كوردىيان بەسەردا بەشراوەتەو، چونكە كورت بىنىي و روالەت بىنىيە، كە ئىمە بەرھەم و دەرنەجامى (ساىكس - پىكۆ) بىنىن، بەلام بەرھەم ھىنەر و ئەنجامدەرانى ئەو پەيمانە شوومە بەدى نەكەين و، لەجىياتى رەق داگرتن لەوانەى ئەسل و سەرچاوەى كىشە و دەردى ئىمەن، رەق لەوانە ھەلگىرىن، كە لەبەرانبەر ساىكس پىكۆدا، ئەئىمە دەستەپاچەتر بوو و، ديارە لىرەدا مەبەستم ئەو نىيە، كە رەئىمە توركىي و عەرەب و فارسىيە داپلۆسىنەر و درندەكان تاوانبار نەكەين، بەلكو مەبەستمان ئەو، كە رەقى رەئىمە دىكتاتۆرەكانى ئەو گەلەنە، بە خەلەك و جەماوەرەكەيان نەپەزىن و، بەچاوى دۆژمن سەيرى ئەو گەلەنە نەكەين، بەبى جىياوازىي لەنىوان چاك و خراپىياندا و، رەق بوونەوھشمان لەو

رژىمانە، يېنىگامان نەكات، لە ماك و سەرچاۋى دەرد و كېشە و گرفتارىيەكانى
ئىمە و ئەوانىش، كە ئىمپىريالىزمى جىھانىي كۆن و تازىيە.

دىارە ئىمە و پىراي گەلەيىمان، لە رژىمە داپلۇسىنەرهكانى عارەب و تورك و
فارس، لە دوو خالاندا، گەلەيىش ئاراستەي ئەو سى گەلە دراوسىيەمان دەكەين:

(أ) كە پشتگىرىي رژىمەكانيان بىكەن و بۆيان بىنە سووتەمەنى، لە شەرى دژى
كورد و داپلۇسىنەرهكانياندا، چونكە خۋاى دادگەر فەرموويەتى:

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ وَهَمَزَ وَجُنُودَهُمَا كَانُوا خَطِيعِينَ﴾ القصص: ۸

(ب) كە بە ھاندەرى رەگەزىپەرستىي و نەتەۋەپەرستىي، ئەم ھالەتە ناشەرعىي
و ئاتاسايىيەي كە لەسايەي شوومى (سايكس - پىكۆ) ۋە، بەسەر جىھانى
ئىسلامىيدا بەگشتى و، گەلى كورددا بەتايىبەت سەپىراۋە، بە رەۋا بزەنن و، ئەو
سنوور و دەۋلەتۈكە ئىمپىريالىستىيانەي^(۱) ھەيانن ۋەك: (عېراق و توركىيا و ئىران
و سوريە و مىسىر و جەزائىر و سەۋودىيە... ھتە). كە لەسەر كەۋلى ئۆمەتەي
ئىسلامىي و، بە مەبەستى پارەپارەكردنى و زەلىل كردنى دروستكراۋن، بەشتىكى
پەسەند و پىرۆز (مەقسۇس) بزەنن و ھەر كە گەلى كوردى مەسۇلمانىش باسى كىيان
و بوۋنى خۆي كرد، لىي بىكەنە گالە ۋ ھەرا و بە ئازاۋەچىي و (ئىنقىسالى) و
چى و چى، ھىساب بىكەن، ھەر لەبەر ئەۋەي ئىمپىريالىزماغا لە (سايكس -
پىكۆ) نامەكەيدا، ھىچ ھىسابى بۆ گەلى كورد نەكردۋە، ئەۋانىش بە تەقلىدى
ئىمپىريالىزم و پابەندىي بە پەيمان نامەيەكەۋە و، گۆي لەمستىي بۆ بىرپارەكانى،
ھىچ ھىسابى بۆ نەكەن و، گۆي ئىمان و عەقۇل و وىژدان بۆ داۋاى رەۋا و، ئەو
ھەموو ئاھۋالە ۋ داد و فىغانەي نەگەن، كە چەندىن ساللە پىيەۋە گرفتارن^(۲)!!

(۱) مەبەستەمان ئەۋەيە، كە ئەو دەۋلەتۈكەنە، بەپىي نەخشە و پىلاننى ئىمپىريالىزمى جىھانىي
دروست كراۋن.

(۲) لە سالى (۱۹۹۶) لە ئەستەمبۇل، كە دەۋەت كراۋوۋىن بۆ بەشدارىي لە پىنچەمىن
كۆبۈۋنەۋەي سالانەي كۆمەل و بزۈۋتەۋە ئىسلامىيەكاندا، كە ھەموو سالى ھىزبى رەفاهى
توركىيەي، لەيادى ئازادكردنى (القسطنطينية) دا - كە ئىستا ئەستەمبۇللى پى دەلىن - سازى

مەگەر پابەندىبون و گوى لەمست بوون بۆ نەخشە و پىلان و بىر يارەكانى
ئىمپىريالىزمى جىھانىي، راست بەراۋەژوو و پىچەوانەى فەرمانى خوا نىيە، كە
پىمان دەفەرموى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تُطِيعُوا فَرِيقًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُم بَعْدَ إِيمَانِكُمْ
كُفْرِينَ ۝۱۰۰ وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ ۚ وَمَن
يَعْتَصِم بِاللَّهِ فَقَدْ هُدِيَ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ۝۱۰۱﴾ آل عمران: ۱۰۰-۱۰۱!!

ئايا پىچەوانەى فەرمانى خوا نىيە، كە بە پىغەمبەر و ئۆممەتە كەيشى -
دەفەرموى:

﴿ثُمَّ جَعَلْنَاكَ عَلَىٰ شَرِيعَةٍ مِّنَ الْأَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
الْجاثية: ۱۸﴾

دەكات، برايه كى عاربى مىصرى، كە لە برايانى (إخوان المسلمين) بوو، بە سەر سۆرمانەودە
سەرنجى يەخەى چاكەتە كەمىدا و گوتى: ئەودە چىيىيە برا، بۆچى لە پەسولە كەت نووسراودە:
(The north of Iraq) (باكوورى عىراق)؟! منىش گوتم: بۆچى؟! چ نىشكالىكى تىدايە؟!
گوتى: مەگەر نازانى، كە ئەودە بۆنى خۇجيا كەردنەودە (الإنفصالية) لىدى؟! منىش گوتم:
با، راست دەفەرموى، منىش ئەم نووسىنە بە زولم و ناشەرىي دەزانم! گوتى: كەواتە: تۆش
بشتگىرىم دەكەى كە ئەم نووسىنە هەلەيە؟! گوتم: بەلەى، بەلام ئەك بەو جۆردى جەنابت! گوتى:
ئەدى چۆن؟ گوتم: لەرووى شەرىعيەودە هېچ كەسك بۆى نىيە، زەوى يەككى دىكە و هېچ
گەلەك بۆى نىيە خاكى گەلەككى دىكە، زەوت بكات و مەسەلەى (غصب) كەردنى زەوى و زار و
مولك و مالى خەلك لە قورئان و سوننەت و كىتەبە شەرىعيەكاندا، زۆر تىدانە كراودە، بەكارىكى
زولم و نارەوا دانراودە، جا باكوورى عىراق - هەروەها پۇژرەلاتى توركيە و پۇژرەواى تىران و
بەشىكى سووریا - مادام خاكى مىللەتى كوردە و كوردى لى زىاودە و لى دەژى، شەرىعى
نىيە، بلكىترى بە كيان و قەواردى گەلەككى دىكەودە، هەر ئەسلەن ناودەكەيشى لەسەر نەخشەى
سىياسى بىسپرنەودە! بەلكو دەبايە لەسەر پەسولە كەى من نووسرايە: (بەشە كوردستانى لىكتىراو بە
عىراقەودە) (القسم الملحق بالعراق من كردستان)!! ديارە ئەو برايه ئەودى گوتم، بۆى هەزم نەكرا،
بەلام خوا هەقە دەمىشى بوو بە تەلەى تەقىوو، هېچى پى نەگوترا، مەگەر ئالەين: (لە هەقى
ئاو رادەوستى)!!

۳- تېكەلگەردى سۆزى نەتەوايەتتى و بىرى نەتەوايەتتى، يان مافى نەتەوايەتتى و نەتەوايەتتى، چونكە نەك ھەر دووشتى لەيەك جيان، بگرە راست پېچەوانە و دژى يە كدېشن! چونكە ھەرچى سۆزى سۈرۈشتى نەتەوايەتتى و نىشتىمان دۆستىيە، ئەوئە، كە ئىنسان گەل و نىشتىمانى خۇى لەسەر ھەق خوش بوين و بەرگريان لىبكات و، نەھىلى ھېچ كەس گەلەكەى بچەوسىيەتتە و نىشتىمانەكەى لى زەوت بكات.

بەلام بىرى نەتەوايەتتى (ناسيۇنالىزم) و نەتەوايەتتى ئەوئە، كە گەل و نىشتىمانى خۇت لەسەر ناھەق خوش بوئ و، ھەول بەدى ھەموو گەل و نىشتىمانىكى دىكەيان بەقوربان و بەلاگىرەو بەكەى.

بە واتايەكى دى: سۆزى نەتەوايەتتى و نىشتىمان پەرورەى، ئەوئە كە بلىي: با گەل و نىشتىمانى منىش، وەك گەل و نىشتىمانەكانى دىكەى دىنيا رزگار و ئازاد بن، بەلام ناسيۇنالىزم دەلى: دەبى گەل و ولاتى من ئاغا و كويخا بن و، خەللى دىكەش خزمەتكار و ژىردەست، مەگەر ھەركام لە: (ھىتلەر و مۇسوللىنى و رەزاشا و كەمال ئەتاتۇرك و سەددام حوسەين) ھەر وايان نەدەگوت و واشيان نەكرد؟!

ئەمە لەلەيەكەو و لەلەيەكى دىكەشەو: سەرچاوى ھەلقوللىنى سۆزى نەتەوايەتتى و داواكردى مافى نەتەوايەتتى، فرچك و سۈرۈشتى پاكى ئىنسانە ھەر بۆيەش شەرع بە رەواى دادەنى و پشتگىرى دەكات - بەلام كانگاي بىرى نەتەوايەتتى و شوئىنى تىدا سەرھەللىنى ناسيۇنالىزم - وەك لە باسەكانى رابردودا گوتمان- كۆمەلگا رۇژئاوايىيەكان، كە لەئەنجامى لەبەرچاوى بىززانى ئايىن و بەھا بەرزەكانى، بەھوى ھەلئس و كەوتى چەوت و زالمانى دامودەزگانى كلىساو، ھەستىان بە بۆشايى عەقىدەى و فىكرى و پرووحىي كەرد و، بۇ پەردەئەوى ئەو بۆشايىش، پەنايان بۇ كۆمەللىك رېچكە و بىردۆزە برد، كە يەككىيان بىرى ناسيۇنالىزم بوو.

۴- با بە مەرەدى عارەب و تورك نەچىن! كە دەينىن ھەر كام لە گەلى عارەب و تورك - كە جاران لەسايەى ئىسلامدا براگەورە و سەرقافلەى كاروان بوون - بەلام لە ئەنجامى پەنابردنيان بۆ رېچكە و بىردۆزە پۆژئاوايىەكان، ئىستا بوونەتە پاشكۆيەكى زەليل و بەھىچ دانراوى پۆژئاوا و، جاران بەھۆى ئىسلامەتییەو، چەندە گەورە و بلند بوون، ئىستا بەھۆى غەلمانىيەت و پرو لەخوا وەرگىزانەو، ھىندە گچكە و نابووتن!

ئىجا با ئىمەى گەلى كوردى موسولمانىش، دەرس و پەند لەو دوو گەلە موسولمانە، پى بە پشكۆ سووتاو وەرېگرىن و، ئەوەى ئەوان دەستيان پىيەو و چزاو، ئىمەش دەستمان پىيەو نەچزى، چونكە ئىنسان جارى وا ھەيە بۆ خۆى تازە لە سەرەتاي رېيەكدا ھەنگاو دەنى و، نازانى كۆتايىيەكەى چىيە و چۆنە و بەكۆى دەگات؟ بەلام ئەگەر لەو كەسانە پرسیار بكات، كە تا كۆتايى رۆشتوون و گەراونەو، تىدەگات كە تايا درېژە بەرېگابرىنەكەى بدات، يان وازى لى بىنى و رېيەكى دىكە بگىرتە بەر؟!

بەئومىدى ئەوەى گەلەكەمان بەھۆى پەند وەرگرتن لە غەيرى خۆى و لەخۆيشى، بەختەوەر بىت.

لە كۆتايىدا

خويىنەرانى بەرپىز!

ئەۋەدى لە دوو تويى ئەم كىيىپەدا ھاتۇ - لە گۆشەنىگى بەندەۋ - ھەلۋىستى ئىسلامە لەمەر كىشەى نەتەۋايەتتى بە گشتى - و ناسك تىرىن و دژوارترىن كىشەى نەتەۋايەتتى لە سەدەى بىستدا، كە كىشەى كوردە بە تايىبەت -.

ئىنا ھىۋادارم ئەم نووسراۋە، بەرچاۋ پوۋنكەرەۋەى ئىسلامىيەكان بى و، بۆ كەسانى لائىك و ناسىيۇنالىستىش، ئىقناع كەر و دىل دامركىنەر بى و، چىدى بە ناھەق ئىسلام و ئىسلامىيەكان تۆمەتبار نەكەن و، لەپشت پەردەى رەشەۋە تەماشايان نەكەن!

ئەمە ۋەك ھالەتتى تىۋرىي (نظري) ئىسلامىيەكان، لەمەر مەسەلەى نەتەۋايەتتى و كوردايەتتى، ۋەك ھەلۋىستى كوردەى (عملي) و ھالەتتى (تطبيقي)ش، (كە ۋەك لە پىشەكى ئەم چاپەدا ئامارەمان پىكردە، لىك ترازانى قسە و كوردەۋە و، ھالىي بوون و ھالىي ئىنسان، نەخۇشەيەكى زۆر خراپە) پىمان ۋايە: ئىسلامىيەكان، ئەگەر لەقەدەر ئىسلامىش نەبىن (كە بىگومان ئەمەش كەم و كورپى و كىچ و كالىيە)، بەلام لەقەدەر بارودۇخى سەخت و دژۋارى كوردستان و، لەچاۋ خەللى دىكە، كە كورد و كوردستانىش وىردى سەر زمانىانە، ھالىان چاك و پەرىزيان پاكە.

خۋاى دادگەر و مېھرىبانىش، بە لوتفى خۋى دەروۋى خىرى چاكتر لەگەلى مەسۇلمانى كورد و گەلانى دىكەى مەسۇلمانىش بىكەتەۋە و، ھىدايەتبان بدات،

كە جاريكى دىكەش ھەمويان لەژىر يەك ئالا و لە يەك قەوارەدا كۆ بىنەو، بۆ
نەوۋى لە ئەنجامى كۆبۈنەوۋى مەسۇلمانان، لە يەك بازىنى عەقىدەيى و يەك
قەوارەى سياسىيدا، چەمك و واتاي راستەقىنەى ئۆممەتى پىغەمبەر، زىندوو
بىتەو، و، نەك ھەر ئۆممەتى ئىسلام، بەلكو سەرچەم مەروفايەتى، بە ھەموو
رەنگ و رەگەز و زمان و بىروباورەپەكانىيەو، لە سىبەرى فەرمانرەوايەتى
دادگەرەنەى ئىسلامدا، بەختەوەر بى و بىخەستەو.

به شى پيڻجه م

كۆمهلىك وتار و نووسين،
له بارى بابەتى نەتەوايەتتى و،
چۆنيەتى چارەسەرى كيشەى
كوردەو

۱- كېشەمە كورد: رەگ ۋ پېشەكانە ۋ رېئە چارەسەر كوردنە

دەقى ئەو وتارەى بەندە كە لە كۆرپەك دا بە زمانى عەرەبى پېشكەشم كوردە
لە شارى (پېشاۋر)ى پاكىستان، لە رۆژى (۳)ى ذوالحجە ۱۴۱۲ ك، بەرانبەر
(۱۹۹۱/۶/۱۵ ز) دا.

شايانى باسېشە ئەو كۆرە لەلەين (النادي الإعلامي العربي) يەو بەندە
بەستراپو، دواترېش دەقى وتارەكەى بەندەو پىرسىارو ۋەلامەكانى كۆرەكەش
لەلەين (مجلة المرباطون) دە: (العدد الثامن، تموز ۱۹۹۱ م، محرم ۱۴۱۲ م)
بلاۋكرایەو، ناوونېشانى وتارەكەشم، بەمجۆرە بوو :

(القضية الكوردية : جذورها ، وطريق حلّها)

پېۋىستە ئەو دەش بگوتى، كە ئەو كۆرەم ئەو سەفەرەدا بەسترا، كە بەندە
هاۋرې لەگەل بەرپۆزان : مامۆستا مەلا مەحمۇدى ئازادىي ۋ مامۆستا مەلا
ئەبۇبەكرى صدېقى، سى قوئىي ۋ پىكەو سەفەرى حەجمان كرد.

ئەمەش دەقى تەرەجەمەى وتارەكەم، بى دەستكارىي :

كېشەى كورد : پېشەكانى ۋ رېئە چارەسەر كوردى

براىانى خۆشەۋىست ۋ بەرپۆز! باشتىن بەخىرەتانتان دەكەم ۋ سلاۋى بەپېزى
ئىسلامتان لى دەكەم : السلام عليكم ورحمة الله وبركاته ...

هەرۋەها سەلام ۋ سلاۋى برا مۇجاھىدەكانى خۆتانتان بە فەرماندەو پېشمەرگەو،
بەپېرو گەنجەو، لەسەر زەمىنى كوردستانى برىندارەو، پېراڧەگەينم .

زۆرىشتان سوپاس دەكەين و، لەخوای بەخشەر داواكارىن كە بە باشتىن پاداشتتەن بداتەو، كە ئەم كۆرەتەن سازكردو، ئەمەش ھەستەكردنتان بە بەرپرسىياری و بايەخ پىدانتان دەگەيەن، لەبەرانبەر كىشەى دادگەرانبەى نەتەوۋى كوردى مەسۇلمانى سەتەمدیدەدا.

برایانى خۆشەوێستم!

ناوونىشانى ئەو باسەى وێستم پێشكەشتان بکەم ئاوايە :

(كىشەى كورد : ريشەكانى و رپى چارەسەرکردنى)

ئەم باسەشتان ئەم پىنج خالەى خوارەوۋەدا بۆ پوخت دەكەمەو :

خالى يەكەم: نەتەوۋى كورد كىيە ؟

خالى دووهم : كىشەى نەتەوۋى كورد چىيە؟

خالى سێيەم : كىشەى نەتەوۋى كورد كەى سەرى ھەلداو، لەكوپۆ ھات؟

خالى چوارەم: ئامانجى چاوەروانكراوى كورد، لە خەباتى بەردەوامى زياتر لە يەك سەدەيدا، چىيە؟

خالى پىنجەم : بەپى ئىسلام، چۆن دەگونجى كىشەى كورد چارەسەر بكرى؟

پاشان ئەگەر كات بەبەرپەو بوو، ھەلۆستەيەكى كورت دەكەين، لەبەرانبەر راپەرپەنەكەى ئەم دوايەى نەتەوۋى كورد، كە لە كوردستانى عێراقدا كرا.^(۱)

لە كۆشتايىش دا ئاماژە بەو دەكەين كە وەك نەتەوۋەكى مەسۇلمان چى
لە برايانى ئىسلاممىيان - بەگشتىي - چاوەرپى دەكەين، لەبەرانبەر كىشە
تراژىدىيەكەمان دا ؟

(۱) مەبەست راپەرپەنى جەماوەرى سالى ۱۹۹۱ ز كە لە : ۱۹۹۱/۳/۵ لە شارى رانپەو سەرى ھەلدا، بۆيش (رانپە) نازناوى (دەروازى راپەرپەن)ى وەرگرت.

خالى يەكەم : نەتەۋى كورد كى يە ؟!

بۇ ۋەلامدانەۋى ئەم پىرسىيارە بە پىۋىستى نازانم بتانېمە نىۋ تارىكىيەكانى
مىژوۋ و قولايىيە دوۋرەكانى، چونكە باس و لىكۋلىنەۋى زۆر، بە زمانە
جىاۋازەكان ھەن لەبارەى رەچەلەك و بىنەچەكەى نەتەۋى كوردو پىگەيشتىنى
و عادەت و نەرتەكانىيەۋە، ھەر كەس بىەۋى زۆر پىيدا قول بىتەۋە رۆبچى،
دەتۋان بۇيان بگەرپتەۋە، بەلام بە كورتىي دەلىم :

(۱) لەبارەى رېشەى نەتەۋى كوردو ناسنامەى نەتەۋىيەۋە، بەتايىبەت لە نىۋ
رۆژھەلاتناسەكاندا، باس و خواس و مشت و مېرو بگەرە بەردەى زۆر بوۋە،
بەلام ئەو دەرنەجامەى لەسەرى پىكھاتوۋن، بە پشتبەستىن بەو سەرچاۋە
دىكۋمىنتانەى ھىچ بۋارىك بۇ گومان و دوۋ دلىي ناھىلنەۋە، ئەۋەيە كە:

نەتەۋى كورد نەتەۋىيەكى رەسەن و رېشەدارەۋ، لەدىر زەمانەۋە لەۋ ناۋچەيەى
كە ئىستا تىيدا نىشتەجىيە، نىشتەجى بوۋە، لە ھەندىك لە قۇناغەكانى مىژوۋى
دىرژيان دا دەۋلەتلىكى پانتايى فراۋانيان ھەبوۋن.

ئىستاش ژمارەى كوردان لەسەرچەم بەشەكانى كوردستانى دابەشكراۋدا
دەگاتە : نىكەى سى مىلۇن (۳۰،۰۰۰،۰۰۰) كەس.

(۲) نەتەۋى كورد مەسۇلمانە بەرپىژەى (۹۸٪)، لە رۆژگارى خەلىفەى دوۋەم
(عمر بن الخطاب) دا (خوالى رازى بى)، بەخۇشچالىي و رەزامەندىيەۋە
ئىسلامى ۋەرگرت و برۋاي پىھىنا.

مىژوۋش بۇمان دەگىرپتەۋە كە لە نىۋان نەتەۋى كوردو سوپاسى ئىسلامدا،
جەنگىكى شايانى باسكردن، رۋوى نەداۋە، مەگەر بەدەگمەن، ھۆكارەكەشى
ئەۋە بوۋە، كە نەتەۋى كورد بەر لە ھاتنى ئىسلام بە ماۋىيەكى دىرژ، ھىچ
دەۋلەت و قەۋارەيەكى سەربەخۋى نەبوۋە — ۋەك ھەندىك لە كوردانى دەمارگىر

گومان دەبن و لاف لى دەدەن-، بەلكو گەلى كورد ئەو كاتە لەبن نىرى دەۋلەتى ساسانىي دا لە پۇرژەھەلاتەۋەو، دەۋلەتى بىرەنتىيى لەلاي پۇرژاۋاۋە، دەياننالاندو ھەردووكيان تاللاۋيان پىدەچىژت.

ئىنجا كاتىك ئىسلام ھات، بەدادگەرىي و بەزەبى و شەرىعەتە پاك و چاكەكەيەۋە، كە غەرب بەسەر عەجەمداۋ، سىي بەسەر پەش دا پەسەند ناكات. بەلى كاتىك ئىسلام بەشىۋە پەسەن و راستەكەي ھات، نەتەۋەي كورد لە باۋەشى گرت و پىشۋازىي لى كورد وەك چۆن باباي تىنۋو لە گەرمای ھاۋىن دا، پىشۋازىي لە ئاۋى سارد دەكات و، بەعەقلى پەسەندى كورد لە ناخى دلىيەۋە خۇشى ويست.

۳) ئىنجا ھەر لەو كاتەۋەي نەتەۋەي كورد چوۋە نىۋ ئىسلامەۋەو، بە ئايىن و بەرنامەي ژيان پەسەندى كورد. بە گيان و سامانى خزمەتى كورد و فىداكارىي كورد لە پىناۋى سەرخستنى و بەرزكردنەۋەي ئالايەكەي داۋ، شارستانىەتى ئىسلامىي بەخزمەتە شكۆدارەكانى - بەتايىبەت لە بوارى زانست و سەربازىيدا - دەۋلەمەندتر كورد.

ھەر كام لە :

۱- ابن صلاح الشہرزوري

۲- ابن الحاجب

۳- ابن الأثير المؤرخ

۴- ابن الأثير المحدث

۵- صلاح الدين الأيوبي

۶- مولانا خالد النقشبندی

۷- أحمد شوقي (أمير الشعراء)

۸- البیتوشي

۹- أمجد الزهاوي

۱۰- شىخ محمود الحفید

۱۱- سعید النورسی

(خو! لە ھەموویان خوۆش بێ) تەنیا چەند نمونە یەکن لەو کەسایەتییە دیارو کاریگەرانی، کە نەتەوێ کورد لە سایە ئیسلام دا بەرھەمی ھێناون.

ھەروەھا لیژەدا پێویستە ئامازەش بەو بەکم کە نەتەوێ کورد چاکە ی بەسەر زۆر لە گەلانی ئیسلامییەو ھەبە لە پرووی سەربازییەو، چونکە ئەو نەتەو ناودارە بە ئازایەتیی و فیداکاریی لە ھەموو چاخەکانی دا قەلغانیکێ بەھیزی دەولەتی ئیسلامیی بوو، ھەر کام لە :

أ- بەرپەچدانەوێ پەلامارە درێندانەکانی خاچەپرستەکان لە جیھانی ئیسلامیی، بە سەرکردایەتی (صلاح الدین الأيوبي) و،

ب- پاسەوانیی کردنی دەولەتی عوسمانیی، لە ھەردوو ک لای پۆژھەلات و پۆژئاواو،

ج- بەرپەچدانەوێ ھێرشێ پروسەکان لە ئێران، لەسەرەتای جەنگی یەکمەمی جیھانیی داو،

د- بەشداریی کردنی ھۆزە کوردییەکان بەسەرکردایەتیی شیخ مەحموودی حەفید، لە جەنگی دژی ئینگلیزدا لە ساڵی ۱۹۱۸ ز دا .

تەنیا چەند نمونە یەکی ھەلۆیستی شەرەفەتمەندانە ی ئەو نەتەو مسوڵمانانەن لەبەرگرتیی کردنی لە ولاتانی ئیسلامیی و پاسەوانییکردنی لە ئیسلام.

خالى دووۋە: كىشەى نەتەۋەى كورد چىيە ؟!

رەنگە ھەندىك كەس بە ھەلە واپزانى كە كىشەى گەلى كورد ئەۋەيە كە ناتوانى لە گەل گەلە مەسولمان و دراوسىيەكانى دا بڑى!

يان كىشەكەى ئەۋەيە كە دەيەۋى لە ئۆممەتى ئىسلامىي و نىشتىمانى ئىسلامىي جىيائىتەۋە سەربەخۇبى!

بگرە ھەندىكيان گومانى بەد گەياندوونىيە راددەيەك، كە رى بەخۇيان بەدن:

پىيان وابى ئەۋ نەتەۋە سەتەمدىدە، دىرىنيە لە ئىسلامەتتەيەكەى دا، كىشەكەى ئەۋەيە كە دەيەۋى دەستبەردارى ئىسلام بىي-يان بە كەردەۋەش وازى لىھىناۋە- و لەسەر پاژنەكانى ھەلگەرپتەۋەۋە رۋو لە رىچكەكانى گومرايى بكات، دواى ئەۋەى خۋاى بەرز خستۋويەتە سەر راستە رپپەكەى خۋى !!

نەخىر كىشەى ئەم نەتەۋەيە ھىچ كام لەم ئەگەرەنەيە، ھىچ شىكى دىكەى لەۋ جۆرەش نىيە، بەلكو كىشەكەى برىتيە لە:

دانپىدانەھىنانى راستەقىنە بە بوونى دا، ۋەك نەتەۋەيەك، كە مافى ژيانىكى ئازادانەۋە بە حورمەتى شاىستەى مەرۋفى، لەسەر زەمىنى خۇيدا ھەبى .

بەللى ئەى برايانم لە ئىسلام دا ! سۆيىد بەۋ خۋايە كە جگە لەۋى ھىچ پەرسىتراۋىك نىيە، كىشەى نەتەۋەيى كورد ھەر ئەۋەيە كە ئەۋ دەۋلەت و رژىمانەى نەتەۋەى كوردىيان بەسەردا بەشراۋەتەۋەۋە، سەر زەمىنەكەى بەسەريان دا دابەشكراۋە، بە كەردەۋە -بگرە زۆرجاران تەنانت بەشۋەكى تىۋرىش- دانى بۆ پىدانەھىتن، كە گەللىكە زمان و نىشتىمان و قەۋاردىيەكى ھەيە، ۋەك نەتەۋە ئىسلامىيەكانى دىكە، كە ئۆممەتى ئىسلامىيان لى پىك دى.

ئىنجا يىگومان لە كاتىك دا ھەندىك لەۋانەى داۋاى مافە رەۋايەكانى ئەم نەتەۋەيە دەكەن، بە ئانقەست يان ھەلە، رپى لاريان گرتە بەر، ۋەك پەنابردنە

بەر بىردۆزە رۆژھەلاتىيى و رۆژئاوايىھەكان و، لاسايى كىرەنەۋە ئىدۇلۇژىيە بىرپروايىھەكان، كە ۋەك ئە ھىچ كەسكى بە ۋىژدان پەنھان نىە: ئەۋ ھەلس و كەۋتە ھەلەۋ چەۋتەنە، ھىچ ئە ھەقىتىيى و رەۋايەتىيى كىشەي كورد ناگۇرن، چونكە: ھەق نايىتە ناھەق، ھەر چەندە بەشىۋازىكى ناھەقىش داۋابكرى، بەلكو ئەگەر ئەھلى ناھەقىش داۋايى بكنە!

خالى سىيەم: كىشەي نەتەۋەيى كورد
كەي سەرى ھەلداۋ، لەكوۋە ھات؟

ھەندىك ئە دەمارگىرىيە تىپەرپىنەرەكان كە ۋەك پىۋىست ئىسلاميان نەناسىۋە پىي ئاشنا نىن، پىيان ۋايە رەگ و رىشەي كىشەي كورد بە قوۋلايى زەمىنى مېژۋى ئىسلام دا چۆتە خوار!! بەلام بۇ دەرختىنى پوۋچەلىيى ئەۋ دەۋايەۋ بى بنەماۋونى تەنبا دوو بەلگان دەھىنەۋە:

يەك: ئەگەر راست بوۋايە ئىسلام ستەمى ئە نەتەۋەيى كورد كىرەۋە، ئە مافەكانى بىبەشى كىرەۋە: گەلىك شۆرش و راپەرپىنى پەيتا پەيتاى دەكرەن بەدرپىزايى مېژۋى ئىسلامىي، بۇ گەشتىن بە مافە زەۋىكرەۋەكانى، ۋەك چۆن لەم سەدەي دۋايى (سەدەي بىست) كىرە، چونكە ئەم نەتەۋەيە بە قارەمانىتىيى و مل نەدان بۇ ستەم و بىدەنگ نەۋون ئە ئاست دەستىرپىيى دا، ناسراۋە ناۋبانگى ھەيە.

دوۋ: ئەگەر نەتەۋەيى كورد بەۋ جۆرە بوۋايە كە ئەۋانە گومانىيان بىرەۋە، (صلاح الدىن) ئەيىۋىيى نەيدەتۋانى كاتى خۇي بگاتە لىۋتەكەي فەرماندەيى بەھىزىرەن سۈپاي ئىسلامىي و سەرۋكايەتىيى دەۋلەت و، ئەۋ سۈپا ئىسلامىيە لەژىر ئالاھەكەي دا كۆنەدەۋەۋە، كە ئە چەندەن گەل و نەتەۋەيى جۆراۋ جۆر پىكھاتىۋو!

بەللى كىشەي كورد ئە ۋاقىيەكى ئىسلامىيدا پەيدا نەۋەۋە، رەگ و رىشەي ئەۋ ئازاۋە بىج سەرەۋ بەرەۋ، ئەۋ ستەمە بىرەزايە، لەسەر زەمىنى ئىسلام دانەرۋاۋە،

بەلكو ئەو كىشەيە دواى دەسلەلات رانانى ئىمپىريالىزمى جىھانى بەسەر جىھانى ئىسلامىيدا، سەرى ھەلدا، ئەۋىش پاش كۆتايى پېھىنانى دەۋلەتى (خىلافەتى) ئىسلامىي، كە بەھۋى نەخۋشېي و لادانە زۆرەكانىيەۋە، نەيتوانى لەبەرانبەر دۆژمنە خاچەپرست و صەھيونىيەكانى دا، خۆى رابگرى و بەرھەلستىي بىكات.

ئىنجا دواى ئەۋەى ئىمپىريالىزم نىشتىمانىي ئىسلامىي خستە ژىر پكىنى خۆى و، مىراتى دەۋلەتى عوسمانىيى دابەشكردو لەنىۋ ئەو مىراتەش دا (كوردستان) ھەبۋو، كە پارچە پارچە كرابوو و، بەپىي پىككەۋتەننامەى (ساىكس - بىكو) ى ستەمكارانە كە لە سالى ۱۹۱۶ز دا، لەنىۋان پروسىياو بەرىتانىياۋ فەرەنسادا ئىمزا كرابوو، بەسەر دەۋلەتە دراۋسىيەكانى دا، بەشرابۋو !

ئىنجا بىنا لەسەر ئەۋەى رابرد :

ھەر كەس بە مانەۋەى ئەو كىشەيە رازى بى، كە كىشەى تىكرى مىسولمانانە، نەك تەنبا ھى نەتەۋەى كورد، يان بەلای كەمەۋە :

ئەو پىككەۋتەننامە ئىمپىريالىستىيەى كە ئەو كىشەيەۋ گەلنىك كىشەى دىكەى لە جىھانى ئىسلامىيدا لى پەيداۋون، بە ناشەرعىي و ستەمكارانە دانەنى، ئەۋە تاگايانە يان خۆگىل كەرانە : بەزمانى حال شايەدىي دەدات كە بە نەخشەكانى كوفرى جىھانىي رازىيە، لە حالنىك دا كە خوا (عزو جل) ھۆشيارىي پىداۋىن لەبارەى شۈبھەۋەتنى جوۋلەكەۋ نەصرانىيەكان و دۆستايەتىي كوردنىانەۋە و فەرموۋىەتى :

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ (المائدة : ۵۱).

ۋاتە: ئەى ئەۋانەى برۋاتان ھىناۋە ! جوۋلەكەۋ نەصرانىيەكان بەدۆست مەگرن، ئەۋان ھەندىكىيان دۆستى ھەندىكىيان و، ھەر كەسىكىش لە ئىۋە بەدۆستيان بگرى، ئەۋە لەۋانە، بەدلىيىي خوا كۆمەلى ستەمكاران ناخاتە سەر پىي راست.

خالى چوارەم: ئايا ئامانجىك كە نەتەۋەي كورد لە خەباتى نەپساۋەي
زىاتر لە سەدەيەكى دا بەدۋاي دا عەودالە، چىيە؟

ئەو ئامانجەي كە نەتەۋەي كوردى مەينەتبار ھەوللى بۆ داۋەو بۆي
تىكۆشاۋە، بەدرىژايى مېژوۋى پر لە شوڭش و ڤاپەڤىن و بەدرىژايى خەباتى
سىياسىي و پېشمەرگايەتېي، دژى ئەو دەۋلەت و ڤرژىمانەي لە كوردستان و
خەلكەكيانىيان بەسەردا دابەشكراۋە، ھەر ئەو بوۋە كە ئەۋىش بە نەتەۋەيەك
دابىرى، ۋەك سەرچەم نەتەۋەكانى دىكەي جىھان و مافە شەرعىيەكانى خۆي
ۋەدەست بھىنن، ھەرۋەھا كە :

ھىچكەس نەيخاتە ژىر ڤكىفى خۆيەۋەو، نىشتىمان و ۋلات و ھىچ مافىك
لە مافەكانى لى زەوت نەكات.

چونكە ئەم نەتەۋەيەش سەرچەم ئەو تاييەتمەندىي و ئىمتىيازەنەي ھەن، كە
دەيبەنە ڤىژو ئاستى نەتەۋەكانى دىكەي دنياۋە، بەبى كەم و زىادىي .

ئىدى بەپىي ئەۋە - كەباسكرا - ئەۋىش ۋەك ھەر نەتەۋەيەكى دىكە مافى
خۆيەتې، كە خاۋەنى قەۋارەو بوۋنى نەتەۋەيى خۆي بى، ۋىڤراي ئەو گەل و
نەتەۋەنەي كە ئۆمەتتى ئىسلامىيان لى پىك دى.

ئىنجا نەتەۋەي كورد لەسەر بناغەي ڤەگەزپەرستىي و، بە ھاندەرى دەمارگرىي
نەفامىي و، لەسەر حىسابى بوون و مافەكانى ئەۋانى دىكە، داۋاي ئەو مافەي
ناكات، بەلكو لەسەر بناغەي ھەق و دادگەرىي و بەپالەنەرى لابرەنى سەتم و
دەستدرىژىي، خاۋى بەرزىش فەرموۋىەتتى :

﴿... لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ﴾ (البقرة: ۲۷۹).

واتە: سەتم مەكەن و با سەتمىشتان لا نەكرى.

هەلبەتتە نىكولېش لەو ناكەين: كە ھەندىك لە لايەنە بانگەشە كەرەكانى مافە نەتەھىيەكانى گەلى كورد، ھەندىك جاران گىرۆدەى چەوتىي و بەلارېدا چوون بوون و، پرووى گەش و جوانى كېشەى رەواى كوردىان ناشىرىن و دزىو كردوہ ! بەلام ئەوانەش ديسان ھەندىك پاساويان ھەن، چونكە وەك گوتراوہ : (الغريق يتشبث بكلّ حشيش) (باباى خنكاو دەست بو چلەپوشيش دەبات)، ئنجا ئەگەر لە ھوكمى دادگەرانە بخەفتيىن و بە روالەتى شتان واز نەھيىن و، سەرنجى ديوى پەنھانىان بدەين، پىويستە پرووى رەخنەو گەلىي تەنيا نەكەينە ئەو گرووپ و لايەنە لادەرانە، بەلكو بە پەلى يەكەم : ئەو پزىمانە سەرزەشت بىكەين و تاوانبار بىكەين، كە بە ئاگرو ئاسن ھوكمپانىيان بەسەر گەلى كورد دا كردوہو، ناچارىان كردوہ پەنابەرئىتە بىردۆزە بىسروايىە پزىئاوايى و پزۆرھەلاتىيەكان و، سەرنجام بەمەرەدى ئەو كەسە بچن كە گوتوويەتى: (فتداويت بالذي هو الداء) بە شتىك خۆم چارەسەر كرد، كە خۆى دەرد بوو !

رەڭكەپاندى مەكتەپى مەۋسۇئا غەلى بابىر

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play App Store

لە نۆرە كۆمەلەبەنەمەكان لەكەلەنەس

بەن مەكەم غىر مەۋسۇئا غەلى بابىر

www.alibapir.com

رەڭكەپاندى مەكتەپى مەۋسۇئا غەلى بابىر

AliBapir

رەڭكەپاندى مەكتەپى مەۋسۇئا غەلى بابىر

خالی پینجه م : چاره سهری کیشهی کورد له روانگهی ئیسلامهوه، چیه؟!

له رابردودا به کیشهی کوردو ریشه کهی و، ئەو ئامانجه که گه لی کورد له خهباتی درێژخایه و شیلگیرانهی دا له بهرچاوی گرتوه، ئاشنا بووین، ئیستاش ماوه تهوه بزانی چاره سهری ئەو کیشهیه چیه که دوژمنانی ئۆمه تهی ئیسلامی هیناویانه ؟!

کهواته:

با سه رنجی ئەو کیشهیه و چاره سه ره کهی بدین، له بهر رۆشنایی چهنج پرهنسیپکی هه له ینجراو له کتیی خا و ریبازی پیغه مبه ره کهی (صلی الله علیه وسلم):

خا (جل شأنه) له سووره تی (الحجرات) دا فرموویه تی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات ۱۳).

واته : ئەو خه لکینه ! ئیمه ئیوه مان له نیرو میه ک وه دیه یناوه، به مه بهستی پیک ئاشنا بوون و هاوکاری، گیراومان به چه ند نه ته وه و هۆزیک، به دلنیایی نه وه تان له لای خا به رێژترو به قه درتیه که پارێژکارتره، بیکومان خا زانای شاره زایه.

ده تانین له م ئایه ته به پیژده دا چه ندان پرهنسیپ (مبدأ) ی گشتی هه له ینجین، بۆ نمونه:

یه ک: خه لک له ئەسلی دروست بوونیاندا یه کسان و، هه موویان دروست کرا و په روه رده کراوی یه ک په روه رد گارن، بچ جیاوازی و پله و ئیمتیا، ئەمه له پرووی دروست کران و پهیدا کرانیان هوه، له پرووی پیگه یشتنیشیان هوه: له نیرو میه ک (ئادهم و حه ووا) له دایک بوون، بۆیه یه ک ره چه له کیان هیه له یه ک پله و پایه دان.

دوۋ: بەپىيى ويىستى خىۋى بەرز، خەلك بۇ چەندەن گەل و ھۆز لەسەر زەۋى، دابەش كراون، كەۋاتە: ئەۋە كە غەرەب غەرەبەۋ، تورك توركەۋ، كورد كوردەۋ.. ھەرۋەھا گەلانى دىكەش، ئەۋە بە ويىست و خواستى خوا (جىل شائە) بوۋە.

بۇيە لەم پروەشەۋە دىسان جىاۋازىي و بەرزىي و نزمىيان لەنيۋان دا نىھ، ھەموۋيان گەل (قوم) بوون و نەتەۋە (شعب) بوونيان دا يەكسانن، زمان و رەنگ و جىاكەرەۋە نەتەۋەيىيەكانى دىكەش، راست نىھ پشتيان پىي بىبەستري (بە بەلگە بەيئىرئەۋە) بۇ بەرزىي و نزمىي، بەلكو ئەۋ جىاۋازىي و تايىبەتمەندىيە نەتەۋەيىيە، چەند دىمەنىكن لە نىشانەكانى خوا (عزوجل)، ۋەك خىۋى تاك و پاك فەرموۋىيەتى:

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَخْلَفَ الْمَنَظَرِ وَأَوَّلَكُمْ وَأَوَّلَكُمْ إِنِّي فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّعَالَمِينَ﴾ ﴿٢٢﴾ الروم (۲۲).

ۋاتە: ھەرۋەھا لە نىشانەكانى (خوا) دروستكردىنى ئاسمانەكان و زەۋىي و جىاۋازىي زمان و رەنگەكانتەنە، بە دۇنيايى لەۋەدا نىشانە ھەن بۇ زانايان.

سى: تەرازوۋى رېزو حورمەت و پىۋەرى بەرزىي و نزمىي لەلای خىۋى بەرز، پارىژكارىي (تقوى)يە، كە تىكراي خەسلەتە بەرزەكان كۆ دەكاتەۋە.

كەۋاتە:

أ) ھەر كەسى: لافى چاكترىبون و پلەۋ ئىمىتياز لىبىدات، بۇ خۆي، يان بۇ بنەمالەكەي يان گەلەكەي، بەسەر كەسىكى دىكەدا، بەپشتبەستن بە ئەسلى دروستىبون و پىگەيشتىنى، ئەۋە بەھەلەدا چوۋە.

ب) ھەرۋەھا ھەر كەس بىھۋى بوونى ھۆزىك يان گەلىك، يان يەكىك لە تايىبەتمەندىيەكانى نەھىلى، ئەۋە دۇرايەتى ويىستى گەردوونىي و شەرىيى خوا دەكات و لەگەلئاندا تىك دەگىرى، چونكە خىۋى بەرزو مەزن، بوونى ئەۋ نەتەۋەيىيە بەۋ تايىبەتمەندىيەنەۋە ويىستەۋە، ئەۋىش دىيەۋى ئەۋ بوونە نەھىلى.

ج) ھەرۋەھا ھەر كەسىك بىھۋى لەسەر ئاستى تاك و كۆمەل، خۆي بەسەر غەيرى خۇيدا بسەپىنى، ئەۋە بەۋ كارەي پىچەۋانەي خىكمەتى خوا جوۋلاۋەتەۋە،

كە بە مەبەستى پىك تاشنابوون و تەبابى و ھاۋكارىي، خەلكى گىراۋە بە چەند گەل و ھۆزىك.

(د) ھەروەھا ئەگەر كەسك بە توخم و رەچەلەكى، خۆى ھەلكىشى يان لافى پەلەۋ پاىەو تايەتمەندىي لىبىدات، ئەۋە تەرازۋى خۋاى كارزانى ۋاز لىھىناۋەو، دەستى بە تەرازۋى نەفامىيەۋە گرتەۋ، ھەر بۆيەش پىغەمبەرى خوا (مەھمەد) صلى الله عليه وسلم فەرموۋىەتى :

(لَيْسَ مِنَّا مَنْ دَعَا إِلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ قَاتَلَ عَلَى عَصِيَّةٍ وَلَيْسَ مِنَّا مَنْ مَاتَ عَلَى عَصِيَّةٍ). ۋەھو ھىدث ۋەھىف كەما قال الألبانى فى ۋەھىف أبى داۋد .

ۋاتە: ھەر كەس بانگەشە بۆ دەمارگىرىي بىكات لە ئىمە نىە و، ھەر كەس لەسەر دەمارگىرىي بىجەنگى لە ئىمە نىەو، ھەر كەس لەسەر دەمارگىرىي بىمى، لە ئىمە نىە.

دەمارگىرىي (عصية) یش ۋەك ھەندىك كەس پىيان ۋايە، ئەۋە نىە كە گەلى خۆت خۆشبوۋ و بەپىي تۋانا چاكەۋ خىريان بۆ دەستەبەر بىكەى، چۈنكە پىغەمبەرى بەرپىز (صلى الله عليه وسلم) فەرموۋىەتى:

"خيركم المدافع عن عشيرته ما لم يأثم."

أخرجه أبو داود (رقم ۵۱۲۰) من طريق أيوب بن سويد عن أسامة بن زيد أنه سمع سعيد بن المسيب يحدث عن سراقه بن مالك بن جعشم المدلجي قال: خطبنا رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال: فذكره.

قلت: وهذا سند ضعيف جدا من أجل أيوب بن سويد ضعفه أحمد وأبو داود وغيرهما.

ۋاتە : باشتىرىنتان بەرگىرىكارى ھۆزەكەيەتى، مادام گوناھبار نەبى.

يانى: مادام بەناھەق و ستەم، بەرگىرىي لە ھۆزەكەى نەكات.

بەلكو دەمارگىرىي ۋەك پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموۋىەتى:

(وعن واثلة بن الأسقع - رضي الله عنه - قال : قلت : يا رسول الله ما العصية ؟)

أي : الجاهلية (قال : أن تعين قومك على الظلم) ، يعني : أن الواجب عليك متابعة

الحق من غير نظر إلى ملاحظة الخلق ، ولهذا قال - صلى الله عليه وسلم - على ما رواه الدارمي وابن عساكر عن جابر مرفوعا " انصر أخاك ظالما أو مظلوما إن يك ظالما فاردده عن ظلمه ، وإن يك مظلوما ، فانصره " . (رواه أبو داود) : وكذا ابن ماجه .

واتە: دەمارگىرى ئەۋدەيە كە يارىدەي كۆمەلەكەت (گەل، حىزب، ھۆز ...) بەدەي لەسەر سەتم.

ئىنجا لەبەر رۆشنایى ئەم پەنسىپانە (المباديء) دا دەتوانىن بلىين :

{چارەسەرى كىشەي كورد ئەۋدەيە: ئەو نەتەۋدەيە سەمەدەيە، ئەو مافانەي ۋە دەست بەيئى، كەبۈنى نەتەۋدەيى لەسەريان ۋە ستاۋە، بەيئ ئەوان نەتەۋە بوون (شەيئە) ئىك كەخا بۆۋى و بۆ سەرجەم نەتەۋەكان بەرپۈنتر دەرپىن برپارى لەسەر داۋە، نايەتەدى}.

تەيىنەيە كىشەم ماۋە لەو بارەۋە ھەردەيى باسى بگەم :

من وهك مسئولمانيك پيم وانيه كه كيشه ي كورد به بي بهرپا كردن حوكمى خواي بهرز، به شيويه كي راست و ريشه يي چاره سهر بكرى، به لى پيم وانيه كه تازارو مەينه تىيەكانى نەتەۋەي كورد، تەنیا بەۋەي قەۋارەيەكى نەتەۋەيى و دەۋلەتتىكى سەربەخۆ دروست دەيى، لايىچن.

بەلگەي ئىسپاتى ئەۋەش :

يهك: ئىمە گەلى عەرەب دەيىنن نەك دەۋلەتتىك، چەندىن دەۋلەتى ھەن، بەلام لە سۆنگەي ئەۋەدە كە شەرىعەتى خوا لە ۋاقىيى ژيانى دا حوكمى پى ناكرى، كۆمەلگە عەرەبىيەكان و غەيرى وانىش دەيىنن تازارو مەينه تىيى زۆرى تاقەت پىرووكىن دەريان داۋن.

دوو: ھىنانەدى مافە رەۋايەكانى نەتەۋەي كوردو ھەر نەتەۋەيەكى دىكەش بەشۋەيەكى حەتمىي پەكى لەسەر ئەۋە نەكەۋتە كە دەۋلەتتىكى نەتەۋەيى بەرپايى، بە بەلگەي ئەۋە كە ۋەك پىشتىر باسكرا : نەتەۋەي كوردو نەتەۋە

ئىسلامىيەتكە كەلگەن دىكەش لە ژىر سايەى دەولەتتى ئىسلامىيە دا، لە مافەكانى خۇيان بە ھەرەمەندىبۇن و ھالەتەكانى ماف پېشىلكردن و ستمەى بىچ رەزا، تەنيا لە چەند ھالەتتىكى دەگمەنى لادانى دەولەتدا، لە ھىلى ئىسلام، رۇويانداو.

ھەر بۆيەش گەلى كودرىش وەك گەلانى دىكەى مەسۇلمان، بىرى لەو دەولەتتەو كە لە دەولەتتى ئىسلامىيە جىبابىتتەو قەوارىيەكى سەربەخۇ بنىيات بنى، ھەندىك ھالەتتى دەگمەنىش ھەن كە قىياسىيان لەسەر ناكرى.

بەلام دواى ئەوئى تور كە گۇرپانىيەكان دەستبەردارى پەيوەندى ئىسلامىيە بۇن و، دەستىيان بە پەيوەندىيە نەتەوئىيەو گرت و، ئالاي براىيەتتى ئىسلامىيان كە گشتگىر بوو بۇ ھەموو گەلانى مەسۇلمان، فرىداو، ئالاي گۇرپانىيەتەيان لە شوئىن دانا!

گەلانى دىكەى مەسۇلمانىش بە ھەمان شوئە دەستىيان كە بە بىر كەرنەو لەبارەى خۇيانەو، ھەر بۆيەش مەرووزانى كوردى ناودار (مەھمۇد ئەمىن زەكى بىگ) لە سەرتەئەى كەتتەكەى خۇي : (خۇلاصەى تەئرىخى كورد و كوردستان) دا گوتوويەتى:

(لەدواى ئەمە، كە لە جىگەى تەئەبىرى عەمۇمىيە (عەثمانى)، لە فەظى (تورك) و (تۇرانىي)، لە توركىدا باوى سەند، بە طەبىعەت، وەكو ئەفرادى مەللەتەكانى تر، مەنىش لەناو ئەو كۆمەلەدا، غەيرەتى خۇم چاكتر ھەس كەردو، غەروورى قەومىيە، مەجبۇورى كەردم كە لە ھەموو فەرسەتتەدا ئەم ھەسەسى خۇم ئىظھار بەكەم)^(١).

بەلام لە گەل ئەوئەشدا: ئەگەر نە گونجا دەولەتتىكى ئىسلامىيە فراوان كە تەكراى گەلانى مەسۇلمان بەگرتتەو، بەرپا بەكرى، ھەچ گوناهو سەغەلەتتىكى تەيدا نابىنى كە گەلى كوردو ھەر گەللىكى دىكەش - ئەگەر تەوانى - دەولەتتىكى ئىسلامىيە لەسەر خاكى خۇي دابمەزىنى، دوايش ئەو دەولەتەنە لەئىوان خۇياندا ھاوكارىيە بەكەن و دەولەتتى ئىسلامىيە فراوان و گەورە پەك بىنن، كە بەھۆى رۇوخانى دەولەتتى

(خىلافتى) غوسمانىيەدە لەدەستمان چوو و، لە ئاكامى ئەوئەش دا : ئەو ھەموو بەلاو نىسكۆيانەمان بەسەردا رژان كە ھەموومان تاللاۋەكەيان دەچىژىن.

كەواتە: ئەسلى پەرسە كە ئەودىيە كە بەشۆيەكى ئىسلامىيانە چارەسەرى كىشەكانمان بىكەين، نەك نەتەۋەگەرييانە و نىشتىمانىيانە، ھەروەھا بە ھىچ شۆيەكى دىكەش تا لەو ھەموو شۆە زۆرانەى كە تىكرا لەژىر ناوونىشانى نەفامىي (جاھلىيە)دا كۆدەبنەۋە.

لە كۆتايىدا راپەرىنەكەى ئەم دوايىيە: (واتە: راپەرىنى جەماۋەرىي: ۱۹۹۱/۳/۵ ز):

ئەم راپەرىنەى ئەم دوايىيە كە لە كوردستانى عىراق روويدا: تەقىنەۋىيەكى جەماۋەرىي بىرەزا بوو، لە ئەنجامى فشارە لەسەرىك كەلەكەبوۋەكانى رژىمى بەعسى ستەمكاردا، لە سالانى دوورو درىژرەۋە.

ھۆى تەقىنەۋەكەشى لەو كاتە ديارىيىكراۋەدا، ئەو ھەبو خەلك ھەستىيان كرد چىنگى ستەمكارانە رژىمى گاغووتى لەسەريان شل بوۋە، ئىدى لەسەرەتاۋە ھىدى ھىدى دەستىيان بە جوۋلە كردو، كاتىك بەرھەلستىيەكى واين لە سوپاۋ ھىزەكانى دىكەى رژىم نەدى، ئەو ھانىدان زىاتىرەروپىشەۋە بچن، تاكو سەرەنجام لەماۋەى نىزىكەى مانگىك دا زۆربەى كوردستانى عىراقىيان ئازادكرد.

شاينى باسىشە كە لەسەرەتاۋە ھىچ كام لە ھىزىيە سىياسىيەكانى كوردستان - بەتەنيا - جوۋلىنەرە ھاندەرى ئەم راپەرىنە نەبو^(۱)، بەلام دوايى سوارى شەپۆلەكە بوون و، لە قۇناغەكانى دوايىش دا، بەشدارىي خەلك و جەماۋەريان كردو شەپۆلەكەيان بەرەو پىشەۋە پالداۋ، بزووتنەۋەى ئىسلامىي و تەۋرمى ئىسلامىيىش بە گىشتىي رۆلىكى بەرچاۋى بوو، بەتايبەت لە ھەندىك ناۋچەدا.

(۱) ديارە پىش دەستىيىكردنى راپەرىنى جەماۋەرىي: ۱۹۹۱/۳/۵ ز، لايەنە سىياسىيە چەكداردكانى تەۋكاتە، ھەر كەسە بە قەبارەى خۆى، كۆبوۋنەۋە روۋژو تەگىبرى زۆريان پىكەۋەكردن، بۆ چۆنىەتى نىدارەدانى ئەو راپەرىنەى كە چاۋەرى دەكرا روۋبەت، بەلام دەستىيىكەكى لەلايەن خەلك ۋجەماۋەردەۋە بوو.

۲- رەۋنكردنەۋەيەك لەبارەمە ئاگرکردنەۋە لەپۇژمە نەورۇزدا

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لەبارەى رۇژى نەورۇزەۋە بەكورتىيى دەلىم: ئاگرکردنەۋە لەپۇژمەدا، ئەگەر بەنيازو مەبەستى خراپ نەبى "ۋەك بەپىرۇز گرتنى ئاگر كە عادەتى مەجووسىيەكان بوۋە"، ئەۋە بەپىيى بنچىنەى: ھەلس و كەۋتەكان لەبنەپەتدا رەۋان، مەگەر ئەۋەى شەرع قەدەغەى كەربى: (الأصل في المعاملات الإباحة، إلا ما حرّمه الشرع) ئاگر كەردنەۋەش چ لەپۇژى نەورۇزدا "ۋەك يادىكى نەتەۋەبى"، چ لە ھەر رۇژىكىدىكەدا، ۋەك سەرجمە ھەلس و كەۋتەكان رەۋايە، چونكە ھىچ دەقىكى شەرىعى تايبەت لەسەر قەدەغەكەردنى نىيە، بەلى لەسۈنگەى ئەۋەۋە بىستەم كە ھەندىك رەخنەۋ گەلىيان لەۋبارەۋە دەرپرپوۋە، بە بەلگەى ئەۋە كە لەھەندىك شۆينەۋاران (پىار)دا ھاتوۋە، كە ھاۋەلان ئاگر كەردنەۋەيان لەپۇژى نەورۇزدا قەدەغە كەردوۋە!

ئىنجا لەۋبارەۋە دەلىم:

ئەگەر گرىمان سەنەدى ئەۋ شۆينەۋارو گىرپاۋانە راستىش بى، نايىتە بەلگەى قەدەغەبوۋنى ئاگرکردنەۋەى خەلكى ئەم رۇژگارە، بەبۇنەى نەورۇزەۋە، چونكە:

لەئاشكرايەكانى فىقھى ئىسلامىيە، كە فەتۋا بەپىي كات و شۆين و شەخس و عورف و حال دەگۈرپ (الفتوى تختلف زماناً ومكاناً وشخصاً وعرفاً وحالاً)، ئىنجا ئەگەر ھەندىك لە ھاۋەلان و زانايانى پىشەن، ئاگرکردنەۋەى

نەورۇزىيان قەدەغە كىردى، ديارە زانىپىيانە كە خەللىكى ئەو كاتە كە لەرپۇزگارى
 حوكمى مەجوسىيە كەنەۋە نىزىك بوون، بەپالەنەر بەپىرۇزگرتن (تەقدىس)ى ئاگر
 ئەو كارەيان كىردە، بۆيە قەدەغەيان كىردە، بەلام يىگومان حوكمى ئەو مەسەلەيە
 دەگۇرپى لەكاتىكىدا خەللىكىكى مەسۇلمان و خواپەرست "ئەك نا مەسۇلمان و
 ئاگرپەرست" بەپالەنەرى ياد كىردەنەۋە بۇنەيەكى نەتەۋەيى و خۇشخالىي دەپرېن،
 بە دەربازبوون لەستەم و چەۋسېنرانەۋە، ئەو كارە دەكەن! ۋەك چۇن پىغەمبەرى
 خوا "صلى الله عليه وسلم" لەسەرەتەۋە كە خەللىكە كە لەرپۇزگارى شىرك و
 بىتەرستىيەۋە نىزىك بوون، سەردانى گۇرستانى لە مەسۇلمانانى قەدەغە كىردە،
 نەۋەك گىرۋەدى شىرك و پارانەۋە لەمردوۋان بىن، بەلام دۋايى كە دۇنيابو، خوا
 بەيەكگرتن (توحىد) لەدۇياندا چەسپىۋە، مەترسىي شىركيان لىناكرى، رېگاي
 دان ۋەك فەرمۇيەتى: (كنت نهيتكم عن زيارة القبور فزوروها) مسلم: ۹۷۷، واتە:
 پىشتەر سەردانى گۇرستانم لى قەدەغە كىردە، بەلام ئىستا سەردانىان بىكەن.

لەرپىۋايەتلىكدا ھاتە: (فمن أراد أن يزور القبور، فَلْيَزُرْ فَإِنَّهَا تَذْكِرَةٌ بِالْآخِرَةِ) أبو
 داود: ۳۲۳۵، والنسائي: ۲۰۳۲، واتە: ھەركەس دىيەۋى سەردانى گۇرستان بىكات
 بابچى، چۈنكە دۋا رۇز دەخاتەۋە بىر.

كەۋاتە: ھەركات ھال و بارودۇخ گۇرا، پىۋىستە فەتۋاش بگۇرپى، مادام
 بەھۋى بارودۇخلىكى جىۋاۋو تايىبەتەۋە، ئەو فەتۋايە دراى!

پىشم ۋانىە ھىچ مەسۇلماننىك كە ئاگرى نەورۇز دەكاتەۋە، بە پىرۇزگرتنى
 ئاگرى ھەر بەبىرىشداى، بۆيە پىۋىستە خۇمان بە فەتۋايەكەۋە نەبەستىنەۋە،
 كە لەكات و شوئى دىكەداۋ بۇ خەللىك و ھالەتلىكى دىكە گوتراۋە، ئەگەرنا لە
 بىنەماى: (الفتوى تختلف زماناً ومكاناً وشخصاً وعرفاً وحالاً) لاماندەۋە ستەمىشمان
 لەخەللىكىكى مەسۇلمان كىردە، كە بەناھەق تۆمەتبارمان كىردەن بەشىرك و ئاگر
 پەرستىيەۋە.

ئەۋە بەنسبەت لايەنە شەرىئەيەكەيەۋە، بەلام بەنسبەت لايەنى ژىنگەيى و
 تەندروسىيەۋە، يىگومان بۇ ھىچكەس دروست و رەۋا نىە، ھىچ ھەللىك و كەۋتلىك

بكات كە زيان بەر ئىنگەۋ تەندروستىي خەلگ بگەيەنئى، ۋەك ئاگر كىردنەۋەيەكى زىانبەخش، بۇ ۋىئە: سوتاندى تايەۋ قىرو ھتد...، كەۋاتە: ئەۋانەى بەۋ بۇنەيەۋە، بەنيازو مەبەستىكى شەرعىيەۋە، ئاگر دەكەنەۋە، دەيى ئاگر كىردنەۋەكە بەجۇرىك بى ۋ بە كەرەستىيەك بى، كە نەيىتە مايەى زيانگەياندىن بەر ئىنگەۋ تەندروستىي خەلگى، ئەگەرنا با لەئەسلىشدا رەۋابى، بەھۋى زىانباربوۋنى خەلگەۋە، قەدەغە دەيى، ۋەك چەندىن دەقى قورئان ۋ سوننەت دەيگەيەنن، بۇ ۋىئە:

﴿وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ﴿۸۵﴾ الأعراف: ۸۵.

ۋاتە: ۋە دۋاى ئەۋەى سەرزەمىن باشكراۋە خراپەى تىدا مەكەن ئەگەر ئىمانتان ھەيە، ئەۋە بۇ ئىۋە باشترە.

ھەرۋەھا پىغەمبەرى خوا "صلى الله عليه وسلم" فەرموۋىەتى: (لاضرر ولا ضرار) رواه مالك: ۱۴۹۴، ۋابن ماجە: ۲۳۴۰، ۋالحاكم ۋالبىھقى ۋصححه الألبانى فى "صحيح الجامع الصحيح وزیادته": ۱۵۱۷.

ۋاتە: لەسەرەتاۋە زىان بەخەلگ گەياندىن ۋ لەبەراناىبەر زىاندا، زىان بەخەلگ گەياندىن "ۋەك تۆلە" رەۋا نىە.

پىشم ۋايە ھەر كەس بە ئىنصافەۋە ئەم چەند دىر ۋ بخوئىتەۋەۋ، شتىك لەبارەى (فقہ) ۋ (أصول الفقہ) ۋە بزانى، بايى قەناعەت پىھىنانى دىكات ۋ، ئەۋەى ھەر لەبيانوۋ گرتنىش بخەفتى ۋ ھەزى لەشەرە قسە بى، ئەۋە رى لەبيانوۋ گرتن ناگىرى.

ھىۋادارىشم كەس ۋا لەقسەكانم ھالى نەبى، كە ئىمە خەلگ بۇ ئاگر كىردنەۋەى نەۋرۇز ھاندەدەين! بەلكو مەبەستى سەرەكىيم ئەۋەيە، كە بەبى بەلگەى رۋون ۋ بى چەندو چوۋنى شەرعىي، شتى موباح لەخەلگ قەدەغە نەكەين، چونكە خوا فەرموۋىەتى:

﴿ وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ الْكَذِبَ هَذَا حَلَلٌ وَهَذَا حَرَامٌ لِّفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴾ النحل: ۱۱۶.

واته: هه روا به وه سفکردنی زمانتان به درۆ مه لێن: ته مه هه لاله و ته مه هه رامه و، سه ره نجام به ناوی خواوه درۆ هه لبه ستن، ییگومان ته وانه ی درۆ به خواوه هه لده به ستن، سه رفراز نابن.

پیغه مبه ری خواش "صلی الله علیه وسلم" فه رموویه تی: (إن الله تعالى فرض فرائض، فلا تضیعوها، وحدّ حدوداً، فلا تعدّوها، وحرمّ أشياء، فلا تنتهکوها، وسکت عن أشياء، رحمة لکم غیر نسیان، فلا تبخثوا عنها) رواه الدار قطنی والطبرانی فی الکبیر والبیهقی وحسنه النووی.

واته: ییگومان خوی بهرز هه ندیک فه رزی داناو زایه یان مه که و، هه ندیک سنووری دیاری کردوون مه یانبه زین و، شتانیکی قه دهغه کردوون، توخنیان مه که و، له پرووی به زه ییه و به رانبه رتان به بی له بیرچوون، له هه ندیک شت ییده نگ بووه، لییان مه کۆلنه وه.

خواش به لوتف و که ره می بی سنووری خوی، شاره زایی به دین و، ناشنایی ژین، بۆ هه موولایه کمان زیاد بکات.

عه لی باپیر

۲۰۱۲/۳/۱۸

هه ولیر

۳- چەند پرەنسىپىڭ و ھەنگاۋىڭكە كرده يە، بۇ چارەسەر، كىشە، كورد

دەقى وتارەكەى بەندە بەزمانى عەرەبىي، كە لەلايەن (مامۇستا رېبوار
خەمەد) ۋە خوترايەۋە، لەكۆنگرەيەكى (مركز القدس للدراسات السياسية) دا كە
لە بەيرووت بەسترا بوو، لەرۆژى: (۲۰۱۸/۱۲/۱۸) دا:

(شايانى باسە وتارەكە ۋەك خۆى و، بى دەستكارى،
ۋەردەگېرىنە سەر زمانى كوردى)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات ۱۳).

سەردەتا سوپاس و پىزانىم پىشكەشى براى بەرپىز: (عرب الرتئاوى)
بەرئوبەرى گشتى: نىۋەندى قودس بۇ لىكۆلىنەۋە سىياسىيەكان و، سەرجم
ھاۋكارىي لە نىۋەندەكەدا، دەكەم، لەسەر بەستنى ئەم كۆنگرەيە و كۆنگرەكانى
پىشۋوش، بەئامانجى درەوشاندنەۋەى گوتارىكى ئىسلامىي ھاۋچەرخ كە
مايەى پىۋىستىيەكانى سەردەم و، دەستەبەرەكرى ئامانجەكانى كۆمەلگابى.

ئىنجا دەچمە سەرئەسلى بابەتەكەو دەلىم:

نەتەۋەدى كورد لەنەتەۋە پەسەن و رېشەدا كوتاۋەكانى ئەم ناۋچەيەيە كە تىيدا دەژى و تىيدا ژياۋە، لەھەزاران سال لەمەۋبەرەۋە، ۋەك نووسىن و شۆيئەۋارە بەجىماۋەكانى پېشىنانى، نىشانى دەدەن.

كىشە و مەينەتتى نەتەۋەدى كوردىش، كە لەچەۋسىنرانەۋەدى نەتەۋەدى (الإضطهاد القومي)، لەنەۋونى لەسەر نەخشەى سياسىي و بېبەشكرانى لەمافى چارەنۋوس و بەھرەمەند ۋونى لە مافە سياسىي و كۆمەلەيەتتەيەكانى ۋەك نەتەۋەكانى دىنا-دا، بەرجەستە ۋە، لەۋكاتەۋە سەرى ھەلداۋ دەستى پىكرد، كە رېككەۋتنامەى (ساىكس - بىكو) لەسالى (۱۹۱۶) دا، لەنيۋان ھەركام لە ۋووسىي قەيصرىي و فەرەنساۋ بەرىتانىادا مۆركرا، كە دەرەنجامەكەى: دابەشكرەنى جىھانى ئىسلامىي - لەنيۋىشى دا نىشتەمانى كورد - ۋو بۆچەند دەۋلەتۋكەيەك، چونكە كوردستان كرايە پىنج پارچە و، ھەپارچەى لىكنرا بەيەكىك لەم پىنج دەۋلەتەۋە: (توركيا و ئىران و عىراق و سوريا و يەكەيتى سۋفىەتتى پىشۋا).

ئىنجا ھەرلەۋ كاتەۋە، نەتەۋەدى كورد لەھەركام لەپىنج پارچە دابەشكرەۋەكەى كوردستاندا، ھەلسا بەھەۋل و تەقەللەلەى جۇراۋجۇر، بەمەبەستى دەستەبەركردنى مافە رەۋايەكانى و گەيشتىنى بەئاستى نەتەۋە ئىسلامىيەكانى دىكە، لەۋدەستەيىنانى مافى چارەنۋوسى و، ژيانىكى ئازادانەۋ بەھورمەت لەسەر زەمىنى خۇى.

ئىستا ژمارەى نەتەۋەدى كورد - لانى كەم - دەگاتە سى و پىنج مىليۇن (۳۵،۰۰۰،۰۰۰) كەس، ھەرچەندە سەژمىرىكى فەرمى لەبەردەست دا نىە.

ئىنجا ئىستا كىشەى كورد لەۋپەرى ئالۋزىي دايە، ئەۋىش لەبەر زۇر ھۆكاران، گرنگىزىيان:

۱- پەپرەۋىيى كرانى سياسەتى ستم و پەراۋىزخستىن لەلايەن ئەۋ دەۋلەتانەۋە، كە بەشەكانى كوردستانى پارچە پارچە كراۋيان پىۋە لىكنراۋن و، بەكارھىنانى لۇژىكى ھىز، لەجياتى لۇژىكى ۋتوۋىژ و تىگەيشتىن.

۲- جىيە جىكرانى سىياسەتى دوو فلىقانىيى (إزدواجية) لە لايەن زلەيزان و پىكخراوە وابەستە كانيانەو، پابەند نەبوون بە پىككەوتننامە نۆدەوئەتتە گرێدارووەكانەو، وەك: (جارنامەى جىهانىي بۆ مافەكانى مەروڤ) كە كۆمەلگەى گشتى نەتەوئە كەرتووەكان (الجمعية العامة للأمم المتحدة) لە: (١٠/١٢/١٩٤٤ز) دا، دانى پىدا هەينا، كە ماددەى يەكەمى دەلى: سەرچەم مەروڤەكان بە ئازادىي لە دايك دەبن و، لەرێز و مافەكاندا يەكسانن...

۳- نەبوونى يەك گوتارىي و يەكەلۆستىي و يەكخستنى هەولەكان لە نىوان لايەنە كوردىيە خەباتگێرەكان دا.

پىگای چارەسەر:

پىم وایە چارەسەرى كىشەى كورد و كۆتايى پىهێنانى مەينەتیی و ئىش و ژانەكانى و، راگرتنى خوێنپىژى لە نىوان خۆى و نەتەوە مسوولمانە دراوسىيەكانى دا، لە مەى خوارى دا بەرجەستە دەبى:

يەكەم: پىرەنسپە تىۆرىيەكان.

دووەم: هەنگاوە كردەيەكان.

يەكەم: پىرەنسپە تىۆرىيەكان (مبادىء نظرية):

۱- مەروڤ وەك مەروڤ سەر بەهەر نەتەوئەك بى، لەلای خوا بە حورمەت و پىژلەنگىراوە، وەك خاى بەرزو مەزن فەرموويەتى:

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ...﴾ الاسراء: ۷۰.

واتە: بە دلىيى پىژمان لە پۆلەكانى ئادەم گرتو...

ئىجا ئاشكراشە كە پۆلە بەرپىزەكانى ئادەم پىويستە لە سەرچەم ئەو ماف و ئازادىيانە بەهەرمەند بن كە پىژ و حورمەتيان پەكى لە سەريان كەوتو، لە نىويشيان دا بەهەرمەند بوونيان لە مافى برپار دانى چارەنووس (حق تقرير المصير) لە بازنەى نەتەوەكانياندا.

۲- بەشەر ھەموۋىيان لەۋەچەى خىزان (أسره) يىكن و پۇلەى باب و دايكىكن، كە (تادەم و ھەۋوا) سەلامى خويان لى بى، ۋەك خۋاى بەرز فەرموۋىيەتى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَى...﴾ (الحجرات ۱۳)

ۋاتە: ئەى خەلكىنە! ئىمە ھەموۋىتانمان لە نىر مېيەك ۋەدىھىناۋە...

كەۋاتە: لەروۋى رېشەى رەچەلەكەۋە، پىكەۋە يەكسانن.

۳- دابەش بوۋنى بەشەر بۇ چەند نەتەۋە ھۆزىكى جۇراۋجۇر، بەۋىستى كارزانانەى خوا بوۋە، ھىكمەتەكەشى: پىك ئاشناۋون پىكەۋە ھاۋكارىيى كەردىنەنە، ۋەك خۋاى زانا بەتۋانا فەرموۋىيەتى:

(...وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا...) ئىنجا درەۋشاۋەشە كە: ئەۋ ئاشنايەتىيى

ۋ ھاۋكارىيەى خۋاى بەرز فەرمانى پىكردوۋن، بەبى بەھرەمەند بوۋنى تىكراى نەتەۋەكان لە مافە رەۋايەكانىيان ۋ، لەپىشيانەۋەش مافى بىرپاردانى چارەنۋوس، مەيسەر نابى.

۴- ھىچ كام لە تاكەكانى بەشەر ۋ ھۆز ۋ نەتەۋەكانىيان لەھىچيان لەلای خۋاى بەرزو بەرپۇرتە نىن، بەلكو لەبناغەدا يەكسانن، پاشان بەئەندازەى پارپۇركارىيى ۋ پابەندىيەك بەشەرەتەۋە، كە خۇيانىيان پى دەپرايىننەۋە، بەرزىيى ۋ نىزمىيان دەكەۋىتتە نىۋان، ۋەك خۋاى تاك ۋ پاك فەرموۋىيەتى:

(...إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ...) ۋاتە: بەدلنىيى ئەۋكەسەتان لەلای

رپۇزدارتەرە كە پارپۇرگارتەرە.

كەۋاتە:

رپىگا لەبەردەم ھەركەسىكدا بەستراۋە، كەلافى پاىە ۋ ئىمىتيازى زىاد بەسەر ئەۋانى دىكەدا لى دەدات، چ لەسەر ئاستى تاكەكان ۋ بنەمالەكان، چ ھۆز ۋ نەتەۋەكان، پىغەمبەرى ھەرمەزنى خوا ۋ رەۋانەكراۋى كۆتايىش لەۋ بارەۋە

ب. ﴿وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ﴾ الشعراء: ١٨٣.

واتە: لەشتەكانى خەلكىدا مەشكىنن و بەكەمىيان مەگرن و، ھەوللى خراپەكارىي
لەزەزىيدا مەدەن.

ج- ھەروھە ھەرموويەتى: ﴿وَلَا تُطِيعُوا أَمْرَ الْمُشْرِكِينَ﴾ ۱۵۱ ﴿الَّذِينَ يُفْسِدُونَ فِي
الْأَرْضِ وَلَا يُصْلِحُونَ﴾ ۱۵۲ ﴿الشُّعْرَاءُ﴾ ۱۵۱، ۱۵۲.

واتە: ھەروھە بەقسەي زىدەرپويىكاران مەكەن، ئەوانەي ھەر تىكدان و
خراپەكارىي لەزەزىيەت دادەكەن و چاكسازىي ناكەن.

د- ھەروھە ھەرموويەتى: ﴿إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ﴾ ۲۳ ﴿النحل﴾ ۲۳.
واتە: بەدلىيەي ئەو (خو) خو بەزلىگرانى خو شناوين.

ھەربۆيەش شەرىعەتى خوا رېي كوفرى داو، بەلام رېي سەمەي نەداو،
وہك خوى بەرز ھەرموويەتى:

﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ﴾ ۲۹ ﴿الكهف﴾ ۲۹.

واتە: ئىنجا كى ھەزەكەت بابرواھىيەي و، كىش ھەزەكەت با بىرپرايى.

بەلام بەنسبەت دادگەرىيەو ھەرموويەتى:

﴿وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَن صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَن تَعْتَدُوا
وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْرِ وَالنَّقْوَىٰ﴾ ۲ ﴿المائدة﴾ ۲.

واتە: با رەقلىبونوھەتان بو كۆمەلىك، پەلكىشتان نەكەت كە دادگەرىي
نەكەن، دادگەرىي بکەن ئەو ھە پارىزكارىيەو نەزىكتەر.

بەللى دادگەرىي ھەھەموو ھالان دا و لەگەل ھەموو كەسدا ھەرمەنى پىكراو، و،
سەمەيش ھەھەموو ھالان دا و لەگەل ھەموو كەس رېي لىگىراو.

ئاشكراشە كەستەمكردن لەكۆمەللىك، زۆر خراپتر و بەزەپترە لەستەمكردن لەتاكلىك، ئىنجا چەوساندنەۋەى نەتەۋەىيەك و يىبەشكردنى لەمافەرەۋايەكانى، ستەمىكى مەزەنە و چەندەن جۆرە ستەم لەخۇيدا كۆدەكاتەۋە.

۷- بەدلىيىيى ھىمىنىي و ئاشتىي نەتەۋەكانى ئەم ناۋچەيە ھەندىكى بەھەندىكەۋە پەيۋەستە.

ۋەك بەرچاۋە ئەزمونىش كراۋە، بۆيە لەسەر ھەموۋلايەك پىۋىستە كەبۇ ھىمىنى و ئاشتى ھەموۋان تىبىكۆشىن، نەك ھەركەسە تەنیا لەبىرى خۇى دايىت، چونكە ھىچ كەس بەبى خزم و نزيك و دراۋىيەكانى، ئاشتىي ھىمىنى نايىنى!

۸- ئەم رۆژگارە چاخى گەل و نەتەۋە بىندەست و چەوسىنراۋەكانە و، ئەم رۆژگارە بەرپاى بەندە كاتى ھاتنەدى فەرمايشت و بەلىنى خۋاى بەرزە.

﴿وَرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَمَجْمَعُهُمْ أَيْمَةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ﴾ القصص: ۵.

ۋاتە: ئىمە دەمانەۋەى چاكە لەگەل ئەۋانەدا بىكەين كە لەزەمىن دا بىھىز و بىندەست كراۋن و، بىيانكەينە پىشەۋا (ھىكومران) و بىيانكەينە مىراتگىرى ستەمكاران.

ۋىستى خواش بەسەرخستنى چەوسىنراۋان، ياسايەكە لەياسا بەردەۋامەكانى خوا لەژيانى كۆمەل و نەتەۋەكان دا، لەكاتى ھاتنەدى ھۆكار و ھەل و مەرچەكانىاندا.

۹- بەدلىيىي: ئەۋباجە (چىرەبە) ى دەۋلەت نەتەۋە چەوسىنەرەكان، بەھۋى چەوساندنەۋەى نەتەۋە بىندەستەكانەۋە، دەيدەن، زۆر لەۋباجە زىاترە كە كەبەھۋى پىدانى مافەكانەۋە، دەيدەن و، پىدانى مافەكانىش - بەخەللى خۇيان - باج نىيە، بەلكو دەسكەۋىتىكى مەزەنە لە دىناۋ دۋارۋۇژدا.

۱۰- پىۋىستە لە ھەموۋلايەكەۋە دان بەھەلەدابھىنرىت، دان بەھەلەدابھىننانش گەۋرەبى و ئازايەتتەيە و، سەرەتاي راستكردنەۋەى رېپرە (مسار).

ئىنجا ئەم واقىيەنى تېپىدا دەگوزەرىنىن، تەنيا دەرھايىشتەنى ئەوھەلەنەيە
كەخۇمان بەرانبەر يەككى كىرەدومانن، چ لەسەر ئاستى پىكەۋە ژيانى ئاشتىيانە
و برايانەنى نەتەۋەكان، يان پىكەھاتەكانى كۆمەلگا بەگشتىنى و، شۆرپىش و
راپەرىنە غەربىيەكانىش تەنيا كاردانەۋەدى سىروشتىنى و لۆژىكىكى ستەم و ھەلە
كەلگەبوۋەكانى سالان، بەلكو سەدە راپردوۋەكانن، لە فەرموۋەدەشدا ھاتوۋە:

(إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا: زَهْدُهُ فِي الدُّنْيَا وَأَبْصَرُهُ بَعْيُوبِ نَفْسِهِ)، أخرجَه البَيْهَقِيُّ فِي (شُعَبِ
الْإِيمَانِ).

ۋاتە: ھەركات خوا بەندەيەكى خۆشويست: دىنيا بەكەم گرى دەكات و، كەم و
كورپىيەكانى خۆى پىشان دەدات.

دىارە ھەتا كەم و كورپى و ھەلەكانىشمان نەبىنن و، دانيان پىدانەھىنن، بۆ
لیدەربازبوون و چارەسەر كىردىيان تىناكۆشىن.

كەۋاتە:

ئەمانە دە (۱۰) پەرسىپ و بنەمابوون، كە پىۋىستە بەجىددىي تەبەنىيان
بەكەين، پاشان بۆچارەسەرى كىشەى كورد بەرەو قۇئاغى دوۋەم بېچىن كەبرىتيە لە:

دوۋەم: ھەنگاۋە كىردەيەكان (الخطوات العملية):

دواى قەناعەت پىھىنانى فىكرى و دەروونى تەۋاۋ، بەپەرسىپ و
بنەمايانەنى باسكان و ھەزم كىردىيان، ئىنجا نۆرەى ھەنگاۋە كىردەيەكانە، كە
بەپرواى من گىرگىرتىيان ئەم پىنچەن:

۱- ھەبوۋنى بوپرى و ئازايەتى و دوۋرىنى، لەسەر ئاستى پىرپار بەدەستان:

يەك: بۆ دەرچوون لە بۆتە و قاۋغە نەتەۋەبى و تائىفىي و حىزىبى و ئايدۆلۆژىيە
تەسكەكان و، چوۋنە نۆۋ فەزاي فراۋانى ئىسلامىي و ئىنسانىي فراۋانى
گىشتىگىر بۆھەموۋان، ۋەك جىبەجىكردنى فەرمانى خوا:

﴿... وَأَفْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ ﴿٧٧﴾ الحج: ٧٧.

واته: ههروهها چاکه بکهن به لکوسه ر فرازین.

دوو: بۆ هینانه دی ئیمانی راسته قینه، وهک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فرموویه تی: (لا یؤمن أحدکم حتی یحب لأخیه ما یحب لنفسه) متفق علیه، واته: یه کیك له ئیوه به ئیماندار ی ته و او داناری، تا کو ته وه ی خو ی هزی لی ده کات، بۆ برایه که یشی هزی لی نه کات.

هه لبه ته و پرای برایه تی ئیمانی: برایه تی نه ته وه یی و نیشتمانی و، پاشان برایه تی ئینسانیش هه یه.

۲- کردنه وه ی لاپه ریه کی تازه له گه ل تیکرای داخوازی کارانی مافه کانیان دل لیره دا به تایه ت گه لی کوردمان مه به سه -

به مه به سه تی به فیرو نه دانی سامان و هه ول و خوین و بۆ پاراستنی ناوبانگ و ده سه ته به رکردنی ئاینده یه کی گه ش و یه کپیزی، به رانه ر چاوتی پینی ته و ته ماعکارانه ی له ئاوی لی ل دا راوی ده کهن و لی مان له بو سه دان، ته میش وهک جیه ده جیکردنی فرمانی خوا:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ..﴾ المائدة: ۱۰۵.

واته: ته ی بر وادارینه! وریای خو تان بن! ته گه ر ئیوه رپی راست گرتووبن، ته وانه ی گو مران زه فهرتان پی نابهن و زیانتان لی نادهن.

۳- لەيە كدى نزيك كەوتنەۋەى ھەندىكمان لەھەندىكمان، لەسەر ھەموو ئاستەكان و، بەكارھىتئانى نەرم و نىانىي و بەزەيى و مېھرەبانىي و چاۋپۇشىي.

وہك خۋاى كاربەجى فەرمانى پىكردووين:

أ- ﴿وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالْتَّقْوَىٰ﴾ المائدة: ۲، واتە: لەسەر چاكەكارىي و پارىزكارىي پىكەۋە ھاوکاربن.

ب- ﴿فِيمَا رَحِمَهُ مِنَ اللَّهِ لَئِنْ لَمْ يَأْمُرْ بِهِ لَكُم مِّنْ شَيْءٍ لَّا تَفْعَلُوا﴾ آل عمران: ۱۵۹، واتە: بەھۆى بەزەيى خواۋە، بۆيان تەرم بووى.

ج- ﴿.. رَحْمَةً بَيْنَهُمْ﴾ الفتح: ۲۹، واتە: (ئەوانەى لەخزمەت پىغەمبەرى خۋادان) پىكەۋە بەبەزەيىن.

د- پىغەمبەرى بەرھەمەت نىردراۋىش فەرموۋىيەتى: (إن الله رفيق يحب الرفق..) متفق عليه، واتە: بەدلىيىي خواميھەربانە و مېھرەبانىشى خۆش دەۋى.

ئەگەرنا - مادام بەوجۆرە نەكەين كەخۋا فەرمانى پىكردووين - جىگرەۋە (بديله)كەى، پەنابردنە بەھىزى دەرەككىي و، پەيوەستبۈنە بەسىياسەت و ئامانجەكانىيەۋە و، سوۋرانەۋەيە لەسوۋرگەكەى دا!

ئەمەش ھەموولايەك تىيدا يەكسانن: دەۋلەتەكان و بزۋوتنەۋە و لايەنەكان، وەك لەواقىع دا ديارە، ئەگەر ئەۋەى پەرۋەردگارم لوگفى لەگەل نواندبى، كەزۆر كەمن!

۴- پەندە ۋە رىگرتى بزووتتەۋەى رزگارىيخوۋازىي گەلى كورد، لەئەزمۇنە تالەكانى مېژوو و، دووبارە نەكردنەۋەى ئەۋھەلەنەى كەبەھۆيانەۋە باجى زۆر گراغان داۋن!

مەبەستىشم لېردە ئەۋەپە كە گەلى كورد:

كىشە داد گەرانەكەى خۆى بەسىياسەتە نېۋدەۋلتى و ھەرئىمىيەكانەۋە نەبەستىتەۋەۋە نەبىتە پارسەنگ لەھاۋكىشە نېۋدەۋلەتى و ھەرئىمىيەكان دا:

أ- ۋەك كاتى خۆى لەكۆمارى كوردستان (مەھاباد) دا پرويدا، لەسالى (۱۹۴۶ز) دا، كە چارەنۋوسى خۆى بەسىياسەتى يەكپەتە سۆقىيەتەۋە گرېدا.

ب- ھەرۋەھا شۆرشى ئەيلۋولى سالى (۱۹۶۱ز) و گرېدانى چارەنۋوسى خۆى بەسىياسەتى شاي ئىرانى گۆرپەگۆر و، لەپشتىشەۋە بەئەمريكاۋە.

چۈنكە لەھەردوۋكىاندا، كىشەى كورد لەلەين ئەۋدەۋلەتەنەى پىيانەۋە پەيۋەست بوون، ۋەك كارتى فشار بەكارھىترا بۆسەپاندنى چەند ئەجندايەكى سىياسىي و دەستكەۋتىك بۆيان.

ئىنجا لەم ھارەدا پىۋىستە بزووتتەۋەكانى رزگارىيخوۋازى كورد، دوو ھەنگاۋان بىن:

يەكەم: گەرانەۋە بۆرەسەنايەتتى ئىسلامىي لەروۋى فېكرى و سىياسى و ئاكارىيەۋە و، خۆدەربازكردن لە دوۋانەتتى (ازدواجية) لەمامەلەكردن لەگەل نەتەۋەى كوردى مەسۇلمان داۋ، وابەستەيى فېكرى بۆ ئىدۇلۇزىيە خوازراۋەكان.

دوۋەم: ھەۋلەدانى جىددىي بۆيەكخستنى وزە توانايەكان و، لىكتىگەيشتن و تەبايى و ھاۋكارىي لەسەر ئاستى تىكراي رېكخراۋ و جىزىيەسىياسەكانى ھەمۋە بەشەكانى كوردستان و، كۆتايى پېھىنانى ھالەتى پەرتەۋازىي و يەكدى بوغزاندىن و لىك داپران، كەلەراۋدودا خراپترىن شۆئەۋارى ھەبۋە، لەسەر خەباتى رزگارىيخوۋازىي گەلى كورد.

ھېچ گومانىشى تىدانىيە كە گەرانەۋە بۆرەسەنايەتى ئىسلامىي رېخۆشكەرى تەبايى و ھاۋكارىي يەكپىزى دەپ.

۵- ۋەبىر خۇھىنلار ۋە ۋەبىر ئاستىيەكە:

ژيانى دىنا تاقىگايە ۋ، دىنا ئەگۈرۈن دايە، رۇژان رۇژيان ئەدۋايە، ھىچ
 ھالىك ۋەك خۇي نامىنى ۋ، ھەرپراستى دەچەسپى ۋ، ھەق دەمىنى، بەلام ناھەق
 دەپرا ۋ سەرى بەفەتارەت دەچى، ۋەك خۇي بەرز ۋ مەزن فەرمۈيەتى:

﴿..فَأَمَّا الزُّبَدُ بَدْبَدٌ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُتُ فِي الْأَرْضِ﴾ الرعد: ۱۷.

ۋاتە: كە فوكۇل ۋ پۈۈش ۋ پەلاش بەسوۈكەلەيى دەپرات، بەلام ئەۋەي سوود
 بەخەلەكى دەگەيەنى، ئەزەيدا دەمىنىتەۋە..

ئىجا كاتى ئەۋەش ھاتۋە كە ئەتەۋەي كورد ئەمەينەتتى ۋ ئىش ۋ ژانەكانى
 قوتارى بى ۋ، بەئامانجە شەرىيەكانى بگات ۋ، ئاۋاتە رەۋايەكانى - ۋەك
 سەرجم ئەتەۋەكانى دىنا. بەئىتەدى.

ھەرۋەھا ئەسەر ھەركەسىك كە ئىمان ۋىژدانى ھەيە پىۋىستە: بەپىي تۈنا
 يارمەتى ئەتەۋەي كوردى ستەم دىدە بدات - ھەرۋەھا ھەرگەلەكى دىكەي
 ستەمدىدە - بۇ ۋەدەستەئىنانتى مافەكانى ۋ، سەرەنجام: ئەلىستى كوردەۋەكانى
 دا، لەۋبارەدا، ھەلۋىستىكى شەرەفەتمەندانە بۇخۇي تۇماربكات.

ئىجا ئەۋەتەۋە كوردەي رۇژىك لەرۇژان فەرماندەيەكى ۋەك: (سەلاھەددىنى
 ئەيۋبىي) ۋەدەيەنۋە، ئەلاي خۇي بالادەست قورس نىە، كە ئەۋ رۇلەي
 بۇگىرپىتەۋە، چۈنكە ئەتەۋەيەكى دىرىنە لە مەسۇلمانەتتى تىكۇشان ۋ دىلۋىزى
 دا بۇئىسلام ۋ مەسۇلمانان، ھەركەسىك بن ۋ لەھەركۈيەك بن.

عەلى بابىر

ئەمىرى كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان/عىراق

۲ ذوالحجە ۱۴۳۳ ك ۲۰۱۲/۱۲/۱۸ ز

۴- پەيامىڭ بۆ كوردانە باكوور بەبۆنە يادە نەورۆزەو

- بەناوى خواى بە بەزەيى بەخشنە -

بەبۆنەى يادو بىرەوهرىي رۆژى نەورۆزو سالى نوپى كوردىيەو، لە ناخى
دلمەو پىرۆزبایی لە گەلى كوردو گەلانى دەوروبەر دەكەم و، لە خواى
بەبەزەيى و بالادەست دەپارپمەو، كە گەلە ستەمدیدەكەمان، ھەرچى زیاتر
بەرەو يەكپىزىي و تەبایی بچیت و، ھەموو ئەو كۆسپ و تەگەرانی كە دەبنە
مايەى ناتەبایی نۆخوى، نەیانھیلی و تەختیان بكات.

بەپىزان!

يەك: ئەگەر سەرنجىڭ بەدەينە مېژووى خۆمان، دەبينىن ھەر دەستكەوتىڭ كە
بۆمان وەدى ھاتو، لە سايەى يەكپىزىي و تەبایی بوو، ناكۆكىي و ناتەبایی،
ھەميشە بوو تە ھۆى زيانمان و زەفەر پىبردنى نەيارانمان.

دوو: ئيمە وەك كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان پيمان وايە، كە كاتى ئەو ھاتو
ئەو ستەمە مېژوويەي كە لە گەلى كورد كراو كە بېشەشكرانىەتى لەو مافە
سرووشتيانەى لەم فەرموودەيەى خواى پەروردگاردا:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ (الحجرات ۱۳).

داكۆككىيان لەسەر كراود، كۆتايى پېيى، چونكە ھەموو خاوەن وىژدانىك دەزانى
كە گەلى ئىمەش وەك تەواۋى گەلانى دىكە، خاوەنى تايبەتمەندىيەتییەكانى
خۆیەتى، كەچى لەسەر نەخشەى سیاسىيى دىنا، ھېچ ناو و نىشانىكى نىه!

سى: يىگومان پاراستنى ناسنامەى ئىسلامىيى نەتەۋەى كورد، ھەوین و بناغەى
تەبايى و يەكپىزىمانەو، ئەۋە بە ئەزمون سەلمىنراۋە، بۆيە بۆ پاراستنى بوون و
بەرژەۋەندىيەكانى گەلەكەمان، پىۋىستە ھەمىشە ئەۋ راسىتىيە لەبەرچاۋ بگىرىن.

چۈار: ئىمە دانوستانى ئاشتىيى ئەم دوايىيەى نىۋان گەلى كوردو كۆمارى توركىا،
زۆر بە گىرنگ دەزانىن و، بەپىۋىستى دەزانىن كە گەلەكەمان بە ھەلۋىستى
يەكپىزىي و يەكەنگىي لەبەرانبەر دەستانى تىكەردا بوەستىتەۋە.

پىنچ: ئومىدەۋارم لە خۋاى مەزن كە نەۋرۆژەكانى داھاتوو: لە سايەى ئاشتىيى و
دادگەرىي و سەقامگىرترو دەستكەۋتى زىاتردا، بەرپى بگەين.

سلاو و پىزو خۆشەۋىستىيىم بۆ ھەموۋتان

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

عەلى باپىر

ئەمىرى كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان

۲۰۱۴/۰۳/۲۱

۵- سەرھەتتا با ھېمىن بىنەۋە، پاشان بىر لەچارەسەر بگەينەۋە !

بەپيويستى دەزانم ھەلۆيست و بىروراي خۆم، لەبارەى ئەو ھالەتەۋە، كە بەشىكى زۆرى ھەرىمى كوردستانى گرتۆتەۋە، لەچەند خاڭىدا بىخەمەرۋو، بەلكو جۆرىك لەبەرچاۋروونى تىدابى، بۆ چارەسەر:

يەكەم: ئەو تەقىنەۋەيە توورەيى و بىزارى خەلك بەرۋى لايەنە سياسىيەكان و دەستەلاتدا بەگشتىي "ھەركەسە بەپىي خۆي" شتىكى چاۋەرۋانكراۋ بوو، بەھۆى گەلىك ھۆكارى پىشتەرەۋە، بى موۋچەيى و بىكارى و بىزارى و... ھتدى ئىستائە، بەتايبەتەش پاش گەيشتن بەجۆرىك لەبنەست و ئائومىدىي، لەپىككەوتنى لايەنە سياسىيەكان، لەسەر چارەسەركردى كىشەكان.

دوۋەم: بۆيە پيويستە ھەموولايەك واقىعەكەمان ۋەك خۆي بخوينىنەۋە، بەھۆى بەدگومانىي و، لەپشت پەردەى رەشەۋە تەماشاي يەكدى كردنو، ھەلەو كەم كورپى خۆ نەدیتنەۋە، دووچارى تىروانىن ۋە ھەلۆيست نواندى ھەلە نەبين.

سەيەم: رەخنەگرتنى خەلك و ھاۋولاتيان و بىزارى و نازەزاي دەربىرنيان، بەھەر شىۋازىكى شياو و شارستانىيانە، مافىكى رەۋاي خۇيانەو، پيويستە بەدلفراوانىي و بارقوۋلىي ۋەربگىرىي، بەھۆى ئەۋەدە خەلكى توورەو بىزار، تۆمەتبار نەكرى.

چوارەم: بەلام بىگومان خاۋەن ھەقىش، پيويستە بەشىۋەيەكى ھەق و راست، داۋاي ھەقى خۆي بكات و، بەھۆى بەكارھىنانى شىۋازى نازاست و ھەلەۋە، ۋەك

ھەلگوتانە سەر بىنكەو بارەگا حىزىيەكانو، دامو دەزگا حكوومىيەكانو، بەردباران كىردنو سووتاندنىيانو تالانكىردنىيان، خاۋەن ھەق، ھەقەكەى خۆى ناشىرىن نەكاتو، گومان لەسەر خۆى دروست نەكات.

پىنچەم: بەرپەۋاى نازانم: بەردبارانكىردنى خۆپىشاندىران بۆ بىنكەو بارەگاكان بەگوللە بارانكىردنىيانو كوشتنو برىنداركىردنىيان، ۋەلام بدىتەۋە، چونكە پىنگەو بەھاي مەرۋف لە ھەموو شتىك بەرزترەو، بەردبارانىش خراپە، بەلام گوللە باران خراپترەو، خاۋەنەكەى قەرزار دەكاتەۋە.

پىتۈيىستە چى بىرى؟!

يەكەم: ھەموولايەك بویرانەو بەروونىي دان بەھەلەو كەم و كۆرپىيەكانماندا بنىين و، ھەق بەخەلك بدەين كە توۋرەو نىگەرەنن و، چىدىكە نكوۋلىي لەۋاقىيەك نەكەين، كە دەچىتە چاۋى ھەموولايەكمانەۋە!

دوۋەم: دەستبەجى زەمىنەيەكى باش بۆ كۆبۈنەۋەيەكى لوۋتەكى پىنچ لايەنە سىياسىيەكە برەخىنئى و، ھەموولايەك لەبرپارە كۆنكىرتىيە پىشۋەكان دابەزنو، كەشو ھەۋايەكى لەبار بۆ چاكسازىيەكى رىشەيى سازىكى، ھەر لە چاككىردنى سىستىمى ھوكمپانىيەۋە بگىرە، ھەتا بەدامەزراۋەكىردنى كارەكان و، ياسا سەرۋەركىردن و، چەسپاندنى دادگەرىي و، رېگىرتن لە گەندەلىي زىاترو، پاشان رىشەكىش كىردنى تەۋەش كەھەيە...

سىيەم: حكومەت لەسەر ئاستى بالاي و بەجىددىي يىتە سەرخەت و، راجىيى و كىشمەكىشى سىياسىي حىزبەكان، ۋاى لىنەكەن كە تەركو كارەكانى خۆى لەبىر بىكات، بەتايىبەت پىدانى موۋچە و، دابىنكىردنى پىداۋىستىيە سەرەكىي و سەرەتايىيەكانى ژيان و گوزەرانى خەلك، بەبى جىاۋازىي.

چۈارەم: ھەموولايەك: خەلك، لايەنە سىياسىيەكان، ھوكمپان و برپار بەدەستان، دلىيابىن كە:

۶- چارەسەرە قەيرانە ئېۋخۇيە و دەرەككەنە ھەرئەمە كوردستان

{ دەقى وتارەكەى بەندە لە پائىلى (۲۰۱۵/۱۱/۵ ز ۱۵)، كە لەلەين
پەيمانگايەكەى (د. دلاۋەر) ھەۋە سازكراۋو }.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لەسەرەتادا زۆر سوپاسى ئىنىستىتوتى^(۱) رۆژھەلاتى ناۋەرەست و بىر
بەرپىزۇ خۇشەۋىستمان كاك د. دلاۋەر غەلەددىن دەكەم، بۇ ساز كوردنى ئەم
كۆپۈنەۋەيە، كە سالانە دەيكا، بە ھەقىقەت جىي رېزۇ پىزانىن و دەستخۇشەيە،
ئەوانەى مشور دەخۇن لە چارەسەرى كىشەكان، بەيى لايەنەۋە بابەتەيەنە،
كەمن، كە پىم وايە كاك دكتور يەككە لەوانە.

بەرپىزان!

ئىمە لە ھەل و مەرجىكداين، تا بلىي ھەستىيارو دژۋارە، چ بە لەبەر چاۋ گرتنى
بارودۇخى نىۋ خۇمان، چ بە لەبەر چاۋ گرتنى بارودۇخى دەرەۋەى خۇمان، چ
لەسەر ئاستى ناۋچەكە، چ لەسەر ئاستى دىناش، بۆيە جىي خۇيەتى ھەموو

(۱) ئىنىستىتوتى رۆژھەلاتى ناۋەرەست بۇ توپىنەۋە (ئالوگۇر كوردنى رۋانگەكان بۇ ئايىندەى
رۆژھەلاتى ناۋەرەست).

لايەك زۆر حىساب بۇ قىسمان بىكەين و بەرپىرسيارانە لە گەل ئەو بارودۇخەدا مامەلە بىكەين، منىش وام بىريار داود، ماودىيەكە لە راگەياندىندا قىسم نەبوو، لەبەر ئەودى بارودۇخەكەم بە گونجاو نەزانيو، گوتوومە بەھەر بارىكدا قىسە بىكرى، رەنگە باش نىشانە نەپىكى، بەلام، كە براى بەرپىرمان دىكتور دلاوەر بانگەشتى كردين بۇ ئەم پائىلە، بۇ قىسە كردين لەبارەى قەيرانە نىوخۆيى و دەرەككىيەكانى ھەرىمى كوردستانەو، چۆن چارەسەريان بىكەين؟ پىم خۆش بو، بەتايىبەتتىش، كە ھەر پىنج لايەنە سەرەككىيەكە، نوپنەريان لىردە ھەن، كەوەك كاك دىكتور گوتى: ئومىدم وايە بگەينە نەخشە رىگايەك و بەرچا وروونىيەكى باش، بۇ ئەودى بۇ داھاتوومان ھەنگاو بىنن.

من له سى تەوھردا قىسە دەكەم:

تەوھرى يەكەم: ئاوردانەوھىيەك لە رابردوو:

نەك بەو واتايەى كاي كۆن بەبا بىكەين و بىرنا بىكولنىينەو، بەلكو دەبى تەماشايەكى رابردوومان بىكەين، بۇ ئەودى ھاندەرمان بى بۇ چاككردى واقىعى ئىستامان و بەرچا وروونىيە بۇ داھاتوومان، ئىمە، ئەم قەوارە سىياسىيەى ھەرىمى كوردستانەمان، كە بۇ چارەگە سەدەيەك دەچى لەسەر پىي خۆى وەستاو، بە ئاسانىي بۆمان بەرھەم نەھاتو، ئەو ھىچ كە بەرھەمى خەباتىكى دوورودرىژى باشوورى كوردستانە، كە پىم وايە ئەو خوي و خەباتەى خەلكى باشوورى كوردستان خەرجى كردو، زۆر بە زىادەو بەشى دەولەتتىكىشى دەكرد، نەك بەشى ھەرىمىك، كەواتە: ئەم ھەرىمە خەرجىيەكى زۆرى تىچو، تاكو گەشتوتە ئىستا.

پاشان ئىمە ئەگەر بمانەوى و ئىرادەمان ھەبى مىللەتتىكى دەستەپاچەو بى ئىرادە نىن و عەقلىشمان باش ئىش دەكاو دەتوانىن خۆمان لە قەيران و كىشەكان دەر باز بىكەين، ئىمە لە رابردودا كۆمەلنىك دەستكەوتى وامان دىنە بەرچا، كە جىي شانازىيمان:

١- ئه مه قهواره سیاسیه مان له میژووی هاوچهرخێ کورددا، بێ وینهیه، که قهوارهیه کی کوردستانی، بو ماوهی چاره که سه دهیه ک له سه ر پێ خۆی بوهستی، ئه وه دهستکهوتیکی گه وردهیه.

٢- پاشان ئیمه کاتی خۆی کیشه و ناکوکیی و دووبه ره کییمان هه بوون، به لام توانیمان به سه رياندا زال بین، هه لبه ته به هاوکاریی دۆستانی دلسۆزیش، توانیمان ئه و برینانه قه تماغه بکهین و، چاوپۆشیی له رابردوو بکهین و، لاپه رده ی سپی له گه ل یه کدا هه لدهینه وه.

٣- ئنجا ئیمه توانیمان چه ند دامه زراوهیه ک دروست بکهین، به لێ، کرچ و کالێی و ساواییان پێ وه دیاره، به لام توانیمان که په رله مانی کمان هه بی، حکومه تی کمان هه بی، په رله مان به چه ند خوله وه، حکومه ت به چه ند کابینه وه، پاشان ده سه لاتێ دادوهری و سه رۆکایه تی هه ریم.

٤- ئیمه متمانه یه کی باشی نیۆ ده وله تی و هه ریمییمان بو خۆمان به ده ست هینا وه، که شتیکی که م نیه.

٥- پاشان ئیمه توانیومانه سه قامگیریی سیاسی به رقه رار بکهین و گه شه یه کی ئابووری باش له کوردستاندا روویدا وه، به به راورد له گه ل شوینه کانی دیکه ی عێراقدا.

٦- هه روه ها توانیمان به رگریی له کوردستان بکهین، هه لبه ته به هاوکاریی ئه وانه ش، که پشتگیریان لیکردین، له به رامبه ر شه ری داسه پاوی تیرۆریستانی داعشدا.

که واته: ئیمه کاتی ئاوړ له رابردوومان ده دینه وه، هینده خالی گه ش ده بینین، که ئومیدوارمان بکه ن و قه ناعه تمان پێ بینن، که ئیستاش ده توانین به سه ر کیشه کانه ماندا زال بین.

تەۋەرى دوۋەم: قەيرانى ئىستانمان:

ھەلبەتتە، دەبىي بە پروۋىنى قسە بکەين و، پەنجه لەسەر کەم و کورپىيەکان دابىيىن، قەيرانى ئىستانمان دەرھاويشتەي کەم و کورپىيەکانى رابردوومانە، کە ئەگەر بە وردىي دەست نىشانىان بکەين، دەبىي بلىين: کەم و کورپىيەکانى رابردوومان ھەرچەندە زۆرن، بەلام دەتوانين بلىين: لە دوو شتدا کورت دەبنەوہ:

يەكەم: کەرچ و کالىي دامەزراۋەکاغان:

۱- ئيمە پەرلەمانمان ھەبوو، بەلام نەمانھيشتوہ پەرلەمانىيى راستەقىنەو شويىنى دەرکردنى برپارو ياسا بى و، چاودىريكى بيمنەت بى، بەسەر حکوومەت و کارەکانىيەوہ.

۲- لايەنە سياسىيە برپار بەدەستەکان، نەيانھيشتوہ: حکوومەتەکەمان، حکوومەتيكى دەستکراۋە بى و، حکوومەتى ھەموو لايەك بىت و، دادگەرىي بچەسپىيىت و قورخكارىي تيدا نەبى.

۳- پاشان دەسەلاتى دادوہرىي، خۆتان دەبينن لە چ ۋەزەيىکدايە! زۆر شت دەكرى و دەگوزەرى، دەسەلاتى دادوہرىي لە بەرانبەريدا ھىچ کارە نيە، لەبەر ئەوہى خۆمان نەمانھيشتوہ، لەگەل ريزمدا بۆ دادوہرە بەريزەکان.

دوۋەم: ناتەبايى سياسىي:

بەلى، سەقامگىرىي سياسىيمان ھەبوو، بەلام زۆر ريشەدارو قوول نەبوو، ھەر مودارامان لەگەل يەكدا کردوہ، بۆ نموونە: نەماتوانيوہ برپارىيى کۆنكرىتى بدەين کە دەبىي پاراستنى ھيمنىي کۆمەلايەتيي و ئاشتىي کۆمەلايەتيي، خەتى سوور بى و ھىچ کەس تەجاۋزى نەكات، كىشەو مەملەتيي سياسىي، قالىيىكى سەربازىي لەخۆي نەگرى.

(۲) بهرپرسیکی شاردزا قسه‌ی له‌شه‌ش هزار (۶۰۰۰) پروژدی په‌کخراو (معطل) ده‌کرد!

دەپۋن، ئەگەر باسى ئىش ۋە ژان ۋە موعاناتەكان بىكەين زۆر زۆرن، ئەوانە دەپى ھاندەرمان بن، كە بە جىددىي بىر لە چارەسەريان بىكەينەۋە، نابى لىيان گەپىين، چونكە گرفت ۋە كىشە، ۋەك تۆپەلە بە فر وایە، كە خلۋرى دەكەيەۋە، ئەگەر لىي گەپىي، تاكو بىروا گەۋرەتر دەپى، كىشەش دەپى زوو بەدەمىيەۋە بىچى، ئىجا من پىم وایە بە سى قۇناغ، دەتۋانين ئەم كىشەۋ قەيرانەى ئىستامان چارەسەر بىكەين:

قۇناغى يەكەم: ئاسايى كردنەۋەى بارو دۇخەكە:

ۋەك كاك دىكتۇرىش باسى كرد، بەر لە ھەموو شتىك ئاسايى كردنەۋەى بارودۇخەكە، كە ئەۋىش لە كۆنتىرۋل كردنى راگەياندىنەۋە، دەست پىدەكات، زۆرم پىي ناخۇشە لە راگەياندىنەكاندا، چ راگەياندىنى حىزىيى، چ راگەياندىنى لا بەلاى حىزىيى، كە كۆمەللىك كەنالى راگەياندىن ھەن، بە پارەى حەرپام ۋە سامانى خەللىك كاردەكەن ۋە بەرپۆد دەپىن، ئىشيان برىتتىيە لە تەشھىر پىكرىن ۋە ناو زىراندنى خەللىك ۋ، سووكايەتتىي كردن بە رەمزەكانى ئەم ۋلاتەۋ، بە بەرپىرسانى ئەم ۋلاتە، ئىجا رەنگە ئەۋ لايەنەى پىشتىگىرىي راگەياندىنلىك دەكا، كە قسە بەبەرەمبەرەكەى دەلى، نەزانى بۇ خۇشى پىي سووك دەپى!! خەللىك دەلى: ئەۋ بەرپىرسەى تۆ ھىندە قسەى پىي دەلىي، كە خاۋەنى چل پەنجا سال خەباتە، ئەگەر ئەۋ خراپ بىي، تۆش ھەر ۋەك ۋى ۋاى، ئەدى بەيەكەۋە نەبوون ۋ رەفىق نەبوون؟! بە راستىي ئەۋە شتىكى زۆر خراپە، كە ئىمە دەستمان داۋەتى، بۆيە ئەگەر بمانەۋى بارودۇخەكە ئاسايى بىكەينەۋە، دەپى راگەياندىنەكان كۆنتىرۋل بىكەين.

قۇناغى دوۋەم: بە ياسايى كردنەۋە، پاش ئاسايى كردنەۋە:

بەياسايى كردن يانى: با پابەند بىن بە ياسا ۋ عورفى سياسىي خۇمان لەماۋەى (۲۵) سالى رابردوۋدا، ۋلاتى خۇمان پىي بەرپۆدە بردەۋ.

قۇناغى سىيەم: كۆبوونەۋە لە كەش ۋ ھەۋايەكى ئارامدا:

با لە جەۋىكى ھىمىن ۋ ئارامدا، كۆ بىيىنەۋە بەيەكەۋە گەفت ۋ گۆى دلىسوزانە بىكەين، بۇ ئەۋەى چارەسەر بۇ كىشەكانمان دىيارىي بىكەين.

پېنج بىنەماي گىرگ و، پېنج ھەنگاۋى كىردەيى،
بۇ چارەسەرى قەيرانى نىۋخۇي ھەرىم :

پېنج بىنەمايەكان:

من پېنج بىنەماي گىرگم بۇ چارەسەرى قەيرانى ھەرىم، لەبەرچاۋ گىرتوون:

بىنەماي يەكەم:

با ھەموو لايەكەمان كەم و كۆپىيەكانى خۇمان بېينىن و، دانىشيان پىدا بېينىن:

لە سوننەتدا ھاتو پىغەمبەرى خوا "صلى الله عليه وسلم" فەرموويەتى:
{إذا أحب الله عبداً، زهده في الدنيا و بصره بعبوب نفسه}، أخرجه البيهقي في (شعب الإيمان)، واته: ھەركات خوا بەندىيەكى خۇشويست، دنيا بەكەمگى دەكات و نا تەواۋىيەكانى خۇي، پىشان دەدات، ھەتا ەيىبى خۇمان نەبىينىن و دانىشى پىدا نەھىينىن، بۇمان چاك ناكى، گوتراۋە: {فهم السؤال نصف الجواب} بەلى: با كەم و كۆپىيەكانى خۇمان بېينىن، با ھىچمان پىمان وانەبى، لەسەرۋى رەخنەۋەين، بەخوا ھەموومان كەم و كۆپىيەمان ھەن، ئەدى ئەم واقىيە كىردە دەستى ئىمە نىيە؟، ەك پەندە ەپەبىيەكە دەلى: {يداك أوكتا، وفوك نفخ} بەدەستى خۇت گىرت داۋە، بە زارى خۇت فووت تىكرىدە، ئەم پەندە لەبەسەرھاتىكەۋە گوتراۋە:

كابرايەك تەماشاي كىرد، خەلك بەپارە دەپەرەنەۋە لە پروبار، گوتى: ئىنجا چ مەجبۇرم بە پارە پەرمەۋە، مەشكەپەك، چوۋپىكى ھىنا بەزارى خۇي فوۋى تىكرىدە، بە دەستى خۇي بەستى و، خۇي ھاۋىشتە سەرى، تاكو پەپەپەتەۋە، لەنىۋەندى پروباردا، چوۋپ بوو، يان مەشكە بوو، ھەۋاكەي لى دەرچوۋو، كەۋتە پەلەقاۋە مەرگ، ھاۋارى دەكرد: دەربازم بىكەن! پىيان دەگوت: {يداك أوكتا، وفوك نفخ} بەدەستى خۇت گىرت داۋە، بەزارى خۇت فووت تىكرىدە، ئەم واقىيەش، ئىمە نابى ھىچ كاممان شانى لەبەر دەرېھىينىن، بلى خەتاي من نىيە،

بەلكو كى زىاتر بەرپرسيارە، زىاتر خەتابارە، كەواتە: با بویرانه دان بە ھەموو كەم و كورپىيەكانى خۆماندا بھىنین، (الإعتراف بالخطأ فضيلة)، چونكە ناكړى ئىمە ھەلەمان نەبىت و، ئەم واقىعەشمان ئاوابى!!

بنەماى دووھم:

با چاودىر يىكردنى خوا بەسەر خۆمانەوھ بېينىن:

بەرپزان! ئىمە مىللەتتىكى مسولمانىن، خاۋى پەرۋەردگار دەفەرموى:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ﴾ الطلاق.

واتە: ھەركەس پارىژ لە خوا بکات، دەرۋوى خىرى لى دەکاتەوھ.

با جارجار بىر لە خواو، لە قىامەت و، لە مېژوو بکەينەوھ، ئىمە خاوەنمان ھەيەو بەس خۆمان نىن.

بنەماى سىيەم:

ئىمە مىللەتتىكى مسولمانىن و خاوەنى عەقىدەو کلتور يىكى مسولمانەتیین:

لە ئىسلام و قورئان و سوننەتى پىغەمبەردا (صلی اللہ علیہ وسلم) ږدوشت و بەھای زۆر گەورە گەورە ھەن، کە دەتوانىن سوودیان لى بېينىن، يەكى لەوانە بریتىيە لەو کە ولات بە دادگەرىي بەرپوھ دەچى و فەراح دەبى و بە زولم، ئىنسان مالى خوشى لى وەتەنگ دى، خاۋى دادگەر دەفەرموى:

﴿وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ ۖ﴾ القصص.

واتە: ئاوەدانىيەکان لەبەين نابەين، مەگەر خەلكەكەيان زالم بى، ئىمە بە زولم ولاتەكەمان لى وەتەنگ دى، وە بە دادگەرى ولاتەكەمان فەراح دەبى.

بىنەماي چۈرەم:

دەبى ئەۋە بزانىن، كە ئەم ۋلاتە پىۋىستىي بە ھەموومانە و كەسى لى زىاد نىە، ۋە ھىچ كاممان بەتەننى بەش ناكەين، بۇ خىزمەتى ئەم ۋلاتە:

بەلى ئەۋەتا بەھەمووشمان نەمانتوانىۋە ۋەلامگۆى داخاۋىيەكانى خەلك بىين، چ جا لايەننىك يان دوو لايەن!

بىنەماي پىنچەم:

ئىمە دەبى بىرپارىكى كۆنكرىتتىيمان ھەبى كە نەھىللىن: مەلماننى سىياسىيەكان سەربكىشن بۇ چارەسەرى ئەمىنىي و بىرکردنەۋى سەربازىي و زەخت و فشار لەيەكدى كردن:

ئەمە بەھىچ جۆرىك و بەھىچ پاساۋىك ناگونجى، ئىمە لەيەك ۋلاتداين و ۋەك سواربۋوانى كەشتىيەك واين، ئەۋ كەشتىيە لە ھەر شوئىنكىيەۋە كۈنى تى بىي، ئىمە ھەموومان غەرق دەبىين، ئەۋە بە نىسبەت ئەۋ بىنەمايانەۋە، كە بە پىۋىستىم زانى بىيانخەمە روو.

پىنچ ھەنگاۋە كىرەبىيەكان:

پىنچ ھەنگاۋى كىرەبىي، كە پىۋىستە بىرئىن بە خىرايى باسيان دەكەم:

يەكەم: گىرپانەۋەى حورمەت و شكۆ بۇ ھەرىمەكەمان و قەۋارە سىياسىيەكەمان:

لەم رۆژانەدا بەرپرسىكى يەكى لە ۋلاتە ئەۋروپىيەكان ھات بۇلام، گۈتى: پار ئەم كاتە شكۆى ئەۋ ھەرىمەى ئىۋە لە ئىستا زۆر گەۋرەتر بوو، ئىستا بىچۈۈك بوۋنەتەۋە، گۈتى: پىم عەجىبە! تەماشە دەكەم: كورد كە دژايەتتىي يەكدى دەكا، زۆر بە تۈندىي دژايەتتىي يەكدى دەكاۋ خەتى سوورتان نىە، ھەرۋەھا گۈتى: ئىۋە حورمەتتىكى چاكتان ھەيە، بەلام بە دەستى خۇتان لە دەستى دەدەن، ئىستا بۇتان نىە گلەيى لە كەسى دىكە بىكەن.

قەسەكانى جوان بوون و دىلسۆزانە ھاتنە بەرچاوم، بۆيە من پىم واىە: دەبىي بەخىرايى ئەو زەرەردى گەياندوومانە بە ھەرىمەكەمان، قەرەبووى بىكەينەو، ئەويش بەچى؟ ئەو پىريارانەي لە ئەنجامى ھەلچوون و كاردانەوئەو داومان، ھەموويان ھەلئەشەينەوئەو بىينەو سەر ھالەتى ئاسايى خۆمان و بىريارە كاردانەوئەكان، بە لەغو دابىين.

دووم: پىكەينانى دەستەيەكى بالا بۆ چارەسەرىكى خىراي كىشە ھەنووكەيەكان:

بەللى دەبىي لە ھەر شوئىنك بىنكەو بارەگاي حىزىنك، يان دەزگايەكى راگەياندن، زيانى پىي گەيەنراو، دەستەيەكى بالا لە حىزىبەكان پىك بىت، بىچن سەردانى بىكەن و، جوئىك لە شكۆو حورمەتى بۆ بگىرنەو.

سىيەم: بە زووترىن كات سەروكى پەلەمان و ۋەزىرەكان بگەپنەو ھە بۆ كارى ئاسايى خۆيان:

كەسىك كە خۆي زياتر بە بەرپرسىيار دەزانى لەم ۋلاتە، دەبىي دلى گەورەتر بى و لىبوردەيى زياتر بى و عەقلى گەورەتر بى، لە ھەقىقەتدا كى زياترى لەلا بى و زياترى ھەبى، زياترى لى چاۋەپى دەكرى.

چوارەم: دەست پىكردنەوئەي كۆبوونەوئەكان بەبى ۋەخراندن، بەلام بەگيانى يەكدى قوبوولكردن و بە رووحى دابەزىن بۆ يەكدى:

بەخوا بە پىزان! ئەگەر بۆ يەكدى دانەبەزىن، دەبىي بۆ خەلكى دىكە دابەزىن، من زۆرچار گوتوومە: لەئىو خۆماندا بەوئەندە ئىكتىفا دەكەين، سەلام لە يەكدى بىكەين، بەلام غەيرى خۆمان دەللى: دەبىي دەستىشم ماچ بىكەي! ئىنجا من بۆ نەچم بۆ لاي برايەكەي خۆم و دەستى نەگوشم.

پېنجەم: دواى ئەۋەدى بارودۇخەكە ئاسايى و ياسايى دەكرىتەۋە، ئىنجا ۋەگەر خىستىنى ئىرادەيەكى جىددىي بۇ چارەسەرىكى پىشەيى:

كە ئەم ۋلاتە بەدامەزراۋە بىكەين، ياساى تىدا سەرۋەر بى، ئاشتىيى كۆمەلايەتتىي ھىندە سەقامگىرو كۆنكرىتتىي بى، ھىچ كەس ۋ لايەنىك بىر لەۋە نەكاتەۋە زىانى پى بگەيەنى.

با ئەم ۋلاتە بەشۋىيەك بى كە خەلك و مىللەتەكەمان دلى پى خۇش بى و ئومىدۋار بى و خۇراگر بى، ئەگەر بەبىرتان بى لە سەرەتاي نەۋەدەكاندا، بارودۇخى ئابوورىي زۇر لە ئىستا خراپتر بو، بەلام خەلك بۇچى سەبرى لەگەل دەگرتىن؟ تەماشاي بەرپرسەكانى دەكرد، تەماشاي ۋلاتەكەي دەكرد، دەيىنى ھەموومان ئاستمان لەيەك نزيكە، بەلام بەداخەۋە ئىستا لە ئەنجامى ئەۋەدا كە قۇرخكارىي و دزىي و گەندەلىي ھەيە، كابرا تەماشاي دەكا خۇي زۇر مەحرۇومە، بەلام بەرپرسان و كاربەدەستان بە جۇرىكى دىكە دەيىنى، ھەلبەتە ھەموويان نا، بۇيە پىۋىستە ئىمە دواى ئەۋەدى، كە ئەم بارودۇخە ئاسايى و ياسايى دەكەينەۋە، كۆبىينەۋە بە جىددىي بىر لە چارەسەر بىكەينەۋە، ھىچ كەسش چاۋى لەۋە نەبى، كە دەبى ھەر لايەنەكان بۇلاى وى بىن، ھەموو دەبى بۇ لاى يەكدى بىن و، خالە ھاۋبەشەكان لەبەينى خۇماندا دابىنن لە بازەنەكداۋ، ھەموومان ھەموومان بۇيەك دابەزىن و لەيەك نزيك بىن.

ئومىدۋاىە بەۋ شىۋىيە بىكەين، ئىنجا مەن يەك لەبارى خۇشم ۋەك دلسۇزىكى ھەموو لايەك، لەيەك مەسافەدا ۋەستاوم و، كۆمەلى ئىسلامىي، كە مەن بەرپرسىيىم، لەيەك مەسافەدا ۋەستاۋە، بەرامبەر بە ھەموو لايەك، بەلام تۆ جارى ۋا ھەيە ھەندى قەناعەتت ھەيە، لەۋ لا نزيكتەر، يان لەم لا، ئىنجا ئىمە ئامادەشىن ھەمزەي ۋەصل بىن و پردى بەيەك گەيشتن بىن، ۋەك ھەۋلىشمان داۋە لە رابردوۋدا، كە ھەۋلىنىك بىن بۇ تەبابى، بەكردەۋە، نەك بەقسە، ئىستاش لەخزمەتى ھەموو لايەك دابىن بۇ ئەۋەدى ئەۋ قەيرانەي لەگەلىدا دەستەۋ يەخەين،

ئەو بارودۇخە ئالۆزە، تىببەپەرىنن و خوا يارىجى تىشىدەپەرىنن، من گەشبینم ئەگەر تەماشای رابردوۋى خۇمان بىكەين، بەسەر گىفتى زۆر گەورەتردا زال بوۋىن، ئەمە ھەر ھىچ نىيە لەچاۋ ئەۋەى رابردوۋ، لە رابردوۋدا خويىنى زۆر لە بەينىدا ھەبوۋە، خوا پىشتىۋان بى بەسەر ئەو گىفتانەدا زال دەبين و خۋاى پەرۋەردگار لە خۇمان رازى دەكەين و، خەلك و مىللەتەكەشمان ئاسۋودە دەكەين.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته

۲۰۱۵/۱۱/۵ز

۷- نەك ھەر رېفراندۇم، لەگەل راگەياندىن دەولەتلىشداين بەلام پاش زەمىنەسازىيە

پاش سەردانەكەي دوتىي (۲۰۱۶/۱/۳۱) ي شاندىكى يەكەتەي ئەوروپا بۇلاي ئىمە، قەسەردىنمان بۇ كەنەلەكانى راگەياندىن و، وەتەشك خستە سەر يەكەل لەقەسەكانى شاندىكە كە: (يەكەتەي ئەوروپا لەم ھەلو مەرجهدا لەگەل رېفراندۇمدا نىيە لەھەرىمى كوردستاندا).

ھەندىك لەكەنەلەكانى راگەياندىن بەشىۋەيەكى چەواشەكارانە، ئەو مەسەلەيان زەق كوردۆتەو وەيستەو يانە خەلەك و جەماۋەرى كوردستان وا تىبگەيەن: كە ئىمە لەگەل رېفراندۇم دەولەتەي سەربەخۇي كوردستانداين!

بۆيە لەو بارەو دەلەم:

يەك: بەندە (عەلى باپىر) سى و دوو (۳۲) سال لەمەو بەر "لە: (۱۹۸۴) دا" لە كىتەي: (سۆزى نەتەوايەتەي) داو، لەبەر تەشكى ئايەتەي (۱۳) ي (الحجرات) دا:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات ۱۳).

گوتومە: كە گەلى كوردىش وەك سەرجهم گەلانى دىنا، مافى رەواي خۇيەتەي كە قەوارەي سىياسىي و دەولەتەي خۇي ھەي، وەك چۆن: عەرەبستان و توركمانستان و ئەفغانستان و ھىندستان و... ھتە ھەن، كوردستانىش ھەيە!

وەك كۆمەللى ئىسلامىيىش، دوو سال لەمەوبەر پىرۆژىيە كمان بلاو كىردەو،
وەك نەخشە رېنگا بۆ سەربەخۆيى كوردستان و ئىعلان كىردنى دەولەت و، لە
كۆنگرەيە كى رېژنامە وانىيدا لە ھەولئىر لە: (۲۰۱۴/۴/۶) رامانگەياندا!

دوو: ئەو ەش كە گوتراو ە گرايە: شاندىكە ئەو قسەيان لەلای پارتىيى و يەكگىرتو
نە كىردەو، مەن نازانم لەوئى چىيان گوتو! بەلام لەلای ئىمە ئەو قسەيان كىردو،
دووبارەشيان كىردەو و، ئىستاش ئەو ەشت كەسەي شاندىكە ماون، ئىمەش جگە
لەخۆم، پىنج ئەندامى سەركىردايەتتىي ئامادەبوون.

سئ: وەك بەشاندىكەم گوت و چەندان جارىش گوتوومانەو دووپاتى دەكەينەو:
گەلى كورد سەمىكى بىرەزاي مېژوويى لىنكراو، كە لەسەر نەخشەي
سىياسىي سىراوئەو، رىي نەدراو قەوارەي سىياسىي سەربەخۆي ەبى و،
نىشتىمانەكەي وەك گۆشتى خىرئ "لەلەين زلەيزانى ئىمزاكەري پەيمانى
شومى (ساىكس بىكو)و" لەسالى (۱۹۱۶ز)دا بەسەر چوار پىنج دەولەتدا
دابەشكراو، بەلام بىگومان بۆ راگەياندىنى دەولەتتى كوردستان، چ لەھەريئى
كوردستان، لەباشوورى كوردستاندا، چ لەھەر بەشكى دىكەي كوردستاندا،
پىويستىي بە زەمىنەسازىي "نىوخۆيى و دەرەكىي" ەيە، تاكو بەمەردەي
كۆمارى كوردستان (مەبادى)، تەمەن يازدە مانگ نەچى!

لەوتارى داھاتووشدا، باسكى ئەو زەمىنە سازىيە دەكەين.

ەلى باپىر / ەھولئىر

۵۱۴۳۷/۴/۲۲

ز ۲۰۱۶/۲/۱

۸- ھەنگاۋەكانە زەمىنەسازىمە

بۇ دەۋلەتتە كوردستان

ھەركارىك بەجىددىي بويىستىرى ئەنجام بدرى، پاشان سەرۋەر بگرى، پىۋىستە پىشتىر زەمىنەى بۇ خۇش بگرى و پىي بۇ ھەموار بگرى.

راگەياندى دەۋلەتى سەرۋەر خۇي كوردستانىش لەھەرېمى كوردستان "ھەرۋەھا لەھەر بەشىكى دىكەى كوردستانى بەشكراۋدا" بەراى بەندە، پىۋىستە بەم ھەنگاۋانە زەمىنەى بۇ خۇشبگرى:

يەكەم: لەنىۋخۇدا:

يەك: ھىنانەدى رېككەۋتن و تەبايى سىياسىي، سەرەنجام يەك گوتارىي سىياسىي لەنىۋان لايەنە سىياسىيەكاندا.

دوۋ: ھەبوۋنى سىستېمىكى ھوكمرانىي راستو تەندروستى، ياسا تىدا سەرۋەرى، چەسپاندى دادگەرىي بەئامانچ گرى، دوۋر لەھەيمەنەى حىزب و گروۋپ و كەسەكان.

سى: بەدامەزراۋەكردى كارەكان: ئابوۋرىي و دارايى، ھىزى پىشمەرگە، پۇلىس، ئاسايىش، دەزگا ھەۋالگىرىيەكان، پەيۋەندىيە سىياسىي و دىپلۇماسىيەكان، بەجۇرىك كە ھىندە بەھىزو پىزو پتەۋىن، مۇركى نىشتىمانىي بوۋن ۋەربگرن و، لەدەست تىۋەردانى لاۋەكىي حىزبو باندو گروۋپ و كەسەكان دوۋر بخرىنەۋەو،

مامەلەي يەكسان لەگەل ھاوولائىياندا بىكەن، بەيى تىخوئىندەوئى ئىنتىماي
سىياسىي و حىزىيىي و... ھتە.

چوار: گىرپانەوئى ھەيىتەو شىكۆ بۆ ھەركام لە:

۱- دەستەللاتى ياسادانان.

۲- دەستەللاتى دادوئىيى.

۳- دەستەللاتى جىيەجىيەكردن.

ئىنجا كاراكرىدەوئىيان و لاىردنى كۆسپ و ئاستەنگەكانى بەردەمىيان، كە پەكىيان
خستوون، چونكە راگەياندىنى دەولەتى سەربەخۆ، پىرۆسەيەكى نىشتىمانىيە و،
بەپىرسىيارىتى ئەو دامەزراوە نىشتىمانىيانەيە كە نوئىنەرى راستەقىنەي خەلكن و
خاوەنى رەوايەتىي سىياسىي و دەستەللاتى ياساين.

ھەلەتە ئەو چوار ھەنگاوەي رابردن، وئىراي پىئويست بوونيان بۆ راگەياندىنى
دەولەتى كوردستان، بۆ بەرپىرۆبەردنىشى ھەر مەرج و پىئويست.

پىنچ: پىكەينانى دەستەيەكى پىسپۆرى بوارى سىياسەتو ياساى نۆدەولەتىي،
بۆ بەدەستەوگرتنى ئەو دۆسىيە، كە جىيە متمانەي لايەنە سىياسىيەكانو
خەلكنو جەماوەربىن بەگشتىي، بۆ تاووتوئى كردنى ئەو بابەتە لەھەموو رۆيەكەو،
چونكە بىگومان ئەو بابەتە ھى ھىچ كەس و حىزىيەك نىيە بەتايبەت، وەگىرگىش
ئەوئە پاش ئىعلان كردنى دەولەت، بتوانى لەسەر پىي خۆي بوەستى و بەردەوام
بى.

لەبىرىشمان نەچى كە (ياسر عەرەفات) لەسالى (۱۹۸۸ز) دەو ئىعلانى
دەولەتى فەلەستىنىي كىردو، بەلام چونكە زەمىنە سازىي بۆ نەكرابوو ھەر
ئىعلان بوو!

دوۋو: لەدەرەھەي خۇمان:

ھەرچەندە ئەسلى ۋە بىناغەي ئىعلانى دەۋلەت خۇمانىن ۋ، ئىمەش ۋەك ھەموو گەلانى دىئا مافى خۇمانە دەۋلەتى سەربەخۇمان ھەبى ۋ، ئەراستىيدا ئەگەر زەمىنەسازىيى نىوخۇيى بىكەين (بەو پىنج ھەنگاۋەي باسما كىردن) خۇدى ئەو زەمىنە سازىيە نىوخۇيى، دەپتە دەستەبەركەرى پىشتىۋانىي ۋ ھاۋكارىي دەرەكىيىش، لەسەر ئاستى نىۋەدەۋلەتتى ۋ ناۋچەيى، چۈنكە كاتىك پەيكەرى دەستەلات خاۋەنى رەۋايەتتى تەۋاۋىي، بەھۋى: كارى دامەزراۋەيى ۋ، ياسا سەرۋەرىي ۋ، چەسپاندىنى دادگەرىيەۋە، سەقامگىرىي سىياسىي ۋەدى دىۋ، سەقامگىرىي سىياسىيىش سەقامگىرىي ۋ گەشەي ئابۋورىي بەدۋاي خۇيدا دىنى ۋ، بەمەش مەمانەي دەرەكىي باشتەر پەيدا دەپى.

كەۋاتە: ئەسلى خۇمانىن ۋ گرنگ زەمىنەسازىي نىوخۇيى، خۋاي بەرز ۋ مەزنىش فەرمۇيەتتى:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ..﴾ المائدة: ۱۰۵.

ۋاتە: ئەي بىرۋادارىنە! ۋرىاي خۇتان (خۇتان رىكۋ پىك بىكەن) ئەگەر ئىۋە رپى راست گىرتۋىن، ناھەزەنى گۈمرا زىانتان لى نادەن...

بەلام لەگەل ئەۋەشدا پىمۋايە، پىۋىستە لەسەر ئاستى دەرەكىيىش، ئەم ھەنگاۋانە بىنىن:

يەك: پەيدا كىردى پىشتىگىرىيەكى نىۋەدەۋلەتتى جىددىي.

دوۋ: گەيشتن بە لىك تىگەيشتن لەگەل ھىكۈمەتتى نىۋەندىيدا، بۇ ئەۋەي پاش ئىعلانى كىردى دەۋلەتتى كوردستان، دراۋسىيەتتىمان باش بى.

سى: لەنزىكەۋە ئاگادار كۈندەۋە و تىگە ياندنى دەۋلەتانى دراوسى، بەتايىبەت تور كىيا، ئىران، سعوودىيە، ئوردون و، دلىيا كۈندەۋەيان لەۋە كە دەۋلەتى كوردستان، ھاۋسىيە كى دلسوزو ھاۋكارى ھەموۋلايەك دەبى، لەسەر بناغەى رېزو ھاۋكارى بەرانبەر.

بەلى بەبى ئەۋ ھەنگاۋانەى زەمىنە سازىي، ئىعلانى دەۋلەتى كوردستان، شتىكى نە گونجاۋە، چونكە ئىمە ئە گەر ھەرىمە كەمان بەۋجۇرەبى، كە دەبىنن، دەبى ئە گەر ئىعلانى دەۋلەت بكن، چى لى بى؟ كە بىگومان فشارى زىاترمان دەكەۋىتە سەرو، كىشەۋ قەيرانى گەۋرەتر و زۆرتەرمان بۇ دروست دەبن و، رەنگە پەندى: (رۇژوۋى رەمەزانى بەھالىكى خۇش گرت، نۆرەى شەشەكانە!) مان بەسەردا بچەسپى.

ھەلبەتە ھەرىم و دەۋلەت و سەرچەم كورسىيى و پىگەۋ بەرپرسيارتىيەكانىش، ھۆكار و ئامرازن بۇ خزمەتى خەلك و ۋلات و چەسپاندنى دادگەرىي لە كۆمەلگادا و بەختەۋەردنى و دابىنكردنى پىداۋىستىيەكانى، بۆيە پىۋىستە چ لەبەرپۆبەردنى ئىستاي ھەرىمداۋ، چ لەئىعلانى دەۋلەتى كوردستاندا، چاۋمان لەسەر نىۋەرپۆكە ئامانچ بى، چونكە ناۋىك نىۋەرپۆكى نەبى، ئامرازىك ئامانچ نەھىننەدى، خاۋەنە كەيان لەسەريان قەرزدارە!

لەكۆتايىشدا دەلىم:

ئە گەر راپرسىي (رېفراندۆم) بۇ راگە ياندنى سەربەخۆيى ئەنجام دەدرى، پىۋىستە پىشتەر بەۋھەنگاۋانەى باسما كۈر، زەمىنە سازىي بۇ بكرى.

بەلام ئە گەر تەنيا بۇ گە ياندنى وىستى سەربەخۆيى بى، ئەۋە ھەركات ئەنجام بدرى، مادام تەبايى و رېككەۋتنى لايەنە سىياسىيەكانى لەسەربى، شتىكى ئاسايىيەۋ ئەنجامەكەشى پىشەۋخت ديارە، چونكە گەلى كوردستان سەربەخۆيى بەمافىكى رەۋاى خۆى دەزانى و ھەبۋنى دەۋلەتى سەربەخۆ، ناۋاتىكى لەمىرئىنەى ھەموۋ تاكىكى كوردستانە و، لە وتارى پىشەۋشدا باسى ھەلۋىستى خۇمانم لەۋبارەۋە رۋونكردۆتەۋە.

عەلى باپىر / ھەۋلىر

٢٥ / رەبىيى دۋۋەم / ١٤٣٧ ك - ٢٠١٦/٢/٤

۹- دەققە ۋەتەنكە بەندە كە بە زمانە غەربە لە (ملتقە علماء كوردستان الثانی) لە شارە ئامەد (دیاریه كر) لە باكوهرى كوردستان لە ۲۰۱۶/۳/۲۳ دا لەلایەن (مامۇستا نەوزاد خالید) ھەو پېشكەش كرا كە ئەمە دەققە تەرجەمە كەیتە بە زمانە كوردە

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله محمد وآله المهتدين بحمده.
من الصُّحْب والأزواج والتابعين لهم بإحسان الى يوم اللقاء.

سەردەتا بە خەیرھاتنى ئامادەبووانى بەرپۆز دەكەم ۋە بە سلاۋى ئىسلام سلاۋ لە ھەمروانتان دەكەم:

ئىنجا راستەوخۆ دەچمە نۆۋ بابەتە كەۋەو دەلیم :

يەكەم: مەينەتى ۋە ئىش ۋە ژانى نەتەۋەدى كوردى مۇسلمان كە بەرجەستەيە لە سەپنەۋەدى دا ۋەك نەتەۋەيەك - كە خاۋەنى قەۋارەيەكى سەربەخۆ بى - لەسەر نەخشەى سىياسى، لەدۋاى مۆركرانى رېككەۋتەننامە شووم ۋە ستەمكارانەكەى (سايكس - بيكۆ) ۋە دەستى پېكرد كە لە نۆۋان ھەر كام لە : (بەرىتانيا ۋە فەرەنسا ۋە روسىيە قەيەۋەرى ايدا ۋە لە سالى (۱۹۱۶ ز) دا ئىمزا كراۋ، بەپىي بەندەكانى نىشتىمانى ئىسلامى ۋە - لە نۆۋىشىي دا كوردستان - بۆ چەند پارچەيەك دابەشكراۋ، لەسەر ھەر پارچەيەكەيان قەۋارەيەكى.....كى بنىاتنرا كە

دواتر پىي گوترا (دەۋلەت)! ئەۋىش لە كوردستان كە ھەر كام لە چوار پارچە كانى بەدەۋلەتلىك لە چوار دەۋلەتە كانەۋە لىكىنرا : توركىا، ئىران، عىراق، سورييا.

دوۋەم: ئىنجا ئەم سىتەمە مېژوۋىيەى سەر كورد بۆ ماۋەى سەد سالى رابردوۋ: (١٩١٦ - ٢٠١٦ ز) بەردەوام بوو، وىراى تىكۆشان و فىداكارى گەۋرە بەرچاو كە نەتەۋەى كورد لە خەباتى رزگارخوۋىيەكەى دا و لە ھەر چوار بەشە كانى نىشتىمانەكەيدا (باكوور و باشوور، رۆژھەلات و رۆژئاۋا) ئەنجامى دا، بەلام لە ھىچ كام لەو چوار بەشانى نىشتىمانەكەى دا نەيتوانى ماقى تەۋاۋى خۆى و دەدەست بەيىنى كە لە بوۋنە خاۋەنى ئىرادەو ئىدارەى سەربەخۆى خۇدا خۆى دەنويىنى، جگە گەلى باشوورى كوردستان كە لە ھەرىمىكى فېدراالى لە چوارچىۋەى عىراقدا بەھرمەندە.

سىيەم: ئىنجا تايبەت بە باكوورى كوردستان (كوردستانى توركىا) و دەربازبوون لەو قەيرانە خنىكەنەرانەى بەدەستىانەۋە گرفتارە، ئەم سىي خالەى خواری پىشنياردەكەم :

يەك: گەرانەۋەى ھەردووك لای ناكۆك (دەۋلەت و پەكەكە) بۆ نەرىتى قورپان و رەسەنايەتى ئىسلامىي و، دەستبەرداربوۋنى بەركاھىننى ھىزو پەنابردنە بەر توندو تىژى، چونكە ھەر كام لە دوو نەتەۋەى كوردو تورك لە نەتەۋە دىرىن و رەسەنەكانى ئىسلامن و، خۋاى بەخشندەش لە كىتېبى ھەقى خۇيدا فەرموۋىيەتى:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَىٰكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات ١٣).

كەۋاتە : نەتەۋەكان يەكسان و ۋەك يەكن، لەبەھرمەندبوون دا، لە مافى چارەنوۋسى خۇبرياردان، ۋەك مەبدەئىكى قورپاننى.

دوۋ: خۇبەھىز نەكردنى ھىچ كام لەو دوۋلايە بەدەرەۋەو، دەست نەكىشانى بۆ دژايەتتىي كردنى لايەنى بەرانبەر، چونكە ئەو خىلە بەدرىژايى چەند دىيەى

۱۰- نەتەرلەپتى كورد دەپلە چە بگات، تاكو لەواقىيە تال و دژوارە دەربازە بئە؟!

دەقى وتارى بەندە لە كۆنگرەى شازدەيەمىنى كۆنگرەى نەتەرلەپتى كوردستان
لە بروكسل، كە لەلەين بىرەى بەرپىزىم كاك (كوردو ئەحمەد) خويىندرايەو.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بەرپىزان ئامادەبووانى جىقاتى گىشتى شازدەيەمىنى كۆنگرەى نەتەرلەپتى كوردستان!
السلام عليكم ورحمة الله

بەرپىستى دەزانم لەم ماوە كوردەدا كە بۆ قسە كردنم ديارى كراوە، بەشىۋەدەكى
پوختو گوشراو ئامارە بەچەند خالىك بەكم:

يەك: ئىمە ئەم كۆنگرەيەمان لەهەلە مەرجىكى زۆر سەختو دژواردا گرى
دەدەين، كە نەتەرلەپتىمان لەهەموو بەشەكانى كوردستاندا: باكور، باشوور،
رۆژھەلات، رۆژئاوا، پىيدا گوزەر دەكات، وئەمسال سەدەمىن سالى كە بەسەر
پەيمانى شوومى سايكس بىكودا رەت دەبى، كە لەسالى ۱۹۱۶زدا بەستراو،
نەتەرلەپتى كوردى تىدا لەمافى چارەنووسى خو بەدەستبوونى بىبەش كرا.

دوو: ئىمە لە {كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان} داو لەبەر پۇشنایى فەرمایشتى خوادا:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا...﴾

الحجرات - ۱۳-

قەناعەتلىك لەسەدا سەدەمان واىە كە كوردىش ۋەك سەرجەم نەتەۋەو گەلانى دىكەى دنيا مافى خۆيەتتى كە لە ھەموو بەشەكانى كوردستانى كوتو كوتكراو و دابەشكراودا، ئىرادە و ئىدارەى خۆى بەدەست خۆى بى، بەھەرشيۋەيەك كە بۆى دەگونجى و مەيسەر دەبى، بەدەۋلەتتى سەربەخۆشەۋەو، ئەۋە مافىكە خوا لەقورئانى بەرزو بەپىزدا، بەسەرجەم نەتەۋەكانى داۋە، بەيەكسانىيى.

سى: بەلام بىگومان نەتەۋەى كوردو خەلكى كوردستانىش بەگشتىي، ھەتا لەھەر بەشىكى كوردستاندا بەتايىبەتو، لەھەموو بەشەكانىشىدا بەگشتىي، دەنگ و ۋەنگ و سەنگى خۆى يەكەنەخات و خۆى يەكپىز نەكاتو، بەسەر ناكۆكىي و دووبەرەكىي و ناتەبايىەكانى نىوخۇيدا زال نەبى، ناتوانى ئەو مافە ۋەۋاۋ ۋەۋون و بى چەند و چوۋنەى خۆى، بۇخۆى دەستەبەر بىكات.

چوار: كاتىكىش دەتوانىن بەسەر ناكۆكىي و ناتەبايىەكانماندا زال بىن، خۇمان يەكەدەنگ و يەكۋەنگ و يەكسەنگ بىكەين، كە لەجوغز و قاۋغە تەسك و گىچكەكانى بىنەمالەو خىل ۋەۋزو حىزب بىيىنە دەرىۋ، بىچىنە نىۋ فەزائى فراۋانى نىشتىمانو خەلك و كۆمەلگاۋ نەتەۋە بەگشتىي و، بەرژدەۋەندىيە گىچكەو تەسكە تاكىي و بىنەمالەيى و غەشىرەتتىي و حىزبىيەكان، بىكەينە فىداۋ قوربانى بەرژدەۋەندىيى گشتىي و فراۋانى نەتەۋەو كۆمەلگا.

پىنج: پىۋىستە ھەموۋلايەكمان: چ كەسايەتتىيەكان، چ لايەنە سىياسىيەكان، چ رىكخراۋە مەدەنىيەكان، خۆشەۋىستىيى و دىلۋىزىيى و لىبىرانمان بۇ نەتەۋە و كۆمەلگا و نىشتىمانمان ھىندە ساغ و پاك و بەھىز بى، ھىچ ئارەۋو و تەماع و بەرژدەۋەندىيەكى تايىبەت نەتوانى لەبەردەم تەبايى و دۇستايەتتىي و ھاۋكارىي نىۋانماندا بىيىتە كۆسپ و لەمپەرۋ، گىرۋەدى لەيەك داپرانو لەيەك ترازان بىيىن، كە بىگومان ئەۋە مايەى ھەموو شىكست و نىسكۆ و نەھامەتتىيەكانمان بوۋە، لەپاردوۋاۋ، ئىستاش ھەرئەۋە ماك و مىكروۋبى دەردو نەخۇشىي و ھۆكارى بى ھىزو پىيىمانە، خۋاى كارزانىش فەرموۋىيەتتى:

﴿وَلَا تَنْزَعُوا أَعْيُنَكُمْ عَنْ الْآيَاتِ الَّتِي تَذَكَّرُ...﴾. الأنفال - ۶۶.

لەكۆتايىدا:

ئومىدەوارم كە ھەموو ولايەت كەمان بەوردى سەرنجى مېژووى خەباتى
 رزگارىيخوۋازىي نەتەۋەكەمان بەدىن، تېۋەي رامىنىن و، دەرس و پەندى
 لېۋەربگىن و، وپراي موداراكردنى ژىرانە ئەگەل دەرلەتەنى دراوسى و دووردا،
 وريابىن بەھىچ نرخیك و لەبەرانبەر ھىچ شتىكدا، خەبات و بەرخۇدانى گەلە
 ستەمدىدەكەمان بەسىياسەت و ئەجىندا و پەرۋەكەنى ئەۋانەۋە نەبەستىنەۋە و،
 نەھىلىن بىكەۋىتە نېۋە بازەنى ستراتىژى ئەۋانەۋە، چونكە بىگومان كاريكى وا،
 زىيانى زل زلى بەدواۋەن و مېژووى نىزىكىشىمان لەۋبارەۋە شاىەدە.

بەدلىيائىش ئىمان بەخواۋ بەرۋژى دوايى و، بەندايەتتىي كردن بۆ خوا و، پشت
 پى بەستنى و، شوين پى ھەلگرتنى پىغەمبەرى خاتەم موحەممەد (صلی
 اللہ علیہ وسلم) و، خۇ رازاندەۋە بەخەسلەتە بەرز و پەسندەكەنى، چاكتىن
 گرەنتىي (ضمانە)ى سەلامەتتىي و پارىژرانمانە لەۋبارەۋە.

دووبارە سلاو و پىزو حورمەتم ھەيە بۆ ھەموولايەك
 والسلام عليكم ورحمة الله

برای دلسۆزتان

عەلى باپىر / ئەمىرى كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان

۱۴۳۷/۱۲/۲۹ ك

۲۰۱۶/۹/۳۰ ز

۱۱- یه کپریزیه تهوژمه ئیسلامیه، دهبه بۆ رازییکردنه خواو خزمهته خهک به

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ئهسل له بوونی مسوڵماناندا به گشتیی و له سه ر ئاستی جیهان، ئه وهیه که هه موویان پیکه وه بن و، یه کدهنگ و یه کهرنگ و یه کهسهنگ بن، وهک خوی زانا و توانا فه رموویه تی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ۝ وَأَعَصِمُوا مَحَبِلَ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا...﴾ آل عمران - ۱۰۲، ۱۰۳.

واته: ئه ی بر وادارینه! وهک بۆ خوا شایسته یه پاریزی لی بکه ن و، به مسوڵمانه تی نه بی، مه مرن و، تیکرا و ویکرا ده سته پرێسمانی خواوه بگرن و په رته وازه مه بن...

ئنجا ئه گه ره م رۆژگاره دا که مسوڵمانان قه واره یه کی سیاسیی گشتگیرو کۆکه ره و دیان نه، تا کو هه موویان له ژیر سایهیدا کۆبینه وه یه کپریزو توکمه بن، مانای وانیه که ته سلیمی ئه مری واقع ببنو، هیچ هه ولیک نه ده ن، چونکه خوی کارزان فه رموویه تی: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ...﴾ التغابن - ۱۶.

واته: ئه وهنده ی پێتان ده کری، پاریز له خوا بکه ن.

ھەرودھا پىغەمبەرى خوا "صلى الله عليه وسلم" ھەرموۋىيەتى: (وإذا أمرتكم بأمر فأتوا منه ما استطعتم...) متفق عليه، واتە: ھەركات ھەرمانم پىكردن بەئەركىك، ئەۋەندەى پىتان دەكرى، لىى جى بەجى بكن.

زانايانىش لەسەر ئەۋىنچىنەىە رىككەۋتوون كەدەلى: (لايسقط الميسور بالمعسور) يانى: ئەۋەى كە ئاسانە، بەھۋى ئەۋەۋ كە قورس و زەحمەتە، لاناچى.

ھەربۋىەش لەسەر مەسۇلمانانى ھەرشوئىك ھەرزە، كە ھەۋلەدەن بەپىى توانايان خۇيان يەكپىزە يەكسەنگ بكن، وزە توانايەكانيان يەك بخەن.

شايانى باسشە كە ئىسلامىيەكانى كوردستان "ھەركەس بەئەندازىيەكە لەقەدەر خۇى" بەردەوام ئەۋ ھەۋلەنەيان ھەبوون، ئنجا ئەگەر پىشتەر ئەۋ قەناعەتە زىاتر لەلەيەكەۋە بوۋە، وادپارە ئەمجارە بوۋە قەناعەتتىكى ھاۋبەش، بەتايبەت لەلەين سى لەينە ئىسلامىيەكەۋە.

ئنجا لىرەدا بەپىۋىستى دەزانم، ئاماژەيەكى خىرا بەچەند مەسەلەيەك بكم:

يەكەم: ئىسلامىيەكان "ھەركاميان لەخودى خۇيدا" ھەتا لەروۋى تىگەشتىنى راستو قوللەۋە لەئىسلام و، پابەندى پىيەۋە، رەسەنترو مەحكەمترى، قەناعەتەكەى بەيەكپىزى و كارى ھاۋبەش و، ھەۋلەكەى لەۋپىناۋەدا، ساغترە بى خلتەترو پتەۋترو جىددىتر دەبى.

دوۋەم: يەكپىزى و كارى ھاۋبەش و پىكەۋەدى ئىسلامىي، گرنگ نىۋەرۇك و جەۋھەرەكەيەتى، نەك ناۋونىشان و روالەتەكەى، كە دەگونجى ناۋونىشان و روالەت، لەشىۋاز و چۈنەتتى جۇراۋجۇردا خۇى بنوئى.

سەيەم: گرنگترىن دوۋ پاىەو بنەرەتتى ھەركارو پىرۇژىيەكى ئىسلامىي، برىتتىن لە: خوا بەيەكگرتن (توحيد الله) و، دادگەرىي (عدل - قسط)، كە خۇاى بەرزو مەزن لەھەردوۋك ئايەتى ژمارە (۲۵) ى سوۋرەتەكانى: (الأنبياء) و (الحديد) دا، ئەۋ دوۋانەى كىرەۋون بەئامانجى نىررانى تىكرەى پىغەمبەرانى خۇى "عليهم الصلاه والسلام".

يىگىتمىنىش بەچەسپاندىنى تەنيا خوا پەرستىيى، (توحيد الله) مەۋقەكان ئازادو ئازا دەبنو، ئەداۋى شىركو كۆيلايەتتى بۇ فىرەونو گاغووتە خۇپەرستو ياخيەكان دەربازيان دەبىو، بەچەسپاندىنى دادگەرپىش، ھەموو جۇرەكانى ستەمو زۆر لەبوارەكانى: نەتەۋەبىي و سىياسىي و ئابوورىي و كۆمەلەيەتپىدا، رېشە كىشىدەكرېن.

چوارەم: ھەربۆيەش كاروپرۇژە ئىسلامىي ساغ و رەسەن، بەھىچ جۇرئەك ئاكرى و ئالوئى كە لەرپىزى خەلئە جەماۋەر بەگىشتىيىو، بەتايىيەت چىنى بەشخوراۋ و چەۋساۋەدانەبىي و، لەبەرانبەر كەسانى ستەمكار و خۇسەپىن و گەندەل و قۇرخكارى دەستەلاتو سامان (السلطة والثروة) دا نەۋەستى!

پىنچەم: لەم بارودۇخە قەيراناۋىيە ھەرىمى كوردستانىشدا، كە سىكۇلارىستە بالادەستو بېرىار بەدەستەكان، لە ھوكمپرانىياندا، فەشەلنىكى بېرەزايان ھىناۋەو، خەللىكان بەتەۋاۋىي بىزارو ئاۋمىد كىردەو، ئىسلامىيەكان ئەركى سەرشانىيە كە چىدىكەلەم ۋاقىيە نەشەرىيە دژۋاردى كۆمەلگەكەيانەۋە رانەمىنن و، ھەۋلى پاكسازىي و چاكسازىي تىداكردنى بەن، كە ئەۋەش بەبى يەكپىزىي و كارى ھاۋبەشيان مەيسەرنابى!

شەشەم: باھىچ كەسپىش "ھەرلەسەرەتاۋە" بەھۋى لەپىشت پەردەي رەشەۋە تەماشاكردن و، گومانى خراب پىبىردنەۋە، لەۋھەۋل و ھەنگاۋە ئىسلامىيەكان نەكەۋىتتە تەقەۋ، مادام دىلۋىزى خەلئە ۋولاتەكەيشى بىي، باترس و بىمى رى نەنىش و دىلنابى: كە ۋەك چۆن ئىسلامى بەرجەستە لەقورپان و سونەتدا بەگىشتىي، بۇ خىرو خۇشىي سەرچەم مەۋقايەتتى ھاتود.

﴿إِنَّا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ لِلنَّاسِ بِالْحَقِّ...﴾ الزمر - ۴۱-

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾ (۱۰۷) الأنبياء - ۱۰۷.

ھەۋرەھا ۋەك چۆن ئۆمەتتى ئىسلام بەگىشتىي، بۇ خىر و بەختەۋەرىي مەۋقايەتتى رەخسىنراۋە، نەك تەنيا بۇ خۇي، ۋەك خوا فەرمۇيەتتى:

۱۲- رېفراندۇم ھەققە، بەلام با بەشىۋازىكە ھەقىش جەنەبەجەنە بىكرەنە

خوای کاربەجى "عز وجل" لەبارەى قورئانەۋە فەرموویەتى:

﴿وَالْحَقُّ أَنزَلْنَاهُ وَالْحَقِّ نَزَلَ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ﴿۱۰۵﴾ الإسراء -۱۰۵.

واتە: قورئانمان بەھەق ناردو، ھەقىشى گرتۆتە خۇی، تۆشمان تەنیا بە موژدەدەرو ترسینەر ناردو.

واتە: قورئان ھەم لەخودى خۇیدا ھەق و راستە و، ھەم بەشىۋاز و چۆنیەتیەکی ھەق و راستیش دابەزینراو.

بەللى ئەۋەندە بەس نیه کە خاۋەن ھەق و مافیکی رەۋابى، بەلکو پىۋیستە "ئەگەر بتموئ ھەقەکەت دەستەبەر بکەى" بەشىۋازو رېبازىکی رېك و راست و رەۋاش داۋای بکەى و ھەللى بۆ بەدى، ئەگەرنا گەلېك جار گرتنەبەرى شىۋازو رېبازى ھەلە و نارەۋا بۆ دەستخستنى ھەق، دەبیتە مایەى دەستەبەر نەبوونى، بگرە دوور لیکەوتنەۋەشى!

بەپىۋیستى دەزانم لەگەرمەى ھەراو گالەگاللى ئىستای نیوان لایەنە سیاسییەکان و، دام و دەزگاكانى راگەیاندن، لەمەر مەسەلەى گشتپرسی لەھەرئەمدا، چەند سەرنجىکی خیرا بخەمەرۋو و سەرەتاش هیوادارم ھەموولایەك بابەتیانە و دوور لەپاشخانى فیکری و سیاسییان لەقسەکانم رامین:

يەكەم: يىگومان ۋەك دەيان جار گوتومانەو بەر لەسى و سى (۳۳) سالى (۱۹۸۴) ز لەكتىبى: {سۆزى نەتەرلىكى ۋە بىرى ناسىۋىتى} بەندەدا ھاتو: نەتەرلىكى كوردىش ۋەك ھەر نەتەرلىكى دىكەى دىنا، مافى رەۋاى خۇيەتى كە خاۋەنى ئىرادەو ئىدارەى خۇى بى، بەدەۋلەتى سەرەخۇشەو، چ لەھەرىمى كوردستانى عىراق "باشورى كوردستان" و چ لەھەر بەشىكى دىكەى كوردستانى بەش بەشكراودا: باكور، رۆژ ھەلات، رۆژئاوا.

دوۋەم: بۇيە ئەنجامانى گشتىرسىيى بۇ بەفەرپىيى دەرپىنى داۋاكردى ئەو مافە رەۋايە لەلەين خەلك و جەماۋەرى ھەرىمى كوردستانەو، ھەقىكى سىروشتىي و رەۋايەو، ھىچ گرى و گۆلىكى تىدانىە.

سىيەم: بەلام يىگومان "ۋەك لەبەرايى ئەو نووسىنەدا گوتمان" ئەنجامدانى پىرۋسەى گشتىرسىيى، ئىنجا چ راگەياندى دەۋلەتى سەرەخۇى كوردستانى بەدۋادابى، چ بەدۋايدا نەيەت، پىۋىستە پاش زەمىنە سازىي نىوخۇيى و دەرەكىي و ئامادەكردى پىشەكىيەكان (مقدمات) بى، چۈنە ھەرەكەس يىەۋى ئەنجامىكى دروست ۋەدەست يىنى، دەبى پىشتر پىشەكىيە دروستەكان (المقدمات الصحيحة) بۇ ھەلپچنى، تاكو ئەو قسەيەى بەسەردا نەچەسپى كە دەلى:

ترجو النجاة ولم تسلك مسالكها

إن السفينة لاتجري على اليابس

چۈارەم: مسۆگەر زەمىنە سازىي نىوخۇ لەپىش زەمىنە سازىي دەرەكىيەۋەيەو، بگرە ھۆكارىكى گىرگ و كارىگەرىشەتى، ئىنجا ئەگەر زەمىنە سازىي دەرەكىي، پەيۋەستە بەۋىستى غەيرى خۇمانەو، زەمىنە سازىي نىوخۇ، لەبەردەستى خۇماندايەو بەۋىستى خۇمانەو پەيۋەستە.

زەمىنە سازىي نىوخۇش بەتەبايى و ئاشتەۋايى و رىككەۋەتنى لايەنە سىياسىيەكان "بەتايىبەت ھىزە سەرەكىي و خاۋەن پىگە و جەماۋەرىيەكان" دەست پىدەكات و، بەمىانى گىرپانەۋەى شكوۋ كارىگەرىي بۇ دامەزراۋەكاندا "بەتايىبەت

پەرلەمان" گۈزەر دەكاو، بەگپرانەۋەي مەتمانى خەلئو جەماۋەرى بىزارو دېرۇنگو نىگەران، بەرانبەر بەقەۋارە سىياسىيەكەيان، تەۋاۋ دەبىي.

يىگومان ھۆكارەكانى توۋرەيى ۋە بىزارىيى مەتمانىيى خەلئو جەماۋەرى بەشخورايش، بەرانبەر بە قەۋارە سىياسىيەكەيان زۆرن، بەلام ئەھەموۋيان كاريگەرتر برىتىن لە.

۱- شكاندىنى شكۆى دامەزراۋەكان.

۲- پىشلىكردنى ياسا، بەتايىبەت لەۋارى ئەمنىي ۋە ئازادىي بىرورادا.

۳- سەم ۋە قۇرخكارىي ۋە گەندەلىي.

۴- بەملىاردلىر دىكردنى كەسانىكى كەم، لەسەر حىسابى بژيوى خەلئو، ۋە دروستكردنى ژىرخانى ئابورىي.

پىنچەم: بەدلىيىي ھەلەيە كە ھەلۋىستى نەزىنىيەنى ھىكومەتى نىۋەندىي (مەركىزى) يان ۋالاتانى دراۋسى، يان ۋالاتانى پۇرھەلاتو پۇرئالاۋ، دژ بەرپىراندۇم، بىكەينە بەلگەي ئەنجام نەدانى! چۈنكە ئەۋە مافىكى رەۋاۋ سىروشتى خۇمانە، بەلام ۋىپراي ئەۋەش دەبىي بەۋردىي حىساب بۇ دەرھاۋىشتەكانى ھەلۋىستى نەزىنىي ھەلەلەيەك بىكەينو، بەقسەۋ ھەلۋىستى دىلگەرمانەۋ سۆزدارانە خۇمان فرىۋ نەدەينو، بەمەرەدى ئەۋ كەسە نەچىن كە: {بۇ رىش چۈۋىۋو سىملىشى خىستەبانى!} بەتايىبەت بۇ ناۋچەكانى دەرەۋەي بازىنى ھەرىم، پىۋىستە ھۆشياربىن ۋە حىسابى ۋەردو دۈۋر بىكەين.

شەشەم: پىۋىستە ھەرچى زوۋترە ئەۋ مۆركە شەخسىي ۋە جىزىيەي بەھەلە يان بەئانقەست لەپرۇسەي رىفراندۇم دراۋە، لىي بىكەينەۋە، چۈنكە بەدلىيىي بابەتلىكى نىشتىمانىي گىرنگ ۋە چارەنۋىسسىزى ۋەك رىفراندۇم، بەھۋى بەشەخسەنەۋ بەجىزىي كىردىنەۋە، بچۈۋك دەپتەۋەۋ دەشۋىندىرئ ۋە، ئەگەرى سەرگەۋتن ۋە سەرۋبەرگىرتىشى زۆر كەم دەپتەۋە.

خەۋتەم: لەكۆتايىدا دەلىم:

۱۲- كېشەكانە ھەرئىم

لەنئىوان (بەلە) و (نەخلى) دا

لەبارەى مشت و مېرى ئىوان بەردى (بەلە) و بەردى (نەخلى) لەمەر
رېفراندۇمەود، بەپىيستم زانى ئەم پىنج سەرنجە بخەمەرپوو:

يەكەم: چەندان جارى دىكەش گوتوومانە: خەلكى كوردستان وەك ھەر گەللىكى
دىكەى دنيا، مافىكى رەوا و سىروشتى خۆيەتى، نەك ھەر گشتىرسىي
(رېفراندۇم) ئەنجام بدات، بەللكو خاوەنى قەوارەى سىياسىي دلىواستى خۆى
بى، لەھەموو بەشەكانى كوردستاندا.

بەلام بەداخووە ئەو رېفراندۇمەى باس دەكرى، بەھەر ھۆكارىكەوہبى:
ئانقەست، يان ھەلە، ئەنجام بدرى يان نا، سەروبەر بگرى، يان نا، خراوہتە
قاللىكى شەخسىي و حىزىيەوہو، ئەوہش زىيانلىكى زۆرى پى گەياندوہو، نىزىكە
ھەر بەرپوہ لەبارىچى! بۆيەش لەوتارىكى پىشوومدا گوتوومە: با ھەرچى
زووترە ئەو مۆركە شەخسىي و حىزىيە، لەرېفراندۇم بكرىتەوہ.

دووەم: نابى ھىچ كەس نكووللى لەوہ بكات كە: نەك ھەر كارىكى گەورە و
چارەنووسسازى وەك رايگەياندىنى دەولەت، بگرە ھەركارىكى دىكەش، بەبى
زەمىنەسازىي و رى بۆ خۆشكردن، سەروبەر ناگرىو، يان ھەرئەنجام نادرى،
يان بى ئاكام دەبى و، تىيدا رەنج بەخەسار دەبىن، لەمىژووى خۆشماندا،
رېووداوى وامان زۆرن پەندىان لىوہرېگرىن.

سىيەم: لەبارەى (نەخىر) گۆيانىش بۇ رېفراندۇمەۋە دەلئىم: ۋەك چۆن (بەلئى) كىشە رەھەۋىي مەرج، ھەۋەت دەرمەنەى چارەسەرى كىشە كانمان و گۆچانى جادوۋىي نىيە، بەھەمان شىۋەش: بە (نەخىر) گوتن، دىنا نايىتە شامى شەرىف و، گوناھە خەلئ بەۋجۆرە چەۋاشە بىكرى: كە بە (نەخىر) گوتن بۇ رېفراندۇم، كىشە و قەيرانەكانى ھەرىم بىنېر و چارەسەر دەبن و، خەلئ و جەماۋەر لەخەم دەپەخسى!

چۈارەم: كەۋاتە: ئەگەر بەجدىي دەمانەۋى بەرەۋە سەرىبەخۆيى بېچىن، با ھەرجى زووترە دوور لە نەفەسى موناھەسەى حىزىيى و دەمارگىرىي و عىنادىي و كارو كاردانەۋە، بەر لە ھەرشىك تەبايى و لىك تىگەيشتنى سىياسىي بگىرپىنەۋە نىۋخۆمان، بەتايىبەت ھىزە سىياسىيە بىنەپەتتەيە خاۋەن جەماۋەرەكانو، لەكەش و ھەۋايەكى ھىمەن و ئارامدا پىكەۋە كۆبىنەۋە:

۱- سەرەتا بىرارى گىرپانەۋەى شىكۆ بۇ پەرلەمان و ھىكۆمەت بدەين و ئاسايان بىكەينەۋە.

۲- ئىنجا ئاورپىكى خىراي جىددىي لەژيانو گوزەرانى خەلئ بدەينەۋەۋە لەۋھەموۋە مىليارنەى لەلاى حىزب و خىزىن، ھەندىكىان بۇ ھىكۆمەتى فەرزدارو خەلئى ھەژار بگىرپىنەۋە، تاكو وپراي چاككردنى بارى ژيان و گوزەرانى خەلئ، كە شەركى سەرشانى ھەر ھىكۆمراىكە، دلخۆش و ئومىدەۋاريشيان بىكەين و، جۆرىك لە مەمانە بۇ نىۋان خەلئ و دەستەلات بگىرپىنەۋە.

۳- پاشان دواى ئەۋ ھەنگاۋانە، وتوئىكى بابەتتەيەنەۋە بەرپىسانە پىكەۋە بىكەين، لەبارەى رېفراندۇم و ھەل و مەرجى گونجاۋى و، سەرجەم زەمىنەسازىيە پىۋىستەكانى دىكەى.

پىنچەم: يىنگومان بۇ ھىچ كەسۋە لايەننىك رەۋانە بەتەنيا بىرارى بۇ خەلئ و ۋلات بدات و، موغامەردى پىۋەبكات، قەيرانو كىشەكانىشمان زۆر لەۋە زىياتر و گەۋرەترن، كە بە (بەلئى) كىشە رېفراندۇم، يان (نەخىر) گوتن، چارەسەر بىكرىن.

لەكۆتايىشىدا دەلىم: ھەركام لە ھەرىم دەۋلەت بەھەموو پىكھاتەكانيانەو،
ئامرازن بۆ خزمەتى خەللى، ئامانچ نىن، كەواتە: با بەر لەشعارو ناو و
نىشانى ھەول و پرۆژە سىياسىيەكان، سەرنجى نىۋەرۋىكىان بدەين و، بزائىن تا چ
راددەيەك ئامانچ دەپىكن و، دەبنە مايەى چەسپىئرانى دادگەرىى و ئازادىى و
بەختەوەرکردنى خەللى و جەماوەر.

عەلى باپىر / ھەوللىر

۱۴۳۸/۱۱/۲۱

۲۰۱۷/۸/۱۳

لەتەرازوۋى ئىسلامدا

بىرى ناسىۋەتلىرى

سۆزى نىتە ۋەلىتى

لەكۆتايىشىدا دەلىم

ئامرازن بۆ خزمەتى خەللى

نىشانى ھەول و پرۆژە سىياسىيەكان

سەرنجى نىۋەرۋىكىان بدەين و

بزائىن تا چ راددەيەك

ئامانچ دەپىكن و، دەبنە مايەى

چەسپىئرانى دادگەرىى و ئازادىى و

بەختەوەرکردنى خەللى و جەماوەر.

لەتەرازوۋى ئىسلامدا

بىرى ناسىۋەتلىرى

سۆزى نىتە ۋەلىتى

لەكۆتايىشىدا دەلىم

ئامرازن بۆ خزمەتى خەللى

نىشانى ھەول و پرۆژە سىياسىيەكان

سەرنجى نىۋەرۋىكىان بدەين و

بزائىن تا چ راددەيەك

ئامانچ دەپىكن و، دەبنە مايەى

چەسپىئرانى دادگەرىى و ئازادىى و

بەختەوەرکردنى خەللى و جەماوەر.

AliBapir

Google Play

App Store

AliBapir

لەتەرازوۋى ئىسلامدا

بىرى ناسىۋەتلىرى

سۆزى نىتە ۋەلىتى

لەكۆتايىشىدا دەلىم

ئامرازن بۆ خزمەتى خەللى

نىشانى ھەول و پرۆژە سىياسىيەكان

سەرنجى نىۋەرۋىكىان بدەين و

بزائىن تا چ راددەيەك

ئامانچ دەپىكن و، دەبنە مايەى

چەسپىئرانى دادگەرىى و ئازادىى و

بەختەوەرکردنى خەللى و جەماوەر.

۱۴- ۋەلامىكە دىلسۆزانە بۇ پىرسىيەر:

كۆمەل لەچە نىگەرانە؟

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دوینى جەنابى كاك مەسعوود بارزانىي لە كۆبونە ۋەيە كىدا لە گەل (سەندىكاكان) سەرسورمانى خۆي لە نىگەرانىي كۆمەلى ئىسلامىي پىشاندا!

بەباشم زانى بۇ بەرچاۋروونىي زىياترى بەرپىزيان، چەند خالىكى كورت و پوخت لەبارەي ھۆكارەكانى نىگەرانىي كۆمەلى ئىسلامىيە ۋە، لەم بارودۇخەي ھەرپم، بنووسم:

يەكەم: سەرەتا رايدەگەيەن: كە ئىمە ھىچ كىشەيە كمان لە گەل كەس و لايەنىكى ديارىيكرادا نىە و، گرفت و كىشەي ئىمە لە گەل شىۋازى خراپى بەرپۆەبردنى ئەم ھەرپمەيە لەدرپۆەي چارەگە سەدەي رابردودا.

دووەم: ھۆكارە سەرەكەيەكانى نىگەرانىي ئىمەش لەم بارودۇخە ئەمانەن:

۱- بەدامەزراۋەنەكردنى كاروبارەكان و دەستۋەردانى حىزب و كەس لە كۆي ئىدارەي ۋلات و، شكاندى شكۆي پەرلەمان و پەكخستنى و... ھتە.

۲- بىھىز و پىزكردنى دەستەلاتى دادۋەرىي و پىشلىكردنى ياسا، لەئەنجامى دەست تىخستنى حىزب و كەسە ۋە، بەمەبەستى دابىنكردنى بەرژەۋەندىيە ناشەرەيىيەكانيان، ۋەك: كپ كردن و خەفەكردنى دەنگى ئازا و ئازاد و، بلاۋكردنە ۋەي ترس و تۆقاندن و... ھتە.

۳- بەپيۋەر نەگرتنى مرقۇبىون و ھاۋلاتىي بوون، بۆ مامەلە لەگەل خەلکدا و فەرق و جيايى پىکردنيان، بەھۋى ئىنتىماي حيزبى و سياسىي و فيکرىي و عەشیرەت و دەرەقەر و... ھتدەۋە.

۴- تەشەنەکردنى ستمە و قۇرخكارىي و گەندەللىي و، سەرەنجام: سەرھەلدانى چىنىكى كەمىنەي مەشەخۇرى مىلياردپۇر ساماندار، لەسەر حىسابى خەلک و جەماۋەرىكى زۆرىنەي نەدارو چەوساۋە ھەناسە سارد.

سۆيەم: ئىمە لەكۆمەلى ئىسلامىيدا لەبەرەكتى پابەندىيمان بەشەرەتەۋە، ھەرگىز رېمان بەخۇمان نەداۋە، كە بەھاندەرى كىنە و بوغز بەرانبەر بەم و بەۋ، يان چاۋلىكەرىي ئەملاۋلا، ھەلۋىست ۋەربىگىن و، بەپيۋىستى دەزانين جگە لەبەزەيى و پەرۋش و دىلۋىزى بۆ ھەموۋلايەك، ھىچ پالئەرىكى دىكەمان نەبى، چونكە: {الدين: النصيحة} رواه مسلم، واتە: دىندارىي دىلۋىزىي و پەرۋشە بۆ ھەموۋلايەك.

لەكۆتايىدا دەلئىم:

ئەۋەي ھۆكارى نىگەرانىي و بىزارىي ئىمە ۋەلەكىكى زۆرى ئەم ھەرىمەيە، ئەۋەيە كە بەكورتىي ئامازدەم پىداۋ، ھەموۋلايەكىش دىلنە دەكەينەۋە، كە ئەگەر بىريار بەدەستەنى ئەم ھەرىمە، چاۋلىكى جىددىي بەخۇياندا بگىرەۋە و، كىشەۋ قەيرانە دروستكراۋەكان چارەسەر بىكەن، باھىچ كەس گوى بە دوۋرىي و نىزىكىي و نىگەرانىي و رازىبىۋىنى ئىمە نەدات.

بەلام ئەگەر خوا نەكرە بارودۇخ ۋەك ھەيە بەردەۋام بى، زۆر مەترسىي ئەۋەم ھەيە يەكجارىي لىمان تىك بىچى، چونكە ستمە و بىدادىيەكى زۆر ھەيە بەھۋى ستمەيشەۋە، ۋلات سەرەنجامى تارىك دەبى، خوا فەرمۇيەتى:

﴿...وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ القصص - ۵۹.

ۋاتە: ئاۋەدانىيەكانمان نەفەۋتانەۋە، مەگەر خەلکەكەيان ستمەكار بوۋىن.

عەلى باپىر / ھەۋلىر

۱۴۳۸/۱۱/۳۰ ك - ۲۰۱۷/۸/۲۲ ز

۱۵- نەخىر بۆ ھۆكۈمراڻىيە لارو ستەمكار و، بەلە بۆ سەربەخۆيە گەل و ولات

ئەوانەى ناتوانن (نەخىر) بۆ ھۆكۈمراڻىيە لارو ستەمكار و پىر گەندەلىي و پۆخەلىي و، (بەلە) بۆ سەربەخۆيە ولات و دەۋلەتى كوردستان، لەعەقەل و دلياندا پىكەۋە كۆبكەنەۋە شايستەى بەزەبى و دل پى سووتانن.

چونكە مەرۋقى عاقل و دەروون ساغ، ھەمىشە لەگەل ھەقەۋ دژى ناھەقە، نەك بەھۆى ھەقەۋە ناھەقىيىش قىبۇل بكات و لىي يىدەنگ بى، يان بەبيانوى دژى ناھەق بوونەۋە ھەقىش رەفز بكات!

عەلى باپىر

ك ۱۴۳۹/۱/۶

ز ۲۰۱۷/۹/۲۶

۱۶- گەلە كورد و ئەرك و ھەنگاۋەگانە لەم قۇناغەدا

دەقى پەيام و وتارى بەندە كە لە (۱۷) يەمىن كۆنگرەى نەتەۋەىي كوردستاندا
لەھۆلەندا لە ۲۰۱۷/۱۰/۱۴ دا لەلايەن (سامان پەباتىي) يەۋە بەرپرسى مەلەبەندى
۱۰ى ھەندەرانى كۆمەلى ئىسلامىي خوئندرايەۋە:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بەريزان ئامادەبوۋانى (۱۷) مین كۆنگرەى نەتەۋەىي كوردستان!

السلام عليكم ورحمة الله

سەرەتا پىرۋىزىيى بەستنى كۆنگرە لەھەموولايەك دەكەم، ھىۋادارم ئەم
كۆنگرەيەمان كە لەھەل و مەرجىكى يەكجار ھەستىارو دژواردا دەبەستىرى،
بىرپارگەلىكى گىرنگ و راستى ۋاى تىدا بدريئ كە قۇناغە كە دىيانخۋازى.

زۆرىشم ھەزدەكرد دەرفەتى بەشداربوۋنى كۆنگرەكەتانم بۆ پەخسابايە، بەلام
دواكەۋتنى قىزاكەم بوو بەكۆسپ.

بىرۋاپو سەرنجەگانى خۆيشم لەم چەند خالەى خۋارپدا كورت دەكەمەۋە:

يەكەم: بەسەرنجدانى مېروۋى خۇمان "لەكۆن و تازە" دەگەينە ئەو قەناعەتە، كە
ھەمىشە پەرتەۋازىيمان ماك و مىكرۇبى شىكست و نەھامەتییەكانمان بوۋە و،

گەۋرەتلىك ھۆكۈمەت پەرۋازىيەت، سىتەم ۋە قۇرۇلۇش ۋە خۇپەسەندىيە ۋە خۇسەپاندەنە لەسەر ئاستى تاك ۋە بىنەمالە، يان ھۆز ۋە حىزب...

دوۋەم: ھەربۇيەش ھەتتا بىر يار بەدەستان لەقاۋىي تەسكى ئەنانيەت ۋە تەنيا خۇ ۋە خزم ۋە حىزب بىنەن، نەيەنە دەرو، كەۋلى خۇپەرسىيە لەخۇيان دانەرنەن، دەبىي گەل ھەر لەبازنەيەكى بۇشدا بىخولتەۋە!

سەيەم: بەھىزەتلىك ۋە كارىگەرلىك چارەسەرى ئەۋ ھالەتتى ئەنانيەت ۋە خۇپەرسىيە ۋە، ھەمۋەشەت بەخۇ ۋە خزم ۋە حىزب رەۋابىنەن ۋە، خەلەك بەكەم زانىنەش، بىرىتە لەبىرى خۇپەرسىيە ۋە خۇا بەيەكگەرتن ۋە، بىرۋابون بەرۋۇزى دۋابى ۋە دىدارى خۇا، بۇيە با زۇر بەجىددىيە ھەرچى زوۋترە ھەمۋەلەيەك ھەۋىنى دىندارى ۋە تەنيا خۇپەرسىيە ۋە خۇ رازاندەۋە بەرۋەش ۋە بەھا بەرۋەكانى ۋەك: رەھم ۋە يۇزدان ۋە مۇۋەدۋىيە ۋە دادگەرى ۋە راستگۇيى ۋە پاكىي ۋە چاكىي، كە خالى ھەۋەشى نىۋان ئىسلام ۋە سەرەم ئايىنە ئاسمانىيەكان، ئاۋىتەي خەباتى رەزگارخۇاىمەن بەكەن، تاكو چىدى بەھۋى دۋور لەخۋابى ۋە ئەۋ دەرھەۋىشتە خۇاپانەۋە كە لىي پەيدادەن، خەلەكەم دەسخەپۇۋ رەنچەپۇۋ نەبى!

چۈۋەم: ئەگەر بىمانەۋى (كەنەكە) بىتە مايە ئۈمىدۋە ھىۋابى خەلەك ۋە جەمەۋەرى كوردستان لەھەمۋە بەشەكانىدا: باكۋور، باشۋور، رۇۋرەلەت، رۇۋرەلەت، پىۋىستە ئەم ھەنگاۋانە بىي:

۱- رەگەياندىكى نىشتىمانىي دۋور لەدەمارگىرىي حىزبىي ۋە گەپبەخات، لەسەر بىناغەي كۆمەلەك بىنەماي فىكرىي ۋە سىياسىي ھەۋەش.

۲- پىكەتەنەي تىمىكى دىپلۇماسىي لەسەر ئاستى نەتەۋە نىشتىمان، كە بەگىتىي ۋە بىي جىۋاۋىي كىشەكانى نەتەۋەي كوردستان تەبەننىي بەكات.

۳- سەرەردە سىياسىيە بىر يار بەدەستەكان، بىنە ئەندامى كۆنگەرۋ خۇيان بەجىددىي قۇلى ھىمەتتى لىي ھەلەلەن.

۴- ھەۋلىدىرى كۆنگرە مۆركى ھېچ لايەنكىكى سىياسىي بەسەردا زال نەكرى، تاكو ھەموولايەك بەچەترو سىبەرى خۇيانى بزائن.

۵- كۆنگرە سەنتەرىكى فېكرىي و سىياسىي ستراتېيى پىك يىنى، كە خەللىكى پسپۇرى عەقلى و دلى فراوان و دلسۆزى تىدا كۆبكرىتەۋەو، ئەنجامى لىكۆلىنەۋەو توپىزىنەۋەكانى لەھەموولايەكەۋ بەجىددىي وەرېگرىين.

پىنچەم: باشوورى كوردستان پاش ئەنجامدانى رېفراندۇم لە: ۲۵/۹/۲۰۱۷دا كەتۈتە باروۋۇخىكى ھەستىيارو مەترسىدارەۋەو، بەو بۆنەيەشەۋە چەند سەرنجىك دەخەمە پروو.

۱- بىگومان ھېچ كوردىكى دلسۆز نكوۋلىي لەو راستىيە ناكات كە نەتەۋدى كوردىش ۋەك سەرچەم گەلانى دنيا، مافى خۇيەتى ئىدارەۋ ئىرادەۋى خۇي ھەبى، بەدەۋلەتى سەربەخۇشەۋەو، فەرمايشتى خواش: (...وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا...) ئەو مافەۋى بۆ ھەمووگەلان دەستەبەر كردەو.

۲- بەلام ئەو رېفراندۇمەۋى لەباشوورى كوردستاندا كرا "ۋەك ئىمە لەكۆمەلى ئىسلامىيدا گوتمان" بەنەفەسىكى شەخسىي و حىزىيى برىارى لىدراۋ ئەنجامدراۋ، ھېچ زەمىنە سازىيەكى نىوخۇيى و دەرەكىي بۆنەكرا:

نەكۆدەنگىي بۆ پەيداكر، نە بەياسا رىكخرا، نە لەنىۋ خەلكدا رى خۇشكردىنى بۆ كرا، بەچارەسەركردنى گرفتو كىشەكانى خەلكو دلخۇشكردىان....ھتدا!

۳- ھەلبەتە ئىمە وپراي رەخنەۋ تىبىنيمان لەسەر مىكانىزمۇ چۆنىەتى و ھەلو مەرجو ھاندەرى رېفراندۇم، بەلام ھەر (بەلى) مان بۆ كرد، چونكە بەرەۋامان نەزانى بۆ ھەنگاونان بەرەو سەربەخۇيى "كە ئاۋاتى

لەمىترىنەۋ رەۋاى گەلى ستەملىنكرارى كوردستانە" نەلىين: بەلى، بەلام ئەو تەگەر و دەرەۋىشتە خراپانەشمان لەبەرچاۋگرتبۈون، كە ھەندىكىيان سەرەتاتكە دەكەن و، ھەندىكىشىيان دەرەكەۋتۈون، بۆيە ھىندە جەختمان لەسەر دواخستنى و

زەمىنە بۇ سازکردنى كىردۈ، بەلام بەداخەۋە داۋاۋ رەجاي ئىمە غەيرى ئىمەش
حىسابى بۇ نەكرا!

شەشەم: لىرەشەۋە داۋايە كى دىلئۆزانە ئە ھەموۋلايەك و بەتايىبەت بىرپار بەدەستانى
گەلەكەمان دەكەم: كە:

ئامان سەد ئامان! با چىدى ماف و داخاۋىيە رەۋايەكانى گەلە
ستەمدىدەكەمان، بۇ ھىنانەدى بەرژەۋەندىيە بىچۈكە شەخسىي و حىزىيەكان
بەكار نەھىنىن، ئەگەرنا شەرمەزارى لاي خواۋ خەلك دەبىن و، نەك ھىچ بەھىچ
ناكەين، بىگرە ئەۋەدى ھەشمانە لەدەستى دەدەين!

ھەۋتەم: ھەرگىز بەرەۋاي نازانم ھەلئۆستى نەزىنىيەنى زەلھىزان و، دامەزراۋە
نېۋ نەتەۋىيەكان و، ھەكۈمەتى فېدېراتىۋىي و، ۋىلاتانى دراۋسى، بىكەمە بەلگەي
ھەلەبۈنمان لەداۋاكردىنى مافى رەۋاي خۇماندا "كە سەربەخۋىيە"، بەلام:

۱- پىۋىستە پەند لەمىژۋىي كۆن و نۆيى خۇمان و خەلكى دىكە ۋەربىگرىن.

۲- پىۋىستە "مادام رابەرايەتتى خەلك دەكەين" خۈندەنەۋەي راست و درۋستمان بۇ
ۋاقىيە خۇمان و دەۋرۋەرمەن و دىنیا ھەبى، تاكو لەھىسابماندا بەھەلەدانەچىن!
لەكۆتايىشدا دەلئەم:

ئەگەر پىشتىرىش نەمانزانىيە و گومانمان بوۋى، پاش پىفراندۆمى
(۲۰۱۷/۹/۲۵) زۆر باش بۇمان دەرکەۋت كە ئىمەي گەلى كوردستان:

يىجگە لە خوا "عز وجل"، پاشان خەلك و جەماۋەدەكەمان، ھىچ دۆستو
پشتىۋانىكى دىكەي مسۆگەرۋ جىي دىلئايىمان نىە.

كەۋاتە: با بىرپارىكى بۆرەنە جۋامىزانە بەدەين، كە لەگەل خۋادا راستو
ساغ بىن و، بۇ خەلك و جەماۋەرىشمان چاك و دىلئۆزىيىن و، كۈرۋ كچەكانى
خەلك و جەماۋەرىشمان، ۋەك كۈرۋ كچەكانى خۇمان تەماشاشا بىكەين، كە ئەۋەش

بەبى چەسپاندنى دادگەرىي، و، كارى دامەزراوھىي و، ياسا سەرورھىي و،
سىستېمىكى حوكمرانىي تەندروست و، حوكمى سەرپراستانه (الحكم الرشيد)
دەستەبەر نابى...

برای دلسۆزتان: عەلى باپىر

۲۴/موحه پرهمى/۱۴۳۹ك

۲۰۱۷/۱۰/۱۴ز

هەولېر

۱۷- پەيامىڭە دىلسۇزانه بۇ ھەموولايەك بەبۇنەم دەرھاوېشتەكانە رېفراندۇمەو

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بەرپىزان! خەلك و جەماۋەرى ھەرىمى كوردستان و دەرەۋەى ھەرىمى كوردستان
و تاراۋگە و سەرجم بەشەكانى كوردستان!

بەپىۋىستم زانى لەم ھەل و مەرجمە سەخت و دژوارەدا، كە ھەرىمى كوردستان
و عىراق و ناۋچەكە پىيدا تىدەپەپى، بەتايىبەت دواى ئەو بەلا گەۋرەيەى كە
بەسەر ھەرىمى كوردستاندا ھات، دواى ئەنجامدانى رېفراندۇم لە ۲۵/۹/۲۰۱۷،
ۋەك بەشىك لەئەركى سەرشانم بەرانبەر بە خەلك و ۋلاتى خۆم، كە يىگومان
ھەموولايەك بەرپىسارىن بەرانبەر بە خەلك و كۆمەلگەى خۆمان و چارەسەر كوردنى
گرفت و كىشەكانى، بەلى بۇ پەيداۋونى گرفت و كىشەكان، تەنیا بىرپار
بەدەستان بەرپىسارن، بەلام دەپى ھەموولايەك خۆمان بە بەرپىسار بزانين، بۇ
چارەسەر كوردنى ئەو گرفت و كىشەكانى كە لە گەلپاندا دەستە و يەخەۋون، ئىنجا
ھەرلايەك و ھەركەسىك پەيداي كوردبن.

لە چوار تەۋەرى سەرەكپىدا ئەو پەيامە دەنوسم و، پروى قسانىشم لە
ھەموولايەكە:

تەۋەرى يەكەم: ئەۋەى روۋىدا ھۆكارەكانى چى بوون؟

مەبەستمان ئەۋ بەلا گەۋرەيە كە بەسەر ھەرىمى كوردستاندا ھات، كە بەلاى كەمەۋە نىۋەى پانتايى ئەۋبەشەى ھەرىمى كوردستان كە لەبەردەستى خۆماندبوو، لەدەستمان چوو، بەۋ مانايە كە ئىستا لەژىر كۆنتروۆل ۋە ھەيمەنەى ھەرىمى كوردستاندا نەماۋە.

يېموايە ئەۋە سى ھۆكارى سەرەكىي ھەبوون:

ھۆكارى يەكەم: ھوكمپرانىي خراپى پرستەم لە (۲۶) سالى پاپردوودا:

ديارە ئەمىش لەچەند شتىكدا بەرجەستەبوو بوو:

يەكەم: نەبوونى سىستىمىكى ھوكمپرانىي تەندروست.

دوۋەم: نەبوونى دامەزراۋەكان، يان پەكخستىيان.

سىيەم: ياسا سەرۋەر نەبوون، بەلكو پېشىل كەردنى.

چۈارەم: پېشىل كەردنى ماف ۋە ئازادىيەكان ۋە كەرامەتى زۆرىك لە خەلك، ۋەك: زىندانى كەردنى بە ناحەق، كوشتن، برسپى كەردن، ترساندن، سەرۋ گوى شكاندن، ھەرەشەلى كەردن... ھتەد.

پېنجەم: دەست تىۋەردانى كەس ۋە حىزب لە كارو بارى ھكۈمەت ۋە گەندەلىيەكى بى رەزا، لە ھەموو جومگەكانى دەسلەتدا.

شەشەم: بە پىۋەر نە گرتنى مروۆف بوون ۋە ھاولاتىي بوون لە مامەلە كەردن لە گەل خەلكداۋ، حىزب ۋە بنەمالە ۋە خزم... ھتەد، جى ھاولاتىي بوون ۋە مروۆف بوون گرتەۋە.

ھەۋتەم: سەرگەرمبوونى بەرپىسان بە بازارگانىي ۋە خۆدەۋلەمەندكەردن ۋە كارو كەسابەت كەردنەۋە.

بە كورتىيى و بە كوردىيى: سىتەم و بىي دادىيەكى بىي رەزاو، پشتگوى خستنى شەرعى خواو، گوى نە گرتن لە خەلكى خوا.

دياره خوا "سبحانه وتعالى" لە زۆر شوينى قورئاندا ھەوالى پىداوين كە ھەر كاتىك سىتەم و پىدادىيى و چەوساندنەو ھەبوو، ئەو كۆمەلگاو واقىعە بەردو سەر بە فەتارەت چوون دەچى، لە سوورەتى: (الأنبياء) دا دەفەرموى:

﴿وَكَمْ قَصَمْنَا مِنْ قَرِيَةٍ كَانَتْ ظَالِمَةً...﴾ - ۱۱ -

واتە: زۆر ئاوەدانىيمان فەوتاندن، پشتمان شكاندن دواى ئەو ھى كە سىتەمكار بوون، (يانى: ھوكمرانەكان سىتەمكار بوون).

ھەروەھا لە سوورەتى: (القصص) دا دەفەرموى:

﴿...وَمَا كُنَّا مُهْلِكِي الْقُرَىٰ إِلَّا وَأَهْلُهَا ظَالِمُونَ﴾ القصص - ۵۹ -

ئىمە فەوتىنەرى ئاوەدانىيەكان نىن، مەگەر خەلكە كەيان سىتەمكار بن.

پىغەمبەرىش "صلى الله عليه وسلم" دەفەرموى: (اتق دعوة المظلوم، فإنه ليس بينها وبين الله حجاب)، رواه البخاري ومسلم، واتە: خۆت لە دوعاى سىتەملىكراو بپارىزەر، (ئەو سىتەملىكراو مەسولمان بىي، يان نامسولمان)، چونكە پارانەو ھى مەزلووم لە گەل خوادا، پەردەى لە نىواندا نىه، يەكسەر دەچى بۆ خزمەت خوا.

ئەم ولاتەى ئىمە زولم و سىتەمىكى زۆرى تىدا كرا، ديارە دوعاى مەزلوومانىش لە لای خوا قبول دەبى، كەواتە: ئەو ھى پروویدا، ھۆكارى يەكەمى ھوكمرانىي خراپ و پر سىتەمى بىست و شەش سألەى رابردوو بوو .

ھۆكارى دوو ھەم: گوى خەواندن لە چارەسەرى كىشەو گرتەكان و، لى پاكردن و پاكردن بەردو پىشەو، ھەك عەرھەب دەلێن: (الهروب الى الإمام):

كىشەيە كمان بۆ دروست دەبوو "كىشەى سەرۆكايەتیی ھەرىم" لە جياتى ئەو ھى ئەو كىشەيە چارەسەر بگەين، كىشەى پەرلەمانمان دەھىنايە پىش، تاكو خەلك

كىشەكەي دىكەي لەبىر بېچىتەۋە، ئىنجا كە پەرلەمانمان پەك دەخست، لەجىياتى ئەۋەي ۋاقىع بىنانەۋ بۆيرانە چارەسەرى بىكەين، دەچوۋىن كىشەيەكى دىكەمان پەيدا دەکرد: قەيرانى ئابوۋرىي دەھاتە پىش!

سەرەنجامىش كىشەي بېرەزاي ھەنگاونانى ھەلە لە كات و شۆينى بى جىدا، بەرەۋ سەرەخۆيى و بە دەۋلەتبون، كە سەرەنجام ھەموو ئەۋ كىشە كەلەكەبووانە، ھەم خەللىكى خۇمان و، ھەم دۆستەكانىشمانيان، زۆر بېزارو نا ئومىد كىردو، ناحەزانىشمان ئەۋ كىشەۋ گىرغە كەلەكەبووانەي ھەرىمى كوردستانيان، قۆستەۋەۋ سوۋدى خراپيان لى ۋەرگرتن.

ھۆكارى سىيەم: ھەنگاونان بەرەۋ دەۋلەت و سەرەخۆيى، بەبى بەرپى خۇ دىقن و، گوئى گرتن بۇ ھۆشدارىيەكانى كە لە ھەموو لايەكەۋە دەدران، بە برىار بەدەستان:

بەللى رېفراندۇم بەبى زەمىنەسازىي نىوخۆيى لە پروۋى سىياسىي و ئابوۋرىي و كۆمەلەيەتتىي و دامەزراۋەيىي و، بەبى زەمىنەسازىي لە گەللى ھۆكۈمەتتىي نىۋەند و، ۋىلاتانى دراۋسىي و، ھىزە نىۋەدەۋلەتتىيەكان، ئەنجامدراۋ، ئەۋ دەرەنجامانەي لىكەۋتەنەۋە، كە ھەموو مەۋقەئىكى ۋاقىع بىن پىشېينى دەكردن، كە مەن پىمۋايە ئەۋ ھەنگاونانەش، چەند ھۆكارىيەكان ھەبوۋن:

يەكەم: نا ۋاقىع بىننى كارىبەدەستان.

دوۋەم: بى دامەزراۋەيى، ئەگەر ئىمە دامەزراۋەي پەرلەمانمان ھەبوۋايەۋ، دامەزراۋەي سەرۋكايەتتىي ھەرىم و ھۆكۈمەتمان ھەبوۋايە، ئەۋكاتە شەخسىيەك، يان چەند كەسىك لە جىياتى ھەموۋان برىارىيان نەدەدا، كە برىارەكەشيان بە ھەلەدا بېچى و، سەرەنجام بەسەر ھەموۋلايەكدا بىشكىتەۋە.

سىيەم: لە خۇبايى بوۋوزو خۇ گەۋرە بىنن .

چۈۋارەم: ھەندىك كەس لە گەللى يەكدا راستو ساغو راشكاۋنەبوۋن، چۈنكە مەن لە خەللىكى دىكەي كە پىشتىگىرىي رېفراندۇميان دەكرد، دەمبىست كە دەيانگوت:

ئىمەش رامان لەگەلدا نىيە، كەچى ئىمە دەنگمان ھەلھىناو رەخنەمان لىگرت، بەلام ئەوان خۇيان لى كىردە كەپەى شەربەتو بى دەنگ بوون و، لەگەلدا رۇيشتن و سەرەنجامىش ئەۋەى لى كەۋتەۋە كە بىنىمان.

تەۋەرەى دوۋەم: چۆن لەم دۆخە دژۋارە دەرباز دەبىن؟

پىمۋايە، كە دەبى ئەم ھەوت (۷) كارە بگەين بۆ ئەۋەى لەم دۆخە دژۋار و سەختەدا دەرباز بىن:

يەكەم: دان بەھەلەى خۇدانان و بەرپىسىارىيىتى ھەلگرتن:

عەرەب گوتۇۋىانە: (الإعتراف بالخطأ فضيلة)، دان بە ھەلەى خۇدا ھىنان پەسەندىيە و سىفەتتىكى بەرزە.

مىنىش پەندىكىم ھەيە دەللىم: دان بە ھەلەى خۇدا ھىنان، مەسرەفى زۆر كەمە، لەجىياتى ئەۋەى ھەلەكانت بە ھەلەى دىكە پىنەۋ پەرۋ بگەى و دانىان پىدا نەھىنى، دانىان پىدا بىنە بە رۈۈزۈ راشكاۋىي، ھەلەتە دان بەھەلەى خۇدا ھىنانىش بەۋ واتايە، كە تۆ دەبى ئەۋەى پىشتەر بەھەلە كرەۋتە، ئىستا راستى بگەيەۋە، نەك بلىى بەللى ھەلە بووم و برۋى!! بەلكو دەبى راستى بگەيەۋە، بۆ ويىنە: ئەگەر نەتھىشتەۋە حكومەت حكومەت بى، دەبى ئەۋ ھەلەيە راست بگەيەۋە، حكومەت حكومەتتىكى رەشىدو كاراى خاۋەن برپارت ھەبى.

ئەگەر نەتھىشتەۋە پەرلەمان پەرلەمان بى، دەبى لەمەۋدوا پەرلەمان دامەزراۋىيەكى رېژلىنگىراۋبى.

ھەرۋەھا ئەگەر دەسلەلانى دادۋەرىي و ھەر كام لە دام و دەزگايەكان، پەك خراۋن يان لەنئەۋەرۋاك خالى كراۋنەۋە، دەبى ئەۋ ھەلەنە راست بگىتەۋە.

دوۋەم: ئاتومىد نەبوون:

خوای پەرۋەردگار دەفەرموى: ﴿...إِنَّهُ لَا يَأْتِسُ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْفَوْمُ
الْكَافِرُونَ﴾ ۸۷ یوسف -۸۷.

واتە: بە دۇنيایى تەنیا كەسانى بېپروا لە فەرحانىيەك كە خوا دەيەننیتە
پیش، ئاتومىد دەبن.

هەلبەتە ئاتومىدىي وا لە مەروۇف دەكا كە ئەژنۆى بشكى و دەستە و ئەژنۆ
دابىشى، بەلام نەخىر نابى لە بەرانبەر ئەم دۆخە ناھەمواردە ئاتومىد بىن،
چونكە ئیمە خواناس و مەسولمانىن.

سەيەم: لە گەل خواو ئايىنە كەيدا ئاشت بوونەو:

خوا "سبحانە وتعالى" ھەوالى پىداوين ئەو چاكەو نىعمەتانەى لە گەلماندا
دەكات و، ئەگەر سوپاسگوزارىي خويان لەسەر بكەين، بۆمان زىاد دەكات،
ئەگەر سەلەبىي و ناسوپاسىيان بەرانبەر بكەين، لىمان وەردەگريئەو، وەك لە
سوورەتى (ابراھىم)دا دەفەرموى:

﴿وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي
لَشَدِيدٌ﴾ ۷ ابراهيم -۷.

كاتىك پەرۋەردگارت رايگەياند (ئەوە ياساى خوايە رايە گەيەنى)، ئەگەر
سوپاسگوزارىي بكەن، بۆتان زىاد دەكەم، بەلام ئەگەر سەلەبىي بكەن، سزاي
من توندە.

ھەرۋەھا لە سوورەتى (الأنفال)دا دەفەرموى: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا
نِعْمَةَ أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ...﴾ ۵۳.

ۋاتە: ئەۋە بەھۆى ئەۋەدەيە كە خوا چاكەيەكە نىعمەتتىكى كە بەخەللىكى بەخشىۋە، لىيان ۋەرنەگىتتەۋە، تاكو ئەۋان خۇيان ۋا لىنەكەن ئەۋ نىعمەتە لەدەست خۇيان نەدەن.

ئىمە بەراستى لەنئو نىعمەتەتەنكى زۆردا بوۋىن، بەلام بەھۆى نادىدە گرتنى ئەۋ نىعمەتەتەنەى خواۋە، نىعمەتەكانمان لەدەستچوۋن، كەۋاتە: با لەگەل خۋادا ئاشت بىنەۋە، جارىكى دىكە چاكەۋ نىعمەتەكانى خوا نادىدە نەگىن ۋ پىيان لەخۇبايى نەبىن، بەلكو سوپاسگوزارىي خۋايان لەسەر بىكەين، كە سوپاسگوزارىي خواش ئەۋدەيە نىعمەتەكانى خوا لە رەزامەندىي خۋادا بەكارىننن، نەك لە گوناھ ۋ تاۋانو لادانو زولم ۋ ستەمدا، نىعمەتەكانى خوا دەيى لە رەزامەندىي خۋادا بەكارىننن، ئەۋ رزق ۋ رۇزىيەى خوا لەم ۋلاتەدا دايانۋە، شوكرى ئەۋ نىعمەتە ئەۋدەيە كە ئەۋ رزق ۋ رۇزىيە بۇ خەللكە بەكارى يىنى، نەك بۇ خزمەتى خۇت ۋ، خزم ۋ حىزب ۋ، بىكەيە مىلياردىر، لەسەر حىسابى برىسىي كىردنو رەشو رۋوتكىردنى خەللكو جەماۋەر.

چۋارەم: دەرەككىردنى ئەۋ راستىيە كە بەيى تەبايى ۋ يەكپىزىي ھىچمان بۇ ناكىر:

بەلام تەبايى ۋ يەكپىزىي ئىختىيارىي نەك ناچارىي، تەبايى ۋ يەكپىزىي ئىختىيارىي ئەۋدەيە كە لەسەر بىناغەى دادگەرىي ۋ يەكسانىي بى، نەك لەسەر بىناغەى خۇ فەرەزكىردن، چونكە لەھەندىك لە ۋلاتاندا ئاشتىي ۋ تەبايى سەقامگىرە، بەلام لەسەر بىناغەى ترساندىنى خەللكو تۇقاندنى خەللك، كە ئەۋە پىيى دەگوتىر تەبايى ناچارىي.

پىنچەم: زەمىنەسازىيەكى ئارام بۇ ھىنانەدى قىادەيەكى دىلئوز ۋ ئەمىن ۋ واقع بىن ۋ عەقل ۋ دىلئوان:

كە لە سوۋرگەى رازى كىردنى خواۋ بەختەۋەركىردنى خەللكدا بخولىتتەۋە، نەك لە سوۋرگەى خۇۋ خزم ۋ حىزب ۋ ئەۋ شتە بچوۋكانەدا، بەلام ئەۋ قىادەيە دەيى لە ھەموۋ لايەنەكان گولبىزىر بىكىر، بەيىي پىۋەرۋ پىۋەنسىيە دادگەرەكان، بۇ

ئەۋەدى كە ھەلەى دوو حىزىيى ھۆكۈمرانى پېشوو دووبارە نەكرىتەۋە، كە ھەموو شىتەكىيان بۆ خۇيان قۇرخ كىرەبوو، لەۋلاشەۋە كەسىكى دىكە خۇى بىكات بە ھەمەكارەى ۋلات، نەخىر دەبى ئەۋ خەلەكى كە لەم ۋلاتەدا ھەيە، ئەۋانەى كە ۋەك گوتەم (دەستپاك و ۋاقىع بىن و دلفراۋانن) و لە سوورگەى رازىيى كىردنى خواۋ، خىزمەتكىردنى خەلەكدا دەسوورپىنەۋە، لە ھەموو ئەۋانە، قىادەيەك پىك بىى و فرىاي ئەم ۋەزە بىكەۋى.

شەشەم: دواندىنى ھۆكۈمەتى نىۋەندىيى ۋلاتانى دراوسى و ۋلاتانى جىھان لەسەر بناغەى عەقۇل و لۇژىك، نەك لەسەر عاتىفەۋ ھەلچوون و ھەرەشە و، لە چوارچىۋەى دەستوردا:

يانى: ئەۋ گىرى بەستەى كە لە نىۋان ھۆكۈمەتى ئىمە و نىۋەندىيىدا ھەيە، بەلام لە رىي شاندىكى شارەزاي شايستەى پىكەتوۋ لە لايەنە سىياسىيەكان و كەسانى ئەكادىمىيى و پىسپۇر.

ھەۋتەم: بەخىرايى ئاۋرپادانەۋىيەكى جىددىيى لە خەلەك ۋەماۋەر، لە ھەردوۋ بوارى ماددىيى و مەعنەۋىيىدا:

چۈنكە تەنھا دوو كارتى بەھىزى دەستى ئىمە ۋەك ھەرىمى كوردستان، برىتىن لە خوا "سبحانە وتعالى" كە لە فرىامان بىى و پىشتمان بىگىرى، پاشان خەلەكەمان، كەۋاتە: با ئاگامان لەنىۋان خۇمان و خۋابى، بەھۆى پابەندبوونمان بە شەرىعەتەكەيەۋە، كە فەرمان دەكات بە دادگەرىيى و، رىگىرى دەكات لە ستەم و زۆرىيى و قۇرخكارىيى و، ئاگاشمان لە خەلەكەمان بىت، بەۋەى كە ئەۋ نازو نىعمەتانەى لەم ۋلاتەدا ھەن، لە دەستى كەسانىكى كەمدا قۇرخ نەكرىن، ھەموو خەلەكىيان لى بەھرمەند بىى.

تەۋەرى سىئەم: چەند راستىيەكى رې رۇشنىكەرەۋە:

پاستىيە كەم: ئەگەر خۇمان بۇ خۇمان نەبىن، ھېچ كەس بۇمان نابى: كەۋاتە:

وہك خوا برۋادارانى وەسف كىردۈھ ﴿...رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ...﴾ الفتح -۲۹،

﴿...أَذِلَّةٌ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ...﴾ المائدة -۵۴،

ۋاتە: لەنىۋ خۇياندا بە بەزەبىن و، لەگەل يەكدا مېھرەبانن، با ئىمەش بەو شىۋە بىن و بەزەبىمان بەخۇماندا بىتتەۋە، وەك زۇرجار گوتوومە: ھەر گەل و كۆمەلگايەك لەنىۋ خۇياندا بەزەبىمان بەخۇياندا نەيەتەۋە، كارىك بەخۇيان دەكەن، خەلكى دىكە بەزەبى پىياندا بىتتەۋە!

پاستى دوۋەم: ھەموو لايەك قەرزارى پىشمەرگە فېداكارەكان و بىنەمالەى شەھىدانىن، ھەرۋەھا ھىزەكانى دىكەش ئەۋانەى كە دىسۋانە بۇ خوا و خەلك كارىان كىردۈھ: كەۋاتە: با قەدرزانىنمان بۇيان ھەبى، چى دىكە لى نەگەپىن لە چۈرچىۋە سورگەى حىزب و بەرژەۋەندى شەخسىي و گروپ و باندا بسۈرپىندىرئەۋە، بەلكو بىيانكەپىن بە دامەزراۋىەك كە ئىنتىمايان بۇ خەلك و نىشتىمان ھەبى.

چۈنكە ھەر ئەۋە ئەركىانەۋ ئەۋ ئەركەش كە ئەنجامىانداۋە، بە قازانچ شكاۋەتەۋە بۇ ھەموو خەلك و ۋلات.

پاستى سىئەم: شىكستى ئەم جارەمان، شىكستى بەشىك لە سەركردايەتتىي سىياسىي بوو، ئەۋ سەركردايەتتىيە سىياسىيەى كە بىرپار بەدەست بوو نەك ھى ھەموو، چ جاي ھى خەلك و جەماۋەر، يان ھى ھىزى پىشمەرگە.

پاستى چۈرەم: يەكدى شكاندن و تەخوين كىردن، زىانبارىي ھەموو لايەكى تىدايەۋ ھېچ كەس تىيدا براۋە نىەۋ، ھەلەى سىياسىيىش بە خىانەت و ناپاكىي

لە قەلەمدان، ستەمە: كەواتە: با بەو زمانە يەكدىي نەدوئىن، بەتايىبەت لە كەنەلەكانى راگەياندەنەو، كە لە رۇژانى رابردوودا شتى زۆر خراب دەگوترا، ئىستاش جاروبار ھەر دەگوتى.

پاستىي پىنجەم: تاكە سوودىك كە لە ھەلەو شىكستەكان وەرېگىرى، برىتييە لەوہى دەرس و پەندييان لى وەرېگىرىن: وەك گوتراوہ: (السعيد من اتعش بغيره)، بەختەوہر كەسكە پەند لە غەيرى خۆى وەرېگىرى.

پاستىي شەشەم: خۆ دوور گرتن لە رەشبينىي، چونكە فاشىلتىن كەس ئەو كەسەيە كە ھەمىشە بۆ خالە سەلبىي و نەرىتييەكان دەروانى و، تەنيا ھونەرى رەخنەگرتن و ناشىرىنكردنى بەرامبەرەكانى دەزانى: پىشيانىش گوتوويانە: (بۆق بە قىرە قەبە نابى)، مەروۇف قەبارەى چەندە، ھەر ئەوئەندە، با خۆمان لە زمانى ناوزپاندن و تەشھىر پىكردن و خەلك بە كەم تەماشاشا كردن، دوورېگىرىن.

جاريك چەند گەنجىك ھاتن بۆلام لىستىكيان پى بوو، ناوى كۆمەلەك مامۇستاو بانگخوازي ئەم ھەرىمەى تىدا بوون، گوتم ئەوە چىيە؟ گوتيان: ئەوە ھەندى خەلك گوتوويانە: ئەوانە ئەھلى بىدعەتن، نابى سلاويان لى بىرى و گوتيان لى بىگىرى، منىش گوتم: ئەو مونكەرە كىيە، كە ئەو مەعرووفانەى زەرب بەسەردا ھىناون؟

ھەندىك كەس ھەيە كەس نايىناسى و نازانى كىيە چۆنە؟ كەچى زەرب بەسەر ھەموو خەلكى ئەم ھەرىمى كوردستانەدا دىنى!

پاستىي ھەوتەم: پىشيان گوتوويانە: (ھەر عەقلە لە خەسارىك)، ئەو بەلەيش كە بەسەر ھەرىمەكەمان ھات، خەسارەتىكى زۆر گەورە بىگرە خەسارەتىكى جۇراو جۆر بوو، بۆيە دەبى زۆر دەرس و پەندى لى وەرېگىرىن و زۆر عەقلى لى وەرېگىرىن، بەتايىبەت ئەوانەى كە بىريار بەدەستىن، كە بەداخەوہ كاتى خۆى ئىمە زۆرمان گوت و، ئەوان كەمىيان بىست، بۆيە سەرەنجاممان بەم حالە گەشت.

تەۋەرى چۈرەم: چەند بانگەۋازىكى خىرا:

يەكەم: بانگەۋازىكىم بۇ خەلئو جەماۋەر بە گشتىي: ئەۋدى كە رۋویدا بە پىي ياساكانى خوا لە گەردوونداۋ لە ژيانى بە شەردا، شتىكى چاۋەرۋانكراۋ بوو، بەلام با ئىمە لە دەروونەۋە تىك نەشكىيىن، با باۋەرمان بە خوا بىي، متمانەمان بەخۆمان بىي كە ھەلدەستىنەۋە.

دوۋەم: بانگەۋازى دوۋەم بۇ حىزبو لايەنە سىياسىيەكان: دەبىي ئىمە تەۋاۋەرى يەكدى بىن، بەسە با چى دىكە بەرە لە ژىر پىي يەكدى دەرنەھىنن، با چى دىكە بىر لەۋ نەكەينەۋە، چۆن ھەر كامىكان ھەموو شتىكى بۇ خۆى بىي بەرامبەرەكەى لىي بىي بەش بىكات.

سەيەم: بانگەۋازىكىشم بۇ ھكۈمەتى نىۋەندىيە: كە پىۋىستە ھەرچى زووترە ھكۈمەتى نىۋەندىي بە ئەركى خۆى ھەلسى، كە برىتيە لە خزمەتكردنى ھەموو ئەۋ خەلئەى كە لە چۈرچىۋەى عىراقدا خۇيان دەينىنەۋە، بە ھەموو پىكھاتەكانەۋە، كۆتايى بە لەشكركىشى بىنىي بە تايبەتى (ھەشدى شەعبىي) بەرە ھەرىمى كوردستان و، ئاۋارەكان بگىر دىرتەۋە، لاپەرەيەكى تازە ھەلداتەۋە لە گەل ھەرىمى كوردستاندا، بۇ چۆنىەتى مامەلەكەردن لە گەلدا.

لە كۆتايىشدا دەلىم:

بىگومان گەلى كوردىش ۋەك ھەموو گەلانى دىكەى دىنا مافى خۆيەتى كە لە خاكى خۇيدا ئازادو سەربەست بىي ۋ خاۋەنى ئىدارە ئىرادەى خۆى بىي، ئنجا ئەۋ خاۋەنى ئىدارەى خۇبۋە، جارى ۋا ھەيە لە ئۆتۈنۈمىيەكى راستەقىنەدا خۆى دەينىتەۋە، جارى ۋاش ھەيە لە فېدرالىيدا بەرجەستە دەبىي، جارى ۋاش ھەيە لە كۆنفېدرالىيدا جارى ۋاش ھەيە لە دەۋلەتى سەربەخۇدا ئەۋەش كەۋتۈتە سەر ھەلو مەرجى گونجاۋ ۋ بارودۇخى رەخساۋ.

كەواتە: ئەگەر ئەمبارە لە پىرى رىفراندۇمىكەۋە، كە لە كاتى خۇيدا نەبو،
 ھەلۈمەرجى بۇ نەپەخسابوو، زەمىنەى بۇ خۇش نەكرابوو، نەگەشتىنە ئەو
 ئامانجە كە برىتتىيە لە دەۋلەتى سەربەخۇ، با پىمان وانەبى كە بى مراد بووينو
 ئەو كۆتايى دنيايە، چونكە لە راستىدا رىفراندۇم برىتتىيە لە مىكانىزمىك لەو
 مىكانىزمانەى كە پىرى بەرەو سەربەخۇيى و بەرەو دەۋلەت دەچىن، ئنجا كە ئەو
 مىكانىزمە لەبەر ئەۋدى زەمىنەى بۇخۇش نەكرابوو، لە شوئنى خۇيدا نەبو،
 برىارىكى يەكەدەنگىي لەسەر نەدرابوو، بى ئەنجام بو، ماناى وانىە كۆتايى
 دنيايە، ئىمە ۋەك گەلى كورد ھەر خاۋەنى ئەو مافەينو، درەنگ يان زوو ھەر
 دەبى بەو مافەمان بگەين، بەلام بىگومان دەبى دەرس و پەند لە ھەلەكانمان
 ۋەربگرين، ھەر بۆيەش ئىمەى كۆمەلى ئىسلامىي زۆر ھاۋارمان كرد: كە ئىمە
 لەگەل پىرۆسەى رىفراندۇمدا نىن، بەلام لەگەل ئەنجامى سەربەخۇيىداين،
 بەلپمان بۇ سەربەخۇيى كرد، چونكە ئەو ئامانجىكە و مافىكى رەۋايە، بەلام
 لەگەل پىرۆسەكەدا نەبووينو، پىمان ۋابوو رىيەكى ھەلەيە لەو ھەلو مەرجو
 زەمىنە نەپەخسابوۋدا.

خوا بە لوتف و كەرەمى خۇى يارمەتتىمان بدات كە ھەۋل و ھىممەتمان
 يەكبخەين، يەك دەست و يەك رەنگ لەگەل كىشەكاندا رۈوبەرۈو بىينەۋەو، لەم
 كەۋتنەشمان زوو ھەلەسینەۋە.

تېبىنى:

دەقى ئەو وتارە لەپەيامىكى قىدىۋىيدا لە: ۱۵۲۰۱۷/۱۰/۲۸ بلاكرايەۋە:

لىنكى پەيامە قىدىۋۆكە: <https://youtu.be/ZεogS۰w۲QhA>

۱۱/صفر/۱۴۳۹ك

۲۰۱۷/۱۰/۳۱ز

ھەۋلىر

۱۸- ۋىتارىيەكە بەندە كە لە ژمارە ۲۷ گۆقارمە: (كۆست) بلاۋكرايەۋە،
كە گۆقارمەكە سالانەيەۋ مەلەبەندە ۷۷ چەمچەمەلە كۆمەلە
ئىسلامىيە دەرىدەكات

گەۋرەتەرتىن سىتەم لە مېژۋۋى كورددا:
كارەساتى قىكرىنى كوردان

ئەۋكارەساتە جەرگېرەي سى (۳۰) سالى لەمەۋبەر لەلايەن پۇرئىمى بەعسى
دېرندەۋە بەسەر گەلى كورددا ھىنرا لە باشۋورى كوردستاندا، كارەساتىكى كەم
ۋىنە بوۋە لەمېژۋۋى گەلاندەۋ لەچۈر رۈۋەۋە ستەمىكى بېرەزاۋو:

يەكەم: كە قىكرىنىكى مەزن بوۋ بەسەر دەيان ھەزار كەسدا ھات، كە زۆرىيە
ھەرەزۋىيان ژن و مىندال و بەتەمەن بوون، سەرچەمىشيان خەللىكى مەدەنى بوون و،
ئەگەر تەك و تەرا پېشمەرگەشيان لەنىۋدا بوۋېن، ئەۋانە بوون، كە لەبەر پاراستىنى
مال و خىزانىيان خۇيان تەسلىم كىرەۋەۋە چەكەكانىيان رادەستى پۇرئىم كىرەۋون.

دوۋەم: ئەۋجىنۋىسايد و قىكرىنە بەزۋرى لەتارىكى شەۋگاردە ئەنجامدراۋە
و تەنەت يەك ۋىنەي فۇتۋگرافىش لەۋقەلاچۇكرىنە نەكەۋتە بەردەست، چ
جاي گىرتەيەكى قىدىۋىي، ۋەك كىمىيىي بارانەكەي ھەلەبجە، ۋاتە ئەۋ قىكرىنە
دىكۆمىننىيىكى لى نەكەۋتە بەردەستى مىدىيا و، ئەگەر ئەۋشايەتخالانەش
نەۋونايە كە كاك (عارف قورىيىي) چاۋپىكەۋتىنى لەگەل ئەنجامدان ۋەك
بەريزان: (تەيمۈرۈ رەمەزان و عبدالۋاحد) گەللىك لايەنى پەنھانى ئەۋكارەساتە

نەدەزانران، ديارە ئەو پەنھانكوژىي و ديزەبەدەرخۇنە لىكردنەش، ستەمەكەى خەستەر كردهو.

سىيەم: كە ئەوكارەساتە بەناۋى يەكىك لە سوورەتەكانى قورئانەو ناونراو، كە سوورەتى (الأنفال)ەو، بەوہش رژیىمى گۆرپەگۆرى بەعسى دىكتاتور، ويستى بە جیهانى ئىسلام بلى: گەلى كورد گەلىكى كافر و نامسولمانەو سەروماليان دەستكەوت (غنیمە)ى جەنگىيە.

كە بىگومان ئەوہش ستەمىكى دىكەى گەورە و بىرەزابو دەرەق بە گەلى كورد كە حوكمى كافربوونى بۆ درابو، ھەرۋەھا ستەمىكى بىرەزاش بوو بەرامبەر بە قورئان و ئىسلام كە ناۋى سوورەتىكى قورئان لەوتوانى جىنۇسايىدە بىرى، قورئانىك كە خوا تىيدا فەرموويەتى:

﴿أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ﴾ (۱۸) ھود - ۱۸.

واتە: ناگاداربن نەفرىنى خوا لە ستەمكارانە، ئاشكراشە كوشتنى تاكە مەروئىك ستەمە، چ جەى قىرکردنى دەيان ھەزاركەس.

چوارەم: كە ئەوكارەساتە لەلایەن خودى رژیىمى بەعسەو بەسەر گەلەكەى خۇيدا ھىنرا، نەك لەلایەن رژیىم و دەۋلەتىكى دىكەو، چونكە عادەت واپە دەۋلەتان دانىشتووان و ھاۋولاتىيىنى خۇيان دەپارىژن و خزمەتيان دەكەن، نەك قىريان بكن.

لەكۆتايىدا: ھىوادارم ھەموولايەك "بەتايىبەت حوكمران و بەرپرسان" ھەمىشە ئەو كارەساتە جەرگىرە كەم وئەنەيەيان لەبەرچاو بى و، پەندى لى وەرېگرن و، قەدرى ئەو خەلك و جەماۋەرشىيان بگرن، كە بەھۆى شۆرشو خەباتى رزگارىخووزىيانەو، ئەوھەموو باجە قورسانەيان داۋن.

عەلى باپىر

۲۰۱۸/۴/۱۴

بەرھەمەكەنە دانەر

أ - كىتپە كوردىيە كان :

ژ	كىتپە كان	بەرۋارو چاپ	تىيىنى
قورئان و سوننەت			
۱	پوختە يەك دەربارەى ئىسلام لەبەر پۇشنايى سورەتى فاتىھە دا	چاپى يەك/ ۱۹۸۴ چاپى دوو/ ۲۰۰۶	
۲	با لە خزمەت قورئاندا بىن، كۆي ھەردووك كىتپى: (چۆن باشتەر لە قورئان بەھرەمەند دەبىن؟) و (ئەركى سەرشانمان بەرانبەر بە قورئان) ۵	چاپى يەك/ ۲۰۰۸ چاپى دوو/ ۲۰۱۵	
۳	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى بەكەم: سوورەتە كانى: (الفاتحة) و (البقرة)	چاپى يەك/ ۲۰۱۲	
۴	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى دوو ەم : سوورەتى: (آل عمران)	چاپى يەك/ ۲۰۱۲	
۵	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى سىيەم: سوورەتى: (النساء)	چاپى يەك/ ۲۰۱۳	
۶	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى چوارەم: سوورەتى: (المائدة)	چاپى يەك/ ۲۰۱۴	
۷	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى پىنجەم: سوورەتى: (الأنعام)	چاپى يەك/ ۲۰۱۵	
۸	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى شەشەم : سوورەتى: (الأعراف)	چاپى يەك/ ۲۰۱۶	
۹	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى ھەوتەم: سوورەتى: (الأنفال)	چاپى يەك/ ۲۰۱۶	

۱۰	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى هەشتەم: سووپەتى: (التوبة)	چاپى يەك/۲۰۱۷
	تەفسىرى قورئانى بەرزو بەپىز، بەرگى نۆيەم: سووپەتى: (يونس)	چاپى يەك/۲۰۱۸
۱۱	شۈبىكەۋتى سۈننەتى پىغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) لەنتوان كەمتەرخەمىي و زىئەپۇيىدا	چاپى يەك/۲۰۱۵
۱۲	پىبازى پىغەمبەرى خوا: پىناسە و گرنگى و پىۋىستى	چاپى يەكەم/۲۰۱۸
بىروپرواۋ فىكىرى ئىسلامى		
۱۳	دەبەرىك پراچوۋنى ئىسلام و پىچكان	چاپى يەك/۱۹۸۵ چاپى سى/۲۰۰۶
۱۴	پروۋەي بەنامەي فىكىرى كارى ئىسلامىي	چاپى يەك/۱۹۹۶
۱۵	بەما شەرىيەكان و ھىلە گشتىيەكانى كۆمەلى ئىسلامىي	چاپى يەك/۲۰۰۱ چاپى سى/۲۰۱۴ وەرگىپراۋەتە سەر زمانى ەرەبىيىش
۱۶	چەند مەسەلەيەكى باۋى سەردەم، سەرنچىكى واقىيەيەنە ھەلسەنگاندنىكى شەرىيەنە	چاپى يەك/۲۰۰۲ چاپى شەش/۲۰۱۶ وەرگىپراۋەتە سەر زمانى تۈركىي و فارسىيىش
۱۷	خواناسىي، ئايىن، ئيمان (پراستىيەكانى ئىسلام دەدرەوشىنەۋە ۋەفسانەكانى پىچكان دەپوۋچىنەۋە)	چاپى يەك/۲۰۰۲ چاپى دوو/۲۰۰۹
	مەۋسۈۋەي: ئيمان و عەقىدەي ئىسلامىي لەبەر پۇشنايى قورئان و سۈننەتدا، (۶ بەرگ)	چاپى يەك/۲۰۰۶- چاپى ۲۰۰۸ دوو/۲۰۱۶
۱۸	بەرگى يەكەم: ئيمان و عەقىدەي ئىسلامىي چىەو چۆنە؟	
۱۹	بەرگى دوۋەم: خوا بەيەكگرتن لە بەدپەينەرايەتتى و پەرۋەردگارپىتىدا	
۲۰	بەرگى سىنەم: خوا بەيەكگرتن لە ناو و سىفەت و لەپەرستراۋپىتىدا	
۲۱	بەرگى: چوارەم: ئيمان بە: فرىشتەكانى خوا، كتىبەكانى خوا، پىغەمبەرانى خوا	

۲۲	بەرگى پىنچەم: ئىمان بە: پۇژى دوايى قەزاو قەدەر		
۲۳	بەرگى شە شەم: تايە تەندى و دىدوۋچوۋنە كانى پەپەوانى پىيازى پاست		
۲۴	پىيازى پىنچەمبەر صلى الله عليه وسلم كامەيە ؟!	چاپى يەك/ ۱۹۸۹	دواتر خرايە نىۋ كىتپى (مىسولمانى كامل: بەشى يەكەم: بىروباۋەپى مىسولمان)
۲۵	مىسولمانى كامل: بەشى يەكەم: بىروباۋەپى مىسولمان	چاپى يەك/ ۱۹۹۷	دواتر خرايە نىۋ كىتپى (ئىمان و عەقىدە ئىسلامىي لەبەر پۇشنايى قورئان و سوننەتدا)
۲۶	تەۋمى ئىسلامىي و عەلمانىي و خالە ھاۋبەش و جىاۋازە كانيان	چاپى يەك/ ۲۰۰۸ چاپى سى/ ۲۰۱۵	زۆربەي بە (۲۴) ئالقه لە ھەفتە نامەي (ھاۋولائىي) و، ئەۋەي دىكەش بە (۹) ئالقه لە ھەفتە نامەي (ئاۋىنە) دا بلاۋكراۋەتەۋە
۲۷	پروۋنكردنەۋەي بنەما شەرىيە كان و ھىلە گىشتىيە كانى كۆمە ئىسلامىي	چاپى يەك/ ۲۰۱۲ چاپى سى/ ۲۰۱۴	
۲۸	تەرجمەي كوردىي عەقىدەي طەحاۋىي	چاپى يەك/ ۲۰۱۴	
۲۹	پروۋنكردنەۋەي عەقىدەي طەحاۋىي	چاپى يەك/ ۲۰۱۵ چاپى دوو/ ۲۰۱۷	
۳۰	سىكۆلارىزم و دىموكراسىي لەئەزمۇنى كوردستاندا (دىيەبى سال)	چاپى يەك/ ۲۰۱۶	
فىقھى ئىسلامىي			
	مەۋسۇۋەي: خۇاپەرستىي ئىسلامىي (۴ بەرگ) چاپى يەك/ ۲۰۰۰ چاپى دوو/ ۲۰۰۹		
۳۱	بەرگى يەكەم: خۇاپەرستىي بەگىشتىي، وردە بابەتە خىلاقىيە كان، پاكە خاۋىنىي		
۳۲	بەرگى دوۋەم: نوۋز بەرپاكردن يەكەمىن دروۋشى خۇاپەرستىي		

۳۳	بەرگى سىيەم: زەكات و مال بەخشىن		
۳۴	بەرگى چوارەم: رۆژو گرتن، ھەج و غومرە كىرگىزىش، زىكرى خوارگىزىش		
۳۵	بىنچىنە گىزىگە كانى ھەئسەكەۋى شەرىئەتتە ژىيانە لەگەل وردە بابەتە خىلافيەت كاندە	چاپى يەك/۱۹۹۹	بۇ زامانى غەربىيىش ۋە رىگىرپىراۋە
۳۶	جەژن و يادو بۇنەكان و ھەئسەنگاندىك	چاپى يەك/۲۰۱۳	
۳۷	چەند بابەتلىكى ھونەرىي لەبەر پۇشنىي قورئان و سوننەتدا	چاپى يەك/۲۰۰۹ چاپى دوو/۲۰۱۵	بۇ زامانى فارسىيىش تەرجەمە كراۋە
۳۸	چەند بىنەمايەكى گىزىگى مال و سامان بەخشىن لەپىي خواردا	چاپى يەك/۲۰۱۳	
تەزكىيە نەفس و پەروشت و ئاكار			
۳۹	يادى خوا، گىزىگى يادى خوا لە ژيانى مۇقۇدا	چاپى يەك/۱۹۸۷	
۴۰	پىنگاي صالغ بوون و بەرە و خوا چوون، تەزكىيە نەفس لەبەر پۇشنىي قورئان و سوننەتدا	چاپى يەك/۱۹۹۰ چاپى پىنج/۲۰۱۲	ۋە رىگىرپىراۋە بۇ زامانى غەربىي و فارسىيىش
۴۱	مىزگەۋەتە كانى كوردستان لەنيوان ئاۋەدان كىردنەۋە ۋىران كىردنە	چاپى يەك/۱۹۹۹	
۴۲	گەپانەۋە بۇ لاي خوا (سېحانە و تعالى)، بەرە خوا ۋە رەخەرخانە ۋازھىيان لە گوناھو سەپىچىي و گۇپانكارىي پىشەيى بەسەر خۇدا ھىيان	چاپى يەك/۲۰۰۱ چاپى پىنج/۲۰۱۰	
۴۳	شەھىد كىيە و چ پىلەۋپايەيەكى ھەيە !؟	چاپى يەك/۲۰۰۲	
۴۴	باسىك لەبارەي بىيىنى خواي بەرزو مەژن لەدنىاو دۋاپۇژدا	چاپى يەك/۲۰۱۵	
۴۵	گىيانى ژيان، باش خوا پەرىستەن و خۇپاك و چاك كىردن	چاپى يەك/۲۰۱۵	
۴۶	مەۋسۋوعەي: پەروشت و ئاكارى ئىسلامىي لەبەر پۇشنىي قورئان و سوننەتدا	چاپى يەك/۲۰۱۶	

بانگەوازو كارى ئىسلامىي			
۴۷	كۆمەلى غوا	چاپى يەك / ۱۹۸۸	
۴۸	پېشمەرگە ئىسلام، يان مەسۇلمانى مۇجاھىد كېيىنچە چۈنە؟	چاپى يەك / ۱۹۸۸ چاپى سى / ۱۹۹۷	
۴۹	دەردو دەرمانى بزووتنەۋە ئىسلامىي	چاپى يەك / ۱۹۹۰	
۵۰	بزووتنەۋە ئىسلامىي لە دووپىلانى مان و نەماندا	چاپى يەك / ۱۹۹۳	
۵۱	بزووتنەۋە ئىسلامىي و قۇناغى نوپى	چاپى يەك / ۱۹۹۴	
۵۲	چەند پىروونىيەك بۇ ئىسلامىيەكانى كوردستان	چاپى يەك / ۱۹۹۷	
۵۳	بزووتنەۋە ئىسلامىي و ئاسۋىيەكى گەش و پروون، بىنەما شەرى يەكان و بىنچىنە ئەخلاقى يەكان	چاپى ۱ / ۱۹۹۷	
۵۴	ئىسلام و كېشە ھەنوۋكەيى يەكان	چاپى يەك / ۱۹۹۸	
۵۵	زانايانى ئىسلام كېن و چۈنە؟!	چاپى يەك / ۲۰۰۲ چاپى سى / ۲۰۱۱	ۋە رېپىراۋەتە سەر زمانى غەپەبى
۵۶	كۆمەلى ئىسلامىي: ئامانچ و ھەئۆستەكانى	چاپى يەك / ۲۰۰۲	
۵۷	چۈن ھەئۆسۈكەۋەت لە گەل خەلكى دا بىكەين؟!	چاپى يەك / ۲۰۰۲	ۋە رېپىراۋەتە سەر زمانى غەپەبى
۵۸	چۈن لە جىھاد بگەين؟	چاپى يەك / ۱۹۹۸	
۵۹	جىھاد لە پى خواداۋ چەند سەرنج و ئاكادارپىيەك	چاپى يەك / ۲۰۰۲	
۶۰	بۆۋەۋە لە سەر جىھاد كىرمان قەرزدار نەبىنەۋە!	چاپى يەك / ۲۰۰۲	
۶۱	جىھاد لە پى خواداۋ چى يە و بۇچى دەكرى و چۈن دەكرى؟	چاپى يەك / ۲۰۰۲	
۶۲	چەند پىروونىيەك بۇ خوشك و برايانمان لە ھەندەران	چاپى يەك / ۲۰۰۲	
۶۳	ئىسلام و مەسۇلمانەتپى و كارى ئىسلامىي، لەبەر رۇشنايى قورئان و سۈننەتدا	چاپى يەك / ۲۰۰۶	

ھاۋپەيمانلىقى لەبەر پۇشنايى قوپۇن و سۈننەتدا	چاپى يەك / ۲۰۰۹	۶۴
بەشدارىيىكىردن لە ھەلپۇزاردن و پەرلەماندا، ھەلسەنگاندنلىكى شەرعىيەنە و ژىرائە	چاپى يەك / ۲۰۰۹ چاپى دوو / ۲۰۱۳	۶۵
چاپى يەكەم بە دوو ئاللىقەي جىاوازو بە دوو ناوونىشائى جىاواز كراۋە، بەم شىۋەيە: ئاللىقەي يەكەم: بەلگەكانى ئەۋانەي بەشدارىيىكىردن لە ھەلپۇزاردن و پەرلەماندا بەشەرعىيى نازانن و ھەلۋەشاندنەۋەيان. ئاللىقەي دوۋەم: بەلگەكانى پەۋايى بەشدارىيىكىردن لە ھەلپۇزاردن و پەرلەماندا		
ھەلۋەشاندنەۋەي بىرورپاۋ پەفتارە پەرگىرانەكانى پۇكخراۋى (داعش)	چاپى يەك / ۲۰۱۵ چاپى دوو / ۲۰۱۷	۶۶
با لادان و تاۋانى پەرگىران، بەرانبەر بە ئىسلام نەمانغاۋە دوۋدلىيى و گومان	چاپى يەك / ۲۰۱۵	۶۷
پەرگىرىي: پىئاسەي، نىشانەكانى پەرگىران، ھۆكارەكانى پەرگىرىي، شۈپنەۋارو دەرھاۋىشتەكانى، چارەسەرى	چاپى يەك / ۲۰۱۵	۶۸
زنجىرەي بنەما شەرعىيەكانى كۆمەلى ئىسلامىي		
ئاللىقەي يەكەم: بەلگە شەرعىيەكانى بىناىتئانى كۆمەلى ئىسلامىي	چاپى يەك / ۲۰۰۱	۶۹
ئاللىقەي دوۋەم و سىيەم: حوكمى لادانى خەلىفەو كاربەدەستانى مەسۇلمان لەكاتى لارىي و ستەمكارىيدا	چاپى يەك / ۲۰۰۱	۷۰
ئاللىقەي چۈارەم: شىخ ئەبو بەسىرو ھەلسەنگاندنلىكى شەرعى يانە و ژىرائەي فەتۋانامەكەي	چاپى يەك / ۲۰۰۱	۷۱

وتارى كۆنگره كانى كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان		
۷۲	كارو پرۆژەى ئىسلامىيىمان (وتارى كۆنگرهى يەكەمەى كۆمەلى ئىسلامىي)	چاپى يەك / ۲۰۰۵ چاپى دوو / ۲۰۰۶
۷۳	پاپۇرتى : ئىمانىي، فىكىرىي، سىياسىي كۆمەلى ئىسلامىي كوردستان (وتارى كۆنگرهى دووهمەى كۆمەلى ئىسلامىي)	چاپى يەك / ۲۰۱۰
۷۴	چاپۇنداكتىرەنەوھەكى بارودۇخى ئىوخۇمان و واقىيى دەرەكىيىمان (وتارى كۆنگرهى سىيەمەى كۆمەلى ئىسلامىي)، ۲۰۱۵ / ۵ / ۳۰	چاپى يەك / ۲۰۱۶
نەتەوايەتتى و مەسەلەى كورد		
۷۵	كوردستان بۆ وىران بوو و چۆن ئاوهدان دەبىتتەو؟	چاپى يەك / ۱۹۸۹
۷۶	حوكمى گەرانەوھە ژېر نىرى طاغوت لە پروانگەى ئىسلامەوھە	چاپى يەك / ۱۹۹۰ چاپى دوو / ۲۰۰۵
۷۷	سۆزى نەتەوايەتتى و بىرى ناسىئونالېزىم لە تەرازووى ئىسلامدا	چاپى يەك / ۱۹۹۰، چاپى دوو / ۱۹۹۸، چاپى سى / ۲۰۰۵، چاپى چوار / ۲۰۱۸
۷۸	چارەسەرى كېشەى كورد لە نىوان ئىمان و پەرلەماندا	چاپى يەك / ۱۹۹۲
سىياسەت و حوكمرانىي		
۷۹	چەند بابەتتىكى سىياسى ھاوچەرخ لەبەر پۇشنایى عەقلى و وەحىيدا	چاپى يەك / ۲۰۱۰
	مەوسووعەى: ئىسلام و دەولەتدارىي، (۴ بەرگ)	چاپى يەك / ۲۰۱۴-۲۰۱۶
۸۰	بەرگى يەكەم: قەوارەى سىياسىي لەئىسلامدا: بەلگەكانى پىئوستىبونى، چۆنەتتى بنىاتنانى، سىروشت و بناغەى فىكىرىي، پىئاسەى چەند وشەو زاراوہەك	
۸۱	بەرگى دووهم: بنەمايەكانى سىستەمى حوكمرانىي لەئىسلامدا	
۸۲	بەرگى سىيەم: (سى دەستەلەتەكان): ياسادانان جېئەجېكردن دادوهرىي	

۸۳	بەرگى چۈرەم: نا مۇسۇلمانان لە كۆمەلگاۋ دەۋلەتى ئىسلامىدا	
۸۴	پروانىنىكى ئىسلامىيانە بۇ واقىعى ئىستامان	چاپى يەك / ۲۰۱۷
ئافرىتە و خىزان		
۸۵	ئافرىتە مۇسۇلمانان كورد، مافە شەرىئەت كانى و ئەرەكە گىرەكە كانى	چاپى يەك / ۲۰۰۳
۸۶	مەۋسۇۋە: ئافرىتە و خىزان لە ساپە شەرىئەتدا	بەرگى يەكەم چاپى يەك / ۲۰۰۲ بەرگى يەكەم و دوو چاپى سى / ۲۰۱۳
مىژوۋ		
۸۷	پۇختە ژىنانامە پىغەمبەرى خوا صلى الله عليه وسلم، دەرس و پەندە كانى	چاپى يەك / ۲۰۰۹ چاپى سى / ۲۰۱۳
۸۸	چەند مەلۇمەك لە خەرمانى تەمەنم (بىرەۋەرىيە كانم)، بەشى يەكەم (۱۹۹۱-۱۹۶۱)	چاپى يەك / ۲۰۱۵
۸۹	بەركۈلۈكى كاروچالاكى و پرووداۋ و وىستەكە كانى ژىانم	چاپى يەكەم / ۲۰۱۸
دەدارو گىفتوگۇ		
۹۰	سەۋرە قەدەغە كان مەشكىنن! (چاۋپىكەۋتنى دىكتۇرەسىن مەھمەد عەزىز)	چاپى يەك / ۲۰۰۱ چاپى دوو / ۲۰۰۴
۹۱	ئەشكەنچە و زىندان، پىشەمەرگە يەك بىست و دوو مانگ لە زىندانى داگىرەكەردا	چاپى يەك / ۲۰۰۵ چاپى سى / ۲۰۰۹
۹۲	گەنج لە چەمكە ھەنۇكە يە كاندا	چاپى يەك / ۲۰۱۰

زنجىرهى بابەتە ھەنوۋكەيىھە كان			
۹۳	گەنجەكانمان لە ئىۋان پەسەنایەتیی و لاسایی کردنەویدا (۱)	چاپى يەك / ۲۰۰۶	بۇ زمانى فارسییش ۋەرگىپراره
۹۴	با وریا بین ! دارووخانی پەوشت كۆمەلگەكانمان بەرەو ھەلدېر دەبات (۲)	چاپى يەك / ۲۰۰۳ چاپى دوو / ۲۰۰۶	
۹۵	بەدوورخستنه ۋەى ئافرەت لە ئىسلام چ زیانیك دەكەین؟! (۳)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	
۹۶	چۆنیەتى بوونە پېشەنگ و بنیائنانى بنكەى جەماۋەرى (۴)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	
۹۷	سیاسەتى ئىسلامی و چەند پروونکردنەوہەك (۵)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	
۹۸	چەند بنەمايەكى گرنكى ۋتاریبژیی (۶)	چاپى يەك / ۲۰۰۶	بۇ زمانى فارسییش ۋەرگىپراره
۹۹	قوتاییانى زانیارى شەرعی و چەند سەرنج و پژنمایى يەك (۷)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	
۱۰۰	خوو پەوشتى بەرزو پەسند سەنگى مەحەكى مسولمانەتییە (۸)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	
۱۰۱	بانگەواز بۇ لای خودا، چى يەو چۆنەو بە كن دەكرى؟! (۹)	چاپى يەك / ۲۰۰۷	بۇ زمانى فارسییش ۋەرگىپراره
۱۰۲	قوتاییان لەم ھەل و مەرچەدا، پېنویستە چۆن بن ۋ چى بكەن؟! (۱۰)	چاپى يەك / ۲۰۰۸	
۱۰۳	واقیعی ھەرىمى كوردستان، دیدیكى ئىسلامییانە (۱۱)	چاپى يەك / ۲۰۰۸	
۱۰۴	سروشت و پایەكانى خیزان و مەسەلەى چەندژیى لە تەرازوۋى شەرع و عەقلىدا (۱۲)	چاپى يەك / ۲۰۰۹	ئەم نامىلكەيە بە (۱۴) ئالقە لە پۆژنامەى (پۆژنامە)دا بلاۋكراۋەتەوہ
۱۰۵	كارى ئىسلامی و پەواندنەوہى چەند تەمومژىك (۱۳)	چاپى يەك / ۲۰۱۱	
۱۰۶	ھوكمى لە ئىسلام ھەلگەرانەوہ و ھەلسەنگاندنێك (۱۴)	چاپى يەك / ۲۰۱۱	
۱۰۷	مەلای گەورەى كۆیەو تەفسیرەكەى و چەند سەرنجێك (۱۵)	چاپى يەك / ۲۰۱۱	

۱۰۸	لېككۆلېنەۋەيەك لەبارەى : ھەبوون و نەبوونى نەسخ لە قورئاندا (۱۶)	چاپى يەك / ۲۰۱۲
۱۰۹	تاقىكردنەۋەى خوا بۆ بەندەكانى چى يەو چۆنە؟ (۱۷)	چاپى يەك / ۲۰۰۳ چاپى دوو / ۲۰۱۲
۱۱۰	پەۋەندى كورد لە ھەندەران و ئەركى سەرشانى (۱۸)	چاپى يەك / ۲۰۱۲
۱۱۱	خاتوون مەلاژن : ئافرەتتىكى ھەلگەوتوو و ھاوسەرئىكى ئاۋازە (۱۹)	چاپى يەك / ۲۰۱۲
۱۱۲	گەنج و قەيرانى پرووحى: ھۆكار، شوئەۋار، چارەسەر (۲۰)	چاپى يەك / ۲۰۱۷
۱۱۳	ژيان لە سايەى ئيماندا و پەۋاندنەۋەى گومانەكان (۲۱)	چاپى يەك / ۲۰۱۷
ب- كىتەپە عەرەبىيەكان		
	موسوعة : الإسلام كما يتجلى فى كتاب الله	ط الأولى / ۲۰۱۵ كە لە چاپى يەكەمدا (۸) بەرگەو، لە چاپى دووھەمدا (۱۲) كىتەپدا دەبى، بەم شىۋەيە:
۱۱۴	الكتاب الأول: معرفة صحيحة بالخالق عز وجل والخلق	ط الثانية / ۲۰۱۶
۱۱۵	الكتاب الثاني: تعريف الإيمان	ط الثانية / ۲۰۱۷
۱۱۶	الكتاب الثالث: الإيمان بالله تبارك وتعالى: الخالق الرب المالك الإله ذي الأسماء الحسنی والصفات العلى	ط الثانية / ۲۰۱۷
۱۱۷	الكتاب الرابع: الإيمان بالملائكة والجن	ط الثانية / ۲۰۱۷
۱۱۸	الكتاب الخامس: الإيمان بكتب الله الحكيم	ط الثانية / ۲۰۱۷
۱۱۹	الكتاب السادس: الإيمان برسول الله تعالى وأنبياؤه الكرام	ط الثانية / ۲۰۱۷
۱۲۰	الكتاب السابع: خاتم النبيين محمد صلى الله عليه وسلم: موجز سيرته وبراہین نبوتہ	
۱۲۱	الكتاب الثامن: الإيمان باليوم الآخر وموجز عن القدر	
۱۲۲	الكتاب التاسع: إهداء الإنسان بهدى الله، أو الإلتزام الفردي بشريعة الله	

۱۲۳	الكتاب العاشر: إلزام المجتمع بشريعة الله تعالى	
۱۲۴	الكتاب الحادي عشر: تطبيق المجتمع للشريعة و معالم الدولة في الإسلام	
۱۲۵	الكتاب الثاني عشر: الإسلام: نظرة سديدة تجاه الناس وتعامل صحيح معهم	
۱۲۶	نقض فكرة التطرف	"ط الأولى/ ۲۰۱۶-لندن-، ط الثانية / ۲۰۱۷، -القاهرة (نقض التطرف ودحض أفكار المتطرفين)"
۱۲۷	ضيف و قضية (مقابلة مع قناة العربية)	ط الأولى/ ۲۰۰۶
۱۲۸	لقاء خاص (مقابلة مع قناة العالم)	ط الأولى/ ۲۰۰۶
۱۲۹	حديث مختصر حول مايجري على الساحة العراقية	ط الأولى / ۲۰۱۶
۱۳۰	طريق الصلاح والسير الى الله / تزكية النفس في ضوء القرآن والسنة	ط الأولى/ ۲۰۱۲
۱۳۱	أمير وراء القضبان	ط الأولى / ۲۰۰۹
۱۳۲	مسائل عصرية رائجة	ط الثانية/ ۲۰۱۴
۱۳۳	قواعد مهمة في التعامل الشرعي الحكيم مع المسائل الفرعية الخلافية	ط الأولى/ ۲۰۱۱
۱۳۴	علماء الإسلام من هم وماهي صفاتهم؟	ط الأولى / ۲۰۰۵
۱۳۵	الأصول الشرعية والخطوط العامة للجماعة الإسلامية	ط الأولى / ۲۰۱۲
۱۳۶	كيف نتعامل مع الناس؟	ط الأولى/ ۲۰۰۲
۱۳۷	حوارات ساخنة حول قضايا راهنة، في ميادين الفكر والفقه والدعوة والسياسة	ط الأولى/ ۲۰۱۸
۱۳۸	العلمانية والديمقراطية في تجربة كوردستان	ط الأولى/ ۲۰۱۸
ئەو كەتەبەنەى لە ژێر چاپەن		
۱۳۹	تەفسیری قورئانی بەرزو بە پیژ، بەرگی دەیهەم: سووپەتی: (هود)	
۱۴۰	تەفسیری قورئانی بەرزو بە پیژ، بەرگی یازدەیهەم: سووپەتی: (یوسف)	

	مەسۋوعە: بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي لەتەۋان ۋە ھىي و واقىعدا	
۱۴۱	بەرگى يەكەم: پوونكىدە ۋە چەمەك و چىيەت و سەچاۋەكان و گىنگى: بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي	
۱۴۲	بەرگى دوۋەم: ھىلە گىشتىيەكانى پىيازى جەماۋەرى مەسۋلمانان	
۱۴۳	بەرگى سىيەم: تەۋرەمە فىكىرىيە سىياسىيەكانى مەزۋۋى مەسۋلمانان	
۱۴۴	بەرگى چۈرەم: پاپەكانى بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي	
۱۴۵	بەرگى پىنچەم: چەند پىرسىكى فىكىرىيە ھەنۋەكەيى جۈراۋجۈر	
۱۴۶	قۇرئان و پاكىزلىق و چاكىزلىق لە ھەزىمى كوردستاند	

بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي لەتەۋان ۋە ھىي و واقىعدا

archive.org/details/@alibapir

AliBapir

Google Play

App Store

QR Code 1

QR Code 2

لەتە رازوۋى ئىسلامدا

بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي لەتەۋان ۋە ھىي و واقىعدا

www.alibapir.com

بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي لەتەۋان ۋە ھىي و واقىعدا

AliBapir

بىر كىرىدە ۋە ئىسلامىي لەتەۋان ۋە ھىي و واقىعدا

QR Code 3

QR Code 4

QR Code 5

پیرسته وشه

ن

تایین: ۱۰، ۲۸، ۳۷، ۳۸، ۵۴، ۷۳، ۸۳، ۹۵، ۱۰۵، ۱۲۱، ۱۳۱، ۱۳۳، ۱۵۲، ۱۵۶، ۱۵۷، ۱۵۸،
۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۸، ۱۷۹، ۱۸۴، ۱۸۹، ۱۹۱، ۱۹۳، ۱۹۷، ۲۰۸، ۲۱۶
ئیمپریالیزم: ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۲۱، ۱۶۶، ۲۱۴

ب

به‌رنامه: ۲۷، ۳۶، ۴۳، ۶۰، ۷۳، ۹۶، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۷، ۱۳۰، ۱۹۳
به‌عس: ۵، ۶، ۱۱۹، ۱۲۰، ۱۲۱، ۱۲۲، ۱۲۳، ۱۷۰
بیردوزه: ۲۵، ۹۵، ۹۶، ۱۲۸، ۱۴۷، ۱۷۴، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۲۰۵، ۲۱۶، ۲۱۷

ت

تاغوت: ۳۱، ۳۵، ۳۷، ۹۲، ۹۵، ۲۰۹، ۲۱۰، ۲۱۱

د

دادگه‌ریی: ۳۳، ۲۱۲

داستان: ۲۶

ده‌مارگیری: ۷۶، ۷۷، ۸۳

ده‌وله‌تی‌عوسمانیی: ۱۲، ۵۸، ۶۴، ۶۵، ۱۱۵، ۱۱۸، ۱۶۱، ۱۶۲، ۱۶۷

س

سزا شەرىئەتە كان: ۲۰۰

سەلاھەتە دىن: ۶، ۱۱، ۱۴۹، ۱۵۰، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۵۴، ۱۵۵، ۱۶۰، ۲۲۳

سۆفياھەتە: ۴۳، ۴۴، ۴۵

سىياسى: ۶۵، ۱۰۵، ۱۱۰، ۱۵۰، ۱۶۶، ۱۷۹، ۱۸۱، ۱۸۲، ۱۹۶، ۱۹۷، ۲۰۰، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۵

۲۲۴

سىكۆلارىزم: ۱۷۵، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۷۹، ۱۸۰

ع

عارەب: ۸، ۱۲، ۲۲، ۷۱، ۸۵، ۸۸، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۸، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۳۶، ۱۳۸

۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۲، ۱۴۳، ۱۴۴، ۱۵۹، ۱۶۰، ۱۶۱، ۱۶۳، ۱۶۶، ۱۷۰، ۱۸۶، ۱۹۹، ۲۱۳، ۲۱۴

۲۱۷

عەلمانىي: ۷، ۱۲، ۱۲۱، ۱۷۸، ۱۸۸، ۱۸۹، ۱۹۲، ۲۰۶

ف

فەلەستىن: ۱۱۶، ۱۷۰

ك

كوردايەتە: ۱۹، ۲۱، ۲۲، ۱۵۳، ۱۶۳، ۱۶۴، ۱۶۶، ۱۶۹، ۱۷۰، ۱۷۱، ۱۷۳، ۱۸۶، ۱۸۷

۱۸۹، ۱۹۳، ۱۹۴، ۲۰۶، ۲۱۳، ۲۱۸، ۲۲۴

كىشەي كورد: ۱۹، ۱۵۹، ۱۶۵، ۱۶۶

پ

پەگەزىپەرستىي: ۱۲، ۸۳، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۶۰، ۲۱۴

پىچكە: ۲۵، ۳۶، ۴۵، ۸۵، ۹۵، ۹۶، ۹۷، ۱۱۴، ۱۲۸، ۱۳۴، ۱۳۵، ۱۴۲، ۱۴۵، ۱۶۴، ۱۷۴

۱۷۶، ۱۷۷، ۱۹۲، ۲۱۶، ۲۱۷

گ

گەل: ۵، ۶، ۸، ۱۰، ۱۸، ۲۱، ۲۶، ۲۸، ۴۰، ۴۲، ۶۰، ۶۶، ۶۷، ۷۰، ۷۱، ۷۳، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۷۸،
۸۰، ۸۳، ۹۴، ۱۰۱، ۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۰۸، ۱۰۸، ۱۲۸، ۱۳۳، ۱۳۶، ۱۳۹، ۱۶۳، ۱۶۵، ۱۷۴، ۱۸۱،
۱۸۶، ۱۸۷، ۱۹۱، ۱۹۳، ۲۰۶، ۲۰۷، ۲۰۸، ۲۱۰، ۲۱۳، ۲۱۶، ۲۲۳

ل

لېنىنىزم: ۱۳۳

م

ماركسىزم: ۲۷، ۱۰۵، ۱۲۳، ۱۳۳
مىرۇقايەتتى: ۳۶، ۴۱، ۴۳، ۶۷، ۶۹، ۸۰، ۸۲، ۸۳، ۸۴، ۸۵، ۸۷، ۸۸، ۹۵، ۱۰۳، ۱۰۶، ۱۱۲،
۱۳۳، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۷۶، ۱۷۷، ۱۹۱، ۲۱۹
مىژووى ئىسلامىي: ۳۱، ۳۶، ۵۶، ۱۴۷

ن

ناسىئونالېزم: ۲، ۵، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۸، ۲۱، ۷۷، ۹۹، ۱۰۱، ۱۰۵، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۲۰، ۱۳۲، ۱۳۵،
۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۴، ۱۶۰، ۲۱۶، ۲۲۳
نەتەرلىك: ۲، ۵، ۶، ۷، ۹، ۱۳، ۱۸، ۲۱، ۲۲، ۲۸، ۴۱، ۶۶، ۶۷، ۷۴، ۸۲، ۸۳، ۱۰۱،
۱۰۲، ۱۰۳، ۱۰۴، ۱۰۵، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۸، ۱۰۹، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۳، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۹،
۱۴۴، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۶۹، ۲۰۶، ۲۱۳، ۲۱۶، ۲۱۸، ۲۲۳
نەتەرلىك پەرىستىي: ۶، ۹، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۸، ۳۶، ۷۷، ۸۸، ۱۰۱، ۱۱۲، ۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۶، ۱۱۸،
۱۱۹، ۱۲۰، ۱۵۰، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۴، ۲۱۴، ۲۱۶
نىشتىمان: ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۸، ۲۱، ۲۲، ۶۶، ۶۷، ۷۱، ۷۳، ۷۴، ۷۵، ۷۶، ۷۷، ۸۰،
۸۳، ۸۴، ۹۳، ۱۰۱، ۱۰۳، ۱۶۴، ۲۰۸، ۲۲۳

و

ولات: ۱۱، ۲۱، ۲۵، ۳۵، ۴۶، ۱۰۳، ۱۷۹، ۱۸۲

نېۋەرۋۆك

- پەيغۇنىك ۵
- پېشكەش بى ۷
- پېشەكى چاپى يەكەم ۸
- پېشەكى چاپى چوارەم ۱۴
- پېخۇش كۆردى ۱۸
- دوۋ ئاگادارىي گىرگ ۲۱

بەشى يەكەم ۲۳

- دەقى وتوۋىژەكە: كاتى پروودانى ئەم وتوۋىژە: كۆتايى پايزى سالى ۱۹۸۱ى زايىنى،
شويىنى وتوۋىژەكە: شارۋچكەي (رەبەت)ى سەر بە شارى سەردەشتى كوردستانى
ئىران ۲۳
- سەرەتا و دەست پىكردىنى ئەم وتوۋىژە ۲۵
- هەلۋىستى مەردانەي ھەندىك لە زانايانى رەسەنى ئىسلام ۴۸
- ۱- أبو مسلم الخولاني: ۴۸
- ۲- شيخ عبدالقادر الكيلاني: ۴۸
- ۳- العز بن عبدالسلام: ۴۹
- ۴- أحمد بن تيمية الحراني: ۴۹
- ۵- حطيظ الزيات: ۵۱
- ۶- أبو حازم: ۵۳
- ۷- (بديع الزمان) سەئىدى نورسىي: ۵۵

- ۶۷..... راي ئىسلام سەبارەت بەبىرى نەتەرلەپ تەپسىلىي ۋە خوشەلەپ تەپسىلىي گەلەن ئىشتمان
- ۹۲..... پوختەى قسان لە چەند خاللىكدا:
- ۹۵..... ئەنجامى مەنتىقىي ئەم وتووڭزە :
- ۹۶..... قسەى كۆتايى دانىشتووان :

۹۹..... بەشى دووھەم.

- ۹۹..... بىرى ناسىۋى ئاليزم (نەتەرلەپ پەرستىي) لە چەند خاللىكدا.
- ۱۰۱..... ۱- مەبەستمان لە زاراۋەى نەتەرلەپ تەپسىلىي چىيە؟!:
- ۱۰۳..... ۲- سەرەتاي سەرەلەدانى نەتەرلەپ تەپسىلىي، ۋەك بىروباۋەرى:
- ۱۰۵..... ۳- بىرى نەتەرلەپ تەپسىلىي لە پوژئاۋادا، بەرەمەى بى بىروباۋەرى بوو :
- ۱۰۷..... ۴- پەيوەندى بىرى نەتەرلەپ تەپسىلىي بە ئىمپىريالىست ۋە سەرمايەدارەكانەۋە :
- ۱۱۰..... ۵- بىرى نەتەرلەپ تەپسىلىي لە سەدەى بىست دا:
- ۱۱۳..... ۶- مېژوۋى پەيداۋونى بىرى نەتەرلەپ تەپسىلىي لە جىھانى ئىسلام دا:
- ۱۲۰..... ۷- پېئاسەى حىزبى بەعسى عەرەبى سۇشالىست :

۱۲۷..... بەشى سىيەم.

- ۱۲۷..... ئىسلام ۋە كورد ۋە پوونكردنەۋەى چەند راستىيەك:
- ۱۲۹..... ۱- ئىسلام تاقە رېي سەرفرازىي ۋە بە ئامانچ گەشتتە :
- ۱۳۴..... ۲- بۆچى دوايىن بەرنامەى خوا لە نېۋ گەلى عەرەبدا ھاتە خوار ؟!:
- ۱۴۸..... ۳- توانچ ۋە پىلار لە ئىسلام گرتن، بە زىانى كى تەۋا دەبى ؟!:
- ۱۵۱..... ۴- سەلەھەددىن سەبارەت بە گەلەكەى، كەمتەر خەم نەبوۋە :
- ۱۵۸..... ۵- با سەۋدا ۋە بازىرگانىي بە ئايىنەۋە كىرەن، ئايىنمان لە بەرچاۋ نەخات!:
- ۱۶۱..... ۶- مەسەلەى كورد چىيە ۋە، چۆن ۋە بەچى چارەسەر دەكرى ؟!:
- ۱۶۵..... ۷- لاسىكى گىرگ، دەر بارەى چۆنىيەتى زەۋىتكران ۋە دابەش كىرەن كوردستان :
- ۱۷۲..... ۷- رەۋانەنەۋەى تەم ۋە مژى بۆچوۋىتىكى ھەلە :

بەشى چۈرەم..... ۱۷۵

مىسۇلمانەتتى و كوردایەتتى لە پروانگەى ئىسلامى و عەلمانىيەكانەوہ..... ۱۷۵

۱- پىئاسە و شىكردنەوہى زاراوہى (عەلمانىەت)..... ۱۷۸

۲- ئەزموونى قەوارەى سياسىي كورد لە كوردستانى سەر بەغىراقدا و چەند

پراستىيەكى تال..... ۱۸۵

۳- پەيوەندىي كارتىككردنى دووسەرە (دىيالىكتىكى)ى ئىسلام و كورد..... ۱۸۷

۴- كوردایەتتى و سەر بەخوئى لەنىوان ئىسلامىيەكان و عەلمانىيەكان دا..... ۱۹۰

۵- لایەنە عەلمانىيەكانى كوردستان و ئىددىيەى بەرگرىي لە ئىسلام و موقەددەساتى

كورد!..... ۱۹۲

۶- پەرچ و لەمپەر خستە پرى كاروانى بىدارىي و ھۆشيارىي ئىسلامىي، چى

دەگەيەنئ؟!..... ۱۹۵

۷- بىانووگرتن بە گەنج و لاوہ ئىسلامىيەكان و دروست كردنى كىشە و مشت و

مپرى لا بەلا..... ۱۹۹

۸- ئىسلامىيەكان و تۆمەتى كوشتن و خوئىن پشتن..... ۲۰۳

۹- ئىسلامەتتى پراستەقىنە بەبى خەلئىكى پرگار و خاكىكى ئازاد بەرپۆە نابرى..... ۲۱۱

۱۰- با لە كوردایەتتى كردنمان دا، وريا بىن!..... ۲۱۸

لە كۆتايىدا..... ۲۲۳

بەشى پىنجەم..... ۲۲۵

كۆمەلئىك وتار و نووسىن، لەبارەى بابەتى نەتەوايەتتى و، چۆنىەتى چارەسەرى

كىشەى كوردەوہ..... ۲۲۵

۱- كىشەى كورد: پەرگ و پىشەكانى و رىي چارەسەر كردنى..... ۲۲۷

۲- پروونكردنەوہىك لەبارەى ئاگر كردنەوہ لەرۆژى نەورۆزدا..... ۲۴۳

۳- چەند پەرەنسپىك و ھەنگاوىكى كردەيى بۆ چارەسەرى كىشەى كورد..... ۲۴۷

۴- پەيامئىك بۆ كوردانى باكوور بەبۆنەى يادى نەورۆزەوہ..... ۲۵۹

- ۵- سەرەتا با ھېمىن بىنەو، پاشان بىر لە چارەسەر بکەينەو! ۲۶۱
- ۶- چارەسەرى قەيرانى ئىوخۇيى و دەرەككەكانى ھەريىمى كوردستان ۲۶۵
- پېنج بىنەماي گىرنگ و، پېنج ھەنگاوى كىردەيى، بۇ چارەسەرى قەيرانى ئىوخۇي
ھەريىم : ۲۷۱
- ۷- نەك ھەر پىفراندۆم، لەگەل راگەياندى دەولەتلىشداين بەلام پاش زەمىنەسازى .. ۲۷۷
- ۸- ھەنگاۋەكانى زەمىنەسازى بۇ دەولەتى كوردستان ۲۷۹
- ۹- دەقى وتەيەكى بەندە كە بە زمانى عەرەبى لە (ملتقى علماء كوردستان الثانى)
لە شارى ئامەد (دىاربەكر) لە باكوورى كوردستان لە ۲۰۱۶/۳/۲۳ دا لەلايەن
(مامۇستا نەوزاد خالىد) ھە پىشكەش كرا. كە ئەمە دەقى تەرجمەكەيەتى بە
زمانى كوردى ۲۸۳
- ۱۰- نەتەۋەي كورد دەبى چى بىكات، تاكو لەۋاقيەتى تال و دژۋارى دەرەزى بى؟! .. ۲۸۷
- ۱۱- يەكپىزى تەۋژمى ئىسلامى، دەبى بۇ پازىيكردى خواۋ خىزمەتى خەلك بى ... ۲۹۱
- ۱۲- پىفراندۆم ھەقە، بەلام با بەشپاۋىكى ھەقىش جى بەجى بىكرى ۲۹۵
- ۱۳- كىشەكانى ھەريىم لەنىۋان (بەلى) و (نەخىر)دا ۲۹۹
- ۱۴- ۋەلامىكى دىلسۆزانە بۇ پىسارى: كۆمەل لە چى نىگەرەنە؟ ۳۰۳
- ۱۵- نەخىر بۇ ھوكمرانىي لارو ستەمكار و، بەلى بۇ سەربەخۇي گەل و ۋىلات ۳۰۵
- ۱۶- گەلى كورد و ئەرك و ھەنگاۋەكانى لەم قۇناغەدا ۳۰۷
- ۱۷- پەيامىكى دىلسۆزانە بۇ ھەموۋلايەك بەبۇنەي دەرھاۋىشتەكانى پىفراندۆمەۋە. ۳۱۳
- ۱۸- ۋتارىكى بەندە كە لە ژمارە ۲ى گۇقارى: (كۆست) بىلاۋكرايەۋە، كە گۇقارىكى
سالانەيەۋ مەلبەندى ۷ى چەمچەمالى كۆمەلى ئىسلامىي دەرەيدەكات ۳۲۵
- بەرھەمەكانى دانەر ۳۲۷
- پىرستە ۋشە ۳۳۹
- نىۋەپۆك ۳۴۲

سۆزى نەتەرلىكى بىرى ناسىۋىتىزىم لەتەرازوۋى ئىسلامدا

ئەم كىتەپ :

لەم چاپە چۈرەمىدا گەلىك باس و پىرسى تازەو ھەنوۋكەيى لەبارەى بابەتى
نەتەوايەتتى بەگشتى و، بابەتى كىشەى نەتەوۋى كوردو، چۆنەتتى چارەسەرگەردى
بەتايەت، گرتوۋنە خۆ و، ھىوادارم توانىم لەروانگەى ئىسلامەو، بەشۋەيەكى راست و
دروست و ھاوسەنگ، لەوبارەو نۇختە بىخەمە سەرپىت.

ھەلبەتە چەوساۋەيى نەتەوۋى كورد و بېبەشكرانى لەمافى چارەنووس و ئىرادەو ئىدارەى
خۆ بەدەستۋونىشى، نىشانەيەكى پىرسىارى زەقى خستۋتە سەر ھەركام لە پىكخراۋى:
(نەتەوۋە يەكگرتوۋەكان) و، زلھىزانى پىرار بەدەستى ئەم پۆژگارە و، دەۋلەتە دراۋسىيەكانى
نەتەوۋى كوردىش، ئىجا ئەگەر چ پىر عەقلى و وىژدان بەكاربىن، دەۋوايە ھەموۋىان
ھەۋلەدەن ھەرچى زووترە، خۆيان لەو سەغلىتەيە دەرباز بگەن و، ئەو نىشانەى پىرسىارە
لەسەر خۆيان لەبەرن.

نوسىنگەى تەفسىر

بۇ بىلاۋىرگەنەو

ھەۋلىر - شەقامى ۳۰ مەترى تەنشىست منارەى چۆلى

f t g+ y i /TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com